

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.”

Szerkesztőség: Sárospatak, Móricz-féle ház.	Főszerkesztő: BAKSY ISTVÁN.	Felölős szerkesztő: FARKAS ANDOR.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona, Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági-Egylet” pénztárnokának címére küldendők.
Kiadóhivatal: Sárospatak, „Főiskolai könyvnyomda.”	Főmunkatárs: MARTON JÁNOS.		

Magunkról.

Beköszöntő féle

Sárospatak, 1900. november.

Hogy a közel mult napokban ifjúsági sajtónk tekintélyesebb organumai napvilágot láttak, az új szerkesztők ha tán nem is éppen kedves, de elmulasztathatlan kötelességüknek tartották kifejezni aggályukat úgy a helyi, mint az egyetemes magyar ifjúság élet-tünetei, szociális helyzete fölött s igyekeztek megszabni, megjelölni az ifjúságnak az irányt, a terrenumot, a melyen való haladás előmozdítója lehet a kívánatos sikernek.

Bár az idők folyamán nem egyszer volt része a mi ifjúságunknak — sajnos mindig eredménytelenül — az efféle leczkéztetéssel vegyes oktatásokban: mi, sárospataki diákok, mégis olyan nagy érdeklődéssel nézünk e reform-kísérletek elé! Mert, ha halljuk az innen-onnan felhangzó panaszhangokat és látjuk, hogy itt is, amott is ugyanazok a bajok, a visszás állapotok: lehetetlen, hogy a kifejezett kívánság mindnyájunk közös óhajtása ne legyen. Mert sajnos, úgy látszik, hogy ifjúságunk helyzetének javulását, belső életének felpezsdülését nem csak ott lesik, várják, a honnan a zokszó leggyakrabban felhangzik: érzik ennek az állapotnak tarthatatlan voltát mindenfelé.

Az okot kereshetjük, az ifjúságban, de részben megtalálhatjuk a nagy közönség talán egészen meg nem érdemlett rideg viselkedésében, sajnálatos közönyében is. Hogy ennek hol van kútforrása, azt precíze megállapítani nem lehet.

Első sorban hibás az ifjúság. Öröklött erényeit nagyon sokszor eredménytelenül kísértik meg az új bálványok, különböző áramlatok; ezeken felül a meglevő, érintetlenül hagyott képességeket sem használja fel olyan czélokra, a melyek nemességében kételkedni ugyan még nem tud és nem akar, de a melyek elérhetését nem tűzi ki maga elé, néha a megélhetés küzdelmes volta miatt sem.

Tagadhatatlan, hogy mindezekhez nem csekély hanyagság és nemtörődömség járul — ugyancsak az ifjúság részéről. (Tisztelet a kivételeknek!) Ifjúságunk

egy tekintélyes zöme csaknem egészen megfelel azokról a kötelességekről, melyekkel az egyetemes magyar ifjúság közös érdekeivel szemben tartozik s azokról is, melyeket a nagy közönség rokonszenvének, szeretetének megnyerhetése végett kellene teljesítenie. Hagyján, ha a létfenntartás gondjai akadályozzák ebben. De gyakran fiatalos könnyüvérség, többször éveikhez nem illő lethargia az eredő ok az ily szarvas hibák elkövetésénél.

Vagy nem nevétségesen csekély azon ifjak száma, kik az ifjúság ügyei iránt érdeklődést tanusítanak? Nézzük meg az egyesületeket. A vezető egyének fáradoznak, dolgoznak; úgy gondolják, hogy nem szép dolog lenne, ha a jelen ifjúsága arról tenne tanubizonyosságot, hogy nem tud példát, lelkesedést meríteni a multból — és mi a jutalmuk? Az, hogy mikor be akarják mutatni az ifjúságnak komoly munkásságuk eredményeit: kapnak olesó tapsokat; de igaz érdeklődést, komoly elismerést vajmi ritkán — és annál többször találkoznak lesújtó, elkedvetlenítő közönyttyel.

Lehet, hogy igen sötét a kép, de a figyelmes szemlélő nem alkothat másfélét magának.

Az ifjúság röstelkedik; a nagy közönség pedig, szintén kevés jót tapasztalván az ifjúság részéről, a pusztá udvariassági tények elmulasztását is casus irac-nek veszi, — bár a jóakarát nem hiányzik egészen belőle.

Szülők, előljárók s még inkább az úgynevezett tanügy-barátok — értem azokat, kik a látszólag komoly érdeklődésen kívül egyébbel rá nem szolgáltak e czimre — fölöttebb buzgóknak szoktak mutatkozni, mikor az ifjúság által felvetett életrevaló eszmék megvalósításáról van szó, de csak egy bizonyos határig; áldozatkészségük bebizonyítását rendszeren jobb időkre hagyják.

Mi, sárospataki diákság nem élünk egészen ilyen viszonyok között. De azért a megalkotott kép egy kis változtatással, halványabb színezéssel a mi életviszonyainkat, helyzetünket is ábrázolja.

Igaz örömünkre szolgál ugyan, hogy a mi szocietasunk nem leledzik az utóbb felsorolt gyengeségekben; de sajnálattal kell bevallanunk, hogy az előítélet, bizalmatlanság nem ismeretlen fogalmak a mi társaságos életünkben sem. Ezzel azonban csak megvolnánk; eléggé szerények az igényeink.

Azonban azt határozottan kijelenthetjük, hogy az ifjúsági élet reorganizálása nagyon sürgős és odáthatatlan valami nálunk is. Véghezvitele tőlünk, ambízióinktól, akarattunktól függ: ne halogassuk tehát a végtelenségig.

A betegséget, mely a mi ifjúsági életünket is szenvedti, orvosolni kell.

Ha a régi keretben akarunk mozogni, ha az elődöktől átvett intézmények felvirágoztatását óhajtjuk: lelkiismeretünket, kötelességtudásunkat kell csupán ébren tartani.

De ha jelenlegi szervezetünket szélesebb alapra akarjuk fektetni, ha modernebb, az igényeknek megfelelőbb alakulást, kielégítőbb szervezetet kívánunk: akkor nincs más hátra, mint a cselekvés.

Hogy így aztán elérjük-e majd a kitűzött célt, azt a jövő lenne hivatva megmutatni. E kérdés mindenestre vita tárgyát képezheti. A fődolog azonban az, hogy ifjúsági életünk felvirágoztatása körül tegyünk valamit s e célból a meglévő, vagy a jövőben létesítendő intézményeket a lehetőségig kell fejlesztenünk.

A taposott nyomokon haladva, feladatunk megoldása nagyon könnyű és kényelmes. Nincs szükség semminemű áldozatra, semmiféle nagyobb erőmegfeszítésre, csupán életrevalóságunkat, a nemes eszmék és a tudományok iránti lelkesedésünket kell bebizonyítani. S a következmény nem fog késni.

De ne gondoljuk, hogy kötelességünknek eleget tettünk, ha hébe-korba egy-egy nagyobb szenzációt keltő eszme kezdeményezésében részt vettünk, ha már tudomására hoztuk a kívüllágnak, hogy íme, élünk és tudunk valamit. Állandó készséggel kell szolgálni ügyünket, olyan lelkesedéssel és elhatározással kell kilépni a tettek mezejére, mely hozzánk, multunkhoz és jó hírnevünkhöz méltó. Ismétlem: nem szükséges az erők túlmegfeszítése; a be-

csületes, a testre, lélekre egyáltalán nem ártalmas, sőt szükséges munka feltétlenül eredményezni fogja a kívánt sikert.

Ha azonban a jelenlegi szervezettel nem vagyunk megelégedve, ha képességeink, tudásunk érvényesíthetősére nem tartjuk elég tágasnak a mezőt: akkor nagyobb, tehetségünket és erőnket sokkal inkább foglalkoztató munka vár mindnyájunkra.

Hangsúlyozom: mindnyájunkra! Ha közös az óhajtásunk, az a rendje a dolognak, hogy közös legyen a munka is, melyet végeznünk kell. Mert sehol sincs az megírva, hogy az egyetem helyett az individuuum dolgozzék s a nagy többség egy fele az érdeklődésen kívül nem tartozik egyébbel, míg másik fele a nemtörődomség és semmittevés posványába sülyedhet.

Közös legyen a cél és közös a munka! Ezt hangoztassuk jelszóként!

Ha újításokra vágyunk, akkor nem szükség azokat jobb időkre halasztani; mert az idő elérkezett! Vagy-vagy. Vagy megembereljük magunkat, vagy hosszú időre elvesztjük a reményt az eljátszott bizalom visszanyeréséhez.

A közelmúlt években egyik jeles tanárunk felvetette körünkben az *akadémiai-kör* eszméjét. Nos tehát! Ha mai szervezetünket nem látjuk kielégítőnek, vessük fel az eszmét újra és — valósítsuk meg!

De a kezdeményezőssel ne hirtelenkedjünk. Óvatosan, nyitott szemmel kell körültekintenünk, nehogy később a megbánás keserű érzetével kelljen végig tekintenünk munkánkon.

Nem is állunk elő azért a jelen alkalomkor már a módokat tervezgető konkrét javaslattal. De igenis felhívjuk az ifjúságot a kérdés megvitatására. Lapunk nyitva áll az érdeklődők és gondolkozók számára. Nem fogunk elzárkózni semmitől, a mi a bajok orvoslására vezethet. Szívesen látjuk az aktuális

TÁRCZA.

Hármas gyönyör.

— Chmelenshy —

Mért a panasz, a bútól görnyedés,
Mely ifjúságom elveit lerontja?
Félre! Szeretnem kell egy szép leányt,
S szerelmi-kéj lesz szíven első gondja!
És a mikor majd bíbor ajkaid
Édes, szerelmi-csókjaimba zárom:
E szent igazság lesz a jelszavam:
Gyönyör, valóban élni a világon!

Mért a panasz, és ifjú szép reményt
Megölni, mért a bánat a kebelben?
Nem! Ajkam inkább vidám dalra kél,
S a zene lesz a második szerelmem.
Magasztos ihlet mind magashbra hajt,
S gyönyörrel tölt el a virág az ágon;
Ó! Szertezúzom majd a menny-kaput,
Gyönyör, valóban, élni a világon!

Mért a panasz, midőn az ifjúság
Félénken, balgatag remény után tör?
Jövel, te **harmadik** gyönyör elém,
Mely végül éltem édesíti: méhsör.
Az éltem áldva, hogyha aggkorom
Jöni, örömpohárt üritve látom —
Ifjú vigadj, jókedv's öröm között:
Gyönyör, valóban élni a világon!

Csereháthy Tibor.

Petőfi Sárospatakon.

Irta: Simon János.

1847. július 9-én délután nagy vendége érkezett Sárospatak városának. Egy, az olaszii töltés felől jött miskolczi szekér állott meg Palkovics Antal bölcsész-teremtő, halvány, komoly arcú fiatal férfi. A fényes czíngombú, veres hajtókájú kék dolmány, a nyakkendő től nem körített, kihajtott (most már róla nevezett) ingallér, a fekete vitézkötésű szürke nadrág és a gömbölyű tetejű, kemény, fényes fekete selyem, u. n. Egressy-kalap sajátosnak tüntették fel öltözkékét.

Petőfi Sándor volt.

Utazóban volt Szathmár felé s — mint „Uti leve-

kérdések szőnyegre hozatalát s a megoldásokra szolgáló eszmék megvilágítását.

Az „Ifjúsági Közlöny“ az idén, a körülmények szerencsés alakulása folytán — melyről más helyen szólunk — a tizenhetedik életévébe lépett. E szép idő alatt mindig híven ápolta és szolgálta a pataki ifjúság nemes ambícióit, igaz érdekeit.

Azt óhajtjuk, hogy lapunk ezentúl is hű tükre legyen ifjúságunk gondolkozásmódjának, pártatlan szószólója nemesebb törekvéseinek.

Nem politizálunk. Főcélunk lesz az egyetemes magyar ifjúság, de különösen a mi ifjúságunk életének feltűnőbb mozzanatait, evolúcióit figyelemmel kísérni, tőlünk telhető buzgalommal, éleslátással vizsgálni.

Hogy munkánk sikeres legyen, erre nézve a feltételek összességét nem csupán magunkban látjuk; szükségünk van a rajtunk kívül állók segítségére is.

Ifjúságunk a napokban eklatáns tanúbizonyságot tett arról, hogy érdeklődik lapunk sorsa iránt. Várakozással és bizalommal tekintünk most a nagy közönségre. Engedjék remélnünk, hogy nem fogunk eszalatkozni.

Farkas Andor,
a Spataki Ifj. Közl. felelős szerkesztője.

„Modern diákpolitika.“*

1900 november hó.

Régi elfogadott szokás a mindenható sajtó világában, hogy a mindenre ügyelő szerkesztők előszeretettel

* Nincs szándékunkban az e cikkben tárgyalt kérdés körül kifejtett s meglehetősen elfajult polemikában résztvenni. E cikk közreadásával csupán ifjúságunknak a pesti egyetemi ifjúság vezetőségének törekvéseivel szemben tanúsított magatartását akarjuk illusztrálni, mely az „Ifj. Egy.“ legutóbb tartott közgyűlésében jutott kifejezésre.

lei“-ből olvassuk — bejárta akkoriban Borsod-, Gömör-, Nógrád-vármegyék szebb vidékeit; megszemlélte Nógrádnak a viharos múltakat visszavarázsló, a képzeletet foglalkoztató várait, felkereste Gömörben az általa később Aranyföld és Tompával versenyre megénekel Szécsi Máriának vadregényes helyen fekvő várát, a romladoszó Murányt, hol nagy boszúságára szolgált, hogy míg ő a természet szépségein mélázott, addig a vele levő Tompa Mihály az igazak álmát aludta.

Majd Miskolczra is betérve, Vadnayékkal meglátogatta a Bükk tövében Diósgyőrnek négy hatalmas tornyú, fényes napokról regélő varomladékát, beljebb a kéklő hegyek közt a Szinva pataknak Kazinczy Ferencz által „Magyar Tempé“-nek nevezett tündéries szépségű völgyét, melyről megjegyezte, hogy „ha az angyalokat kiűznék az égből, ide jönnének lakni.“

Miskolczról másnap korán reggel elindult Sárospatakra. Kellemes volt utaznia a szép Hegyalján; baloldalt a zöldelő erdők és szőlők, jobbról a szőke Bodrog mentén az aranyszinben hullámozó, itt-ott már kereszttekkel is ékeskedő búzaföldek közt a „felhőtlen, verőfényes, derült“ nyári időben.

„Hejh, jártam én erre már rossz időben is! — írja Patakról. — Debreczenből utaztam Pestre, 1844 ben februáriusban, kopott ruhában, gyalog, egy pár huszassal és egy kötet verssel . . . — Egyes-egyedül mentem itt a Hegyalján, egy lélekkel, egy élő lényvel sem találkoztam, minden ember födelet keresett, mert iszonyú idő volt. A süvöltő szél havas esőt szórt reám.

szólaltatják meg olykor az úgynevezett „tekintélyeket,“ — legyenek bár ezek a felszínen mozgó, avagy már rég letűnt nagyságok — bizonyos aktuális kérdésekben. S ennek nem egyszer hasznát is veszi egyrészt a szólásra bírt tekintély, a ki a megfelelő rázogató nélkül talán örökre tollban felejtette volna mondókáját; hasznát veszi maga a kérdéses ügy a szélesebb körű megvitatás révén, de mindenekfelett hasznát veszi maga a szerkesztő, a ki az előrántott tekintélyeknek nem kevésbé tekintélyes hátából védbástyát alkotva magának, a saját hátát sikeresen biztosítja az olvasók részéről jöhető esetleges menyköcsapásoktól.

Engedje meg a t. olvasó, hogy az én tisztelt szerkesztő barátom jó voltából — minden nagyképűség és szerénytelenség kizárásával — ez alkalommal én szerepelek ilyen „tekintély“ gyanánt, s mint e lapnak volt igénytelen zászlóhordozója, kész szívvel, az ifjúság iránti igaz érdeklődéssel szólok meg e helyen, sok más ezerféle mellett abban is elűtvén a fentebb körvonalozott „tekintélyektől,“ — hogy megszólalásomnak semmi hasznát nem látja sem saját magam, sem a felvetett ügy, de talán legkevésbé maga e diák-újság buzgó redaktora.

„Modern diákpolitika“-ról szóltam a czimben. Mindenesetre elég hangzatos és a mellett eléggé homályos ahoz, hogy az ember ne értse. A magyar ifjúsági élet vezető elemei egy idő óta e frázis kalapja alá szeretik foglalni azokat a sokatig érő vezéreszméket, a melyek segítségével a magyar diákság beléletében régen megvalósításra váró célokat és egészséges reformokat vélnek életbeléptethetni. Ámde erre való törekvésükben már évek óta tévesztett utakon haladnak s az igaz ösvényt nem sikerült megtalálniuk maig sem; sőt eléggé kedvetlenül tapasztalhatni, hogy minél tovább haladunk az időben, annál inkább eltávolodunk a magyar diákság vezetői (értve alattuk a központi vezérférfiakat) a kívánatos iránytól.

A modern diákpolitika alatt jelenleg értett torzal

Mindezeket, sőt egész életem sanyarúságait végig gondoltam, a mint a Hegyalján jöttem.“

Megérkezvén Sárospatakra — Tompa által utasítva — az említett tanárhoz szállott be.

A tanári kar, de főként a lelkesedni mindig legjobban tudó, még együtt levő ifjúság lázas örömmel vette a mihamar szárnyakra kelt örvendetes hírt, hogy a bálványozott ifjú költő városukba érkezett.

Peitőfi már ez ideig szellemi kincseinek nagy részét előtárta. Munkái nagyobb részt kiadva, egy idő óta közkezen forogtak; újabb költeményei is napvilágot láttak a „Pesti Divatlap“-ban, az „Életképek“-ben s egy darabig a „Honderű“-ben, melyek a sok áskálódó kritika daczára is ünnepeletté tették nevét a két magyar hazában.

Az öregek az ő verseit olvasva megifjodtak, a fiatalok falun-városban az ő dalait énekelték, az iskolákban az ő darabjait szavalták. Az ő lantjának szívből jövő egyszerű hangja minden korú és rendű magyar szívében visszhangra talált, lelkében új gondolatokat ébresztett; költészete a magyar nép édes-bús érzéseinek hű tükre, utánozhatatlan kifejezője volt.

Eleddig inkább a szerelemnek volt dalnoka; költői munkásságának másik főirányban: a szabadság eszméjének mezején való teljes kifejtése életének a szabadságharcok légkörében elsuhanó utolsó másfél esztendejére esik. De eddig irt műveiből is kisugárzik a lángoló hazaszeretet, kihallatszik egy-egy fájó sohaj az Ausztria által századok óta nyomasztó hypnózisban tartott Magyar-

kotmány egy logikai nonsens, egy oly ingatag alapokon álló kártyavár, mely a legelső erőteljesebb szélfuvallatra összerogyik.

Általában a magyar diákélet mostani vezetése abszurdum. Az egyetem kebelében dédelgetett központ, hogy szereplési vágyát és jól kifejlődött hiúságát kielégítse: teljesen magához ragadja a vezetés szálait s habár a legtöbbször jóhiszemű, de mindig túlhajtott buzgalmában belesodorja az ifjúságot oly helyzetekbe, melyek épen nem alkalmasak a netalán előbb kivívott sikert és elismerést öregbiteni.

Helyzetemnél fogva nincs alkalmam ugyan tüzetesebb figyelemmel kíséreni az ifjúsági élet ez időszakos hullámzásait, de szinte megütközve kell arra a végső megállapodásra jutnom, hogy a diákéletet mozgató elvek magasztos eszményisége hovatovább letűnik a napi-rendről.

Igy volt ez évekkkel ezelőtt, így van ma, s előreláthatólag így lesz ezután is, mert a dolgok jelenlegi állása nem nagyon enged javulásra következtetni. Nagyhangú frázisok hirdetése, a fáradtság nélküli feltűnés keresése, egyéni hiúság dédelgetése: ime ezek a bizonyítékok a mellett, hogy a modern közélet és társadalom hibáitól a minden iránt fogékony ifjúság sem képes szabadulni.

A fővárosi lapok hírei, — melyek még soha sem foglalkoztak oly sűrűen és oly kevésbé hízogóan a magyar ifjúsági élettel, mint épen ez éven, — elszomorító perspektíváját nyújtják a diákság kebelében dühöngő egyenetlenkedéseknek. Egyetlen vigasztaló jelenség az egészben az, hogy az egészségesebb gondolkodású vidék egymásután fordul el az egyetemi visszáéleseitől. Megtette a követésre méltó példát Debreczen, hozzájárult Sárospatak, azután Pécs, Kassa, s most legújában, a mint ép e sorok írása közben hozzák a fővárosi lapok, — a kecskeméti jogakadémia polgársága is egy talpraesett és a szeg fejére ütő határozattal.

hon dicső múltja, sápadt jelene és fényesebbnek sejtett jövője után. . . .

Az ifjúság hön öhajtottotta őt látni. Petőfi is szívesen kívánt időzni egy kissé a különben is útbaeső városban, melynek olyan két nevezetessége van, mint a nagy hírű collégium és a kegyeletes emlékü Rákócziak vára.

Palkovics tanárnál méltó szívélyes fogadtatásban részesült.

Innen először is a várat mentek el meglátogatni, mely hajdan „a nagy forradalmak oroszlanbarlangja volt. Itt tanyáztak a szabadság oroszlanai.”

Az itt megérelődött eszményekért lelkesedő hevesebben érzi dobogni keblét azon helyek szemlélése közben, a hol ezek harcosai, ezek megtestesülései jártak keltek. Ha taposhatja a port, melyet azok saruja érintett; ha szívhatja azt a levegőt, mely azokat élteite; ha maga körül látja a falakat, melyek azokat magukban rejtegettek; ha hallja a lombok susogását, melyek azok vallaira hajoltak: közvetlen közelükben érzi magát ama nagyoknak.

S Petőfi szíve ne ihletődött volna meg itt a magyar szabadság apostolának vendégségében? Petőfi lelke ne merengett volna el a Rákóczy itt lakozása által felszentelt fenséges hajlékban? Petőfi ne értette volna meg az őt környező tárgyak néma beszédét, ki érté „a patak csörgését, a folyam zúgását, a szellő susogását és a fergeteg üvöltését,” kit megtanított mindezekre a világ mysteriumainak grammatikája: a költészet? . . .

Meg volt hatva, de egyszersmind mély bánat fogta

E sorok írójának az ifjúsági élet eme legújabb — noha sajnálatos — életjelenségei figyelemreméltó elégtételül szolgálnak. Nem szüntem meg évek óta a legkülönbözőbb diáklapokban, — közelebről nem egyszerepen az Ifjúsági Közlönyben is határozottan ostorozni a budapesti egyetemi ifjúság vezetőségének ferde, cél nélküli ténykedéseit, oktalan politizálását, általában azon sarkalatos hibáit, a melyekkel szemben a vidéki magyar ifjúság kénytelen most már egyenesen a megtorlás terére lépni.

S a helyzet azóta nem hogy nem javult, de rosszabbodott. A modern diákpolitika jelentős jelszava mellett a legképtelenebb visszaélések mennek végbe az ifjúság hiszékenységével s a központi vezetőségbe vetett bizalmával. A modern diákpolitika frázisain ma csak mosolyognunk lehet. Régen nem volt híre-hamva sem a diákpolitikának, de annál szebb és virágzóbb volt a diákélet; ma pedig szó sem lehet diákéletéről, mert már itt is minden út csak — Rómába és a politika árnyas berkeibe vezet. A Rómába vezető úton haladók vallásfelekezeti szempontból fogják fel a diákélet jelentőségét s a keresztet kívánják fölállítani az egyetemi tanteremben, — a politika árnyas berkeiben hűsölők pedig egyedül Zichy Nándort és társait fogadják el professzorokul. S ha ez időszakos tanítványi háláról és ragaszkodásról szó lehet: az csakis ebben az értelemben történhetik.

A magyar diákpolitika egészséges életkörülmények között jelentené „azon eszélyességi és czélszerűségi elvek foglatatát,” a melyek mellett a magyar ifjúság egyetemének általános előhaladását, szellemi és erkölcsi felvirágzását czélzó törekvések a legsikeresebben megvalósíthatók. Mig a mai viszonyok között mit jelent? Ha úgy tetszik, érthetjük alatta azon eszélyesség és czélszerűség nélküli elvek foglatatát, a melyek révén a központi vezetőségnek állandóan felszínen való maradását s az egyéni érdekek diadalra juttatását czélzó törekvések leg hamarosabban megvalósíthatók.

el, ha az ősi vár akkori lakóira s az azokéval Rákóczi nevére gondolt.

„Hajdan a Rákócziaké volt — írja — most pedig valami Breczenheimé.”

„A várból mentünk a collégiumba — folytatja tovább Sárospatakról keltezett levelében — . . . telt poharak és víg diákokhoz. Magam is hozzá láttam. Szükség is volt rá. Felejteni akartam, hogy magyar vagyok.”

Az ifjúság — daczára a drága időnek, a mennyiben két nap múlva következett az examen — szakított egy pár órát a költő tiszteletére és a mindnyájok mulatására sebtiben rendezett barátságos poharazásra.

Felvezették Petőfit a nagy könyvtárba, majd pedig — miután Petőfi annak könyveit, festményeit s más nevezetességeit megszemlélte s nevét a látogatók könyvébe bejegyezte, — onnan egy az udvarfelőli oldalra nyíló másodemeleti kisebb terembe.

Itt az éljenző diákoktól körülvelt asztalon a tülök- és nyírfa poharak közt tüzes hegyaljai borral telt palackok integettek.

Helyet adtak Petőfinek az asztalfőn.

Az üdvözlés, ismerkedés és első pohár bor után az énekkar kiválóbb tagjaiból álló ifjak rágyújtottak Petőfinek egy pár kottára vetett s már akkor ország-szerte ismeretes dalára, minél nagyobb örömet semmi által nem szerezhetek volna neki.

Ekkor Petőfi felemelte a kezében levő, mythoszi alakokkal ékesített tülökpoharat (melynek az az áldott

Túlságosan optimista legyen az, a ki ily áldatlan jelenségek tapasztalására el nem vesztí kedvét és türelmét az e téren való forgolódástól.

Dicséret illeti a debreczenieket, hogy ama bizonyos néppárti üzelmekről a leplet lerántotta s ennek veszélyeire az ifjúságot nyíltan és elszántan figyelmeztette. S a budapestieknek mindezeket teljesen figyelmen kívül hagyani, az ifjúság jó hírnevével mitse törődni: ez az igazi — modern deákpolitika!

Ifj. Zsoldos Benő.

Ha a nemes lélek, a nemes eszmék megvalósításában fáradhatatlan tetterő valaha emberi arcra nyomta bélyegét, ha valamikor igaznak bizonyult Buffon híres mondása: „Le styl c' est l'homme“: akkor dr. Szánthó Gyula 25 éves tanári működésének ismertetése alkalmával lehetetlen szabadulni e két elv hatása alól. Lehet, hogy sok esetben nem igaz e két állítás, de a jelen esetre vonatkozólag oly eklatansul, oly fényesen bizonyul be mindkét állítás igazsága, hogy ha Rembrandt lennék, az ünnepeltnek arczképét természetes élénkséggel ide festeném e sorok elejére, az ő tiszteletet parancsoló nemes alakja alá pedig e szavakat iktatnám; Ecce Homo.

Íme az ember, a maga igazi mivoltában, a hogy Isten jó kedvében csak keveset teremtett a többiek boldogítására. Nézzetek e képre figyelmesen és tanuljatok. Tanuljatok a kiváló tanártól és szaktudóstól spártai kötelességtudó és kötelességkövetelő szigort. Tanuljatok a

tulajdonsága volt, hogy — talpa nem lévén, a mire fel lehetett volna állítani — mindig „grundolni“ kellett belőle) s tartalmát az énekkarra köszöntötte eme szavakkal: „Most e tülök kezemben van, néhány nap múlva — homlokára téve a tülköt, mondá — talán itt lesz. Kiiszom e poharat, hogy részeg legyek s felejtsem el, hogy szabadságomat két szép szemért feláldoztam. Ti pedig, jó, vidám férfúk, mikor e pohárból isztok, emlékeztek rá, hogy Petőfi ivott e pohárból. Isten éltesen benneteket!“

Mészáros József prézes (khóruselnök) indítványára ekkor az énekkar Petőfinek ajándékozta e poharat, azonban ő — mint Orbán József az énekkar történetében írja — „vagy feledékenységből, vagy mivel súlyt nem fektetett rá,“ itt hagyta s az énekkar elnevezte azt Petőfi poharának.*

Mulattak kedélyesen, diákosan; felköszöntés, dal, adoma egymást váltotta; elbeszélgették élményeiket.

Közben persze rá is gyújtottak; Petőfi is megtömté kurtaszárú selmeczi pipáját sallangos zacskójában levő „igen szép piros színű, finom laskáváगतú, illatos török-dohányával,“ melytől előző napon a kis Vadnai Károly hullámoktól ringatott hajónak képzelte a kocsit, a melyen a Hámor felé utaztak.

Valószínű, hogy a diákokat is megkínálta belőle Petőfi.

* Most is meg van az énekkar szekrényében az egyik-másik tag által ajándékozott nyírfá-poharakkal együtt.

minta-embertől nemes, előkelő ízlést és krisztusi szeretetet.

Íme egy ember, a kiből 25 évnek viszontagsága, az életnek sok szép álmát és ábrándját megsemmisítő csalódásai sem voltak képesek megölni a tiszta, hamisítatlan idealismust, a kötelességtudást és a fáradhatatlan munkakadvet.

Pedig milyen lelket öltött volt az a munka. A hol a tudás eszménye örök harczban áll a közöny cinismusával. Évről-évre újabb laikus csoportot vezetni be a „terra incognitára,“ a jog mezejére. És a munka sohasem befejezett, illetőleg mindig újra kell kezdeni. Világosságot gyújtani a sötétségben levőknek: a világosságnak mily nagy foka szükséges ahhoz, hogy a sötétség eloszoljon.

És íme, a hálás tanítványoknak 25 éven át nagyra növekedett serege áldva hirdeti Osirisnek termékenyítő világosságát. Ki tudná azt megmondani, hogy ez áldásos termékenyítő erőnek hányan és hányan köszönhetik jogi képzettségüket!!

Azután tanítás és tanítás között is nagy a különbség. Mert bármilyen hasznos legyen is a tudománynak minden egyes ága; bármennyire hirdessük is a tudományok rangeyenlőségét: az bizonyos, hogy mindig voltak és lesznek olyan tudományok, melyek a nagy többség hajlamának jobban megfelelnek. Ki vonná azt kétségbe, hogy vannak a nagy tömeg által „holtaknak“ nyilvánított tudományok, melyek elsajátításához a felületes szemlélnők sem kedve, sem kitartása nincsen. Így a jog- és államtudományok csoportjában is vannak olyanok, melyeknek tanulmányozására a joghallgató súlyt fektetni nem akar. Ezekhez az említettekhez tartozik maga a római jog is melyet jubiláns tanárunk 25 éven át tanított és tanít. S ha így áll a dolog, ki vonja azt kétségbe, hogy az ilyen tudományt tanítani, azt megkedveltetni nem kis feladat, melynek teljesítésére közepes tehetség nem is elégséges. A tudomány műzsájának különös kegyeltje volt 25 éven át dr. Szánthó Gyula.

E közben egyik diák — szörnyen süthette gégéjét a „szomjúság napja“ — vizet kért, mire Petőfi így fejezte ki versben felháborodását:

„Félre, vízvók előlem!
Mert palackba fojtalak;
Nem türnek vizet közöttünk
E bornak szentelt falak.“¹

Hangos örömjazzal nyugtázták az ifjak a költőnek ezen egyetlen pataki születésű actualis versét.

— Ugy van! Itt csak bort iszunk — zúgták utána.

A megfenyegetett diák sem igen sértette máskor a borral folyó diákmulatság becsületét.

Fenekére pillantottak a basszisták a repedezett kérgű, nyírfából vájt köpczös „basszuspohár“-nak is, mely holmi fiók kupa nevezetét sem igen bitorolta volna. E valamennyinél mélyebb edényből, introitusok és collatiók alkalmával, a többi társaiknál mélyebb hangú basszisták szoktak inni.

A borozás végeztével szívélyes búcsút vett Petőfi a boldog emlékekkel gazdagodott, lelkesült diákseregtől.²

A főiskolából visszatért szállására, a jelenleg Kosuth-útcza 61-ik szám alatt levő (még eddig emléktáblával meg nem jelölt) belső házba Palkovicsékhoz, hol vacsora után egy pár fiatal tanár társaságában újra folytatódott a vigalom.

¹ A tülköpharra van karczolva.

² Sajnos, hogy a főiskolai énekkar jegyzőkönyvei es időtájból hiányoznak.

A mikor a tudni vágyás türelmetlensége már be akar hatolni a gyakorlati élet által is követelt jogi ismeretekbe, meg akarja ismerni a jog életet biztosító, életet boldogító hatalmas várát, akkor egy nagy sánczot talál ott s e nagy sáncz bevételére, a római jog ismeretének elsajátítására sem akarata, sem helye nincsen.

Tisztelet s hála térjen a fáradhatatlan, lelkiismeretes tanár nevére, ki szeretetteljes gondosságával, nagy tudásának és nem mindennapi erejének e sokakat boldogító célra való áldozásával építgeti a hidat, hogy a tudni vágyó előtt egész nagyszerűségében, teljes pompájában feltárja a hatalmas építményt.

A kik az ő előadását hallgatni szerencsések lehetnek, azok tudják igazán méltatni azt a pompás, művészi kezekkel lerakott hidat, melynek nagyszerűsége valóban kápráztató. Nem is előadás az ő előadása, a mely csupán csak arra szorítkozik, hogy ismertessen. Gyujtó ige az, mely a holt intézményekbe lelket önt. Nemcsak a római jog intézményeit, a római jog szabályát, a római jogalkotás, jogfejlődés történetét, a „minden jogi ismeretek alapjait” adja elő, hanem megeleveníti a classicus jogalkotás fényes korát. Az alakban, a melyben előad, megtestesül, élő formát ölt a római köztisztesség; a szigorú jog, a *ius strictum*, az ő köteleességtudásának és kötelelességkövetelésének megnyilatkozó erejében; a méltányossági jog, az ő mindenkinek javát akaró, minden tanítványának érdekét szívében hordozó páratlan jóságában és nemességében. Ő maga egy személyben a szigorú *iudex* és az enyhítő *praetor*.

Az ő előadásának nem mindennapi sikerei voltak a lefolyt 25 év alatt. Az ő éles *distingválási* képessége, finom jogi stílusa, előkelő előadásmódja sohasem tévesztette el hatását a hallgatóra. A mester tisztelete és szeretete tiszteltté, szeretetté avatták magát a tudományt is. Előadásának magas színvonala izlésre szoktatta tanítványait s az izléssel karöltve járt a tudás mélysége és a felületesség gyűlölete. Valódi jogi alapot adott ő tanit-

ványainak, a melyen haladva, kevesebb fáradsággal is biztosan építhettek.

A kiváló katedrai sikereket másképen nem arathatta csak úgy, hogy kiváló tehetsége, erre praedestinált különös isteni adománya mellett csaknem kizárólag katedrájának élt.

Ha egyik oldalról a fényes siker, mit meg nem osztott munkássága folytán a katedrán elért, mindig fentartják nevét azok ajakán, a kiket boldogított, másrésztől még szebben, még nemesebben domborodik ki az ő jelleme tanítványai iránt osztatlanul megnyilatkozó szeretete — azok érdekét elősegíteni soha meg nem szűnő jósága által.

Hogy főiskolánkban az az eszménykép, hogy a tanár valóságos atya legyen tanítványainak, nem pusztán fictió, hanem élő valóság, ennek bizonyosága dr. Szánthó Gyula, e nemes elvnek élő alakbani megtestítője.

Tanítványainak atya volt ő nemcsak ott a katedrán a tudományok bűvös mézének szeretetteljes kiosztásában, de mindenütt, a hol az ő tanácsára, pártfogására védelmére a hallgatójának szüksége volt mindenütt, a hol tanítványaiért valamit tehetett.

A ki egy tölt be egy terhes és fontos élethivatást, annak neve tiszteletet parancsol, emléklapja már tele van írva ragyogó betűkkel s ha még irni akarnánk tovább e lapra, önkénytelenül merül fel bennünk e kérdés: vajjon lebetséges-e, vajjon fér-e még reá?

Pedig ünnepezt tanárunk ezenkívül még több irányú s nem kis terjedelmű munkásságot fejtett ki a lefolyt 25 év alatt.

Mint a római jog szaktanárja nagy készültséggel, lelkiismeretes gondnal és buvárlattal gyűjti hosszú évek során az adatokat egy nagyobb szabású római jogi tankönyvhöz s ha e nagy munkája elhagyja a sajtót, nemcsak tanítványai áldják munkásságát, hanem az irodalom is bizonyára kiváló értékű tudományos művel fog gazdagodni.

Palkovics Antal, ki a szabadságharcz után Pálkövi nevet vett fel, ez időben a főiskola egyik legtudományosabb s legnépszerűbb fiatal tanára volt. Barátságban és levelezésben állt sok kiváló kortársával. Tompa ő hozzá utasította Petőfit, ki így ír róla Kerényihez: „Megismerkedtem Palkovics professzorral, kit te is ismersz s így tudod: milyen derék ember. Látod, barátom, még a professorok közt is vannak derék emberek.”

A történelmet tanította az akadémián, s hogy a szabadságharczokról tartott lelkes előadásait tettekkkel is illusztrálta, 48-ban a márcziusi napok után, családját odahagyva, szép számú diákokból álló csapatja élén maga is elment a háborúba. Végig harcolta a szabadságharczot (Réthi őrmester, tanítványa volt rendesen mellette) s mint kapitány tért vissza Sárospatakra. Utóbb fogságot is szenvedett.

A szakirodalomban is szép sikereket ért tanárt kora halála után (1862) tisztelői, főként tanítványai díszes síremlékekkel tisztelték meg és sokaig kegyeletesen gyászolták. . . .

Az említett este finom és kedélyes társalgás közben telt el. Pálkövi társaságba illő, elmés, vígkedélyű házigazda volt (ki később a fogságban búslakodó társainak borús napjait is derűsekké tudta tenni).

A társaság központja azonban Petőfi Sándor volt, kinek ragyogó szelleme, rózsás kedve minden jelenlevő lelkét a nem tettett öröm és jókedv csillogó sugaraival aranyozta be.

Elragadtatással beszélt Juliájáról, kinek meglátoga-

tására indult az „ígéret földére,” kit azonban — sajnos — nem volt szabad meglátnia szept. 8-áig, az esküvő napjáig.

A barátok kocziintásra nyújtott poharai visszaterelték figyelmét a most sem épen barátságatlan környezetre, a nem épen mostoha jelenre.

S a mily mértékben fogyott a Királyhegy leve, olyan mértékben, vagy talán még rohamosabban növekedett a jókedv.

— Ha meghalok, a síromra is hegyaljai furmintot ültessenek! — végrendelkezék a költő.

— Annak lenne még tüzes a leve! — válaszoló Pálkövi.

A költő aztán — a jelenvolt Pálkövi Antalné úrnő szíves magánközlése szerint — a mire ritkán szánta el magát: vígan dalolt, majd bordalokat szavalt, anekdotázott.

Éjfél tájban Pálkövinek fiatal felesége el akarta már hagyni a társaságot, de Petőfi ellenezte és semmiképen sem akarta kiengedni, mondván: „Egyszerre szakadjon majd vége mindnyájunk multságának!”

Nem is lett vége a multságnak csak jóval éjfél után. Petőfi másnap reggel elbúcsuzott Pálköviéktől; marasztották ugyan az iskolai vizsgálatokra, de ő ki nyilatkoztatta, hogy nagyon siet Szathmár felé, de meg nem is szereti látni az „állatkínzást.”

Sárospatakról Sátoraljaújhelybe kocsizott Kazinczy Gáborhoz.

Az 1890. évtől a jelen évig, mint főiskolai pénztári ellenőr s ugyancsak mint a „Gazdasági Választmány“ jegyzője a főiskola anyagi ügyeinek ellátásában is tevékeny részt vett.

Mint a tiszai ág. ev. egyházkerület jegyzője a testvér egyházkerület gyűlései, tanácskozmányainak, értekezleteinek reprodukciójában is nagyobb munkát kell kifejtenie.

S ha mindezekhez hozzáadjuk azt, hogy mint a „köziskolai“ s az „akadémiai székek“ tagjának, a főiskola adminisztratívális ügyei is nagy mértékben igénybe veszik idejét, egy kitűnő munkás élet jellemzésére elég adatot soroltam fel.

Mikor a főiskolától távol, eszembe jutott az „alma mater,“ minndazokkal a tradíciókkal összeforrtan, a melyek e főiskolát szeretetté, becsültté teszik: egy kép tűnt fel előttem; ez a kép elválaszthatatlanul összeforrt a főiskolával.

A kép egy minta-professor arczképe volt. Szeretnem kellett azt a főiskolát, a hol a tudománynak ilyen alakjai, a tanszékeknek ilyen buzgó apostolai vannak.

Ennek a minta-professornak a képe a dr. Szánthó Gyula arczképe volt.

Most gyenge erőmmel, úgy a mint tudtam; megfesteni igyekeztem tisztos alakját. Az ecsetvonások gyenge kéztől valók. De hisz a tökéletes képet megfesteni nem is lehet; azt hiszem: annak meg rajzolásához erősebb ecset is gyenge. Úgy gondolom, hogy a legtökéletesebb kép itt van lerajzolva hálás tanítványainak szívében. Minden egyéb festmény csak afféle kontár próbálkozás.

Legyen sokáig dr. Szánthó Gyula tanítványai hálás tiszteletének és szeretetének élő tárgya, a főiskolának méltó dicsekvése. A tudomány műzsája szeresse őt még sokáig, nagyon sokáig.

Úgy áldja meg őt az Isten, mint a hogy bennünket megáldott ő vele.

Jászter Kálmán.

Dr. Ballagi Géza

1875—1900.

Hódoló tisztelettel, a szerény epigon tartózkodásával fogok e sorok megírásába, melyeknek czélja, dr. Ballagi Géza 25 éves munkásságáról némi tájékoztatót nyújtani.

Érzem, erőtlen és semmiképen sem megfelelő vonásokban rajzohatom én meg az ő képét; tudom, hogy az én gyöngye tollam semmiesetre sem hivatott az ő érdemeit méltatni, az ő multját, jelenét vizsgálódás tárgyává tenni. E lap olvasói bizonyára elengedik nekem a fölösleges szóvirágokat s a mi ünnepelt tanárunk, jól tudom, nem veszi rossz néven, ha arról fogok szólni inkább, hogy *mennyi* s nem arról, hogy *milyen* munkát végzett ő az elmúlt 25 év alatt.

Mert tudják azt országszerte, hogy miért és mennyiben dicsekedése ő a mi édes főiskolánknak; azért a mi dicsőítő himnuszunk aligha magasítaná azokat a lelki érzéseket, melyeket az ő ünnepeltetése alkalmával egyen-gyen iránta táplálunk.

Azt hiszem tehát, hogy senki sem fog kételkedni akkor sem abban, hogy Ballagi Géza ünnepe a mi

ifjúságunknak szívbéli ünneplése is, ha e szép, felemelő alkalomkor a magunk részéről megelégszünk azon tények nagyjában felsorolásával, melyek e 25 esztendőn keresztül az ő nevéhez fűződnek.

Dr. Ballagi Géza 1875 július havában választatott el jogakadémiánk tanárává. Hogy a választás mennyiben volt szerencsés, hogy milyen készültséggel és tudományal foglalta el Ballagi Géza a katedrát, azt megmutatta a jövő.

Tanárkodása éve a becsületes, sokoldalú és elismeréseméltó munkásságnak éve, melyek alatt fokozatosan haladt környezete nagybecsülésében és szeretetében. A hol a bizalom megnyilatkozása arra érdemesek felé irányult, csaknem minden esetben ott látjuk e jelesek között dr. Ballagi Gézát. A főiskola megtudta becsülni a derék munkást s most 25 év múltán mindannyian benső örömmel és lelkesedéssel mondhatjuk el, hogy igaz embert ér a kitüntető bizalom.

25 éves működését két részre oszthatjuk: a tanáréra és az íróéra. Hogy melyik munkakörben fejtett ki eredményesebb, intenzívebb munkásságot, azt mások fogják eldönteni. Azt hisszük, nehéz a kérdés megoldása: a kettő alig választható el egymástól.

Mi a tanár munkálkodásának éreztük közvetlen áldásait, de tudomással birunk az író működéséről is s hódoló elismeréssel, nagybecsüléssel és hálával adózunk neki érette.

Az első években, az általa most is előadott tanfolyamokon — az alkotmány- és kormányzati politikán s a közjogon — kívül a nemzetgazdaság- és pénzügytant is tanította.

Hogy mily modorban és módon adta és adja elő e tárgyakat, azt talán fölösleges is jellemeznem; a ki ismeri az író műveinek nemes, vonzó és mindenekfelett világos és könnyen érthető irányát: az világos fogalmat, képet alkothat magának a tanár előadásairól, tanítási rendszeréről.

Irodalmi munkássága nagyon sokoldalú és kiterjedt. A mellett, hogy napi és heti lapokba tanügyi és társadalmi kérdések fejtegetését adta közre időnkint s emlékbeszédekben emlékezett meg egyik-másik jelesünk érdemeiről, mindig nagy előszeretettel kultiválta, tanulmányozta Magyarország politikai irodalmát és annak történetét.

Az 1887—88. tanévben választatott meg a *Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává*. Hogy rászolgált e kitüntetésre, azt fényesen dokumentálják az ezután napvilágot látott irodalmi művei, melyek mindegyike az illetékes tényezők osztatlan elismerésével találkozott. Ez évben jelent meg a *„A politikai irodalom Magyarországon 1825 ig.“* című munkája.

Székfoglaló értekezést az Akadémiában a II. oszt. ülésén 1889. okt. 14-én tartott *„Az 1839—40-iki országgyűlés visszhangja az irodalomban“* címmel, mely 1890-ben jelent meg. 1892-ben látott napvilágot *„A protestáns párt és a sajtó“* című dolgozata. A Magyar Tudományos Akadémia II. osztályának 1892. nov. 7-én tartott ülésén *„Zemplénmegye“* címmel egy igen nagybecsű felolvasást tartott. A munkájában, melyet az Akadémia *„Megyei monografiák“* című vállalatában adott ki, új világlátásba állította főiskolánkat a tudományos körök előtt s történetéről, múltjáról részletes, alapos és rokonszenves ismertetést nyújtott. Ugyancsak 1892-en *„A modern alkotmányok gyűjteménye“* cz. alatt nagyobb értekezést írt az Athenaumban. Mint a Magyar Tud. Akadémia levelező tagja *„Emlékbeszédet“* írt Szűcs István levelező tag felett, melyet az Akadémia 1893. jan.

23-iki összes ülésén olvasott fel. Ez évben Beóthy Zsolt »Irodalomtörténetében« ő írta »A felvilágosodás irodalma« cz. nagyobb tanulmányt. Ő tartott emlékbeszédet Báró Vay Miklós elhunyt főgondnok emlékünnepein is. E gyönyörűen megszerkesztett beszéd egy darab újkör-történet, mely a Prot. Szemlében jelent meg először. Az ezután következő időszakban nagy buzgalommal dolgozott a Szilágyi Sándor szerkesztésében s az Atheneum kiadásában megjelent »A magyar nemzet története« cz. alkalmi, illusztrált nagy műnek IX. kötetén. Udaadás-sal, testi, lelki erejének megfeszítésével, csaknem minden idejét igénybe vevő tanulmánynyal, az eredeti források, az országos levéltári okmányok stb. figyelmes átkutatásával írta meg e művet. »A nemzeti államalkotás kora 1815–1847« 724 lapnyi nagy munkája irodalmi eseményt jelentő alkotás s a milleniumi produktumok között a legelső sikerűek közé tartozik. A kritika a legnagyobb elismeréssel és melegséggel fogadta s főiskolánk tanári kara és jogász ifjúsága a kitűnő sikerű mű megjelenése alkalmából valóságos ünnepeltetés tárgyává tette annak íróját s az ez alkalomból összehívott közgyűléseken őszinte lelkesedéssel üdvözölte. Az 1898–99. év folyamán a jogakadémiák s különösen a sárospataki jogakadémia sorsát mélyen érdeklő miniszteri tervezet — mely az *elméleti jog- és államtudományi államvizsgálat reformjáról* szólt — szólította munkára a jeles író. E tervezetre írott s külön füzetben is közrebocsajtott előadói javaslat, melyet a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes tanügyi bizottsága nevében a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézve az ev. ref. konventen terjesztett elő, a legnagyobb elismeréssel fogadtatott s ma már úgy szerepel, mint az ev. ref. egyházak a miniszteri tervezettel szemben kifejezett állásfoglalása. A tervezet kritikája a jogakadémiák védírata s a szaktudomány tiltakozása bizonyos félszepségek ellen. Előbb Budapesten, majd Debrecenben jelent meg. Ez évben dolgozta át »A felvilágosodás irodalma« cz. tanulmányát, melyről már az előbbieken szoltunk.

Ha e széleskörű, feltűnő eredményekben gazdag munkásságon áttekintünk, tisztán állhat előttünk az eltöltött 25 esztendő képe. Nyitott könyv ennek az időszaknak története a Ballagi Géza életében, a honnan nem olvashatunk egyébről, mint az ő munkás, nemes eszméket termő elméjének produktumairól, az ő nem mindennapi és minden nehézségekkel megbirkózó akaraterejéről és kitartó szorgalmáról.

S ha az elmondottakhoz hozzávesszük, hogy mint az egyetemes tanügyi bizottságnak tagja és jogakadémiai szakelőadója még más irányban is nagy mértékben van elfoglalva; ha megemlíjtük, hogy helyi szociális viszonyaink rendezésében s megyénk közügyeiben szintén előkelő szerepet tölt be: úgy hisszük, halvány vonásokban képét adtuk az ő 25 éves működésének,

De nem is kívánhatja senki, hogy e helyen többre terjeszkedjünk ki, bár az *emberről*, az otthont, a családi tűzhelyt első sorban szerető és annak boldogságát mindeneknek elibe helyező, gondos családfőről még sokat nagyon sokat beszélhetnének — úgy a magunk, mint a mások gyönyörűségére és okulására.

Mert Ballagi Gézának az Isten nemcsak kitűnő, éles elmét, de melegen érző, szeretettel teljes szívet is adott. Legyen véltök meg nagyon sokáig hasznára a magyar társadalomnak és kulturának, boldogítására édes övéinek!

Farkas Andor.

Endrődi Sándor: Századunk magyar irodalma képekben.

Örömmel és nagy reményekkel vettem kezembe Endrődinek, az ismert költőnek e művét és reményeimben csalódva tettem le. Minden érdemet nem akarunk elvitatni e műtől. Endrődi olykor lelkének melegét önti színes rajzaira, de a maga egészében különös, szokatlan, a rendkívülit, újat, szertelent, szellemest és eredetit szinte hajhászó e mű.

Szép kifejezéseinek arany esőjét állítja elének egy pár citatum, pld. Jókai »nyugodtan lépdelt a kék levegő selymes ösvényein s a magasság búcsúzó csillagai közül — sugaraktól csókdosva, sugaraktól ringatva, leszállt a magyar alföld rónáira.« 365 l. Czakó Zsigmond színmű írói munkássága: »Egy erőszakosan égő tehetség tüzi játéka, melyben vészes képzelődés lobogtatja a ki nem forrott filozofia fáklyáját s az eszmék helyén a nagyotmondások czifra és rakoncátlan népe tombolt.« 273. l. Amaz egyáltalán semmit nem mond; emez czifra és rakoncátlan sallangjaitól megszabadítva érthető meg, mint némely matematikai egyenlet csak nulla redukálva oldható meg. S hogy vékony rendet vág e mű írója, azaz munkájának kevés az irodalomtörténeti értéke és becse — bővebb bizonyításra szorul.

Igazságtalanok lennének szerző iránt, ha művének céljait, melyeket a Beóthy Zsolthoz intézett Ájánlás-ban mond el, — bírálatunkban szem elől tévesztenénk. Célja e műnek első sorban a párisi világkiállításon az Atheneum kiadványai között az irodalomtörténetet képviselni — másodsorban itthon nálunk az irodalomtörténetet népszerűsíteni és harmadsorban átellenesíteni az irodalomtörténet száraz anyagát.

En úgy vélem, e czélok külön-külön majdnem teljesen kizárják egymást. Ha a párisi világkiállításon akarja (vagy akarta) e mű képviselni a magyar irodalomtörténetet, akkor ez a mű nem lehet csak olyan olvasmány forma; akkor népszerűsítő célzata mellett is, a maga nemében tökéletesnek kell lenni; mert ha elmosolyodik a világ az ilyen mű felett, az egész magyar nemzeti irodalomtörténet fejletlensége és tökéletlensége felett mosolyodik el. Az első czélnak nem felel meg A másodiknak sem, mert olyan kérdéseket is fejteget, a melyek nem a nagy közönség, a nagy massa értelmi fejlettségéhez mértek. Elhez még visszatérünk. Ilyen formán csak a harmadik cél marad hátra: átellenesíteni az irodalomtörténet száraz anyagát, írni egy lelkes irodalomtörténetet. Ha meggondoljuk, hogy tudósan száraz, rengeteg tudományos apparátussal készült, nagy terjedelmű, csak szaktudósoknak való irodalomtörténetünk nincs, még újnak sem tűnik fel e vállalkozás. A mi irodalomtörténetünk oly szerencsés fejlődésű, hogy legnagyobb munkásai egyszersmind a prózai stílusnak mesterei. Gyulai Katona és Bánkbanjánál szebben és lelkesebben megírt könyv alig van irodalmunkban; egy Beóthy Zsolt nyelvezete pompázó, fényes, ragyogó, Vörösmarty-féle színes nyelv.

Népszerűen tárgyalni irodalmunknak e hatalmas eszmékben és mély gondolatokban gazdag korát, — a Széchényi fellépésétől a kiegyezésig terjedő kort (csak erről szól a mű, czíme előlegezett, az első része Kazinczy föllépésétől Kísfaludi Károlyig és a befejező része a kiegyezéstől napjainkig csak szándékban van még) — nehéz feladat, készséggel elismerjük.

Irodalomtörténet írásánál két szempont tartandó főként szem előtt: egyik a történeti, másik az aestheti-

kai. Az irodalom fejletlenebb korában az aesthetikusra kevesebb szükség van, a primitív alkotásokban kevés az aesthetikai becs. A fejlettebb korszakokban, minő a felvett kor is fejlett aesthetikai izléssel és tudással kell birnia az irodalomtörténet íróinak. Az aesthetikai szempont mellőzésével nincs különbség Arany és Tolnai, Petőfi és Lisznyai között, tehát az aesthetikai ítéletekre nagy súly fektetendő, más részről az a körülmény, hogy népszerűen akarja szerzőnk megírni az irodalomtörténetet, a történeti szempontot helyezi az aesthetikai fölé. Az író élete körülményeinek, élete lefolyásának elbeszélését minden józan eszű ember megérti, az aesthetikához készütség, tanultság, szellemi fejlettség szükséges. Épen azért szerzőnek, az életrajzi dolgokra nagyobb súlyt kellett volna fektetni.

Endrődi a lírai költő szemével, annak lelkesedésével és hevével, eltagadhatatlanul tetszik — nem tetszik elv alapján, tárgyilagosság, fáradságosabb tanulmány, kiválóbb jellemző erő nélkül írta meg e művet. Heves, szinte lázas módon fut át egy-egy írón, olykor-olykor szerencsésen domborítván ki annak egy-egy jellemző vonását. A legtöbb cikk nekrológszerű dicséret. A nyugalom, alaposabb vizsgálat és körültekintőbb gond hiányzik e műből. Hibák, hiányok, tévedések is fordulnak elő. Endrődi a könnyed és vonzó forma leple alatt néha tartatlan, keveset mondó.

Hibái közé tartozik rendszertelen beosztása. Felvett korát *chronológiailag* osztja három részre. Az I. Rész 1825—1840-ig terjed Széchenyi és kora, a II. Rész 1840—1848-ig Forradalom címmel és a III. Rész 1848—1867-ig A forradalom után címmel. A politikai történelemben tényleg korszakok kezdődnek ez időpontokkal, az irodalomban nem egészen. A forradalom nem alkot külön korszakot költészetünkben és ezt külön kornak vevén Endrődi esett abba a rendszertelenségbe, hogy Aranyt más korszakban tárgyalja, mint Petőfit és Tompát. . . A népies nemzeti irány jut didalra a forradalommal egy időben a költészetben, Tompa, Petőfi és Arany személyében és szerintünk erőltetett minden beosztás, a mely ezt a három nagy alakot elválasztja egymástól. A címek, melyeket egyes fejezeteknek ad szokatlanabbak inkább, mint helyesek, eredetieskedőbbek, mint jellemzők. olykor egészen magyarázatra szorúlnak. A mester név rendkívül általános, sok nagy írónkra alkalmazható. Mester „Kazinczy,“ Kisfaludi, Petőfi úgy, mint Bajza s a művészet magasán Arany. A tanítványok még általánosabb és kevésbé jellemző. Lángész a homályban Katonára épen úgy áll, mint Madáchra. Külön úton cím alatt kevés halandó gondol Gyulaiékra. A magyar Balzac — szerintünk sikerületlen és nem tartjuk Kemény szerencsésének, hogy e megtisztelő cím alatt emlegessük, Keményben, mint emberben és Balzacban alig van más közös, minthogy mindketten erősen élvezik a fekete kávé, mint íróban *egy megegyező vonáshoz tíz különböző járul.* Balzac izléstelen, bátran lehet mondani erkölcstelen, Kemény rendkívül finom izlésű, minden aljast, alantast mélyen megvető. . . A tanítványokat, t. i. Kisfaludy követőit helyesebb lett volna a Mester után tárgyalni. Átmeneti előzmények fejezet felvehet „Utózmányi pótlék“ címet is. A mennyiben ez a fejezet a Petőfivel foglalkozó cikk után, annak pótlásául és helyesebb megértéséhez a népies irány történetét adja elő. Ennek Petőfi előtt kellett volna lenni, azért lehetne Utózmányi pótléknak nevezni. Ez a pótlék túl is lő az író czélján, mert a népköltési kiadványokat napjainkig ismereteti s ezt az író nem tervezte! Hulló csillagok cím alatt csak a szerencsés olvasók tudják meg, hogy gróf Teleky László, Obernyik stb. értendők. A forradalomról

szóló lelkeszónoki beszéd ilyen alakban politikai históriába és nem irodalomtörténetbe való. . . A beszélő számok fejezet maradt volna a szándékba vett irodalomtörténet legeslegutóljára, e rész csak a kiegyezésig terjed. . . A szerző lelkesedése hevében a politikai írókról végképen megfeledkezett. A három legnagyobbról Széchenyi, Kossuth és Deákról olvasunk ugyan valamit, de az nagyságukhoz edes kevés. Vesselényi Miklós, Dessewffy Aurél stb. Endrődi szerint nem érdemesek a megemlézésre sem. Erdélyi János nagy nemzetek irodalmában is előkelő helyet foglalna el, Endrődi nem foglalkozik vele, csak mint népköltési termékek kedvelőjével. Mentovich Ferencz egy sorban nyert belépő jegyet íróink sorába.

A szerkezeti hibákon, eredetieskedő titulázáson s írók kihagyásán kívül jellemzi e művet kritikájának sajátos elfogult iránya.

Sem dicséret, sem korholás hangján nem lehet irodalomtörténetet írni. A fény és árny művészi vegyítése domborítja ki az alakot. Nem mondhatjuk, hogy Endrődi S. nem alkalmaz mértéket, de csak kettőt: a dicséret és korholót. A dicsérettel lelkesíteni akar, a korholás felesleges fáradság. Ma már nem sokat ér, bármilyen maró gúnnyal ostromozza szerzőnk a Petőfieskedők eszmétlen és sallangos költészetét. Lerombolt várat nem szükség ágyúzni.

A tetszik — nem tetszik elv némely írónk kegyetlen lebirálásában és némelyek kegyetlen feldicsérésében áll. Maró gúnnyal ostromozza Endrődi S. Bajzát, kevésre becsüli Gyulait, egekig magasztatja Jókait. Okát ennek Endrődi a kritika iránti véleményében találom. A kritikáról így gondolkodik: „A kritika a költészet inasa, a ki annak köpenyegéből kitisztogatja a pecséteket; a muzsák szobaleánya, a ki szennyes ruhákat kimossa, lyukas harisnyáikat kitarozza s a mellett a kisasszonyait hátok mögött mindig rágalmazza. Okvetetlenkedő pinczér, a ki egy és más sültet feltranchéroz, porkoláb Apolló armadiájában. fináncz, a ki minden átmenőt megvizítál, — kéményseprője a Helikonnak, a ki az istenek oltárának csak a füstjével foglalkozik.“ Az irodalomtörténet nem humoreszk, a ki a kritikáról ily naiv nézeteket kockáztat meg, könnyen érthető, sem az erélyes Bajzát, sem a szigorú és pártatlan Gyulait nem fogja dicséretével agyonönteni. Az egyéni szeszélyt ilyen mértékben irodalomtörténetbe belevinni szerintünk nem lehet. Így megingatván hitünket szilárd és biztos ítélő képességében, nyilatkozatai ritkán hatnak ránk a meggyőződés erejével.

Endrődi megvetni látszik, a mi közönséges, a mi iskolás és én a magam iskolás eszével, rendkívül tudnék érdeklődni, hol és mikor született Petőfi Sándor, Tompa Mihály, Jókai stb.

Részletekre térve, Széchenyi és kora fejezetében több a sok szép szó: a bénaság, aléltság, iszonyú lethargia, mint a sülyedt állapotok okának ismertetése. . . Nem is egészen igaz ez a kép. „Mindenki belenyugodott a közélet sivárságába“ a Széchenyi születése előtti korra sem mondható el, még kevésbé Széchenyi közvetlen fellépése előtti korra. A testőrök irodalmi mozgalma már a magyarság szellemének ébredése volt, Kazinczy örök időkre szóló munkásságával előfutárja volt Széchenyinek, az irodalom már Széchenyi születése előtt hirdette a feltámadást, az életet. E hibát Endrődi azért követte el, mert túlzóan kiélezve jellemez, annál élesebben akarta kiemelni Széchenyi nagyságát.

Kisfaludi Károly egy szakaszban összefoglalt életrajza, e felületes, számokat nem említő, helyeket fel nem hozó, okokat nem kutató mese (anságolás: diákul) mintája lehet, hogy milyen ne legyen az életrajz. Az iro-

dalomtörténetnek minden mulattató és gyönyörködtető volta mellett tanulságosnak és tanító célunak is kell lenni. Az ilyenből semmit nem tanulunk.

Az egész mű banális hasonlatai között kiváló egy Katona Józsefet jellemezni akaró nagyotmondás: K. J. úgy érezte magát az emberek között, mint egy oroszán vadász érezheti magát a majmok között. Katona az asszonyok között „esetlen és bamba” volt. Ennyire kár átlelkesíteni az irodalomtörténet száraz anyagát.

Marton János.

(Folyt. köv.)

A válság tényezőiről általában, különösen vallási szempontból.

A tünemények egyszerű megfigyeléséből, érzékelhető jelekből vonni következtetést az égi világ testeinek mozgására, rendjére, egymás közti viszonyára, — mint a csillagászatban történetéből tudjuk — az égi jelenségek vizsgálóinak sokáig kedves, tudni vágyásokat pedig sok mértékben kielégítő foglalkozás vala. A tünemények mögött állandó törvényeket, szabályozó erőket keresni s a törvények között hierarchiát állítani fel, egyiket a másikkal alárendelni s mindeniket a legfőbbnek és azután ezekből vezetni le, magyarázni mozgást, rendet, harmonikus viszonyt, csak jóval későbbi gondolat és fordulat a természettudományok terén, fényes bizonyítékául annak, hogy az ember gondolkozásában, vizsgálatainak e téren is „nem a szellemi az első (történetileg), hanem az érzéki.” (I. Korint. XV. 49.)

Mi így igaz rajtunk, a mi éntünkön kívül álló világra áll a lélekben is. E téren is előbb csak a jelenségek, tünemények egyszerű megfigyelésére irányult a mindent vizsgálata körébe vonni szerető és akaró ész munkája s csak az újabb korban kezdték felkeresni, megállapítani azokat a változhatatlan örök törvényeket és erőket, mik indítói és szabályozói a szellem világában fel- és letűnő s ismét jelentkező összes tüneményeknek, — részeire bonczolván egyes mély kutatók szívet és elmét egyaránt. *Hogy a lélek világa is állandó, szakadatlanul működő és egy legfőbb törvényre visszavihető erők (törvények) alatt áll, mint az egész mindenség általában:* ez az újkor tudományos kutatásainak egyik legszebb, legfelségesebb gondolata és vívmánya. Tudományos álláspont.

A szellem életében egyik ilyen nagy, sőt legfőbb törvény, a hiány és pótlás örök törvénye (I. Böhm K. „Az ember és világa” cz. művet). Ez a mi lelkünk gőze, mi az egész szerves világ, tehát az ember életének tengelyét is csikorogtatja s kerekeit ugyanazon központ körül visszatérőleg forgatja. Lelkünkben ugyanis egyszer csak bizonyos hiányok, nyugtalanító érzések jelentkeznek, melyek folyton gyötörve arra ösztönöznek, hogy igyekezzünk valamiképpen e hiányérzeteket megszüntetni, elnémitani, mely esetben újra nyugalom áll be egy ideig, elárasztván minket a jól esés boldogító érzésével. Nem sokára azonban e nyugalmat ismét nyugtalanság, a hiány újra jelentkező érzése váltja fel, mi kielégítettén, ezt újra a nyugalom. — A hiány és pótlék ezen váltakozását Spencer az *ösztön önszabályozásának* nevezte. A munka és pihenés, kimerülés és helyreállítás, alvás és ébrenlét, bágyadság és lemondás, éhség és jóllakás mind ezen nagy törvénynek egyes nyilvánulásai. — A hiány és pótlék ezen váltakozó mozgásai mind egy és ugyanazon központ, a subjektív én körül történnek. Az én

pedig az ösztönök suggerálására nem maradhatván tétlen nyugalomban, mindig igyekezik a ráboruló hiányoktól menekülni, az egyenetlenségét elegyengetni s magát valamiképpen a kellemetlen érzést és nyugtalanságot keltő érzésektől, bajoktól megváltani. Szereti lelkünk a nyugalmat; ezért az ember életének legfőbb vágya mindig a megváltásra irányult. Jelen alkalommal azonban a megváltást nem a maga tág körében, hanem speciális értelemében, a vallás terére alkalmazva tevéen vizsgálódás tárgyává, lássuk tehát ennek főbb vonásait általában!

Az ember már élte reggelén érezhette tehetetlenségét, gyámoltalanságát. Résztint embertársai, részben a természet vadjai és időnként megújuló jelenségei (villám-lás, dörgés stb.) már korán érezthették vele, hogy neki — mint ezekkel szemben erőtelen lénynek, valamely segítő hatalomra van szüksége, kihez bizodalomért, erőért és bátorságért forduljon. Egy felette álló hatalomhoz fordulni a terhek megkönnyítése végett segélyért, erre az akaratot megindító csira ott volt már a szívében, csak életre kellett szunyadásából kelteni; mihez részben épen a természet külső jelenségei hatottak közre. Miután pedig a subjectív én állandó nyugtalanság alatt állott, melytől természeténél fogva előbb-utóbb szabadúlni vágyott, — őt e nyugtalanság alól felmentendő — egy felette álló, olyan hatalomhoz közeledett, mely hozzá legközelebb állott, legközvetlenebbül, megnyugtatólag hatott, mi lehetett egy kő, vagy akár egy fatuskó is. Hogy épen mi volt az ő szemében e felsőbb hatalom, az Isten, adataink hiányosságánál fogva nem tudjuk; itt a sejtés tündérországaiban barangolunk. — Mikor pedig a beállt nyugalom megszűnt, újra e hatalomhoz fordult segélyért s ha egy erre nem vala elég, egyszerre többhöz is — az istenek természetesen váltakoztak, a természet földi jelenségei után az imádás tárgyai, az égi testek, jelenségek lehettek; majd szellemek, a természet tüneményei mögött, általok nyilatkozó erők, felaz egy Isten imadásának dicső korszakáig. Az egymást felváltó istenségek lényeges változása dacára is, e változatok közt azonban egy mindig megmaradt a hiány és pótlás törvényének működése és az én megváltásra irányuló törekvése. Mint a vallások történetéből tudjuk, a későbbi népek a hiány okozta kellemetlen érzéstől megszabadulandó, felkelt vágyaiknak hatása alatt, — azt híven, hogy azzal Isten akaratát teljesítik, holott csak az övékének tettek eleget, — az Isteneknek gabonát, a legkedvesebb állatokat, gyermekeket és saját életüket is feláldozták. Ezt mind az okozta, hogy jelentkező az ember szívében a hiány ösztöne és a megváltására irányuló ösztön is, a lélek ezen tárgyak révén igyekezett vágyát teljesíteni, a hiányt betölteni. Tulajdonképpen pedig az övék és nem az istenek akaratát teljesíték. A brahmának Somaitala, a görögök nektárja, a képek, a szobrok, de különösen a zsidók sok ceremóniái, böjt, az egész törvény, annak minden rendelete mind mind a megváltás tényével állanak a legszorosabb kapcsolatban. A Jáva szigetén még ma is szokásos szertartás, hogy a hinduk minden évben felmennek egyszer az egyik tűzhányó hegyre, honnan rózsákat hintenek annak tölcsérébe, hogy megengeszteljék a rombolás istenét, Sivat — szint' a megváltás tényével áll összefüggésben.

S hát vajjon a keresztyénség körén belül is a templomok, iskolák, harangok, orgonák, énekek, egyesületek, társulatok, nem mind mind a megváltás tényét czélozzák? vagy a szívből felfakadó imák, predikációk, legfelségesebb dicshymnusok nem-e mind a hiány és pótlás örök törvényével állanak kapcsolatban ezek is? Ki merné tagadni?! Az ember érezvén a hiányt szívében, Istennel szemben, ki mint felette álló hatalom, az

ember felett büntetőleg és jutalmazólag rendelkezik, erőtlensége, gyámoltalansága később bűnössége tudatában, mindig megtalálta az eszközöket, mik megváltását czélozták.

Nagy István.

(Folyt. köv.)

ÉLET.

Egy udvarház meséje és a valóság.

Kisfaludy Sándor hagyatékát elárverezték.
Riport.

1. A győri szegényes diákszobácskában, a mécses világánál ül egy diák-gyerek. Előtte könyv, arcán lángolás, szemében tűz s gyönyör. Elforgatja a lapot s ismét elejéről kezdi, nem tud betelni vele. Keble feszül, úgy érzi, hogy szíve hevesebben dobog, nem bír magával, összecsapja a könyvet és emelt karral, a lelkesedés remegő, fuldokló szavával szavalja:

A magyar nemzetnek sok siralmát látom:
Segilj meg Úr Jézus . . . kiért fohászokodom.
Nem lész büntetetlen, te hamis áruló.
Kézben akadsz, oh Bécs, nemzetünket rontó
Átok alatt legyél

Azután az asztalra borul, sír, sír fuldokolva a lelkesedés túlaradó érzése alatt. Majd felüti fejét, könyáztatta arcát az ég felé emeli merészen, büszkén, s kis tintás kezét a keblére téve szilárd, erős hangon esküszik: „Szeretlek szegény hazám! Dicsőségedért élek!”

S a lelkesültség mámorától elfogva néz fel, fel az égre, mintha hangtalan szavakkal kérné az egek-től esküje teljesedését . . .

Ez a gyermekifju: Kisfaludy Sándor volt!

2. Hosszu évek multak el! A tanulás, a boldogság, a szenvedés s majd ismét a boldogság éve. A férfitá lett kis diák, mint magyar nemes, szolgálta királyát karddal kezében, mint férfi, szenvedett a szerelem rablánczai alatt — s a szívbeli szenvedés kínos óráiban, a sümegi udvarház tornácán, a sugó akácok árnya alatt megírta a „Kesergő Szerelem” regényét, könyvet csalva az olvasók szemébe; mint fiatal házas éneket vert lantján: a „Boldog Szerelem” énekét.

S a szerelemmel megszerette a Muzsa is; mig a fiatal hitves a szerelem csókját csókolta a férj arcára, addig a költő szoruló kebelével hallgatá a „Magyar előidők” bűvös-bájos regéit. S a szeretkezés éjjeleit meglöpva dolgozott a férfi, hogy beváltsa a győri kis diák esküjét: „Szeretlek hazám, dicsőségedért élek!”

Az elrabolt éjszakák mellett megvonta magától a költő a jólétet is. Egymásután vándorolt az ősi birtok idegen kézre, hogy árából hajlékot építsen és táplálékot adjon a csecsemő „magyar irodalomnak.”

. . . Meghalt a költő; sírba tették vele együtt a babért s családjának nem maradt egyéb, mint a sümegi udvarház, a kegyeletes emlékezés s a szegénység.

3. Az udvarház még mindig áll. Egyetlen lakója

a költőnek egy özvegyen, elhagyottan, szegényen maradt unokája.

A mikor felkél a nap, a mikor delelőre szokik s lebukik a badacsonyi hegyek mögé, az a szegényen maradt özvegy kegyelettel törülgeti, simogatja, helyezgeti a régi bútordarabokat s fűzi az édes emlékeket mindegyik fölött, könnytelt szemekkel Itt írta a nagyapa a szerelem regényét . . . itt a Regéket . . . itt pihent meg kis családja körében . . . minden, minden egy-egy emlékezet.

4. Kívül dobpergés hallatszik. Az özvegy felriad, kitekint az ablakon, azután odatámoxyog a szüette íróasztalhoz, keblére öleli azt a kis képet, megcsókolja azt a másikat, kapná a régi eszközt . . .

— Senki többet? . . . először . . . másodszer . . .

Az öreg kalamáris kihull a kezéből, lerogy arra a megvedlett székre és sir . . .

— Harmadszor! . . . — Megvétetett, hangzik be szárazon a hivatalos hang.

Az özvegy feleszmél . . . könnytelt szemeivel rátekint a falon függő nagy képre és nézi, hosszan, kétségbeeséssel azt az öreg urat, a kiről mindig úgy beszéltek, mint ünnevelt nagy emberről, s most mégis ennek a nagy embernek a háza felett ütik meg a dobót s veszik el unokájától a kis, megvedlett épületet, azokat a féltett ereklyéket, a nagyapa arczképet, az öreg íróasztalt, mindent, mindent, mert a nagyapa jószívú volt s a hazának adta a birtokot s nem gondolt az unokákra . . .

Eddig a mese.

5. A magyar kultuszminiszter engedelméből, sajnós, e mese valósággá vált . . .

A megkorbácsolt ideál.

„Egy nő megkorbácsolt egy férfit,
a ki csúfot úzott szerelméből.”

Riport.

Egy nő és egy férfi. Mind a kettő fiatal. A leány lelke tele a szerelem ábrándjaival, a férfié? esküszik, hogy az övé is. A leány lelke álmodik a romantika világáról édes, szép képeket, fiatal szíve szerelmes a szerelembe, szeretni vágyik bár képzeletben is, igazán, mélyen és tisztán, a mint azt álmodta.

És e suggerált lelkiállapot idején megjelenik egy lap apró hirdetései közt a szerelemre csalogató alkalom: „Egy fiatal, csinos férfi, levelezni óhajt egy tisztalelkű, művelt nővel.” — A leány megragadja az alkalmat és megírja az első szerelmes levelet az első ideálhoz, kit nem ismer, de kinek képét, lelkét, alakját, szerelmét bevonja a lelkeálmodta romantika bűbájos színeivel, felruhazza a legnemesebb tulajdonokkal, szóval az előtte ismeretlenből megteremti a valódi „férfit,” a szerelem bálványát.

— És e suggerált lelkű leány beleéli magát a hitbe, hogy „ez” és senki más, a kit szeretni lehet szeretni lehet és odaállítja az álmodó lélek alkotta szerelem oltárára bálványnak, hogy a mikor elfogja lényét az a földöntúli, az az édes örületbe hajtó érzés a szerelem: leborulhasson az oltárkép elé és imádkozzék hozzá és megfüröszsze lelkét azokban az édes fájdalmakban, kéjelegjen azokban az elsirt könyekben, mit az ideál szerelme által szült érzések túlára-

dása kelt, életre a szívben, mit a világot átölelő véghetetlen szerelem csal a szemekbe.

És a leány nem kérde az életet, vajjon lehetséges-e, hogy szeressen, nem alkuszik a világ előítételeivel, hogy engedjék meg, hogy szeressen, nem keresi, nem kutatja a férfit, hogy az-e, a kit ő szeret? — hanem imádkozik a bálványa előtt, sír a nagy érzések terhe alatt, örült, de szűzi és mérhetetlen szerelemmel szereti az álmodott ideált.

És ekkor a férfi, a ki hiu kedvtelésből közétette azt a felhívást, a ki *heccből* félőrületbe hajtott egy leányt, a mit soha sem érzett: előáll, megmutatja magát és ő, az istenként imádott kacajra fakad, kineveti a legszentebben, a legmélyebben szerető nőt azért, mert *szeret* és azzal utasítja el, a mikor szerelméért esd: „... nem vehetek nőül, mert más *szeretek!*“ ... Hát azt ki hiszi el neki, hogy ő szeretni tud? mikor kineveti azt, a ki *szeretni* igazán tud!

Ez is olyan hazugság, mint volt a többi. Megunta a heccet, szakítani akart és különben is mit bánja ő az érzéseket, a más boldogságát, s azt, ha a multjában lesz is egy örökké vádoló sötét folt, a mikor ráakadt egy nőre, a ki talán nem is szereti, de úgy mondják, hogy *jó parti*.

S a mikor az a másik nő, a régi, a megcsalt, a gúnytárgyává tett, mennyországából a földre hullva, úgy cselekszik, mint más is cselekednék, azt teszi, a mit a férfi tett vele: megbecsteleníti, de erőszakos módon a kutyakorbácsos, a férfi még felmeri emelni botját az igaz nőre és meggyalázza még egyszer.

De az a botütés visszahúll rá és eltörülhetetlen jegyekkel veri ki rajta az erkölcsi megsemmisülés jegyeit.

Mert egy nőtől megveretni elmoshatatlan szögyen, de egy nőt megverni: *erkölcsi halál!*

Thoma István.

A megtért.

Költői beszély.

I.

Jólétben élt; a boldogság tanyája
 Volt otthona; gondviselő szülők
 S a földi jók szerzője: nagy vagyon
 Tették rózsássá élte szép szakát,
 Gyermekségének boldog idejét
 Nem ismert bút, emésztő bánatot,
 Nem látott könnyet, fájdalmat soha,
 Örömvirágok nyíltak útjain,
 Napfény mosolygott mindenütt reá.
 Így nőtt a gyermek. Am az úri mód
 El nem rablá a drága kincseket,
 A természetnek ajándékait:
 Testben, lélekben ép s erős maradt.
 S az ifjú szív fényes jövőt remélt...
 — De ah! jövének rossz, nehéz napok!
 A boldog fészek bős vihar szelétől
 Szédülöt; száműzettek lakói
 S hasogatását érezék szívökben
 A sas-körömnök: kínos fájdalmoknak,
 Mit a *szegénység* átka mért reájok.

A gyors idő repült. A vészes árban
 Kidőlt a törzs, a szerető apa,

Maradt az anya egyetlen fiával,
 Kényére hagyva sorsnak, véletlennek.
 De nőtt az ifjú — és mihelyt megértő
 Szülője könnyét, néma bánatát,
 Megmozdult szíve, vágyódás lépé meg
 Visszaszerezni, a mi elveszett:
 A mult mosolygó, boldog édenét.

II.

„Megyek anyám! El, messze, tengerekre!
 Fiadnak név kell, félvilágtól ismert!
 A sors hívott fel e nagy küzdelemre,
 Hogy én győzzek majd, kérd reá az Istent!
 Köszönts áram! Küzdelmem pályadíját!
 Egy év multával lesz az érkezésem
 S vagy dúsan látja visszatérni ifját,
 Vagy koldusbotra jutva és szegényen.“

„Nagy Ég, ne hagyj! Ezt kellett még megérnem!
 El, messze földre, tengerekre vágyol?!
 Fiam, fiam! Oh én ezt túl nem élem
 S a bú erőt vesz drága szép arádon!
 Kiméld meg őt, kiméld öreg szülődet
 S a békeséget kis kunyhónk ölében,
 Mert bánat ölyve épít rája fészket,
 Ha új hazára lelsz a messzeségben.“

S asszott karjával sírva átölelte,
 Omlott a könnyű fénytelen szeméből,
 De az ifjúnak nem puhult a keble,
 Fülébe szózat szállt a messzeségből:
 „Megyek, anyám, nagy álma van szívemnek,
 Vezérlő csillag fénye int előttem;
 Bizom fényében hű szövétnekemnek
 S a karjaimban duzzadó erőben.“

Csalóka fény és még csalárdabb álom
 Az ifjú szívnek szárnyakat adának
 S bár bús kebellet állt meg a határon
 S könyezve nézte a szülői házat,
 Bár agg szülője hangja hívogatta
 És kedvesének képe tűnt elébe,
 Nem vitte vissza szíve dobbanatja
 Kiesiny kunyhója csöndes tűzhelyére.

III.

Sötét az éj. A tenger árja
 Vadúl csapongva háborog.
 Vihar szelétől reng a hullám,
 Ásít ezer halál-torok.

A lég remeg villámütéstől,
 A tenger-mély hörög, zihál,
 Mér földnyi sírnak rémes ágya
 Sötét ölén lakóra vár.

Hajó halad a szörnyű ójben
 Iránytalan és téveteg;
 A szörnyű rémtől: a haláltól
 Úgy borzad népe, úgy remeg.

„Kormányra fel! Be a vitorlát!“
 Kemény paranesszó hallatik.
 De zúg az orkán bős morajjal
 S a nagy hajó hitvány ladik.

Még perezekig harczol az élet,
De diadalt nyer a halál
S a hullámsír mérföldnyi mélye
Sötét ölen lakóra vára . . .

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

* **Laptársaink**, a mint egy kis utánjárással sikerült megtudnunk, már nagyobbára napvilágot láttak. — Az első fecske az „*Egyetemi Lapok*“ volt. Bár nem hirdetett tavaszt ifjúsági életünkben, s bár éppenséggel nem egészséges szellem szolgálatába szegődött, eltekintve a politika mezőibe hasogató czikkeitől, melyek szerintünk tartalmuknál fogva, valóban méltók a kritika seprűjére, szellemi niveauját sikerrel igyekeznek fenntartani. Felelős szerkesztője *Brázovay Kálmán* s mellette a közélet s az ifjúság felforgatói mindig változatos eieven tartalomról gondoskodnak. Komoly irányu — cikkei, különösen a szerkesztő tollából valók — nagyon megérdemlik s tanulmányozást. — A „*Kolozsvári Egyetemi Lapok*“ szerkesztőségében és munkatársiban a mienkkel közös cél harczosait üdvözölhetjük. A komoly munka hirdetése, ideálisabb czélok megvalósítására szolgáló eszközök megmutatása képezi közleményeinek indítékait. Főszerkesztője: *Bodor Aladár*, főmunkatársak: *Kiss Géza*, *Pálffy József*. — A „*Debreczeni Főiskolai Lapok*“, melynek szerkesztője *ifj. Rácz Lajos*, főmunkatársa *Dóczi Jenő*, dicséretre méltó ambícióval indul neki az új esztendőnek. A szerkesztés ugyan hátra hagy egy kis kívánni valót, de reméljük, hogy rövid időn túl lesznek szerkesztő kollégáink a kezdet nehézségein. A cél, melyet a lap szolgálui fog, méltó a szabad protestáns szellemben növekedett ifjúsághoz. — A debreczeni „*Közlöny*“ mint a magyarországi evang. reform. theológiák ifjúságainak hivatalos lapja, szintén megállja a helyét. 30 éves múltjához hiven kívánja szolgálni a magyar kálvinista ifjúság s a protestantismus érdekeit. Felelős szerkesztője *Nánássy Lajos*. — Az „*Eperjesi Kollegiumi Lapok*“ ról ez ideig nem jutott el hozzánk semmi hír.

* **Dr. Finkey Ferencz**nek jogakadémiánk kitűnő tanárának „*Szabadság-büntetéseink reformjához*“ című, nagybecsű értekezése, mely a „Jog“-ban látott napvilágot, külön lenyomatban is megjelent. A minden részében érdekes dolgozat a kritika elismerésével találkozó véleményt ad elő a szabadság-büntetés reformja kérdésében.

* „**Szabadság-szerelem**“ cím alatt most hagyja el a sajtót *Farkas Andornak*, lapunk felelős szerkesztőjének újabb költemény kötete. A nagyon csinos kiállítású könyv 7 ívnyi terjedelemben jelenik meg. Fűzve 2., diszkötésben 4 korona. Az előfizetési pénzek szerző címére küldendők.

* **A magyar diákság könyve**: „*Magyar Diákélet és Diákegyesületek*“ címmel nem rég került könyvtári forgalomba. A debreczeni diákkongresszus határozata értelmében a megszerkesztett almanachból minden magyar diákegyesület legalább egy példányt tartozik megrendelni. — A magyar diákság könyve a magyar diákéletet, diákmozgalmakat, diákegyesületeket könnyen áttekinthető formában állítja az olvasó elé: a szerkesztők elkövettek mindent, hogy a magyar ifjúság életét a maga teljességében, minden oldalról meg-

világítva adják elő. Tartalma a következő: 1. Bevezetés. Irta Ludvig Rezső. 2. Emlékiratok. 3. A magyar főiskolák. Irta Dr. Rényi József. 4. Magyar Diákélet. Irta Dr. Szemenyei Kornél. 5. Magyar Diákegyesületek. Irta Ludvig Rezső. 6. A diákegyesületek egyenként. 7. Az orsz. Magyar Diákszövetség története. Irta Dr. Krenner Miklós. 8. A magyar főiskolák ifjúsága 1848/49-ben. Irta Márki Sándor. Az Athenaeum kiadásában megjelent csinos kiállítású kötet ára 2 korona. Megrendelhető az Athenaeumnál (VII. Kerepesi út 54.)

* **A „Corda Fratres“** magyar osztályú hivatalos jelentést bocsátott ki a Párisban megtartott nemzetközi II. diákkongresszusról, hogy a napi lapokban megjelent téves s meglehetősen rosszakaratú információk alapján közzétett hírekkel szemben a magyar ifjúságnak párisi szereplését megvédelmezze. Ha a kis füzet a történeti hűségtől semmiben sem tér el: a magyar diákság Párisban valóban ünnepeletetés tárgya lehetett s lélekemelő jelenetekben gazdag s minden tekintetben kifogástalan szereplésével valóban megérdemli az egész magyar ifjúság elismerését és köszönetét. Sajnos, hogy a jelentés nem foglalkozik egészen kimerítően a kongresszus lefolyásával s az azon elhangzott beszédekkel.

* **Magyar Egyetemi Szemle**. Örömről szolgál, hogy már ilyen is van. Egy oly ifjúsági havi folyóiratról, mely komoly, művelt elméket foglalkoztató kérdések tárgyalását tűzi ki czéljául s e részletes, vonatkozásokban gazdag tárgyalással az ifjúság látókörét akarja szélesbíteni, csak meleg hangon, elismeréssel szólhatunk. Az Egyetemi Szemle első számában értékes tanulmányokat, értekezéseket ad Dr. Rapaics Rajmundtól, Dr. Somló Bódogtól, Dr. Alexander Bernáttól, Neumann Jenőtől, Csányi Károlytól és Hantos Elemértől. A két szerkesztő: *Kálmán László* és *Zala Ernő* szintén ügyes dolgokkal álltak elő.

* **A Magyar Könyvtár** legújabb füzetei, melyeket a napokban küldött szét a Wodianer-féle kiadóhivatal, ismét tanuságot tesznek e vállalat vezetőinek kiváló izléséről s arról a helyes érzékről, melylyel irodalmunk hézagait pótolni igyekeznek. Kitűnő ötlet volt pl. olcsó kiadásban, új és jó fordításban közrebocsátani nemzeti történetünknek egyik legbecsesebb forrását, a Bécsi Képes Krónikát, mely a különben is elavult Szabó féle fordításban ma már alig kapható. *Madzgar Imre*, a fiatalabb történetírói nemzedék egyik tehetséges tagja, igazán hasznos dolgot művelt e füzet szerkesztésével. Úgyancsak örömmel üdvözöljük *Balassa Balint* válogatott verseit, melyeket jó bevezetéssel és jegyzetekkel *Erdélyi Pál* bocsátott közzé, a legjobb Balassa-életrajz kiváló szerzője. Az új magyar szépirodalmat ezuttal *Cyprian* (Andor József) képviseli, kinek elbeszélő tehetsége már régen országszerte ismert és elismert. »Margitka szökése és egyéb történetek« című füzeté bizonyára sok új barátot fog neki szerezni a »M. K.« olvasóinak ezrei között. A külföldi belletrisztika nagy nevei közül kettővel találkozunk e rovatban: *Patapenkóval*, a híres orosz novellistával, a kinek »Egy vén diák elbeszéléseiből« című kötetét Ambrozovics Dezső fordította le, és Conan *Doyle* lal, a legnépszerűbb angol regényíróval, a kinek genialis és szenzációs Sherlock-Holmes-történetéből hármát ültetett át Lándor Tivadar. A »M. K.« nak immár 190 számra rugó teljes jegyzékét kívánatra ingyen küldi meg a kiadóhivatal (Budapest, Andrassy-út 21.)

* **Az állatok világa**. Brehm hatalmas művéből, a melynek magyar kiadása most jelent meg, a második

füzet is napvilágot látott. Ebben szintén a majmok rendkívül érdekes életét festi a szerző azzal a bámulatos közvetlenséggel és azzal a mesteri leírással, amely a munkát az egész világon kedvelté tette. Ennek a második füzetnek a szövegét kilencz kitünő rajz illusztrálja. Adva van még a füzethez egy fekete nyomatu műlap és egy színes nyomatu műmelléklet. Az állatok világa Légrády testvérek könyvkiadóhivatalában (Budapest, Váci körut 78.) jelenik meg s minden könyvkereskedésben megkapható. Egy füzet ára 80 fillér. Tájékoztatót a kiadóhivatal ingyen és bérmentve készségesen küld.

* **Eötvös Károly** munkáiról jelentést bocsátott ki a Révay és Salamon-féle czég. A magyar irodalom nagy eseményeként jelenti: Eötvös régibb és újabb, szépirodalmi és korjelző munkáinak közrebocsátását. A magyar faj jellemzetes és originális élete foglaltatik könyveiben, a magyar földnek és a rajta élő típusoknak és érdekes egyéniségeknek költői és amellet oknyomozó természetrajza az Eötvös Károly gyűjtéményes kiadása. Fontos részei: a régi magyar nemes-ség és oszlopos emberek, az új korszak építőinek legbensőségtejeljesebb rajza. Könyvei: *Utazás a Balaton körül. A ki örökké bujdosott. A két ördög vára. Alakok és emlékezések. Gróf Károlyi Gábor följegyzései. A nagy per, mely ezer éve folyik s ma sincs vége. Nazarénusok.* Megrendelhetők: *Trócsányi Bertalan* könyvkereskedésében *Sárospatakon*.

* **Ész és szív.** E czímmel nagyon érdekes könyvet írt Szitnyai Elek a gimnáziumi osztályok növendékei számára. Szitnyainak paedagógiai aforizmáit már előbb megjelent könyveiből ismerjük. Az *„Ész és szív“* tiz tanulmányt tartalmaz, melyek mindegyike érett megfontolás és széleskörű érdeklődés gyümölcse. Szitnyai e könyvében tiszta érzékkel és helyes tapintattal mutat rá a vezető szempontokra, mikor arról értekezik, hogy mit olvasson az ifjúság. Paedagógiai elmefuttatásaiban sohasem hiányzik a lélektani alap. Könyvét, mely a modern pszichológia alapján áll, melegen ajánljuk ifjúságunknak.

* **Zoologiai Lapok** illusztrált állattani, vadászati és kynológiai szaklap legutolsó száma *Parthay Géza* szerkesztésében következő érdekes tartalommal jelent meg: *Hanusz István*: Madarászat. *Donászy Ferencz*: A róka (ábrával). A borz párosodása. *Dorning Henrik*: A szén-szinke és a kék cinke. *Vlachovits Auxentius*: A fűzfafülemile. *Führer Mór*: A postagalamb (3 ábrával). A fekete hatyú. *Neuwirt János*: A rovarok hangszervei. A természetek (ábrával). *Kühne Ferencz*: A méhcsalád (3 ábrával). *Bársony István*: Az erdők királyáról (2 ábrával) *Ifj. Bartal Aurél*: Gyakorlati útmutató a fácán tenyésztéséhez (ábrával). A sarkvidék állat élete. *Dr. Kelényi Imre*: A jó kopó tulajdonságai. A borzok fiadzási ideje. *Sch, F.*: A madarak praepalása (ábrával). A sándorpapagályok ivara. Hány hangya van egy hangyabolyban? Társas pókok. Vegyesek: Az osztrák tartományok 1899. évi löeredménye. A madarak nyelvfel-vágása. A halak színváltozása. A szürke gébics. Hány virágot termékenyít meg egy méhcsalád? A gólya és a halak. A madarak és a mérges növények. A harkály és a méhek. A szivacshalászat Tripolisban. Magyar viasz külföldön. A világ legnagyobb postagalambverse-nye. Újabb kutyaimportok. Az 1900. évi aviculturái kiállítás. A vadászati törvény. Postagalamb bajnokver-seny. A *Zoologiai Lapok* évi előfizetése 4 frt. Az eddig megjelent számok még kaphatók. Mutatványszámokat szívesen és ingyen küld a kiadóhivatal Budapesten, Rottenbiller-utca 30. szám.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lapunk** jelen számával tizenhetedik évfolya-mába lépett. Itt-ott csonkák ugyan az esztendők (ta-valy egy szám jelenhetett meg), de reméljük hogy a *kiadó-cserével* a lap időnkénti szünetelése, finanzia-ális zavarai véget fognak érni. Tudatjuk ugyanis olvasóink-kal, hogy *lapunk megvált a „Magyar Irod. Önk. Társ-sulat“-tól s az „Ifjúsági Egylet“ kezébe ment át.* A szép múltu társulat őszintén sajnálja, hogy az „Ifjúsági Közlöny“-ről le kellett mondania, de már az elmúlt iskolai évben is ez a körülmény volt oka a lap csak-nem egy évi szünetelésének. Az idén — elég kedvező auspiciumok között — új erőre kapva kezdi meg újra pályafutását a mi diákujságunk. Az „Ifjúsági Egy-let“ legutóbb tartott közgyűlésén, minden tagjára kötelezővé tette lapunk költségeinek fedezéséhez az arányos hozzájárulást. Így az „Ifjúsági Közlöny“-t ezentúl gymnasiumunk két felső osztályának tanulói s akadémiánk összes hallgatói kapni fogják. Mig lapunk ezen átmeneti korszakon keresztül eshetett, megjelent-etése kérdésében időt voltunk kénytelenek veszíteni. Kérjük t. olvasóink elnézését.

— **Ifjúsági egyleteink** már jó ideje megalakultak s ma már — több-kevésőbb érdeklődés mellett — végzik feladatukat. Az egyesületek tisztii karát a követ-kezőkben adjuk. Az *„Ifjúsági Egylet“* hivatalnokai: *Bakay István* szénior, elnök; a jogász és theol. egylet elnökei *alelnökök*; *Csomár Béla* IV. th. jegyző; *Marton János* II. th. pénztárnok; *Csorba Sándor* IV. jh., *Cseh Pál* IV th, *Vitányi Miklós* III. jh., *Ráczkövy János* III. th., *Kiss László* II. jh., *Szász Tihamér* II. th., *Nemes Béla* I. jh., *Prágay István* I. th., *Benda Kálmán* VIII.. *Eördögh Béla* VIII. és *Komjáthy István* VII. gymn. tanulók. — A *„Magyar Irodalmi Önképző Társulat“* tisztikara: *Dr. Tüdös István* elnök; *Farkas Andor* IV. jh. alelnök; *Marton János* II. th. titkár; *Evva István* IV. jh. főjegyző; *Hubay Bertalan* III. th. aljegyző; *Deme Andor* II. jh. pénztárnok; *Török Árpád* I. jh. ellenőr. — Az *„Akadémiai Ifj. Olvasó Egylet“* tisztika-ra: *Radácsi György* tanár-elnök; *Tóth István* IV. th. ifj. elnök; *Csorba Sándor* IV. jh. könyvtárnok; *Pósa Péter* II. th. jegyző; *Kovácsy Ferencz* II. jh. pénztáros; *Ráczkövy János* III. th. ellenőr; *Nagy Barna* IV. jh., *Gecse István* IV. th., *Szánthó Gyula* III. jh., *Bartha László* III. th. *Kiss László* II. jh., *Marton János* II. th., *Nemes Béla* I. j., *Simon József* I. th. bizott-sági-tagok. — A *„Főiskolai Jogász-Egylet“* tisztikara: *Ifj. Szánthó Gyula* III. jh. elnök; *Csorba Sándor* IV. jh. alelnök; *Szánthó Elek* II. jh. könyvtárnok; *Kiss László* II. jh. pénztárnok; *Horváth Bertalan* III. jh. ellenőr; *Thoma István* I. jh. jegyző; *Nagy Barna*, *Evva István* IV., *Erdőhegyi Ferencz*, *Balajthy Béla* III., *Bajusz Ernő*, *Meczner Ferencz* II. *Czeglédy Elek*, *Nemes Béla* I. joghallgatók bizottsági tagok. — A *„Theologiai Egylet“* tisztikara: *Csomár Béla* IV. th. elnök; *Tóth István* IV. th., *alelnök-ellenőr*; *Ráczkövy János* III. th. titkár; *Farkas István* III. th. pénztárnok; *Lengyel József* III. th. könyvtárnok. Az állandó bizottságba minden évről egy tag választatott. — A *„Főiskolai Betegsegélyző Egylet“* hivatalnokai: *Dr. Kun Zoltán* főiskolai orvos, elnök; *Bakay István*, szénior, *alelnök-pénztárnok*; *Csomár Béla* IV. th. jegyző; *Farkas István* III. th. ellenőr; *Nagy Barna* IV. jh., *Gecse István* IV. th., *Szánthó Gyula* III. jh., *Ráczkövy János* III. th., *Korláth Endre* II. jh., *Marton János* II. th., *Nemes Béla* I. jh., *Prágay István* I. th., *Lengyel László*, *Benda*

Kálmán VIII., Komjáthy István, Veres Károly VII. gymn. tanulók, bizottsági-tagok. — *főiskolai énekhar* hivatalnokai: Gece István IV. th. elnök; Korláth Gyula II. th. főprecentor; Bartha László III. th. alprecentor; Nagy Barna IV. jh., Pecsénye András III. th., Radácsy István III. th., Ráczkövy János III. th. protokántorok. — Az „*Akadémiai torna- és vívó-egylet*“ tisztikara: Dr. Illyefalvy V. Géza tanár-elnök; Imre István II. jh. ifj. elnök; Bartha László III. th. alelnök, Szinyei Béla IV. jh. vívás-vezető; Gyóry György IV. jh. jegyző; Szabó József II. th. pénztárnok; Kiss László II. jh. ellenőr; Egri Ferencz II. jh., Batta Miklós I. th. bizottsági-tagok; Bartha László III. th., Kiss László II. jh., Kőrösy Sámuel II. th., Keresztesy Lajos I. jh. előtornászok. — A „*Főiskolai Zene-Egylet*“ tisztikara: Dr. Meczner Sándor tanár-elnök; Horváth Bertalan III. jh. ifj. elnök; Erdőhegyi Ferencz III. jh. jegyző. — A gymnasiumi „*Erdélyi Önképző-Kör*“ tisztikara: Csontos József gymn. tanár-elnök; Benda Kálmán VIII. o. t. alelnök; Vas István VIII. o. t. titkár; Komjáthy Lajos VII. o. t. főjegyző; Eördög Béla VIII. o. t. főkönyvtárnok; Veress Károly VII. o. t. pénztárnok; Karászy Benő VII. o. t. aljegyző és alkönyvtárnok.

— A „*Magyar Irod. Önképző-Társulat*“ pályakérdései a jelen iskolai évben a következők: 1. *Beszély*. Díja 24 kor. Beadási határidő nov. 24; 2. *Kisebb költemény*. Díja Bálint Dezső ev. ref. lelkész úr adományából 1 arany. Beadási határidő nov. 10; 3. *Költői beszély*. Díja 20 kor. Beadási határidő decz 15; 4. *Aesthetikai tanulmány Kiss József költeményeiről*. Díja 40 kor. Beadási határidő 1901. márcz. 2; 5. *Műfordítás*. Tárnya Schiller: Das Siegesfest. Díja 30 kor. Beadási határidő 1901. febr. 23; 6. *Vörösmarthy óda*. Díja 20 kor. Beadási határidő nov. 10. Az utóbbi pályakérdés díja felerészben Dr. Tüdös István tanár-elnök adománya.

— A „*Theologiai Egylet*“ pályakérdésekül a következőket tűzte ki: 1. Bibliai kép. Díja Nt. Radácsy György adományából 20 kor. Beadási határidő nov. 28; 2. Husvéti ima. Díja Nt. Tüdös István adományából 20 kor. Beadási határidő nov. 28.; 3. Prédikáció irandó Máté V. 43—44. v. felet. Díja 30 kor. Beadandó decz. 12.; 4. Vallásos elbeszélés. Díja 20 kor. Beadandó jan. 9.; A Szenczi Molnár Albert, Szegedi Gergely és Kálmán Farkas zoltárfordításainak egymáshoz és az eredeti zoltárgyűjteményhez való viszonya. Díja 20 kor. Beadandó február 13.; 6. A Leviticus és Deuteronomiumban levő törvények szellemi rokonsága és különbözősége. Díja 30 kor. Lejár márcz. 6.; 7. Adassék a hallhatatlanságról szóló ker. dogma történeti fejlődése s igazoltassék annak jogosultsága. Díja 30 kor. Lejár május 1.; 8. Ismertesse a pályázó Pál apostolnak a törvényről való felfogását. Díja 30 kor. Beadandó márcz. 27.; 9. Bethlen a protestantismus szolgálatában. Díja 30 kor. Beadandó ápr. 17.; 10. Jogosult-e erkölcsi szempontból akár a pessimismus, akár az optimismus; ha nem: melyik erkölcsi világnézet a jogosult s helyes? Díja 30 kor. Beadandó márcz. 6.

— **Vörösmarthy-ünnepélyt** rendez december hó 2-án a „*Magyar Irod. Önk. Társulat*“ a főiskolai énekhar és zene-egylet közreműködésével. Az ünnepélyen beszédet fognak tartani: Dr. Tüdös István elnök, Marton János titkár; Farkas Andor alelnök Vörösmarthy „*Vén cigány*“ cz. költeményét fogja szavalni, Molnár Istvan társ-tag a pályanyertes alkalmi költemény elszavalásával bizatott meg. Az ünnepély a délután folyamán az imateremben tartatik meg.

— **Bethlen-ünnepély**. *Ifjúsági Egyletünk* a múlt hó folyamán egy átiratot kapott Nagy-Enyedről a Bethlen Gábor szobor bizottság titkári hivatalától, melyben a szobor alap gyarapítására, adományok gyűjtésére hivatott fel. Az ifjúsági egylet a múlt hó 14-én közgyűlés tárgyává tette az átiratban foglalt kérelmet s egy szívvel-lélekkel, nagy lelkesedéssel — melyet Nagy István IV. th.-nak a tárgyalás folyamán elhangzott szép beszéde tetemes mértékben fokozott — úgy határozott, hogy a Bethlen szobor-alap javára december hó első felében ünnepélyt s erre következőleg táncmulatságot rendez. A módozatok s a részletes program megállapítását az állandó bizottságra ruházta. A bizottság az ünnepély fényes sikere érdekében minden lehetőt elkövet. Értesülésünk szerint az ünnepély december hó 8-án délután fog megtartatni az imateremben, este a városházán tánc lesz. Az ünnepélyre védnököknek kéretnek fel a főiskolánkhoz közel álló egyházi és világi kitünőségek. A védnökség tagjai lesznek: Kun Bertalan ev. ref. püspök, főgondnok; Báró Vay Béla világi főgondnok; Fejes István ev. ref. lelkész, egyházi algondnok; Dókus Gyula világi algondnok; Dókus Ernő orsz. képviselő; Csoma József a M. T. A. lev. tagja; Meczner Béla Szentimrey Gyula, Bernáth Zoltán ig.-tanácsosok; Dr. Lengyel Endre, Láczy Sz. László, Dr. Zsindely István ak. igazgató, Szinyey Endre, Radácsy György, dr. Ballagi Géza, Dr. Kun Zoltán, Komjáthy Béla orsz. képviselő. Az ünnepély programja — mely a napokban szétküldendő meghívón is olvasható lesz — nagyon gazdag és változatos. Megnyitó beszédet fog mondani Baksy István szénior, az „*Ifjúsági Egylet*“ elnöke; beszédet mondanak még: Novák Lajos theol. tanár, Bodrogi János, nagy-enyedi tanár, a szobor-bizottság titkára; felolvasást tart Rákosi Viktor (Sipulus); ezenkívül a főiskolai énekhar és zene-egylet szereplései s szavaltatok fogják szórakoztatni a szépeknek ígérkező közönséget. Az erkölcsi haszon mellett fényes anyagi sikernek is néz elébe a rendezőség. Báró Vay Béla védnök egy levél kíséretében okt. 30-án 200 koronát küldött a szobor-alap javára. A levél így hangzik: „Igen tisztelt Szénior, Egyleti Elnök Úr! Mindig nagyon örültem, ha láttam, vagy hallottam, hogy az ifjúság lelkesedik a magyarságért, vallásszabadságért s hazánk e tekintetbeni történelmi múltjáért s egyes nagy férfiai iránt; igen is különösen az utóbbi időben, midőn sokszor ellenkező tapasztalatok szomorították az embert. Mondhatom, hogy a sárospataki ifjúságnál ily szomorú jelenséget még soha sem tapasztaltam és most is örülök azon, hogy a nagy-enyedi Bethlen-szobor-bizottság titkáranak felhívását oly hévvel tartották fel. Szívesen fogadom azért felszólításukat, hogy f. év decz. 8-án tartandó ünnepélyük egyik védnöke legyek. Hogy anyagi tekintetben is sikerült legyen ünnepélyünk, mai postával Csomár Béla jegyzőjükhöz 200 koronát küldtem Sárospatakra, a Bethlen-szobor javára. Fogadják, úgy ön, mint az egész Sárospataki Ifjúsági Egylet, tiszteletem kifejezését. Alsó-Zsolca, 1900. okt. 30. Br. Vay Béla.“

— **Október 31-én** a reformációnak, a világ e második pünköstjének emléknepjén most is ünnepet ült anyaiskolánk. A délutáni ünnepélyen Illyefalvi V. Géza beszélt előttünk arról a lélekről, mely sebesen zúgó szélvészfényként áradt el a világon 383 évvel ezelőtt és a mely azóta örök tevékenységében, ezer áldásaival emelte, gazdagította, jobbitotta és nemesítette az Isten képeire formált embert. Az ifjúság szavalói érezni látszottak e nap nagy jelentőségét, az énekhar megkapó erővel zengte, hogy „Erős várunk nekünk az Isten!“

... A délelőtti isteni tiszteleten nagytiszt. Novák Lajos theol. tanár imadkozott . . . „Más fundamentumot senki sem vehet azonkívül, a mely egyszer vetetett, mely a Jézus Krisztus.“ Világosság Istene, az Alkotmány ezt még ma sem tudja megérteni.

— **A jubiláns jogtanárok** tiszteletére jogász-ifjúságunk a múlt hó folyamán bankettet rendezett, mely a legszebb sikerrel s a legfelemelőbb hangulatban folyt le a „Magyar Király“ vendéglő termelében. A köszöntők során — melyek között legelső volt a Zsindely István akad. igazgatóé — meggyőződhattünk arról a szeretetteljes, solidáris viszonyról, mely a jubiláns tanárok, általában a tanári kar s az ifjúság között fennáll. Erre a szép viszonyra s különösen az ünnepeltekre, hallottunk elhangzani szebbnél-szebb orációkat. Adjon az Isten sok ily ünnepet joghallgató-ifjúságunknak.

— **A sárospataki vörös kereszt-egylet** f. hó 8-án tartott választmányi ülésében elhatározta, hogy december hó 1-én piknikkel egybekötött táncmulatságot rendez. Ugy az ez alkalomra kibocsátandó sorsjegyek, valamint a táncmulatság tiszta jövedelmének $\frac{1}{3}$ részét a főiskola ifjúsági kórháza javára juttatja ez egylet. A rendezőség herczeg Windis-Graetz Lajosné védnöksége alatt a követhető; a választmány nevében: Kun Zoltánné, Philipp Károl elnökök; Trstyánszky Károly titkár, Szécsi Géza pénztárnok. A vigalmi-bizottság: Baksy István, ifj. Szánthó Gyula, Bay Gábor, Csomár Béla elnökök; Bábay István, Benkő Sándor, Evva István, Nyitray Lajos, Pataki Sándor, Simon József bizottsági tagok.

— **A sárospataki református nő egylet** okt. 28-án tartotta alapszabály szerint előirt beszámoló közgyűlését *Buza Jánosné* elnöklete alatt. A megjelentek nagy lelki örömmel hallgatták meg *Buza János* titkári jelentését, a melyben az egylet minden irányú működése megörökített. Az eltelt rövid idő alatt is számottevő tevékenységet fejtett ki az egylet, a melyet áldásos működéséért már is sokan áldva emlegetnek, mert könyeket töröl, sebeket gyógyít! Jelenleg 123 tagot számlál. Megalapította a református népkönyvtárt, 10 drb könyvvel, mely java részben Özv. Varga Lajosné ajándéka. Isten áldása legyen a szép és nemes célú egyleten!

Előfizetési felhívás.

Az „Ifjúsági Közlöny“ csaknem egy évi szünetelés után, jelen kettős számunkkal új évfolyamba lép. Céljáról, törekvéseiről, nagyjában programjáról a vezető cikkben szólottunk.

Jeleztük a mondott helyen, hogy lapunk existenciájának biztosítására szükségünk van nemcsak az ifjúság, hanem az olvasó közönség hathatós támogatására is.

Tudomással birunk arról, hogy az „Ifjúsági Közlöny“-t az elmúlt években egyik kedvenc olvasmánya gyanánt tekinté a mi főiskolánk és ifjúságunk ügyei iránt érdeklődő közönség.

Az a legfőbb óhajtatásunk tehát, hogy vajha megbizonyosodnánk a felől miszerint, lapunk a jelen iskolai évben sem lesz mostoha gyermeke a mi régi pártfogóinknak.

Ennek az óhajtatásunknak kifejezésével, ebben a jó reményben hirdetünk lapunkra újlag előfizetést.

Előfizetési ár:

egész évre 4 korona
fél évre 2 „

Kérjük egyben mindazokat, kik lapunkra előfizetni nem szándékoznak, hogy jelen mutatványszámunkat posta fordultával szíveskedjenek visszaküldeni.

Ugyan e helyen, ismételten kérjük a *szellemi* támogatást is. Ifjúságunkat felhívjuk, hogy álljanak mellénk munkatársakul. Mert az „Ifjúsági Közlöny“ niveauja értékmérője egyszersmind a mi ifjúságunk szellemi életének.

Tisztelettel:

Az „Ifjúsági Közlöny“ szerkesztősége:

Baksy István,
főszerkesztő.

Farkas Andor,
felelős szerkesztő.

Marton János,
főmunkatárs.

Szerkesztői üzenetek.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Névtelen levelekre nem válaszolunk.

Laptársainkat felkérjük a cserépéldányok küldésére.

Gy. J. úrnak, Munkács. Cikked lekésve érkezett. Levél megy.

L. A. úrnak, Zilah. Jussunk eszedbe néha.

N. B. úrnak Utrecht. A multkoriban küldött poémád akkor nem jöhetett; kérlek tehát, küldd be még egyszer ugyanazt, vagy ha tetszik, más valamit. Szeretettel üdvözlünk.

S. J. úrnak Helyben. A közelebb hozzánk érkezett dolgnak, mint láthatja, hasznát vettük. A csevegés és a vers ezuttal elmaradtak, de talán később sem fognak jöhetni.

Bódog. Helyben. Kérem a további szíves munkálkodásra. De a jövőben más zsánerű dolgozatokat látnék szívesen.

Nem közölhetők: A gyorsírás haszna és jelentősége. A kadét.

TARTALOM: „Magunkról.“ *Farkas Andor.* — „Modern diákpolitika.“ *ifj. Zsoldos Benő.* — „Dr. Szánthó Gyula.“ *Jászter Kálmán.* — „Dr. Ballagi Géza.“ *Farkas Andor.* — „Endrődi Sándor: Századunk magyar irodalma képekben.“ *Marton János.* — „A váltság tényezőiről általában, különösen vallási szempontból.“ *Nagy István.* — „Egy udvarház meséje és a valóság.“ — „A megkorbácsolt ideál.“ *Thoma István.* — „A megtért.“ — „Irodalom.“ — „Vegyes közlemények.“ — „Hármas gyönyör.“ *Csereháthy Tibor.* — „Petőfi Sárospatakon.“ *Simon János.*

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.”

Szerkesztőség: Sárospatak, Móricz-féle ház. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Főiskolai könyvnyomda.” Megjelen havonként egyszer.	Főszerkesztő: BAKSY ISTVÁN. Felölős szerkesztő: FARKAS ANDOR. Főmunkatárs: MARTON JÁNOS.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona, Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági-Egylet” pénztárnokának címére küldendők.

Vörösmarty-ünnep.

(Fl.) A magyar nemzet szíve édes, boldogító érzéstől dobbant meg: *Vörösmarty Mihály* születésének százados évfordulóját ünnepelhette. Országszerte zengtek a hozsánát a költő szellemének, millió szívben fakadt hálaima azon fejedelmi dalnok elküldetéséért, ki lantja lángszavával évszázados lethargiából óbresztette fel nemzetét... Égett a büszke oltár, a melynél csak igaz szívek áldozhatnak, a melynek tüzet sohasem engedheti elhamvadni a *Vörösmarty* szellemének részesévé lett honfi-lélek.

A nemzet, lerázva magáról a hétköznapiság szennyét, „aljas napi gondot, rút viszályt feledve,” egygyé lett az ünneplésben s messze elhangzó hangon hirdette a magyar faj csodás tehetségének életre kelését, szellemének örök időkre történt kibontakozását. Ünnepelte a költőt, az embert, lelkes öröm hangján dicsőítette a napot, melyen az *Ég Vörösmartyt* adta neki.

A nagy, országos ünneplésből kivette részét akadémiánk *Magyar Irodalmi Önképző-Társulata* is. Folyó hó 16-án délután a főiskola imatermében *nyílt ülésben* áldozott a nagy költő emlékének.

Dr. Tüdös István theol. tanár, társulati elnök, a következő megnyitó beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt közönség!

A költő által sejtelmesen jelzett ünnepnap, a melyet így fejezett ki: „*Lesz még egyszer ünnep a világon,*” nem érkezett ugyan el s ezt nyíltan megvalljuk most is, a mikor épen a költő születésének 100-ik évfordulóját óhajtja főiskolánk akadémiai ifjúságának irodalmi önképző-társulata megünnepelni, és nyilvánvaló, hogy ez ifjak alig számbavehető a költő nagy szellemével, lángelméjével, az egész emberiséget s abban magyar nemzetünket átölelő, felemelő s megdicsőítő erejével szemben: mégis *ünnepelni* óhajtunk, akarunk, mert a *hálaadás* érzetének szabad folyást kell engedni s mert a *magasztalásnak* a mi ajkunkról is el kell hangzania. *Hálaadás* az emlékezés kapcsán az isteni gondviselés iránt, hogy *Vörösmartyt* adta akkor, a mikor a legnagyobb szükség volt, — *ma-*

gasztalás a költő nagyságáról, a méltatás közben, a költőre irányítva, a ki *ismerte, értette s felemelte nemzetét,* sőt nemzetét, arra is megtanítá, hogy ismerje önmagát, értse meg erejét s emelkedjék hivatása magaslatára.

Ilyen czéllal tartja e nyílt ülést főiskolánk ifjúságának egy töredéke, hogy bemutassa az önképző-társulat tagjai lelkében égő lelkesedés tüzet, a melyből ifjú erővel száll ki a fénysugár az ég felé is, hogy legyen áldva a gondviselés, s a felé a hely felé is, a hol ezelőtt 100 esztendővel egy élet-forrás fakadt, hogy tiszta vizével vizének üdítő italával táplálja a magyar nemzetet s életre hívja a „*régi dicsőséget,* a mely hosszú századokon át *ott késett az „éji homály”-ban.*”

Ugy gondolom, hogy ez a czél, vagy legalább az a felé való törekvés teljes mértékben méltánylandó, mert kétségbevonhatlan jele, sőt bizonyosága ez annak, hogy az Önképző-Társulat tagjai át vannak hatva attól a tudattól: *költőért lelkesülni, költőt becsülni: ünnepnap a lélek világában!*

Ez a bizonyosság aztán *jelentőséget* ad ifjúságunk ünnepének abban az országos ünnepélyben is, a melylyel a magyar nemzet hódol meg a költő emléke előtt, — *jelentőséget,* annyival is inkább, mert a költő szellemének hatása, eszméinek ereje tagadhatatlanul az *ifjú szívek s lelkek világában tükröződik vissza első sorban.*

Kultuszszá tenni a nagyok emlékét, leborúlni azon nagyságok előtt, a kik ösvényt törtek a kietlen vadonban, hogy a magyar nemzet széles ország-utat taposhasson: *vajjon nem az ifjúság hivatása-e?*

Sárospataki főiskolánk ifjúsága hűtelen lenne multjához, hűtelen önmagához, ha nem ülne *Vörösmarty-ünnepet!*

Ünnepet ül a magyar irodalmi önképző-társulat által, a melynek tagjai a szív s lélek mélyéből hozott kincsekkel áldoznak az emlékezés oltárán. S úgy tetszik nekem, mintha a társulat tagjai közül ez is, az is, mintha a társulat minden tagja ott élne, ott járna ebben a pillanatban abban a búbajos, abban a felséges, isteni körben, a melyben *Vörösmarty* lelke egymásután termelé a gyöngyököt, a Zalán futását, a Szózatot, a Cserhalmot, a Szép Ilonkát, Marót bánt, a Merengőt, a Vén cigányt s még annyi sok drága gyöngyöt, a melyeket ismer a művelt világ, a melyeket *ismernie kell minden igaz magyarnak.*

Hogy e gyöngyök mit érnek? . . . minek magyaroznám?! A Szózatnak minden sora imádság s a

ki nem érti, annak minek volna érteni?! A Zalán futása talpra magyar kiáltás olyan időben, a mikor a magyar csak névleg élt, s a ki ezt nem érti, hogyan fogja érezni? . . . És a többi is egytől-egyig: mind-mind *érzés, lélek, szív!*

E falak között sokszor hangzott már a *dicsőítés, a magasztalás hangja*: hadd hangozzék most a *Vörösmarty* emlékére, dicsőítésére, magasztalására, a ki a választottak közül való s a kit bizony-bizony jókedvűből adott nemzetünknek a gondviselés!

Ha szólott, ha hangzott valamikor e helyen a *Szózat*: hadd hangozzanak annak sorai ma sokszorosan megerősödötteen, hadd legyen újra megerősítve a szent intelem:

Hazádnak rendületlenül
Légy híve óh magyar! —

Ily érzelmek hatása alatt óhajtunk e nyílt ülésen áldozni a nagy költő emlékének, — kérvén a mélyen tisztelt közönséget, ajándékozzon meg bennünket nagybecsű figyelmével s érdeklődésével!

E szép, igazán tartalmas, emelkedett hangú megnyitó után, melyet a megjelent közönség nagy tetszéssel fogadott, a társulat néhány tagjának szereplése és a főiskolai énekkar szórakoztatták a hallgatóságot.

Marton János, társulati titkár, *Vörösmarty* lyrájáról tartott lelkesen megírt, eszmedús felolvasást. *Thoma István*, társulati tag, *Vörösmarty* nólakjait ismertette elmésen és érdekesen.² *Molnár István*, társulati tag, *Farkas Andor* alelnöknek „*Vörösmarty emlékezete*“ című alkalmi költeményét szavalta. Végül a „*Vén czigány*“-t szavalta el *Farkas Andor*.

Ugy a szereplő társulati tagok, mint az énekkar teljes elismeréssel működtek közre az ünnepély színvonalának emelése körül. Csak az a körülmény hangolhatta le a szép múltú egyesület vezetőit,

¹ E beszéd egyes részei nem mondattak el az ifjúságnak az ünnepélyről való távolmaradása miatt.

Dr. T. I.

² A két ügyesen megírt dolgozat közlését, térszűke miatt, ezúttal meg nem kezdhetjük.

Szerk.

TÁRCZA.

Vörösmarty emlékezete.

— Születése százados évfordulóján. —

Ünnep megint. És itt-ott a szemekben
A lélek lángja nemesen lobog.
S mit szerte szórnuak — szárnyas énekekben
Királyukról — a lelkes dalnokok:
Az érzés árja, mint kiömlő tenger,
Elfedve szennyet, bűnt és salakot
Egy nemzet testén árad szerte-széjjel,
Sugárba vonva ismét egy napot.

S oltárinál a szent emlékezésnek
Az áldozók csoportja megjelen,
Hogy nagy költője égi szellemének
Világot gyújtson e nagy ünnepén.
S míg száll a himnusz s lelkesült zenéje
A bércz öléről égbe szárnyal át,
Egy szellemarcznak tölti égi fénye
A honfi-szívek néma csarnokát.

hogy sem a főiskolai zene-egylet nem gazdagította szereplésével a különben rendkívül ügyesen összeállított programmot, sem a közönség nem tanúsított elég érdeklődést az ünnepély iránt; sőt az ifjúság és a Társulat tagjai közül is számosan távollétükkel tüntettek. Miért? Nem tudjuk!

Mindazonáltal, mi, a kik ott voltunk, lelkünk mélyéből áldoztunk az emlékezés oltáránál, melynek tüzöt a „Magyar Irodalmi Onképző-Társulat“ oly lelkesedéssel gyújtotta fel. Üdv és elismerés neki érette!

Bethlen-ünnepély.

Deczember 8-ika hétköznap, olyan mint a többi közönséges, szürke nap, de még is ünnepnap, mert ünneppé tette a pataki ifjúság fellobogó lelkesedése; ünnepnap nem a naptárakban, hanem a szívekben, a lelkek mélyén. Meghajlunk az ifjúság előtt, mely önzetlen lelkesedéssel hallotta meg az óskollégium, a Bethlen-kollégium felhívó szózatát s szívével, eszével és zsebével, anyagi- és szellemi áldozatokkal áldozott Bethlen szellemének. Felirjuk esemény, édes emlék gyanánt e napot ifjúságunk történetébe, mert legyen is felírva e történet minden lapjára, beszéljen arról minden sora, hogy levegőnk a *vallás- és hazaszeretet*, hogy éltető lelkünk a meg nem hamisított, el nem fajult, meg nem mételyezett magyar érzés. Jóleső örömmel tölt el bennünket őszinte elismerése tanárainknak, előjáróinknak, közéletünk kimagasló alakjainak és az üdvözlő sajtónak, mert látjuk, hogy félre nem ismerítettünk; de érezve azt, hogy nemes hagyományaink, szeretett főiskolánk jó szelleme kötelez bennünket hasonló tettekre, kitérünk az elismerés elől és legyen szabad visszafordítani az elismerő szót, hálás és igaz köszönetünket kifejezni e helyen is mindazoknak, kik becses megjelenésökkel, lelkesedésükkel, közreműködésükkel és adományaikkal fényt derítettek ünnepünkre.

Az ünnepély lefolyásáról más helyen szólunk, itt-közöljük *Bodrogi Jánosnak* a Bethlen-szobor-bizottság titkárának az ünnepélyt bezáró beszédét:

Egy szellemarcz, egy glóriás ragyogvány
— Láttán a lélek édesen remeg —
Tör át fényével mult idők borúján,
Átalhevítve fásult szíveket.
S mozdúl a lélek, a nagy és a törpe,
Égig röpítve szentebb érzetét
És szent öröm könnyűje hull a földre,
A hol a költő egykor születék.

Óh, szent nap volt az! Fényes pirkadása
Egy szép hajnalnak a vak éj után,
A haldokló mult sirba pusztulása
A biztató reménység szózatán . . .
Átaltespedve sok-sok emberöltőt,
Eszméltni kezd az órjas tetszhalott . . .
S remegve vár egy boldogabb jövődöt
Egy jobb kor jöttét hirdető napot!

— S jött a dicső percz . . . melyben a sötétnek,
A vajadás kínjának vége lett
S a néma csöndben megzendülő ének
Harsány szózatja hajnalt hirdetett!
A századok szívének lüktetése
A költő lantján szilaján zeneg,
Rá messze száll a lelkek csüggedése
S tettekre kész a lelkesült sereg.

*Mélyen tisztelt közönség!
Nemes Ifjúság!*

Hazánk történetének az a kimagasló, dicsőséges alakja, a kinek emlékét ez ünnepély oly megragadó színekkel festett képben rajzoló lelki szemeink elé, épen 280 évvel ezelőtt itt volt Sárospatakon. Mint Erdély és Magyarország fejedelme jött e városba Bethlen Gábor 1620. április végén s vett részt e nagy nevű intézet egyik legnagyobb jóltevője, Rákóczy György névnapi ünnepén. És ma újra eljött, eljött s valósággal itt van mindnyájunk lelkében!

Akkor a gondolat- és lelkiismereti szabadsáért, hazánk függetlenségének és alkotmányának védelmezéséért megindított harcát készíti elő. Épen itt Patakon léte alatt bízta meg Thurzó Imrét, hogy a cseh királyllyal állandó szövetséget kössön s hangsúlyozza, hogy az „egyszer odaadott hitemet életem elfogyásával akarom oltalmazni.“

Ma újra itt van, kibontott zászlója alá sorakozott ez iskola egész ifjúsága, ott vagyunk mindannyian s — szívünkben az ő nagy nevével, — ime rendületlenül állunk e zászló mellett, századok múltán is áldva emlékezetét! És a milyen csodálattal volt eltelve, majdnem 300 évvel ezelőtt a pataki ifjúság az akkor itt időző nagy fejedelmen, oly önzetlen csodálatot és tiszteletet érez ma szívében, annak a nagy embernek emléke iránt, a kinek neve ma már nemzetünk éltető eszméjévé finomult, mert egyet jelent az a legszentebb, legjogosabb nemzeti törekvéseinkkel.

A szobor országos bizottságának és a Bethlen-kollégium Elöljáróságának megbízásából jöttünk el a mai ünnepélyre. Leírhatatlan öröm járja át lelkünket, látva a hazafias érzelemnek e közvetlen megnyilatkozását. Köszönetet mondunk megbízóink nevében, szívünk őszinte melegével e főiskola Igazgató-tanácsának, gondnoki és tanári karának, lelkes ifjúságának s mindazoknak, a kik ez ünnepély fényes sikerén munkálva, szent, hazafias célunkat egy lépéssel előbbre vitték!

* * *

* * *

Zendül a lant . . . s a míg bűvös beszéde
Milliók szívében visszhangra talál,
S kriptáiba hull a sötétnek éje,
És közelít a „nagyserű halál,
Míg zeng a jóslat s új életre serkent,
Szent áldozatra hívogat szava:
Ezer ajk zengi el a „rendületlent“ —
S egy nemzet éled, ébred általa!

A hősi kornak ihletett dalossa
Világot gyújt a szent sírok felett,
Hogy nemzetének büszkén megmutassa
A múlt kódébe rég letünteket.
Példát mutat nagy, hősi küzdelemhez,
Milyent nem vívott más földnég soha,
Milyent nem lát, míg a világ világ lesz,
Sohase más, csak a magyar hona!

S míg tart a harc, míg küzd a hősök serge,
A szent szabadság zászlói alatt,
A dalnok, kobzán riadóba kezdve,
Előre buzdít, lelkeket ragad!
Énekli a szabadság szent szerelmét,
Honát imádó lelke Szózatát,
A csüggedés, a kétely zordon éjét
A hit fényével sugarazva át!

A mi célunk az, hogy a magyar társadalom segítségével nemzeti történelmünk ez egyik legdicsőbb alakjának emlékét érezzsoborban örökítsük meg N.-Enyeden, Alsó-Fehérmegye székhelyén. — Ebben a megyében volt az ő hires fejedelmi udvartartása, ez volt szemtanúja világra szóló harcrai előkészületeinek. Nagy-Enyeden virágozik ma is alkotásai közül egyik legnagyobb, eszméinek letéteményese és gondos ápolója: a Bethlen-kollégium, mely valósággal nemzeti hivatást teljesített és teljesít századok óta.

Az a mi célunk, hogy a Bethlen Gábor szobrában, hazánk történetéből egy dicsőséges korszaknak — az erdélyi magyar nemzeti fejedelemségnek — emlékét örökítsük meg, azt a korszakot, mely a Mohácsnál elbukott magyar nemzeti állam eszméjét fenntartá másfél századon keresztül s ez alatt csaknem maga, egyedül védelmezett mindent, a mi magyar. Ennek a korszaknak és szereplőinek ma még egyetlen emléke sincs a régi Erdély területén. Sőt a mi építészeti és más emlék főmaradt a fejedelemség idejéből, az is mind pusztúl a felekezeti elfogultság, a társadalom óriási közönye miatt. Martinuzzi hires alvinczi palotája a szemünk előtt omlik össze, Gyulafehérváron pedig a fejedelemség egykori fő- és székvárosában egy pár — még a falban feledett, — de már jó vastag mészréteggel bevont Báthory és Bethlen ezimeren kívül semmi sem mutatja, hogy „ott hajdan szebb élet volt.“

Azt akarjuk, hogy ott a Maros völgyének azon részében, hol a nemzetiségek tengerében ma már csak egyes kis szigeteket képez a magyarság, ezzel is erősítsük és ébren tartsuk annak nemzeti öntudatát! Legyen a Bethlen Gábor szobra ott örök időközön keresztül hirdetője a hazaszeretnek; hadd intse és figyelmeztesse majd az ott lakó nemzetiségeket, hogy becsüljék és szeressék azt a nemzetet, a melynek hazája őket is kebelére fogadta s nekik is hazát adott.

Óh, szebb, dicsőbb kor hirdetője, nagyja!
Fejedelmi költő! Aldassék neved!
Im, égi trónodat körül rajongva,
Szent emlékednek áldoz nemzeted!
A mit elzengtél: nagy szíved szerelme
Kebünk mélyén virágokat nevel,
Elszórt igéid megőrzé az elme,
Dalaidon fellángol a kebel!

Elnémult lantod . . . hallgat mindörökre . . .
Nem sir fel több rajta bánatod —
De él szívünkben, mit beléje önte
Édes hangzású, bűbajos dalod:
Él a remény, a jobb jövő reménye,
Él, biztat a feltámadás hite,
Büszkén ragyog ránk lelked égi fénye,
Nagy szellemednek lángszövétnéke!

Megtisztulánk a nagy vihar hevében . . .
A vész haragja elfáradt, megült . . .
S bár hulla vérünk gyilkoló tüzében,
— Nem veszetett el árva nemzetünk!
Megifjodánk, nagy jóslatod betellett,
Békének örvend a kor gyermeke,
Él és virul szent birtokán e nemzet — —
Kisütött napja, felderült ege!

Az elhangzott ünnepélyre visszatekintve, úgy vélem, hogy a Bethlen Gábor nagy neve mellett Patak ifjúságát az a körülmény is buzdította, hogy ez iskola épen a legnagyobb szükség idején szintén élvezte a fejedelemség áldásos hatását, nem is említve a Rákóczyakkal való benső kapcsolatot. A gyulafehérvári Bethlen-kollégium épülete nyújtott a pataki ifjúságnak és tanárainak szállást, biztos menedéket, midőn itt, otthonukban igaztalanul mindenüktől megfosztották őket! Azok a diákok, a kik 1671-ben, engedve a fegyveres erőnek, elhagyják az iskola falait s fölveszik a száműzöttek nehéz keresztjét — két derék tanárunknak Buzinkay Mihálynak és Pósa-házi Jánosnak vezetése alatt Erdélybe mennek. Azt vélik és nem is csalódtak, hogy az az erdélyi fejedelemség, melyet minden nemzeti ügy oly lelkes pártfogójának ismertek, bizonyára segíteni fog rajtuk is. 1672 elején érkeznek Gyulafehérvárra s a fejedelem, Apaffy Mihály engedélyével elfoglalták azt az épületet, melyben a Bethlen virágzó kollégiumát azelőtt csak néhány évvel, még a patakinál is szomorúbb sorsra juttatták a török-tatár hordák. Apaffy fejedelem — híven nagy elődei áldozatkészségéhez, — tekintélyes segítséget nyújt a bújosoknak. Példájára az erdélyi főurak és nemesek közül is igen sokan segítik s így bár egy pillanatra enyhítették a még folyton sajgó, érzékeny sebet. Tíz évig élvezték már az erdélyiek vendégszeretetét, de szívük csak visszahúzott ide Patakra s a mint a politikai viszonyok megengedték, egy részök vissza is jön Sallai Pál szénior vezetése alatt. A visszatértek újból elfoglalják az ősi fészket; üldözéseket ugyan még sokat kell szenvedniök, de végre mégis a Csécsi János tanár, — ez iskola második megalapítója — fáradságot nem ismerő kitartása és lankadatlan buzgalma meghozza a kívánt sikert.

A két megöregedett s már beteges tanár azonban, — kik közül az egyik már 1683-ban, másik pedig három év múlva meghalt — az ifjúság egy töredékével nem jön vissza Patakra, ott maradtak Fehérváron. De szívük a távolban is ez iskola jövőjé-

ért dobog s a remélő és az igazukban feltétlenül bízó lélek, mély érzésével kéri Borsodmegye reformátusait, hogy „essék meg rajtuk könyörülő szívük, állítsák vissza amaz dicséretes, jó hírű, tiszta tudománnyal szépen fénylő és tündöklő pataki scholát, a mi igaz vallásunknak kis Jeruzsálemét, melyet ma is szívünknek keserű szomorúságával és szemeinknek sűrű könnyhullatásával emlegetünk, hadd épüljenek fel, annak a romladoxott kis Sionnak kőfalai, gyűjtesse nek egybe már valaha eloszlásban levő fiai, lakhas-sák békével, élhessenek csendesen annak privilégiumaival és javaival.“

A pataki iskolának Fehérváron maradt részére a megpróbáltatásnak legszomorúbb napja 1716 márcz. 26-án következett el, midőn a császári generális rendelkezésére a várat véglegesen el kellett hagyniok. Az említett napon — írja az egyik szintén menekülő diák — „az egész juvenus kiszáll a kurjára zászlókkal, dobokkal, a zászlókat megfordítván a lobogójokkal alá, a dobok pedig fekete posztóval voltak bevonva — kiindulván, elől mentek páronként a szolgák, utánna a neutralisták ugyan páronként, a juvenus circiter 70 hasonlóképen. Ezek után egy kocsiiban a két professor kiindulván nagy városi sokaságnak kíséretével utaztunk ki a várból. Első éneklésünk volt a 42-ik zsoltár; a kísérő városi sokaság sírással, kesergéssel követett bennünket a fehérvári határ széléig.“

Az ifjúság egyrésze most is Patakra jött. A többieket pedig fáradságos útjokban tovább kísérni nem tartozik feladatunkhoz. Legfellebb még annyit említek meg, hogy az u. n. Gyulafehérvár-sárospataki iskola később egyesült a marosvásárhelyi máig is meglévő kollégiummal.

* * *

Nemes ifjúság! E fáradságos, sok nélkülözéssel és szenvedéssel együtt járó bujdosás alatt, az Istenben vetett erős hit és a hazaszeretet voltak az ifjú-

S e szép napon, a szent emlékezésnek
E mámorító, boldog percziben
Hozzád repül el szárnyain a lélek,
Téged dicsőít minden hű kebel!
Oh szállj le hozzánk lelked fénylakából!
S lobogtasd újra rég kihúnyt tűzét!
Hogy valamire fénye elvilágol,
Ünnep legyen e honban szerteszt!

Farkas Andor.

Sándor bácsi.

Sándor bácsi megházasodott. Tüske is megszurta, ág is meghúzta, mig ennyire vihette a földi boldogságban. Mert Sándor bácsi fiatal házas, de nem fiatal ember. Az arany ifjúság korában, mikor még ő is jókedvű, nyílt, közlékeny volt, ismerkedett meg Erzsikével, a kis selyem hajú babával és feltette magában, hogy nőül veszi. Makacs volt-e egyszerűen, vagy mélyebb érzelmű, melegebb, tartósabb szívű, alig tudom, de hogy egy kicsit könnyelmű volt, egészen bizonyos.

„Fiatal még a leány“ — mondotta a mama.

„Csókból, szerelemből meg nem élünk,“ mondotta a papa.

Mind a kettő igaz.

És Sándor bácsi ezután jókedvű se volt, nyílt se volt, közlékeny se volt. Szomorú arczczal kereste a csók és szerelem helyett azt, a miből megélhetnek. . . Komor, mogorva, szürös szemű, szürös bajuszú lett.

De végre is tíz év után megszületett az állás, a hivatal. Sándor bácsi elvette a selyem hajú Erzsikét.

Csókból, szerelemből éltek, Sándor bácsi nevetni is, kacagni is, tréfálni is tudott újra, megtanította Erzsike néni.

De szép májusban, nyíló tavasszal Erzsike néni beteg lett, meghalt. A sors gyakran igaztalan és következtlen. Összehoz rokon lelkeket, hogy megszeressék egymást örök szerelemmel, eltölti lelköket földi menyországgal, s egyet gondol, elválasztja őket egymástól szomorú sírdombbal.

Sándor bácsi egyedül maradt. Állás, az volt, a csóknak, szerelemnek örökre vége.

Ibolya is nyílik, a nap is mosolyog, az ég is mosolyog, csak Sándor bácsi sír. Nevetni se látják, tréfálni se hallják. . . Szürös lett a szeme, mintha mindenkire haragudnék; szürös, torzonborz lett a bajusza, mintha ügyet se vetne rá.

Szegény Sándor bácsi. . . én tudtam érteni. . . Siratta az ő selyemhajú angyalát, a kit megszeretett ibolya. nyiláskor, fáradozott érte tíz hosszú esztendőn, de el is vesztette, el is temette virágzó tavasszal.

ság jellemének legfőbb vonásai s ezenkívül az a meg nem ingatható meggyőződés, hogy az igazságnak előbb vagy utóbb, de diadalmaskodni kell!

Ez a bujdosó elődeiktől örökölt igaz vallásosság, tiszta hazaszeretet és biztos erkölcsi alapon nyugvó lelki erő jellemezte mindig a sárospataki főiskola növendékeit. Az a magyar ifjúság fenséges hivatása, — melyet Patak mindig oly híven teljesített, — hogy lelküknek, szívének tiszta, romlatlan idealizmusával időnként térjenek vissza a nagyokhoz, a kiknek köszönhetjük nemzeti létünket, s állítsák követendő például maguk elé azokat, a kiket a hazaszeretet örök mintaképeiül fog feltüntetni mindenha a nemzeti történelem.

Pedig éppen a legújabb időkben azt látjuk, hogy ifjúságunk nem a hazaszereteten versenyez egymással. Idegen, mindez ideig tőlük távol álló eszmék kezdik megmetyeljezni szívet. Koszopolitizmus, szocializmus, sötét irányzatok, közöny s más társadalmi betegségek kezdenek beférkőzni lelkébe. Örök nemzeti átkunk, az egyenetlenkedés már nemcsak a nagy társadalmat tagolja szét, hanem a nemzet legféltettebb kincsét, virágát, az ifjúságot is szétesztani készül. Gyülni kezdik egymást azok, a kiknek a legjobb egyetértésben és szeretetben kellene élniök! És az a legborzasztóbb, hogy e gyűlölet — a mint látszik — nem csak pillanatig tartó!... A kölesönös megbesülés helyett folytonos torzsalkodásban kezdik elfecsérelni erőiket, a kikre pedig, mint férfiakra egy pár év múlva éppen a társadalom vezető szerepe vár.

Ne feledjük, hogy a nemzeti szellem Európa szerte diadala felé közelít. — A nálunknál jóval hatalmasabb népek is ezt tekintik jövő anyagi és szellemi fejlődésük egyik legbiztosabb alapjának. — Mennyire vagyunk mi még az egységes erős magyar nemzeti állam kiépítésétől?! A magyar ifjúságot lelkesítő szent tűznek nem volna szabad egyébre égni, mint a hazaszeretetre. Annak a hőnek minden paránya elveszett, mely a magyar ifjúság szívének tü-

zéből nem a hazaszeretet oltártűznek táplálására, folytonos élesztésére fordítottik.

A sárospataki főiskola ifjúságának az a nemes hivatása volt a múltban s bizonyára lesz a jövőben is, hogy nem egyszer úgy szerepelt, mint a művelt magyar ifjúság zászlótartója. Félre tehát e pillanatban azokkal a komor képekkel, melyeket fennebb az ifjúság egy részéről festék! Tisztelet a kivételeknek! Elismerés a Rákóczyak dicső iskolája ifjúságának! A mai ünnepélylyel megmutatta, hogy a magyar ifjúságnak milyen irányban kell haladnia. Megmutatta, hogy nem azokat a tényezőket kell keresni, a mely őket részekre osztja, hanem azt a mi mindnyájunkat egyesíteni képes. Ez pedig nálunk csak egy lehet: a hazaszeretet! Ebben vetélkedjék a magyar ifjúság Patak ifjúságával! Ez lesz az igazi nemes verseny! Küzdelmüket lelkesedéssel fogja kísélni az egész nemzet, mert látja, hogy szent a czél, mely felé mindannyian törekeshetnek.

* * *

Terjedjen ez az egészséges szellem, hódítsa meg az egész magyar ifjúság lelkét! Induljon diadalmas útjára, új honfoglalásra innen a szőke Tisza forrásai közeléből, mint ezer évvel ezelőtt az Árpád győzemes seregei s foglalja el még egyszer és véglegesen ezt a hazát, leverve Zalánt, Szvatoplukot és Gyelót! S mikor majd — adja Isten, hogy minél hamarabb — vége lesz e diadalmas honfoglalásnak, melyben nem a kard, dárda és a nyíl, hanem a hazaszeretet lesz az egyedüli fegyver, akkor a Bethlen Gábor fenséges szelleme újból meg fog jelenni e szent falak között azon nagyokóval együtt, a kiket éppen e megye megváltókként adott a magyarnak s az elismerés soha el nem hervadó koszorúját fogják átnyújtani e főiskola ifjúságának, mely ez új honfoglalásnak megindítója volt!

✽

Szegény . . . szegény Sándor bácsi.

Most lett csak mogorva, komor, szűkszavú. . . . Hitelbe beszél, mondották a falusiak.

Egy pár év telt el. . . . Az idő sok sebet begyógyít.

Azt gondolták Sándor bácsi rokonai, jó emberei, különösen a jó nénikék, hogy örökre utoljára sem maradhat asszony nélkül a háza. Ez se jól van, amott is baj van. Itt is csípi, amott is lopják: asszony kell a házhoz.

Megegyeztek, hogy jó lesz a tisztartóék Juliskája feleségének. Sándor bácsi nem bánta a dolgot. Javát akarják, tudta jól. Megtartották az eljegyzést. Sándor bácsi makacs ember volt és mély érzésű, de a pillanatnyi megingás makacs, erős jellemeknél is megtörténik.

Őszi reggel van. Sándor bácsi korábban ébredt a szokottnál. Furcsán érezte magát. Az új karikagyűrű ragyogott, fénylett az újján. Hátrasímitotta nagy fekete haját, mintha le akarna valamit simítani a fejről: valami nyugtalanító eszmét, valami kényelmetlen, alkalmatlankodó gondolatot. Szeme önkénytelenül kitekint az ablakon. A virágos kert, a nagy gyümölcsös, távolabb az erdő, őszi mező hervadt virágokkal, sárgult falevéllal előtte vannak. Duduló szél valamit beszél. Nézi a vidéket. . . . Lelkébe beleröppen, hogy virágos tavasz után természetesen az őszi hervadás. . . . Virit az ibolya, a gyöngyvirág

tavaszzal, késő őszzel meghalnak nyugodtan, az ember is élete őszen, reményhervadáskor, vágyak halálakor mondjon le tavaszi álmairól. . . .

A sápadt, őszi napfény csillog-ragyog az új karikagyűrűn. . . . És Sándor bácsi megértette, miért simogatta a homlokát, a haját. A gyűrű az újján volt és a fejét érezte nyugtalanodni, a haját okozta.

Ágya felett van Erzsike arczképe. Ibolyanyíláskor tőle kapta, mikor megismerte, mikor megszerette. Az arczkép alján van egy fürtöcske selyemhajából, szép hosszú hajából. . . .

Sándor bácsi beszélgethetett volna. Odaült a kis fénykép elé.

Beszélgetett. . . .

Látod, kis Erzsikém, új gyűrűt kaptam. A te gyűrűdet penzióba teszem, téged is elfelejtelek. . . . ne haragudj' érte: én édes angyalom, halott mennysországom!

A ruháidat vasas zár alá teszem, az új asszony ne lássa azokat. . . . Kalapodat, szalagjaidat, mindent. . . . mindent, mi rád emlékeztet, mind elzárom erős vas zár alá. . . . A nap se süt rá, de az új asszony szeme sem: én édes angyalom, halott mennysországom!

Arczképeidet, leveleidet, apró soraidat, piczi betűidet, miket nekem irtál piczi kis kezeddél, szerelmes szí-

A szükségletek tana.

— A társadalom-gazdaságtan köréből. —

A társadalom-gazdaságtan örökre Ricardó nevéhez fűzi azt a munkabér-elméletet, mely a munkabér mértékeül és törvényeül a munkás életszükségeit tekinti. Azonban már Turgotnál is e tan csirájára találunk s lényegileg pedig nem egyéb, mint Smith Adám és Malthus elveinek határozott munkabér-törvényre való formulázása.

Dürring kissé elfogútan és szellemeskedve mondja Smith Adámról: „Alle Gedanken welche bei den Malthus und Ricardo zu Caricaturen entarteten, finden sich in einer haltbareren Gestalt und mit grösserer Umsicht bereits in den bezeichneten Anfängen des Schmittschen Werks.“

Túlzott és elfogult az állítás azért, mert a munkabér-törvényt oly genialisan senki sem formulázta, mint Ricardó. Annyira genialis alkotás ez, hogy még azok sem tudnak e tannal mai napig sem szakítani, a kik különben érzik, hogy mennyire szűk a Ricardó által megvázolt keret s e tannak továbbfejtői Ricardó elveivel homlokegyenest ellenkező nézeteiket is szeretik keretbe szorítani. Malthus népesedési törvényét, habár 100 év lefolyása alatt e tannak ellenkezőjét igazolták a népesedési viszonyok, — ma is úgy tekintik, mint Carey után szólva, az emberiség feje fölött függő Damokles-féle kardot. Ricardó oly genialis munkabér-törvényt alkotott, a mely ma is, daczára a Carey és List-féle ellenséges iskola támadásainak, uralkodó dogma s annak rendszeres megdöntésére ép oly genialis, s e mellett következetes számítású, hideg gazdasági fő szükséges, mint a minő a Ricardóé volt.

Ricardó szerint a munkabér nem egyéb, mint a munkának olyan ára, mely képesíti a munkást arra, hogy fáját fenn tartsa, de ne szaporítsa. Ez elmélet szerint tehát minden munkáspárnak arra kell törekednie, hogy örökébe csak két tag lépjen és pedig egy fiú és egy

veddel, azokat is elzárom. Sorra csókolom őket és elrejtőttem, én édes angyalom, halott mennyországom! Mert új asszony jön a házhoz.

Későn este, mikor hold süt, tévedt madár repül, hallgatag éj van künn, nem beszélek hozzád: Jó éjszakát . . . jó éjszakát!!

Ebredő reggellel, hajnalálmok után, nem kívánom neked: Jó reggelt! jó reggelt, én édes angyalom, halott mennyországom! Meghalsz másodszor is, eltemetlek másodszor is, mert új asszony jön a házhoz.

Erzsike néni mosolyogva nézett szép szemeivel, édesen beszélt mosolygó ajka: Nem haragszom, légy boldog. . .

Sándor bácsi csak búcsúztatott a tárgyaktól, az emlékektől, halott angyalától, egyszerre csak túláradt a szíve, köny szökött szemébe: Ne haragudjál, ne haragudjál, én édes angyalom, halott mennyországom, visszaküldöm a jegygyűrűt. . .

És János legény visszavitte a jegygyűrűt. . . Egy fájdalom elég egy életre. . . A jó nénikék ezer mesét koholtak, titokzatosan sugdosták: Nem értem azt a Sándort . . .

János.

leány. Ha elfogadjuk is azonban Malthus törvényét, — mely szerint a népesség geometriai, az élelmiszerek pedig csak számtani arányban gyarapodnak, — az élelmiszerek gyarapodásának megfelelően a számtani fajszaporítás lehetséges s Ricardó többet állít, mint Malthus. Így úgy gondolom, hogy minden törekvés egy „normális munkáscsalád alkotására határozottan kárbaveszett fáradság, mert annak meghatározására, hogy milyen nagyra van szükség, minden mérv hiányzik. Bizonyos számhoz való ragaszkodásra kioktatni a munkás osztályt egyfelől lehetetlen, másoldalról pedig a népességyarapodásának, illetőleg csökkenésének olyan váratlan és oly sok beláthatatlan tényezői vannak, minők pl. a háború, a cholera és más járvány, hogy még megközelítő számot is nehéz adni e tekintetben.

Az a tény, hogy a népességnek nagy arányú szaporodása a munkát kínálókat számát növeli s a nagy munkakínálat következtében leszál a munkabér, ez a főérvelése Ricardónak nem bizonyít feltétlenül a mellett, hogy a népesség gyarapodása okvetlenül leszállítja a bért. Ez lehet egyszerű oka a bérhanyatlásnak, de nem kizárólagos törvénye. Ma sem élünk abban a korban, hogy a bérhanyatlást a népesség számának csökkentésével kellene orvosolnunk. De, ha a jövőbe tekintünk is, oly sok tény bizonyítja Ricardó állításának egyoldalúságát, a munkabér mérvére elhatározó befolyást gyakorló oly számos és sokféle tényt hogy figyelmük, hogy törvénynek egyáltalában nem tekinthetjük. Határozott munkás szám és így munkamennyiség ellenkezik a gazdasági fejlődéssel, mely mindig több és több munkaerőt fog igényelni, e tekintetben a gépek és gyárak is csak a szakképzettség tekintetében idéznek elő változást, de ellenkezik magával a gyakorlati étellel is, melynek circulatiója lehetővé teszi a tőke, birtok és munkaerők felett rendelkezők számarányának váltakozásait.

Igen kétséges, hogy a jövőben bekövetkezzék a népességnek az élelmi szerekkel szembeni aránytalan gyarapodása. A jelenben pedig feltétlenül nem törvény. Csakis egyes iparágakban, egyes munkamezőkön tapasztaljuk a túlnépességokozta túlkínálatot s Ricardó és Malthus tanának csakis relativ értéke van s a relativ túlnépességokozta bajok elhárítására sokkal üdvösebb és célravezetőbb eszközöket lehet alkalmazni, mint a minő a fajszaporítás korlátozása.

Leroy-Beaulieu említi Franciaország és Uj-Anglia népességének stagnálását, illetve csökkenését. Ez a tény világosan igazolja azt, hogy az emberiség számának szükségszerű csökkenése a válságos perczen ép oly okszerűen bekövetkezzhetik s a helyes arány a emberiség létszáma és a megélhetési eszközök között legalább is ép oly valószínűség szerint el lesz érve, mint a minő valószínűséggel Malthus az ellenkezőt állította.

Ricardó abban tévedett, hogy a túlságos munkakínálatot kathegorice a népességnövekedésnek tulajdonítja s a fajszaporodás meggátolásával igyekszik a munkabért a helyes és igazságos niveaua terelni, holott azt látjuk, hogy a túlságos munkakínálat oka inkább a hely és foglalkozásszerinti munkamezőknek aránytalan felkeresése, a mikről pedig a munkást helyes gazdasági kiképzés által le lehet szoktatni, a közlekedés gyorsasága és biztonsága és állami támogatás mellett lehetséges lesz más munkamezőt is felkeresnie.

De hibája e tannak az is, hogy ennek keretében az az érdekösszhang, mely Careynél és Bastiatnál oly szépen jut kifejezésre, t. i. hogy a munkások és tőkésék érdekei bizonyos pontig megegyeznek, — nem valószínű meg. Ez a tan eltekint a tőkék versenyétől s attól, hogy a magas bér a munka hatályosságának és így a

termelés sikerességének emeltyűje. Szükségszerű harcot tétel fel a tőkésék és munkások között.

Ricardó tévedése még nagyobb a munkabér természetét illetőleg, a midőn azt állítja, hogy a munkabér nem egyéb, mint a munkás életszükséglete. E szerint a munkás csak azért dolgozik, hogy megélhessen, de ki van zárva a gazdasági tökéletesedésből. Pedig a munkásnak is jogos ambíciója az, hogy idővel elérje a gazdasági fejlődés tetőpontját, vagyis, hogy tőkés lehessen. Minden olyan kiindulási pont helytelen, a mely a munkást, mint merőgazdasági eszközt tekinti. A munka a munkástól, mint embertől el nem választható. Akár előállítási, akár fentartási költséget keresni a munkásnál czéltalan dolog és végzetes tévedés. A munkás nem csupán gazdasági eszköz, hanem sokkal inkább ember és mint ilyenek nemcsak a szükséges fenntartásra vonatkozólag vannak vágyai, nemcsak az vezeteli munkájában, hogy magát és faját, mint termelési tényezőt fenntarthassa, hanem, mint a tökéletesedés tudásával felruházott lény, ő is a gazdasági tökéletesedés elérésére törekszik.

Ez elmélet tehát a szocialista támadásoknak a sarkpontja, sem nem igazságos, sem nem igaz. Nem igaz, mert nem a munka természetéből indul ki, hiányzik belőle minden mérv, a miből a munka értékére következtetni lehetne. Ez elmélet szerint munka és munka között nincs különbség. Csaknem olyan következetesen lehetne fejtegetni a szükségletek tanával a földjára, vállalkozói nyereség mérvét, vagy akár a Csimborasszó köb-tartalmát is.

Midőn Ricardó később e tant szelidíteni kívánja és azt mondja, hogy az életfenntartási szükségletek nem határozottak, hanem a munkás igényeivel és szükségleteinek növekedésével kiterjeszthetők és a munkásosztátnak bére attól függ, hogy szükségletei nagyobbak é vagy alacsonyabbak: ezzel époly keveset mond a munkabér természetéről, mint előbb. Tehát a munkás életszükségletei és gazdasági életmódja határolik a munkabért. E szerint, hogy ne egy lovam legyen, hanem kettő, ez teljesen rajtam áll s az én kívánságom törvény. Szerintem csak akkor lesz törvény, ha kívánságomat megvalósíthatom. Az a munkás tehát, a kinek csak annyija van, a miből csak nagy keservesen tengetheti máról holnapra életét, azért szerencsétlen, mert krumplit eszik és nem böftöket. Az igény magábanvéve mindig csak pusztá kívánság marad, ha a megvalósításra feltételeink nincsenek meg. A mint bizonyos az, hogy a mit magam nem kívánok, azt mások nehezen fogják nekem megadni, még nagyobb igazság az, hogy a kívánság nem törvény.

Erre azt mondja Roscher, a ki szintén a fa- és bőrczipő viselésére vezet vissza a munkabérek közötti különbségeket, hogy ez áll pillanatnyilag, de itt tartós életmódról (standard of life) van szó és ez annyiban van magának a munkásnak kezében, a mennyiben egyedül tőle függ az, hogy jövedelmének, illetőleg munkabérének emelkedését életmódjának javítására használja fel, vagy pedig erről lemondva, faját könnyelműen szaporítsa s ez által bérét ismét leszállítsa. Ez állítás kétségkívül lehet igaz, amennyiben tényleg leszállhat a munkabér, ha a munkakínálók versenye lenyomja azt, de hol van az megírva biztos törvény gyanánt, hogy ez az eredmény okvetlenül bekövetkezzék? Bekövetkezik-e feltétlenül, hogy a munkás-család tagjai mindnyájan a család fő örökébe lépnek és a munkakínálók számát fogják gyarapítani? Helyes kiképzés által nem fogják-e már a családtagok is belátni annak szükségességét, hogy más munkamezőt keressenek. Ez csak universalis, egyetemes népességgyarapodásnál lehet törvény, a mi pedig még

eddig történetileg nem állott be és hogy beáll-e a jövőben, az nagyon kétes. De megmaradva ugyanazon munkamezőn, akkor sem okvetlenül törvény, hogy a bér leszálljon, kedvező termelési viszonyok a kielégítésnek előbbi fokát megengedhetik. De feltéve, hogy a munkakínálók versenye lenyomja a bért, t. i. a helyi és foglalkozásszerinti túlnépesedés lenyomja a bért, ez csak azt bizonyítja, hogy a könnyelmű fajszaporítás bércsökkenésre vezet, de mit bizonyít a szükségletek tana mellett. Vegyük fel azt az életben mindig nyilvánuló esetet, hogy a munkás bérének emelkedését nem családjának szaporítására használja fel, de egyúttal életmódjának emelésére sem, hanem megtakarításokra, tőkegyűjtésre a bérnek ez esetben is csökkennie kell? Nézetem szerint nem. De már akkor ki is estünk az életszükségletek tanának keretéből.

(Folyt. köv.)

Jászter Kálmán.

Endrődy Sándor: Századunk magyar irodalma képekben.

(Folytatása és vége.)

Katona Józsefnél az emelkedés: „Nem képzelek szomorúbb sorsot, mint Katonáé” — szerintünk nem talál helyeslésre. Félreismert írók már előtte is voltak, utánna is lesznek. A szimmetrikus zárószó: „Nem képzelek dicsőbb elégtételt, szebb koszorút, mint a minőt Katona szellemének az idő adott” — hasonlóképen kevéssé átgondolt. Zrinyi Miklósnak, a nagy hősnak és költőnek hasonló elismerést adott az idő. Magyar költőknek szinte általános sorsuk, hogy a nemzet első igazi érdeklődését halálukkal keltik fel. A Reviczky-utca sok keserű igazságot rejt magában. Katona J.-nek a Bánk Bán-on kívül más drámái is, — legalább nevükön, — megérdemlik a megemlést.

Az irodalmi körökről kedélyesen beszél, meleg képet rajzol, Vörösmarty drámaírói munkásságát halvány vonásokkal jellemzi, szerkesztői munkásságáról, dramaturgiai tanulmányairól, prózai elbeszéléseiről és balladaszerű költeményeiről megfélekedzik. Megjegyzése Szép Ilonkáról, hogy: „megható története mindig megható marad,” keveset mondó.

Székely Jánost helyesebb lett volna Vörösmarty előtt tárgyalni és költészetét kevesebb epitheton ornanssal ellátni.

Bajza iránti ellenszenvét már fentebb említettem. Salamon Ferencz szép szavai szerint: „Bajza iránt, ki egész pályáján az igazságot nem hogy rettegte volna, hanem mindig azt követelte, legyünk igazságosan szigorúak.” Érdemeit átgondolva más véleménynyel is vagyunk róla, mint Endrődy S. Mert Bajza Endrődy S. örök bűnbakja. Nem elég, hogy a maga paragrafusában leönti gunyja maró lujjával, a Petőfiről szóló fejezet is Bajzákat mossa, lapokon keresztül — feketére. Tompa Mihályról sem lehet írni Bajza üldözése nélkül. Bajzáékról ilyen gondolatok vannak e műben: 103. lap. „Bizonyos értelemben úgy kell őket tekintenünk, mint az automatákat, kik az élők hatását teszik a szemléltre.” 205. l. „Arasznyi körben forgolódnak és kinosan gajdolnak.” 208. l. „Hajuk ép oly szépen fésült és fodrozott, mint gondolataik; nyakkendőjük csokorkötésében annyi a művészet, mint egy szonettben, arczuk oly nyugodtan, oly szertelenül ragyog, mint lakkezpökök s hanggölkölkök harmóniája mindig velök van, mint zsebkendőjük.” Ez is humoreszk és szerintünk kegyetlenség és cél-

talán ágyúzás, Bajza igen is kiváló helyet foglal el irodalmunkban. Éles kritikai tehetség, de szilárd, határozott jellemű, világos fejű és meleg szívű egyéniség. Költeményei nem műremekek, de csak ellenszenv teheti örök gúny tárgyává őt és szerencsétlen sorsukkal mélyen megható társait: a szelid lelkű Kerényit, a mély érzésű Vachotot, a magyaros érzésű Sárosi Gyulát.

Kemény Zsigmond báróról a fejezet első szakaszában rettenetes képet nyújt. Keményről jellemzései* túlzók, nem igen találók.

A Petőfiről szóló fejezet egy oldalú, szertelen és méltatlan a nagy Petőfihez. Bajzáékat festi le előbb szörnyű módon és velők a magyar lírát, — nem vevén figyelembe, hogy a magyar költészet már Petőfiig jelentékeny haladást tett és nem *egyedül Bajzáékból áll* s hogy Berzsényi ódáit nem igen múlta felül Petőfi sem, hogy Vörösmarty lirája nagy szépséggel szölt Petőfi előtt is. Méltatlan e rajz Petőfihez, mert az ő nagysága semmiképen sem csak irodalomtörténeti jelentőségű, érdeme nem csak az, hogy be mert rontani a Bajzáék salonjába, költészetének abszolút becse van, költeményei a teremtő emberi szellemnek elsőrendű productumai. Fejtegetni kellett volna Petőfi egyéniségének elragadó vonásait, költészetének örök szépségeit és feljegyezni róla, hol született.

Átmeneti előzmények statisztikája inkább, mint oknyomozó történelem. Tompát félreismerni, támadni és magyarázgatni mostanság divat. Ennek hódol Endrődy is. Ő sympathizozik Tompával, nem is mutatja magát nagyon haragosnak iránta. „Tompá Mihályt sokáig szokás volt együttemlegetni Petőfivel és Aranyval, mintha tényleg valamely szétbonthatatlan irodalmi triaszt alkotnak volna. Nem alkottak.“ Rövid és határozott fejelet. „Petőfi és Arany kiegészítették egymást a nemzeti költészet megteremtésének dicső tényében és egymás mellett élnek a halhatatlanságban, — Tompa csak kortársuk, hívők s költészetével egészen más kategóriába tartozik.“ Más kategóriába tartozott Tompa? A Kazinczy klasszikus iskolájához, vagy romantikusok kategóriájába? Talán Bajzáékhoz tartozik, mert kísérletező ifjúkorától maradtak fenn az akkori divatos költészet bélyegét magukon viselő, Tompa nagy szellemének fokozatos fejlődését magukon viselő költeményei? A kifejlődött, ereje teljében álló Tompa, a Télen, nyáron pusztán az én lakásom, Itthon vagyok, Alföldi képek, Falusi órák, Tornáczomon, A madár fiaimhoz, A gólyához, Pusztán, Levél egy kibujdosoti barátom után, Fiam születésekor, Pünköszt reggelén, A népdalok (Bujdosom e kerek földön, Békót tettem kesely lovam lábára, Beteg az én szívem beteg, Tó közepén bokor stb.) szerzője a *népies irány nagy képviselőihez, Petőfihez és Aranyhoz, velük egy kategóriába tartozik.* Ez elvitázhatatlan tény.

Petőfi és Arany kiegészítették egymást a nemzeti költészet megteremtésének dicső tényében? A nemzeti költészet megteremtésének dicső tényéhez Tinóditól kezdve, fel Arany Jánosig minden magyar költő hozzájárult. ki egy porszemmel, ki egy virágszállal, a mint Isten tudnia engedte. De ha a mondat arra akar célozni, hogy Petőfi és Arany ketten Tompa nélkül jutatták diadalra a népies nemzeti irányt, még akkor is téved Endrődy S. Tompa még pataki diák korában írta az 1846-ban megjelent Népregéket és Mondákat. Arany Toldijáról Magyarországon még ekkor senki sem álmodott. A Zalán futásának hibái felett el szoktuk nézni. Mérjünk kisebb dolgokat nagyobbakhoz. Tompa érdeme tisztán, világosan áll előtünk. Tompa még diák fejletlen, forratlan tehetség. Művének tárgya népies. Gyönyörű vízi képei (Zúg a nádas, a vizek erdeje,

Habokra hajlong bokrétás feje). egyes igazán népies izű, szellemű, felfogású darabok (Árványhaj, Jávorfai) a Virágos kenderben magyar zamata határozott egyéniséget, eredetiséget és hamisítatlan népiességet mutatnak. Ez a mű egyengette a népiesség diadalát, ennek a műnek nagy irodalomtörténeti becse van és része a népies irány történetében.

Endrődy S. különös aesthetikai ítéletének ritka s jellemző megnyilatkozása Arany Toldi Szerelmének bírálatára. „Nem tehetek róla, ez a Toldi nekem, nem a régi Toldi, a hogy egy szobornak sem szokás legvégül csinálni a derekát. De Arany úgy fogta fel a dolgot, hogy ezzel az egy munkával még igazán tartozik s megírta, mert nem akart adósa maradni senkinek.“ Ellenkezőleg a Toldi Szerelme egy csodásan szép műremek. Hatalmas, gazdag és változatos cselekmény. milyen nincs sem a Toldiban, sem a Toldi Estéjében, — bájos nőalakok titkos szerelemmel, édes fájdalommal, — a minek rubensi pompája, a kórral-bajjal küzdő költő merengései, megragadják, elbűvölik a lelket. Mennyi szépség és közvetlenség, a női szív világába mily mély bepillantás van e sorokban:

„Nekem is van nagy bűm, nem bűl fagyok, égek;
Szerelmes vagyok én: szeretem a léget,
Az álmat, az árnyat, a napot, a holdat:
Az elérhetetlent, ki se mondhatókat;
S titkolom a légtől, a csapodár széittől,
A naptól, a holdtól, az ánytól, az éjtől;
Rettegek álmomban, elárul az álom.“

Ki se tehet róla, hogy nem tetszik Endrődynek.

Azt állítani, hogy „a hajadonkor igriczeinek, regéseinak és hegedőseinek eléggé nem sajnálható mulasztásait akarta helyreütni Arany epikai műveivel, tévedés, mert épen Arany volt az, a ki hitte és bizonyította, hogy naiv eposzunk volt.

Nem felel meg a valóságnak, hogy a forradalom után a „Lirai duhajkodások“ idejében a Petőfieskedők jóformán föltétlenül kényük-kezdükre garázdálkodtak, mert kritikai ellenőrzés alig volt. A többek között Salamon Ferencz 1856-ban bírálván Lisznyai Madarak pajtását, bírálatában hangsúlyozza, hogy Lisznyai versei, annyiban vizsgálja, a mennyiben általános irodalmi irányt lát bennük és élesen elítéli ez irány eszmeszegénységét, cikornyosságát és pongyolosságát. Gyulai Pál is megkezdi írtó háborúját, Erdélyi J. sem hallgat türelemmel stb. stb.

Külön utakon című fejezet Gyulait, Szász Károlyt, Vajda Jánost, Tóth Kalmánt stb. ismerteti. A bekezdő általános jellemzés nem illik a körre. „Bizonyos konservativismus, mérséklet és korlátoltság jellemezte őket Kevesebb tehetséggel, de annál több igyekezettel és szívóssággal küzdöttek elveikert s ha nem is győztek, de nem buktak el.“ Első pillanatra látszik, hogy ezek a sorok, a dalos lelkű Tóth Kalmánt, a sötét gondolatok és viharzó szenvedélyek véglegességei között forrongó Vajda Jánost nem jellemzik, a sok oldalú és fáradhatatlan tevékenységű Szász Károlyra nem illenek. Endrődy S. a kör általános jellemzése helyett Gyulai némely tulajdonosságait látta el új keresztnevekkel. Elkeresztelte Gyulainál a múlt tisztas és nemes traditióinak szeretét konservativismusként, érzéseinek szelidségét mérsékletnek, költeménytárgyai szűkebb körét korlátoltságnak. A kevesebb tehetség, több igyekezet és szívósság még Gyulaira sem fogható rá.

Indokolatlan, csapongó és következetlen Endrődy S. Gyulai Pálról szólva. Gyulai kevés költeményt írt, „mert nem volt elég becsvágya és szerelme hozzá.“ Nem egészen így van. Nemes becsvágy mindenestre lehetett a lelkében annak, ki irodalmunkban vezérsze-

repre jutott. Szerelem is volt lelkében. Ha nem sajnáljuk végig lapozni Gyulai költeményeit, érezzük, mily édes hangon sír vissza még a szeretett lény halála után is a sebzett költő bűvös szép szerelmének emléke, mint kéri a mélységes szerelem keresetlen szépségű hangján:

„Szeretnék még egyszer látni,
Meggyógyítna egy pillanat,
Mit szenvedtem, feledni tudnám
S még egyszer örömet feldúlnám
Éretted ifjúságomat.“

Ha egy kicsit leereszkedünk Gyulaihoz, még a nagy szívét is meglátjuk ennek a larmázó embernek. Meglátjuk, mint zokog lantján méla bájjal vesztett ifjúság, első szerelém, mint lángol lelkesült szive a honvéd nevénel:

„Század valál egy tűnő évben,
Dicsőség, fény, gyász és nyomor.“

Emitt a honfi mélységes gyásza, amott a hazafiaskodás fájó kigúnyolása, emitt az édes apa gyöngéd szeretete, amott a szenvedésekben megüszült szív kérés tanácsa:

„Kiket szeretsz, s a kik szeretnek,
Ha bántanak, ha megsebeznek,
Ne haragudj rájuk sokáig.“

Igaz érzés, természetesség, egyszerűség, keresetlenség mindenütt. Sőt ha már igazak akarunk lenni, daczára annak, „hogy ritkán eredeti s ép oly kevéssé termékeny“ 338. l. még azt is megemlíjük, hogy elbeszélő költeményeket is írt. S Romhányijában befejezetlensége daczára mesteri részletek vannak, Szilágyi és Hajmási finom okadatolásával megalkotott cselekményével, jellemei valóságával és nyelvének szépségével irodalmunk maradandó alkotásai közé tartozik. Megemlékezünk még elbeszéléséről is (A vén színész, Az első magyar komikus, Egy régi udvarház utolsó gazdája, Nők a tükör előtt stb.) és kibékülünk a keveset író, terméketlen Gyulaiban a költővel.

Szász Károly műfordításai mellett semmi esetre sem szabad említés nélkül hagyni eredeti műveit.

Az ember tragoediájáról szóló fejezet a kötet sikerületlen darabjai közé tartozik.

Jókai Mórról naív mesét hallunk, holott ő komoly figyelmünkre is érdemes.

A Kegycenz bírálata indokolatlan.

Helyesen ítéli meg Endrődi S. Fáy Andrást, ügyesen és szeretettel beszél Eötvösről, szépen ír Lévayról és alaposan fejtegeti Vajda János költészetét.

Ennyiben emlékezünk meg Endrődy S. művéről, melynek egyes szépségei elárulják, hogy tehetséges szerzője e művénel nem alkalmazta: nonum prematur in annum.

Marton János.

A váltság tényezőiről általában, különösen vallási szempontból.

(Folytatás és vége).

Csak egy futó pillantás is az embernek, mint vallásos lénynek a multjára, elég világosan mutatja, hogy a hiány és pótlás törvénye szüntelenül működött e téren is, valamint életünk más irányú nyilatkozataiban, miből kifolyólag a váltságtényezők is annyifélék, a hányféle és amennyi az emberi életnyilatkozatok száma. Így tehát korantsem jogos és még kevésbé helyes azok eljárása, kik a „váltság“ szót kizárólag csak a vallás részére szeretik lefoglalni s a vált-

ság tényezői keresését is csak e téren vélik megengedhetőnek. A váltság annyiféle, a hányféle az emberi életműködés. Az éhség és szomjuság jelentkezésénél vágyaink kielégítettén, szintén megváltásról van szó és szintén váltságtényezőkről, épen úgy, mint más, pl. vallásos irányú vágyainknál. A különbség csak az, hogy itt sokkal nemesebb vágyak elégítettnek ki nemesebb és szellemibb tényezőkkel, a mi azonban még mindig nem elég indok arra, hogy a váltság szót joggal csak vallásbeli fogalomnak lehessen venni és tekinteni.

A vallás körében vizsgálva tehát a váltságot, annak kettős tényével találkozunk itten. Irányul a megváltás egyfelől a körülöttünk levő világra, melynek terhet, súlyát nyomasztólag érezvén, kielégítettést, menedéket keresünk, mint az éhség jelentkezésénél is. A pótlást itt a hit adja meg, mely szerint a világ eseményeitől elfordultan Isten karjaiba vetjük magunkat. És mi történik ekkor? mert az actio ezzel még nincsen befejezve. Éhségünk kielégítettén, megnyugszunk; itt azonban megnyugvás még nincsen, csak lesz. Itt, akkor, midőn az ember a világ istenével tudja magát szembe, újra egy hiány lép fel és pedig annál nagyobb mértékben és gyötrő kinokat okozóbban, minél közelebb áll valaki az érzéki világ szennyes köréhez, mely lehetlenné teszi a léleknek szárnyalását egy szebb világ felé. Honnan itt a hiány? Mi okozza? Okozza e fájdalmat annak tudata, hogy az ember vétkes, bűnös lény, kit Isten aszerint büntet vagy jutalmaz, a mint e földön jót vagy rosszat cselekszik. — Megjegyzendő azonban, hogy a bűnösség gondolatának fellépése az ember életének csak későbbi korában történt, hisz' lelki jelenlenség ez is, mi szintén csak később ébredhetett öntudatra az ember szívében, mint a lelkiismeret vagy bármely más lelki tény. Az ember kezdetben csak baromi életet élhetett, midőn a jó és rossz, az igaz és hamis között különbséget tenni még nem tudott, előtte egyforma volt minden.

Kérdés tehát az, hogy a bűnösség tudata által okozott fájdalom érzéstől csak mi mentheti fel az embert, mi itt az igazi pótlék? A régiek (és nagy többségben ma is) a dolog lényegét félreismerve a külső világban keresték a valódi pótlékot. Tehát a külső világból, annak nyomasztó súlya elől Istenhez menekültek, a hit karjain kerestek menedéket, de miután érezték bűnös voltukat, melyért Istenből csak keserű büntetés lesz a jutalom, a hit világánál a bűnösség gondolatának fellépése folytán előálló, jelentkező hiány fájó érzései elől pótlékert a külső világhoz menekültek ismét. Ez az emberre nézve a lehető legszánalmasabb állapot vala, s én az emberiség történetében nem ismerek tragikusabb sorsot és irtózatossabb fájdalmat, mint az embernek ama hánykolódását a véges és végetlen között és az ebből származó szívmetező fájdalmat. A csaták, emberek által okozott fájdalom ehez képest mind semmi. Ez az embervilág igazi háborúja, e hánykolódás a véges és végetlen között. Az első emberek tényleg a legboldogabbak voltak, mert őket a bűnösség érzete nem bántotta. A későbbi emberek pedig úgy gondoltak segíteni a dolgon, hogy a körükbe eső világból áldozatul viték Istennek vagy az isteneknek azt, a mit legkedvesebbnek tartottak: terményt, embert, állatot, saját gyermekét, életüket stb. stb. Ezen feláldozandók száma pedig annál inkább szaporodott, minél kevésbé volt erős a pótlék a hiány fedezésére. A zsidók a törvények külsőleg, szigorú betartásával vélték elérni, vagyis betölteni a szívökben ott tántorgó úrt. A bűnösség tudata által okozott hiány ellen náluk ez volt a pótlék

s a törvényt szabta külső cselekedetek; ezektől lett ügagövé téve az egyén üdve és boldogsága. Hogy azonban a külső törvény és az ezen alapuló cselekedetek mennyire nem nyújtották s nem nyújthatták az igazi pótlékot, szépen bizonyítja ezt épen a zsidó nép későbbi története, midőn daczára a törvény szigorú betartásának, Izrael népe végül mégis „új eget és új földet várt, melyben lakozik az igazság“ (Pét. 2. 1. 3. r. 13. v.).

Hogyan oldható meg tehát e probléma? A világtól előbb Istenhez volt kénytelen menekülni az ember saját belső természeténél fogva, innen pedig miután a bűnösség tudata által hiány támadt szívében, melyet előbb-utóbb, de okvetlenül be kellett tölteni, ismét az anyagvilágban keresett menedéket, orvoslást. Ez tartóhatatlan állapot. A pillanatnyi nyugalom csak pillanatnyira elégitő ki, már pedig az embernek valami állandóra van szüksége; illúziókban nem soká ringathatja magát. Mi és hol tehát itt a kivezető út? Csak kettő lehet: vagy megtagadni Istent és világot s lemondani az életről; vagy ragaszkodni az élethez és a lélek teljes odaadásával szeretni Istent és a világot. Melyiket választotta az ember? Méltósága az állatok felett és nemes rendeltetése azt súgta, hogy csak az utolsót vázsza. De hát akkor hogyan oldható meg mégis e probléma? Felelet: úgy, a mint azt nagy Mesterünk, Jézus oldotta meg. Hol keresendők tehát a váltság igazi tényezői?! Felelet: nem a külvilágban! oh nem! Hanem a lélekben, az ember szívvilágában, az igazi, a hiány természetének megfelelő pótlék csak itt található fel. „Irgalmasságot kívánok és nem áldozatot,“ mintegy sejtélemszerűen elhangzott e próféta szót a Jézus fellépte előtt is, de a probléma végleges megoldást és valóságos megtestesülést mégis csak Jézusnál és Jézusban talált. Ezért a mi nagy Mesterünk ő! Isten fensége pedig részben épen abban áll, hogy a leghatározottabban és legvilágosabban maga mutatott rá, hogy nem a külső áldozatvitel kedves Isten előtt s áldásos az emberre nézve, hanem a tiszta érzület s annak is legszebb virágja a szeretet, melynél fogva, valamint szülei családban a gyermekek egymást és önmagukat, épen úgy az emberiség nagy családjában, egy Atyának lévén gyermekei s így egymásnak testvérei, hasonlóképpen tartozunk szeretni Istent és embertársainkat. Két felé irányul tehát a szeretet itt is: Istenre és embertársainkra. Kérdés, hogy a kétfelé osztott szeretet hol vág aztán mégis össze s általában hogyan oldatik meg hát a véges és végetlen problémája az ember nyugalomának feláldozása nélkül? Felelet: összeolvad a kétfelé irányuló szeretet ama jézusi parancsban, hogy szeressük ellenségeinket. Hogyan, miért? Azért, mert Isten is csak úgy bocsátja meg a mi bűneinket, ha mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek. És mi kell ide? Tiszta szív, érzület, magasabb lelki erő, a zsidókénál „jobb“ és „igazabb“ igazságosság. És ennek aztán mi az eredménye? Folytonos haladás a tökéletesség isteni céljai felé, melyen minél magasabbra emelkedik az ember, annál kevésbé érzi az érzéki világ nyomasztó súlyát, annál boldogabb, míg a pálya végén a teljes boldogság vár reá.

Szóval Jézus vallása, tanítása szerint az eget és földet átölelő szeretet, odaadó gyermeki hit, hogy Isten mindnyájunk felett szeretettel őrködő és megtartó jó Atyánk, s ez alapon erényességre való törekvés s annak valószínűsítése, Isten akaratán való bölcs megnyugvás, bűnbánat, szóval ezek és az ezekhez hasonló szellemi erők ama valódi tényezők, melyek minket a végesség és érzékiség nyomasztó súlyától és minden pokoli

kíntól, még a halál félelmétől is felmentenek. Ezért oly boldog az erényes és vallásos ember, mert az mindig megtudja találni, éli már, a váltsást eszközölő igazi pótlékot; ellenben a bűnös, nem lévén mire támaszkodjék, állandó rettegés alatt áll és él. Szívében nem lévén meg a megváltás igazi pótléka, eredmény: lelki nyugtalansága, boldogtalansága.

Jézus boldog volt életének leggyászosabb perczeiben is, mert az ő szívében a váltság igazi tényezői valóban lerakva, mik fölül emelték őt e világ bajain s már itt e földön mennyei boldogságban részesítették. Minél erősebben lüktetnek azért valakinek szívében a váltság tényezői és minél istenibben valószínűsíti meg azokat életében, annál boldogabb. Ezért volt a világon Jézus a legboldogabb, habár a legtöbbet és leggyalázatosabb módon szenvedett is.

De tény az is, hogy minél emelkedettebb gondolkozású valaki és minél tisztábban bugyognak fel szívében a hit forrásai: annál választékosabb váltsága tényezőiben, azaz annál inkább megfogja tudni valószínűsíteni életében azokat a valódi tényezőket, a miket Krisztus valószínűsített meg. A keresztyén vallás valóban akkor állana a Krisztus által megvalósított igazi váltság tényezőinek megvalósításában alapítója szellemi magaslátán, ha minden külső czeremónia nélkül imádná Istent, tudva azt, hogy „Nála a belső érzületi állapot s az ő szellemén alapuló cselekvésmód már önmagában minden külső szertartás nélkül teljes isteni tisztület. Ez által szenteltetik meg leghelyesebben Istennek nagy neve“ (Máté 12 5. 6.; 6. 9.). . . „Isten akarata teljesítése a legragyogóbb isteni tisztület“ (l. Berde S. „Jézus vallása“ czímű művét a 46. lapon). Ez azonban annyira ideális gondolat, hogy ennek megvalósítására ma még gondolni sem merészelünk; végtelen haladásra, fejlődésre van itten szükség erkölcsben és vallásban egyaránt, a midőn aztan kinek-kinek önmaga lesz a papja s az ő szíve leendő a legigazibb szentély, a legtökéletesebb templom.

A mely hitfelekezethez folyton újabb meg újabb tényezőkről kell gondoskodnia, hogy tagjait a maga körében megtarthassa, ez ama ténynek a jele, hogy e felekezet vallásos gondolkozása nem a legtisztább, váltsága tényezői nem valódiak, álpótlékok. Ilyennek ismerjük a katolicizmust. (Megjegyzem azonban, hogy nem a vallási türelmetlenség mondatja velem e szavakat, hanem az igazság érzete!) A sokféle kép, ereklje, gyertya, Mária kultusz, szentek segélyül hívása stb. mindazt árúlják el, hogy e hitfelekezet (dehogy hitfelekezet! mondaná egy vakhitű katolikus) még mindig nem találta meg azt a tényezőt, mi közte és Isten között a teljes megnyugvás harmonikus állapotát előidézzé. Ezért kellett és kell neki ma is újabbnál újabb eszközökről, a lélekben tántongó úrt valamiképpen betöltő pótlékokról, tényezőkről gondoskodni. A dolog egészen világos. Miután nem birtokolja a katolicizmus a valódi jézusi tényezőket és a szív vágyainak kielégítetést kell szerezni ottan is, álpótlékokra kellett szert tennie. Vagy ha ellenkező állápontra helyezkedünk és elismernők is, a mit a katolicizmus oly fenhágon hirdet, hogy tényleg birtokában van a jézusi tényezőknél, kérdés, mi szükség van hát akkor a nála oly nagy mennyiségben feltalálható álpótlékokra? E kérdésre a katolicizmus álláspontján érhető feleletet nem nyerhetünk. Vagy birtokolja tehát a katolicizmus az igazi tényezőket, vagy nem? Tertia non datur.

Hogy a protestantizmusban az említett czeremóniák mind idegenek, tehát szükségtelenek is, onnan van, hogy a protestantizmus azt a szívben tántongó úrt,

hiányt, mi folyton Isten felkeresésére, imadására, neve segélyül hívására, gyámoltalanságunk bevallására, erősítésünk szükségének beismerésére késztet, — valódi, a szív és ész természetének mennyiségre, de minőségre is teljesen megfelelő pótlékkal, Jézus szelleme szerinti tényezőkkel töltötte és tölti be ma is. Nem a külső világban, hanem a lélekében keresi fel mindig a váltság tényezőit, nem feledvén, hogy Isten előtt a tiszta szív és alázatos lélek a kedves. A valódi tényezők pedig valóban itt találhatók fel.

Ha valamelyik vallás tartósságáról vagy hitfelekezet feumaradásáról jóslatot akarnánk mondani, vizsgálódásainkat e pontnál kellene kezdeni elsősorban is, tudván azt, hogy minden vallás a lélek legnemesebb és folyton megújuló vágyaival áll szoros szervi kapcsolatban. A mely vallás pedig az embernek legjobban felfogott törekvéseit, vágyait, akarata nyilvánulásait, érzelmeit, gondolatait, szóval mindazt, a mit és szív magába foglal, kielégíteni s ez által a subjectív énné megnyugvást, boldogságot nyújtani nem képes, jele annak, hogy e vallás nem lehet a művelt emberiség jövődjévé válása. A lélekben azért mindig meg lesz a hajlandóság olyan utakat és módokat találni, melyek a szív vágyait teljes mértékben, minden hiány fenmaradása nélkül elégítik majd ki. Ilyen vallás a Jézus vallása, melyben vallás és embernév egy fogalomba olvadnak össze. Épen azért, ha áll az a tétel, hogy *míg lesz emberi szív, meglesz a kielégíttetés nemes vágya, lesz vallás is*, úgy sokkal inkább állania kell a tétel másik felének is, hogy *a mely vallás nem képes kielégíteni az emberiség legnemesebb vágyait, az nem lehet a jövődjévé válása, hanem előbb-utóbb megsemmisül.*

Véleményem szerint a túlvilági boldogságban való legszilárdabb hit mellett is élettörekvéseinkben nem annyira a túlvilági boldogság gondolata kellene hogy lefoglalja az első helyet, mondván: mi itt nincs, megadatik ottan, hisz' a hiány és pótlás örök törvényénél fogva ezzel a szenvedő ember nyugalmát még korántsem biztosítottuk, legfellebb csak pillanatnyi időre, ideiglenesen, hogy aztán a fájdalom annál erősebben gyötörje; — hanem inkább arra, hogy igyekezzék szíve vágyait, szükségleteit kiismerni kiki és kielégíttetésükre, életének vezérelvéül olyan tényezőket keresni (pl. mindent átölelő szeretet, gyermeki hit, türelem, megnyugvás Isten akaratán stb.), melyeknek megtestesítője az Úr Jézus Krisztus vala, ki annyi megaláztatás és szenvedés között is boldognak érezte magát mindig. Olyan tényezőket, melyek közte és Isten között a viszonyt oly zavartalan harmóniában tartásuk, hogy abból az ő számára csak boldog megnyugvás és Istennek végtelen dicsérete maradjon fenn. Hogy aztán a krisztusi életelvek szerint berendezett és megvalósított élet végső substratuma a boldogság, mi a túlvilágban lesz teljes, midőn szemtől-szembe látjuk az Atyát, ez is fontos és lényeges vonás, de a dolog sarka még sem ezen fordul meg, hanem azon, hogy épen miképpen érhető el az a boldogság részben már itt e földön, miféle tényezők által, vagyis mi a váltság útja és titka. „Keresétek az igazságot és a többiek megadatnak nektek.“ Itt az említett szempont mellett épen annak a vizsgálata a fődolog, hogy az ember szellemi lényének megfelelőleg, akarata nyilvánulásainak, vágyai milyenségének számbavételével épen melyik az az út és melyek ama tényezők, melyek összeható munkájának az ember lelke nyugalmának megnyerése és biztosítása a főeredménye. Minden egyéb, még maga a boldogság is, csak következménye a már megtalált útnak, illetve igazságnak.

Földi bajainkon operáljunk igenis itten feltalálható eszközökkel, valamint az orvos a testi bajokkal teszi. Ellenkező esetben a beteg még rosszabbul lesz, míg végül minden gyógykezelés nélkül, vagy hibás gyógykezelés, a betegség természetének félreismerése mellett, előbb-utóbb beáll a krízis.

A mely vallás az üdv útjának tényezőit a leg-tökéletesebben tudja kifejteni, az a *világ vallása*; a mely ember pedig e tényezőket a legjobban tudja megvalósítani, az a *legboldogabb ember*; mert örök igazság: hogy *a váltság minden mozzanatában, de főképen a vallás terén, az emberek, a világ boldogságát cseleztet.*

Válaszszunk tehát a Krisztus által megjelölt irányban és úton ilyen tényezőket, hogy boldogok lehessünk!!

Nagy István.

Persa mese.

Egy kis bolond esőcseppecske
— Átsurranó felhőből esve —
Nagy bölcsen így sopánkodott,
Miközben lefelé bukott:
Rövid létemnek most már vége,
Mennyből kidobva semmiségbe;
Mi hasznot sem hajt életem,
S kimúlok észrevételen?

* * *

... A zúgolódó csepp lehullott,
Hol ép' a nagy tenger morajlott...
Egy nyílt kagyló fogadta be
A kis kalandort öblibe.
Sok év után nyomára leltek,
Kik ott lenn kincseket kerestek...
S mi lett a cseppből? Drágakő,
Királyi főket ékítő.

(Angolból)

Csereháthy Tibor.

ÉLET.

Levél a leányomhoz.

— Apai tanácsok az életről. —

1900. decz. 15.

Kedves leányom!

Ne csodálkozz, hogy levelet írok hozzád.

A történelem tanúsága szerint ugyan a közönséges kaliberű családapák száz közül kilenczvenkilencz esetben a fiaikhoz írnak levelet, ha már épen írni akarnak. Sok hirneves ember megcselekedte már azt irodalmi pályafutása alatt, hogy levelet írt a fiához, a miben mindenesetre erőteljes apai büszkeség jut kifejezésre. Az aztán egészen más rovatba tartozik, hogy az ekképen megtisztelt fiuk a legtöbbször csak akkor óhajtanak az apjukkal levelezésbe bocsátkozni, ha némi szorongató érzések lépik meg pénztárcájukat a pénzmag tekintetében.

Hadd legyenek én az a bizonyos fehér holló, a ki a lányomhoz írok levelet. Igaz ugyan, hogy fiam nincs, de ezt korántsem kell súlyosító körülménynek venni.

A mi részedről az esetleges pénz-kérést illeti, a felől teljesen nyugodt vagyok, hiszen te még abba a korba tartozol, a mikor egy rugó szerint mekegő viaszbabu megtermi számodra az összes földi boldogságot.

Mátrikulád tanúsága szerint ezelőtt tizenkét esztendővel pillantottad meg ezt a napfényes világot, épen kukoriczafosztás idején, így hát apai jogomnál fogva egész bátran mondhatlak tizennégy esztendősnék. Majd ha a tizennyolczadik évedet eléred, fel foglak hatalmazni arra, hogy attól kezdve visszafelé számítsd az esztendőket.

Tanácsokat ígértem neked, édes leányom, az életnek nevezett nagy zürzavarhoz s mint szerető család-apa, adok is. S ha majdan egyben-másban talán eltérnél is azoktól, ne légyenek tenéked emiatt lelkiismereti furdalásaid, hiszen apád sem tartotta meg mindig a kapott jó tanácsokat.

Hallottam úgy fél füllel az anyád révén, hogy a Mimi nevezetű bábudat Ostendébe akarod küldeni nyaralni s arról, hogy ezen fent tisztelt bábud részére városunk érdemes női-szabói varrjanak toalettet, — hallani sem akarsz. E hajlamodba én jövőd apai bevételeimnek szörnyűséges megfogyatkozását látom. Haladsz a korrall s ebben igazat adok neked. Ellenvetéseim csupán arra terjednek ki ezúttal, hogy ne Ostendébe küldd te a bábudat nyaralni, mert az nem eléggé költséges, mennyivel inkább jobb e tekintetben Mehádia vagy Herkulesfürdő! — a toalettet pedig csak küld te Párisba, a hol a szomszédék Elvirája a csipkéit vasaltatja. Csupán a Wertheim-szekerényem kíváncsi még arra, a csekélységre, hogy majd ha meg-nősz, melyik fürdőt óhajtot szerencsételni huzamosabb ottléttel. Az anyáddal legalább már tisztában vagyok. Az ő álmainak netovábbja Abbázia.

Keservesen panaszkodtál a minap előttem, hogy a Kovácsék Jósikája egy doboz Kugler-bombont helyezett neked kilátásba s azt mégis a jegyzőék Juliskája szopogatja. Pedig lásd, e miatt szükségtelen is kétségbeesned. Ehez hasonlatos eseteket majd az életben is lesz alkalmad tapasztalni. Hej, én magam is de sok lánynak ígértem bombonokat annak idején s mégis a te mamád lett a feleségem. De hát a mai fiuk mind ilyenek. Lám a jegyzőék fogatot tartanak, a Juliskára is más ruhát adnak mindennap s azt mondják, hogy az apjának tizezer forintja van a takarékbán. A te apádnak pedig az a végzete, hogy a gondviselés valahogyan n holdban felejtette a domíniumát s a te hozományod sem lesz egyéb, mint hat darab plüss fotel meg kilencz pár tormás virstli.

De azért te, édes lányom, sohse engedd, hogy a valót megtudják. Ha majd a bálók állandó tényezője leszel s „udvarod“ körül fog rajongani: ne kiméld az apád pénzét s akkor a mai hozományvadász-világ úgy fog emlegetni téged, mint a ki az igazi jó parthiek sorába tartozol. S hidd el: én, a te szerető apád, akkor fölöttébb büszke leszek, mert meg lesz az elégtételelem azért, a mért szegényül házasodtam. Te azért egy perczig se ringasd magadat annak biztos tudatában, hogy, mint szegény leány, férjhez találsz menni: óh, a mai kor Adonisai roppant szemfülesek: a világerő sem mulasztanak el megnézni a telekkönyvet.

Ha majd arra kerül a sor s a korrall lépést óhajtasz tartani, kedves leányom, feléje se nézz te a konyhának vagy az éléskamrának. Hát a szakácsnő mire való? A házias és gazdasszonykodni szerető leány a mi korunkban untig várhatja a mesebeli délczeg királyfit, a ki magával fogja vinni tündérkastélyába. Ne menj te édesem, a tűzhely mellé, mert elveszíted

kezed fehérségét s arcodnak finom bőrét megdurvítja a gőz. A mi fiatalembereink aranyért sem néznének a konyhába olyankor, mikor te ott vagy; ők a leányt a szalonok enyhe félhomályában, a báltermek bódító légkörében vagy a sikamlós jégpályán szeretik látni csupán Ők csak egy esetben tudnák neked megbocsátani azt, hogy házias vagy, — ha t. i. van egy pár száz, vagy ezer forintnyi apanázsod.

Ha majd eléred azt a kort, midőn már nem a bábudat küldöd el nyaralni s mikorra már óriási küzdelmek és fortélyok árán sikerült férjet szerezni magadnak: ne hagyj neki békét addig, a mig orvosaid tanácsára el nem küld téged a Rivierára nyaralni. Azzal te ne gondolj, hogy ha haza jössz, esetleg rántott levesen kell majd élnetek; óh nem, fő az, hogy sikerült az ezerszemű világnak egynéhány szemét porral behinteni.

Mostanra legyen elég neked ennyi jó tanács. Más-kor talán még többet is tárok elődbe tapasztalataim bőséges tárházából. Egyelőre csak ezeket tartsad szemeid előtt s ha így teszesz: nem eshetel majd annak gyanújába, hogy a kort nyomtalanul hagytad a fejed fölött elsuhanni.

Csókol szerető

Apád.

*

Magyarozatképen megjegyezni bátorkodom, hogy nekem sohasem volt s jelenleg sincs leányom. Más-kép nem is irtam volna hozzá ezt a levelet. A mikorra pedig esetleg csakugyan lesz, gondoskodni fogok róla, hogy apai tanácsaim a szemecskéi elé ne kerüljenek.

Elvégre is, a családi békesség mindenek fölött való. Én pedig ily fiatalon még nem szeretnék kiesni a leányokkal megáldott családapák kegyeiből.

Subidron.

A megtért.

Költői beszély.

(Folytatás és vége.)

IV.

„Főhadnagy úr! A portyázó csapat
A tengerpartnak sziklás oldalán
Egy bõríg ázott idegenre lett.
Hajótörött. Az éjjeli vihar
Vetette partra. Inkább jó barát,
Mert hogy meghallá czélunk s szándokunk,
Hogy birtokunk lesz e kincses sziget:
Feledve minden átélt szenvedést,
Örömmel hangján kezdett szólni
S felajánlotta hû szolgálatát.
De íme, itt jó!

„Hagyjatok vele!

Ki vagy fiú és merre van hazád?
Mily balszerencse üldözött ide
A vést morajló tengereken át?“
„Óh jó uram! Borús történet ez —
S bár oly rövid, minő az éj-vihar volt,
A mely hajónkat tönkveronesolá,
Orczám rózsáit ez rabolta el.
A sziv, mely vágyva húzott, vont ide,
Mely száz reménnyel, tervvel gazdagon,
Nagy útra sarkalt, tengerekre hitt,
Adáz csapástól összezúzva-törve,
Hitét veszíté, talán — mindörökre!...

... Halld, jó uram! Talán félve lesz már,
 Hogy odahagytam boldogságom fészkrét,
 A jó anyát, áldott öreg szülémet
 S a békeséget kis kunyhóm ölében —
 S elhagytam őt, az árva hú leányt,
 Ki boldog hittet menegzőre várt,
 Ki hű szívében zárt örökre engem!...
 Oh nagy szerelmét nem, nem érdemeltem!
 Ott hagytam őt bánatban roskadozva
 S a bű éltéből éveket rabol,
 Halvány orcáját könnyár harmatozza.
 S én üdvét vissza már nem anhatom!
 Oh már hiába szívem dobbanása,
 A vágy, sohajtás mindhiába már:
 A gyors időnek egy-egy szárnyecsapása
 Kicsiny falumtól mind messzebb talál.

Tengerre szálltam. Vittek dőre vágyak
 Túl a határon, messzeség kódén;
 Valószínűsít fényes álmaimnak
 Az idegenben közelebb hívém.
 A kótes távol zordón némasága
 Nem vont szívemre árnyat, felleget,
 Mert azt hívém szingazdag panorámát,
 Szebb s boldogabb jövendőt rejteget.
 Fel, fel, ne félj! Csak bátran, csüggedetlen!
 E szózat csengett untalan fülemben,
 Fel a nagy útra! Bátoraké a pálma!
 Dícsőség útja mindig túske-pálya!

V.

Gyönyörű est volt. Csend, zavartalan.
 Hajónk lassúdan úszott a vizen.
 A csillagoknak milliárdjait
 Keblén ringatta a nagy Ozeán.
 A tenger mélye álmodott, pihent,
 Szellő, ha lebbent, habján elsimult,
 A természetnek óriás ölében
 Imára intő, méla csend honolt...
 ... Éjfél felé a csend zavarva lön;
 Hűs éji szellő szállt a légen át
 S észak felől hatalmas köd-lepel
 Közelgett lomhán, ólom-szárnyakon.
 Lassan mindenki nyugalomra tért.
 Én, a kormányos s pár hajós legény
 Még kint maradtunk a fődélzetben,
 Szemlölve kéjjel a tündéri tájt...
 ... Egyszerre, mintegy villamos ütésre,
 Nagy sürgés-forgás támadt a hajón.
 Most lárma, zaj, majd suttogó beszéd,
 Olykor vezényszó hangja hallatott.
 Hajónk útjából balra tért s e percztől
 Kettős erővel száguldott tova.

Üldözteténk. Az ördögök hadának
 Egy átkozott csapatja volt nyomunkba.
 Vért szomjazó, prédát leső hiúz-faj:
 Kalózok voltak a vad üldözők.

Az örült hajsza nem tartott soká;
 Könnyebb járművön voltak a gazok.
 Eléreténk. S óh, borzalom leirni
 A bős tusát, mely most következett.
 A létért küzdők végcsatája volt az!
 És, hajh, rövid volt! Perczek műve volt csak!...
 ... Vad ordítás, halálhörgés jelezte,
 Hogy diadalt ült a gonosz csapat.
 — Magam maradtam élve, mint fogoly.

Szorongva vártam, mit hoz a jövő.
 Elővezettek. Azt hívém, megölnek,
 Mert négy gazembert küldtem a pokolra.
 Nem úgy történt. A rablók főnöke,
 Egy ördög-arcú, főlelnes alak,
 Sötét szemekkel rám tekintve, szólt:
 „Megálltad helyed’ emberül, kölyök!
 Ha élted kedves, gyilkolhatsz velünk!”
 S én — nem haboztam... fiatal valék,
 S szövetkezém az Isten ellen, óh!...

Azóta éltem bús, reménytelen
 S mint megölöm lelke, oly setét.
 Oh, mert ki lelke felve őrizém
 Kisértésektől, büntől egyaránt,
 Elveszni hagytam e nehéz napokban
 Legdrágább kincsem’: lelke tisztaságát.

Oh, jó uram! Ez ádáz éjszaka,
 Mely eltemette ez undok hadat,
 Hitemnek adta vissza egy parányát,
 Bús életembe fényugárt vetett;
 S bizom, hogy tán még felderül napom.“

VI.

„Kegyetlen sors volt üldöződ, fiú!
 De csüggedésről szó itt nem lehet;
 A hír, dícsőség pálmakoszorúját
 Elnyerheted vitézeim között.
 Előre bátran, a küzdők sorába!
 S ha sikerülend, a mit ezélezünk
 S miénk leszen e szép, kincses sziget:
 Méltó jutalmad szebb jövő leend!”

VII.

Az ifjú harezol lárnás harezzi zajban,
 Véres mezőkön osztja a halált.
 Hősi jobbában szablyaélt ragyogtat,
 Jaj az ellennek, hogyha rátalált.
 Mint fékevesztett, romboló viharnak
 Ellen nem állhat sűrű rengeteg,
 Villámot ontó, vészes fegyverétől
 Úgy gyengül egyre a küzdő sereg.
 Az ifjú harezol bátran, mint oroszlán,
 Ritkúlnak egyre a tömött sorok...
 De ím, egyszerre sápad... összerendül...
 S halotthalványan le, a földre rogy...

VIII.

Eltelt az év. Tavaszodott a másik.
 Ruhát cserélt a róna, völgy, halom.
 Az éke-vesztett földre visszatérel
 Illat, madár-dal, enyhe fuvalom.
 Szép volt az élet, mint egy bűvös álom,
 Varázs-hatalmát érzé a kebel,
 Csak az anyának volt kopár, kietlen,
 Mint egy sötétlő, gyászos szemfedel.
 Hiába várt a messze távozottra
 Kicsiny kunyhója csöndes tűzhelyén:
 Nem tere vissza drága szive-vére,
 Hogy könyvet ejtsen anyja kebelén.

IX.

S eljött a nyár. Eljött az ős, a tél is.
 Lett újra nyájas, rózsás kikelet.
 S a kis kunyhónak nincs többé lakója,
 Sír domborúl az anya-szív felett.

X.

S eltelt sok év. Helyén a kis kunyhónak
Kedves lakocska néz szét vidoran;
Nyájas kis főszek, a kik benne lagnak,
Gond nélkül élnek — békén, boldogan.
A gyász, a bánat hallgatag tanyája
A boldogságnak édenkertje lőn,
Hol szív szívet az édes szeretetnek
Sugár-tüzében melegíte hőn.
A boldogságnak képe vala ott benn,
A tisztaságé, rendé volt kívül;
Úgy állt a kis lak a sugár-özönben
Bútól, felhőtől érintetlenül.

De ím, a forró nyári nap hevében
A poros úton ki közelg felé?
Ki az a bús, halovány arcú vándor,
Ki útját most a kis lagnak vevé?
Fáradt nagyon, csak vánszorogva lépdél,
Nagy útát tett meg, úgy lehet, szegény,
Tövistől tépett, sáros rongy ruhája —
És esonka karja multakról regél.
Elér a házhoz. Nézi, nézi táját
S a szenvedő arc egyre komorul:
Szívőre bús, fájó sejtésnek árnya,
Szemére sűrű köny-fátyol borúl.
S a mint ott áll az útfelen merengve
S a táját járja bús tekintete,
Nyílik az ajtó — s küszöbén a háznak
Egy nő jelen meg... karján gyermeke.
A zordon arcú vándor összerendül,
Egy hosszú sóhaj tör ki kebliből
S villámsújtottan és szinehagyottan
A puha pázsit zöld fűvére dől...

Ébresztgetik... De ő már mit sem érez:
A fáradt lélek megtért Istenéhez.

Farkas Andor.

IRODALOM.

* **Ifjúsági sajtó.** Laptársaink java részben ellátogattak hozzánk is, de egyesek közülök tisztos távolban s tőlünk elszeparáltan édegelnek. Nem tudunk semmit a „*Debreczeni Főiskolai Lapok*“-ról, az „*Eperjesi Kollegiumi Lapok*“ pláne hírt sem hallatott még magáról az idén. A hozzánk eljutott ifjúsági lapok között első sorban a „*Kolozsvári Egyetemi Lapok*“ részesül a mi részünkről teljes elismerésben. Minden elfogultságtól menten mondhatjuk el, hogy becsülettel állja meg a helyét. Dús és kitűnő tartalom, nemes irány, dicséretre méltó ambíció tesz ik igazán értékesé legutóbbi 4-ik számát is, melylyel, azt hisszük, bátran megállhat azon a polczon, mely a magyar diák-újságok legkitűnőbbjének érdemelt helye. A szerkesztőknek csak gratulálhatunk! A zászlóbontásban hirdett jelszavak — meggyőződünk — nem voltak üres frázisok. Excelsior! — Az „*Egyetemi Lapok*“ 8. és 9. száma (Kéty Endre szerkesztésében) szintén ügyesen van összeállítva. Különösen tartalmas a 8. szám, mely Köpösdý Dezső, a tavalyi szerkesztő tollából hoz figyelemre és elismerésre méltó közleményeket. Behatóan van tárgyvalva benne az Egyetemi Kör jelenlegi állapota; általában, elég kimerítően foglalkozik e szám az ifjúságot illető és foglalkoztató ügyekkel. A 9. szám kisebb terjedelemben

látott napvilágot, mint elődje, de azért a nívót, ha mennyiségileg nem is, de minőségileg elég sikerrel tartja fenn. — A debreczeni „*Közlöny*“ a harmadik diáklap, a mely hozzánk eljutott. A reform. theológiák ifjúságánsk e hivatalos organuma elismerésre méltó munkát végez kitűzött céljának elérhetése érdekében. A magyarországi ev. ref. theológiák részéről megválasztott főmunkatársak hathatósan mozdítják elő a lap színvonalánk emelkedését.

* **A Magyar Egyetemi Szemle** utóbbi száma szintén arról tesz tanúságot, hogy a szerkesztők alapos szaktudással indították meg e vállalatot. Bátran mondhatni, hogy a Magyar Egyetemi Szemle fontos és részben misszionális munkája folytán bizonyára megérdemli a széles körben való pártfogást és terjesztést. Dr. Heinrich Gusztáv »A legelső lovagregény«-ről, dr. Vámbéry Rusztem »A párbajnak az angol büntetőjogban való helyzetéről«, Kalmán László »Az angol egyetemokról«, Dalmady Zoltán »Darwin-veismann elméletéről« írt. Szép ünnepi ódát közöl Szentmihály József tollából; Zala Ernő »Aranka hercegnő« cz. rajza és egy pár kisebb költemény zárják be az értékes számot.

* **Emléklapok-at** ad ki az Ifj. Egylet a Bethlen-ünnepélyen elhangzott beszédekből, felolvasásokból és költeményekből, melynek tisztos jövedelme szintén a Bethlen-szobor-alap javára fordittatik.

* **Farkas Andornak** „Szabadság, szerelem“ című költeménykötete a napokban hagyta el a sajtót. A csinos kiállítású könyv ára fűzve 2, diszkötésben 4 kor. Kapható a szerzőnél s Trócsányi Bertalan és Eperjessy József könyvkereskedésében Sárospatakon.

* **A Magyar Könyvtár kötött kiadása.** A Radó Antal szerkesztésében és a Lampel R. (Wodianer F. es Fiai) cég kiadásában megjelenő Magyar Könyvtár fűzetkéi ezentúl kötött kiadásban is kaphatók. A kiadó izléses, erős és azért mégis olcsó kötést alkalmazott s egyelőre 10 kötött számot adott ki, több magyar, olasz stb. elbeszélő műveit csoportosítse olykép, hogy a kötés minden kötet árát csak 30 fillérral drágitotta.

* **Az állatok világa** című nagy irodalmi műről, a mely Brehm világhírű könyvének magyarba átültetett kiadása, most jelent meg a 7-ik fűzet szép fekete nyomtató műlappal és gondos kivitelű szövegrajzokkal. A nagy szerző ebben a fűzetben is a majmok csodás világát festi. Az állatok világa a Légrády testvérek kiadásában jelenik meg. Egy-egy fűzet ára 80 fillér.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A Bethlen ünnepélyről és táncmulatságról** részletes tudósításunk a következő: Az öreg collégium kedves vendégeket várt a távol Erdélyből s nagy Magyarország sok szép megyéjéből s mintha restelte volna ódon mezét, csinosítottatta magát. Kis városkánk is ébredni kezdett, lobogó díszet öltött s deczember metsző szele dühöngtetett, a lobogó zászlókat csapkodhatta haragjában, mert nyilván neheztelt, hogy az emberek meleg nyarat hordanak szívükben deczember hónapban. Az eső is esik, a szél is fú, de kimegy az ifjúság aprajagyja 7-én este a gyorsvonathoz, melyen a Bethlen-collégium tanárai érkeznek. A diákság türelmetlenkedik, a vonat bérobog, Baksy senior üdvözlő szavait elkapja a szél, de a felriadó éljen a szélnél is erősebb és a Bethlen-collégium tanára örömmel mondja, hogy nincs messze Enyed Pataktól, mert úgy érzi, hogy egy a két helynek szelleme s mintha a maguk fiait látná bennünk.

A szombat déli gyorsvonat elhozta Rákosi Viktort is, kit Baksy István és dr. Zsindely fogadtak üdvözlő beszéddel. A voltaképeni ünnepély délután 3 órakor kezdődött. Babér és borostyán övezi a Bethlen arczpét, fényes társaság várja az ünnepély kezdetét. A zeneegyletlet szép összhanggal adta elő Bethlen »Nyitány«-át, majd Baksy István szép üdvözlő és megnyitó beszéde után Novák Lajos tanár olvasott fel a Bethlen-szobrokról, a melyek nincsenek, de lesznek. Lesz az egyik dicsőségesen uralkodó királyunk királyi szavára országunk szívében s lesz a másik Nagy-Enyeg terén s lesz a sok, a megszámlálhatatlan lelkes, magyar szívekben. Szikrázó szellemesség minden szava, eleven ötlet minden gondolata, a mint elmondja, hogy milyenek képzelik ő a pesti és a nagy-enyedi Bethlen-szobort. A szellemes felolvasását a kórus egy nagy precizitással előadott ünnepi dala követte; a teljes siker emelése körül igen nagy része volt Erdőhegyi Ferencz jh. remek bariton szólójának. Majd Zombori Andor gimn. tanár költői tehetségre valló, érzés és gondolatdús alkalmi ódáját adta elő Décsy Sándor th. Egy újabb kórus számot, a kurucz dalokat, az ünnepély egyik szeretett vendégének, Rákosi Viktor, neves írónknak felolvasása követte, ki »Gábor-diák« cz. novellája után mint Sipulusz »Ő nagysága levele« cz. humoreszkjevel kötötte le a hallgatóság figyelmét s keltette fel mindnyájunk jó kedvét. Majd Várady és Kun László melodramáját szavalta Farkas Andor jh. igen szép sikerrel a Dr. Meczner Sándor Sándor jogtanár, Horváth Bertalan jh. és Simon József th. bravúros kísérete mellett. Aztán egy másik kedves vendégünk, az enyedi Bethlen-szobor bizottság titkára, Bodrogi János gimn. tanár szép beszédben emlékezett meg a Sárospatak és Enyedet összekötő szellemi kapocsról. A fenti, sok tapssal honorált, sikerült pontok után, hat órakor, a Rákóczy-Induló zárta be e nagyon is jól sikerült kedves ünnepélyt. Este 9 órakor már újra együtt láttuk a közönséget a városház dísztermében rendezett fényes bálon. Daczára annak, hogy az idő nem engedett s a szó teljes értelmében órkan dühöngött, mindez nem volt akadály arra, hogy a terem zsúfolásig megteljen és a muri s a »Sohaa sem halunk meg« reggelig ne tartson. A négyeseket 40—50 pár tánczolta. A fényes erkölcsi sikerrel karöltve járt az anyagi is. Tiszta jövedelem 1500 korona volt, ennyivel járultunk az enyedi Bethlen-szobor költségeihez. — Sajnos, nem közölhetjük az ünnepélyen résztvevők névsorát és a bálon jelen volt hölgyek névsorába becsúsztott esetleges hibákért is ez úton kérünk bocsánatot. *Asszonyok*: Dr. Ballagi Gézáné, Balogh Pálné, Brozorád Rezsőné, Csontos Józsefné, Buza Jánosné, Dr. Finkey Ferenczné, özv. Horkay Istvánné, Hodinka Ágostonné, Kanta Sándorné, Dr. Láczy Sz. Lászlóné, Láczy Sz. Lajosné, Lásbas Gyuláné (N.-Rozvágy), Maklár P. Miklósné, özv. Marikovszky Péterné, Dr. Mitrovics Gyuláné, Noga Bálintné (Kassa), Novák Lajosné, Pozsgai Józsefné (B.-Szerdahely), Radácsi Györgyné, Szabó Károlyné, Szücs Mihályné, Tóth Sándorné (Szőlőske), Ujlaky Sándorne, Zombory Emődné. *Lányok*: Albrecht Sárka, Arvai Ilonka, Ballagi Erzsike, Balogh Vilmoska és Ilonka, Buza Margitka, Brozorád Mariska, Fekésházy nővérek, Gamesik Vilma, Gregási Piroska, Horkay Jolánka, Hodinka Ilonka, Kai Blanka, Kovácsy Annuska, Kanta Jolánka, Lásbas Matild (N.-Rozvágy), Láczy Sz. Gizike, Láczy Sz. Sárka, Marasca Julia és Mariska (Szelevény), Maklár P. Margitka, Marikovszky Vilma és Emma, Mitrovics Aranka és Margitka (Debreczen), Noga Valeria (Kassa), Novák Jolánka, Radácsi Ilonka, Kereszturi Boriska, Szabényi

Karolina, Sarkady Málka, Szívos Gizike, Szücs Jolán (Jenke), Tariska Erzsike, Vas Ilonka. *(Ör.)*

— **A vörös-kereszt egylet piknike.** Eddig nem tudtam, hogy nekem szerencse csillagom van; hajdan volt, de a sors keze a gefrájteri csillagot is elrabolta tőlem — s lám most Fortuna istennő marok számra hinti felém jótéteményeit. Referálni kellett a thea-estélyről. S mikor már csaknem a körmömre égett a dolog, mikor legnagyobb drukomban már nem volt annyi időm, hogy összehozzak két okos mondatot, ekkor siet az én jó patronám a segítségemre, kezembe adja egyik bájos barátném levelét, a mit bár tudom, hogy csínyt követek el vele, írónője határozott ellenzése daczára is itt közlök, illetve közlöm az estélyre vonatkozó részletét:

Kedves Gizi!

. . . 9 órakor mentünk fel a fényesen díszített tánczterembe. Az egész rendezőség a kapunál várt. Azt hitük, hogy nem férnek már a teremben. Felmentünk tehát kellő kíséret mellett, — védték, nehogy visszamenjünk, — túl kevesen voltunk. Nemsokára a herczeg Windisch-Grätz Lajosné ünnepélyes fogadása után megkezdődött a táncz. Alig negyvenen jártuk ugyan a négyeseket, mégis kitűnően mulattunk. Tizenegykor bevonultunk az étterembe. Jajj szívem, mennyi minden volt ott; három szobában alig lehetett a sok olcsó jótól mozogni. Ezután a központ mindvégig a büffé volt; innen mentünk tánczolni, s ide tértünk vissza. Reggel, mikor apa azt mondta, hogy menjünk haza, azt hittem, hogy két óra van — s lám már 5 volt. Összegezve az egészet: A pikniken kevés, de válogatott közönség volt jelen, s remekül lehetett mulatni. Hát ha még a fiúk is ott lettek volna . . . Szinte el is felejtém, hogy mit határozánk: ezután az első négyes lesz a „második“ — értesz talán. Másnap „morzsa“ volt; ez volt a muribeli jó kedv utolsó akkordja. Most némelyek a morzsából, mi pedig a kedves emlékekből élünk. Kis cziczám, mikor jelen soraimat írom, s ezeregy pusztit küldök az én kis Gizikémnek, még mindig a fülemben cseng a nachmusikból, hogy „Csak egy kis lány . . .“ és ez a kis lány nem más, mint a te hú: Miczid.

Eddig a ievél. Így most csak egy kötelesség áll előttem, a jelen volt hölgyek névsorának közlése és az esetleges hibákérti bocsánat kérése. *Asszonyok*: Hg. Windisch-Grätz Lajosné, Br. Vécsey Xaverné, dr. Kun Zoltánné, Trstyánszky Károlyné, Zombory Emődné, Szinyei Gerzsonné, Turián Gáborné, dr. Kondor Miksáné, dr. Mitrovics Gyuláné, özv. Köpataki Gyuláné, Csontos Józsefné, Hodinka Agostonné, Novák Lajosnál Buza Jánosné, Maklár P. Miklósné. — *Leányok*: Arvai Ilonka, Szinyei Mariska, Boriska és Viktória, Mitrovics Margitka és Aranka, Gregásy Piroska, Hodinka Irénke, Sarkady Erzsike, Novák Jolánka, Buza Margitka, Maklár Margitka. *(Ör.)*

— **Szép ünnepélylyel** hódolt Vörösmarty szellemének a gimnazisták Erdélyi Önképzőköre, 1900. dec. 1. nyílt ülést tartván. A gimn. tanárok és az akad. ifjúság élénk érdeklődése mellett az egylet buzgó tanárelnöke, Csontos József, történelmi visszapillantást vetvén századunk első tizedeinek hanyatlott viszonyaira, erős magyaros érzéstől áthatott, magas szellemű beszéddel nyitotta meg a gyűlést. Utána Benda Kálmán társulati alelnök Vörösmartyról olvasott fel ügyes megemlékezést, míg Eördög Béla VIII. o. t. a Vén cigány mistikus rejtjelmeit világosította meg sikerült elmezésével. Szabó László VIII. o. t. és Tóth Endre VIII. o. t. szavallatukkal emelték a nyílt ülés fényét. Amaz a Vén cigányt, emez Az

Özvegy-et szavalván. Az ülés a Szózat eléneklésével ért véget.

— **A Magyar Irodalmi Önképző Társulat**-ban a Beszély pályakérdés nov. 24-én járt le. Az öt versenyző mű közül a féljutalmat a Szomorú történet cz. nyerte, melynek szerzője *Nemes Béla* I. é. jh. A Vörösmartyóda pályázatban a beérkezett két mű közül jutalomra érdemesítették a *Farkas Andoré*, lapunk felelős szerkesztőjéé. A pályadíjnyertes köteteményt fentebb közöljük.

— **Szavaltat-versenyt** decz. 15-én tartott a Magyar Irodalmi Önképző Kör. A komoly szavaltaton, melyre *Reviczky Pán* halála cz. költeménye volt kitűzve, négyen vettek részt. A 20 Kr.-ra felemelt jutalom *Farkas Andor* IV. jh. és *Batta Miklós* I. hh. osztatott meg. Amaz egy gyakorlott szavaló művésziességével, a költemény eszméinek és gondolatainak tökéletes felfogásával és remek alakításával ragadta meg a bírálót, emez kedves hangjával aratott tetszést. *Prágay István* szintén sokaknak elismerését vívta ki. *Farkas Andor* a nyert 10 Kr.-t az Erdélyi szobor alap javára ajánlotta fel. A vig szavaltati darab *Georges Lorin* „Szerelem a nőket” című monológja volt. A kitűzött 10 kor.-t *Nagy Béla* IV. éves jh. nyerte el. m.

— **Vitatkozás.** A főiskolai jogász-egyletben f. hó. 18-án d. u. 4 órakor *vitatkozás* tartatott. A dr. *Finkey Ferencz* által kitűzött vitatétel megoldása körül *Nagy Barna* IV. éves és *Szánthó Gyála* III. éves joghallgatók fejtették ki nézeteiket. Mind a ketten elismerésre méltóan vitatkoztak s 20—20 korona jutalomban részesítettek, részben dr. *Finkey Ferencz*, részben a jogász-egylet részéről.

— **Jogász-bál.** A sárospataki főiskolai jogász-egylet dr. *Ballagi Gézané* és dr. *Láczay Szabó Lászlóné* úrnők védnöksége alatt 1901. jan. hó 5-én saját alap-tökéjének gyarapítása czéljából, a városháza összes terméiben jogász-bált rendez. Belépti díj: személyjegy 4 korona, családjegy 8 korona. Ifj. *Szánthó Gyula*, elnök, *Bay Gábor*, *Csorba Sándor* alelnökök, *Krascsenits Gyula* háznagy.

— **Theologus-bál.** A sárospataki ev. ref. theologusok Egylete 1900. február 2-án bált rendez. A minden évben megtartatni szokott *torna-bál* ugyan e hó 19-ére van tervezve.

— **Nyilvános nyugta és számadás.** A sárospataki főiskola ifjúságának az 1900. dec. hó 8-án tartott Bethlen-ünnepélyén és mulatságán, a Nagy-Ényeden felállítandó Bethlen-szobor alapja javára felülfizettek a következők: *Br. Vay Béla* (Zsolca) 200., *Dr. Láczay Szabó László* (Sárospatak) 66., *Dr. Lengyel Endre* (Sárospatak) 60., *Dókus Gyula* (S.-a.-Ujhely) 52., *Dókus Ernő* (Legenye), *Meczner Béla* (Sátoralja-Ujhely), *Csoma József* (Deveser) 50—50., *Dr. Ballagi Géza* (Sárospatak) 40., *Molnár János* (főbíró Sárospatak) 25., *Dr. Kun Zoltán* (Sárospatak) 22., *Szent Imrey Gyula* (Gibárt), *Gr. Bánffy György* (Bonchida), *Bernáth Zoltán* (Vaja), *Fejes István* (S.-a.-Ujhely), *Nagy (?) Béla* (S.-a.-Ujhely), *Dr. Zsindely István* (Sárospatak), *Radácsi György* (Sárospatak), *Szinyei Endre* (S.-patak) 20—20., *Ragályi Béla* (Budapest), *Bodrogi János* (N. Ényed), *Kun Bertalan* (Miskolcz) 10—10., *Kazinczy Ferencz* (S.-a.-Ujhely) 8., *Szabó Endre* (Csicsér) 6., *Baksay István* (R.-szombat), *Dongó Gyárfás Géza* (S.-a.-Ujhely), *Steinfeld Jenő* (Sárospatak), *Mizsák István* (S.-a.-Ujhely), *Cseh István* (Miskolcz), *Nemes Lajos* (A.-Szántó), *Baksy István*

(Sárospatak), *Nagy István* theol. (S.-patak) 5—5., *Kristóf György* (Deregyő), *Jósvai Dénes* (Hanva), *Fejér Imre* (Nyiregyháza), *Márkus Károly* (Nyiregyháza), *Dr. Bartók Jenő* (Nyiregyháza), *Dr. Diesöfy Sándor* (Nyiregyháza), *Borbély Sándor* (Nyiregyháza), *Palaticz Lajos* (Nyiregyháza) 4—4., *Dr. Szabó Sándor* (Sárospatak), *Szepessy István* (Sárospatak) 3—3., *Csécsi Nagy Pál* (Vámosujfalu) *Péchy Gyula* (Nyiregyháza), *Dr. Finkey Ferencz* (Sárospatak), *Fodor Jenő* (Sárospatak), *Kapitány János* (Sárospatak), *Ligeti Leó* (Sárospatak), *Novák Sándor* (Sárospatak), *Török István* (Láca), *Besztercey Béla* (Berecki), *Lázár István* (N.-Ényed), *Szuhay Benedek* (Kápolna), ifj. *Meczner Gyula* (S.-a.-Ujhely), *N. N. (?) X.* (Budapest), ifj. *Feldmesser Hermann* (Sárospatak) 2—2., *Feldmesser Hermann* (Sárospatak) 1 koronát. — Midőn a szíves adakozóknak, a sárospataki ifjúság nevében ez úton is köszönetet mond a rendezőség, egyszersmind tudomására kívánja hozni az érdekelt közönségnek, hogy a „Bethlen-szobor alap” javára rendezett ünnepélyből és mulatságból az eddig befolyt összeg: 1980 korona; kiadás: 440 korona; tehát a tiszta jövedelem: 1540 korona. Tiszt. a rendezőség.

— **Bucszúzó.** Körülményeim kényszerítenek, hogy megvaljak e lap kötelekeitől. A midőn ez az úton is tudomására hozom az „Ifj. Közlöny” t. olvasóinak, hálaomat és köszönetemet nyilvánítom egyúttal mindazoknak, kik szerkesztői munkában segítségemre voltak. Maradjanak tehetségükkel és tudásukkal továbbra is lelkes harcosai a czélnek, melyet e lap szolgálni ohajt s a melyet szerény tehetéssel én is előmozdítani igyekeztem.
Farkas Andor.

Szerkesztői üzenetek.

Kérjük t. olvasóinkat ismétellen, hogy jelen számunkat, ha az előfizetés nincs szándékukban, sziveskedjenek visszaküldeni, mert meglártása eseten rendez előfizetőikül tekintetnek. Mindnyájoknak boldog karacsnyi ünnepeket!

Ifj. Zs. B. urnak Saujhely. E helyről is meleg üdvözlét! Czikkedért fogadd hálás köszönetemet.

Gy. J. urnak Munkács, Levelemre mért nem jött válasz? Vagy feledésbe mentünk előtted?

Fényes csillag. Legjobb akaratom mellet sem tudtum besegíteni.

K. B. Anyós cz. satirikus rajza szakszerűen foglalkozik tárgyával, de szerkesztőségünknek az anyósok jóindulatára szüksége lévén, sikerült dolgozatát nem közöljük.

S. L. Vörösmarty cz. ódáját majd Vörösmarty születésének még egy százados évfordulójakor alkalmosszerűleg közöljük, addig szíves türelmét kérjük.

J. K. Költeményeit kéziratban spiritusba helyezük maradandóság okáért.

TARTALOM: »Vörösmarty-ünnep.« — »Bethlen-ünnep.« — »A szükségletek tana.« *Jászter Kálmán.* — »Endrődy Sándor: Századunk magyar irodalma képekben.« *Marton János.* — »A váltás tényezőiről általában, különösen vallási szempontból.« *Nagy István.* — »Persa mese.« *Cserháthy Tibor.* — »Élet.« *Subidron.* — »A megtért.« *Farkas Andor.* — »Irodalom.« — »Vegyesközlemények.« — »Szerkesztői üzenetek.« — »Vörösmarty emlékezete.« *Farkas Andor.* — »Sándor bácsi.« *Jánusz.*

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.“

Szerkesztőség: Sárospatak, Radácsi-féle ház.	Főszerkesztő: BAKSY ISTVÁN.	Felelős szerkesztő: SALLAY GYULA.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona, Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, „Főiskolai könyvnyomda.“	Főmunkatársak: ZAJDÓ LÁSZLÓ, TOMA ISTVÁN.		Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági-Egylet“ pénztárnokának címére küldendők.
Megjelen havonként egyszer.			

Nyílt levél

a közönséghez és az ifjúsághoz.

Minthogy az „Ifjúsági Közlöny“ vezetése jelen számmal egészen új kezekbe került, szükségesnek tartom, hogy a közönséget és az ifjúságot az új szerkesztőség céljaival megismertessem, — reményeinek kifejezést, — azaz hogy annak nevében programot adjak.

Mi lehet az „Ifjúsági Közlöny“ programja ezután? Semmi más, mint a mi eddig volt, nevezetesen hogy az ifjúsági életnek és ezt az életet mozgató, a belőle felszínre emelkedő ideáknak, vágyaknak, reményeknek a megengedett határokon belül hű képét adja, továbbá, hogy az ifjúsággal elmaradhatatlanul együtt járó idealizmusnak tért nyisson, s azt a maga részéről is, — a mennyire szerkesztőségétől telik, — ápolja, fejleszse.

Ezt a célt követtem cikkem címének megválasztásában is. Program, — ez nagyon száraz, nagyon banális lett volna, — levél, — ez már több bizalmat követel s több szeretetet enged, — már pedig a mire nekünk legnagyobb szükségünk van, — az a közönség és az ifjúság bizalma és szeretete.

A keret, a határ tehát, a melyen belől mozoghatunk, ha vesszük szűk, ha vesszük nagyon tág, sőt mondhatjuk végtelen. Szűk, mert tulajdonképeni programmunk csak két pontból áll; tág, mert hiszen az idealizmusnak — különösen az ifjúság lelkében — közel kell járnia a végtelenséghez.

Hogy az újonnan alakult szerkesztő-

ség irányát tisztább világításba helyezzem, szükségesnek tartom, hogy az eszményiségről kissé bővebben szóljak.

Mi az emberi lélekben az idealizmus? — ezt nem tudom másképp, csak hasonlatokkal kifejezni. Az, a mi a fán a virág, a mi a virágban az illat, a mi a nap sugarában a melegítő, a termékenyítő erő. Nagyot, szépet és nemeset az emberiség csak addig alkothat, míg lelke az eszmények szent tüze mellett melegedni, s attól hevelni tud.

Korunkban két irány küzd egymással, az eszményiség és a gyakorlatiság. És bár igaz, hogy csaknem minden küzdelem egy nagy igazságot domborított ki önmagából, — a mely aztán ellenállhatatlan erővel ragadta magával a jobbak lelkeit — de azért én az eszményiség és a gyakorlatiság közötti küzdelmet elhibázottnak tartom — mert ha az az idealizmusnak vereségével végződne, — a mint a jelenségek ezt mutatják — ez többet ártana az emberiségnek, mint száz véres háború.

Gyakorlatiság és eszményiség nem egyenrangúak. Amaz a fizikai, emez a szellemi megélhetésért küzd. A cél az idealizmust magasan a gyakorlatiság fölé helyezi, úgy, hogy ez amannak ha nem is rabszolgája, de szolgája tartozik lenni — s az eszményiség ellen folytatott küzdelme nem más, mint vakmerő lázadás.

Ezt a lázadást minden ponton vissza kell verni. Kint az életben védelmezze az idealizmust a nagy sajtó — ez az ő kötelessége és feladata — itt pedig, az iskola falai között, az ifjúsági életben, védelmezük mi magunk, az egész ifjúság.

Ebben a védelemben kíván részt venni

az „Ifjúsági Közlöny“ nem sok tudással, nem sok tapasztalattal, de annál nagyobb lelkesedéssel.

Meg kell azonban jegyezni, hogy nem azt az idealismust értem én, a mi Cervantes „Don Quichote“-jában, vagy a lovagkor nő-cultusában van, a mely ugyanis az idealismus királyi trónjára a nőt emeli, s ennek szolgálatában kész vagyont, értelmet, vért, életet, sőt sokszor a becsületet is feláldozni. Ez az idealismusként túltengése, betegsége, s ennél még a tiszta gyakorlati is jobb. Én és szerkesztőtársaim annak a józan és nemes idealismusként vagyunk hívei, — és azt védjük, — a mely nem személyekhez, hanem az eszmékhez fűződik, a mely a becsület, erkölcs és hit érzelmeiből fakad és abból él.

Szerkesztőségünk ennek az idealismusként hatása alatt veszi kezébe a lap vezetését. Hogy azonban célunkat — persze csak képességeinkhez mérten — megvalósíthassuk, ahhoz feltétlenül szükségünk van a közönség és az ifjúság szellemi és anyagi támogatására, és sokszor jóakarató elnőzésére is.

Erre a jóakarató elnőzésre való hivatkozás nem farizeuskodó álszerénység, hanem nyílt beismerése annak, — a mi különben is nagyon természetes, — hogy a mi bárminő irányú közleményeink a fejlődés első stadiumában levő, kiforratlan tehetségek művei, productumai lehetnek legfeljebb — kivéve természetesen azon

eseteket, midőn lapunknak régi barátai, jóakarói, — a kik már kint az életben előkelő társadalmi helyet foglalnak el — szerencsétlenek bennünket ilyenekkel, a mire e helyütt is nagyon kérjük őket.

Mi tudjuk lapunk rendeltetését, tudjuk, hogy jelentősége nem abban áll, hogy versenyre kelve a ma már annyira kifejlődött és az irodalmat minden ágában képviselő magyar sajtó képviselőivel, valami magasabb szellemi szórakozást igyekezzünk nyújtani olvasóinknak, — de kérjük őket, — hogy lapunk bírálásánál ők se felejtsek el ezt, — kérjük különösen az ifjúságot — ne felejtse el soha, — hogy e lap nem a szerkesztőségé, hanem az egész ifjúságé.

Mi kötelességeinkhez híven és lelkiismeretesen akarunk megfelelni feladatunknak, s az ifjúsági életnek és idealismusként leszünk tolmácsolói és szóvivői. Ha munkánkban a közönség és ifjúság együttes, közös támogatása, bizalma, jóakarata és szeretete fog kísérni, akkor célunkat megvalósítják, míg ellenben ha a minden idealismusként megölő ellensége, a közöny, vagy talán a szeretetlenség sőt a gúny, akkor a lelkünkben égő lelkesedés tüze kialszik, — s onnan, — honnan talán egy kis elismerést reméltünk nyerni, csak sebet kapunk, — s törekvésünk, munkánk hiába való, s eredménytelen marad.

a „szerkesztőség“ nevében

Sallay Gyula.

TÁRCZA.

Az én megnyugvásom! . . .

A keblem dúló szilaj szenvedély
Mély, — mint a tenger, sötét — mint az éj,
És az idő elfeledve rég
Midőn oly csendes, oly nyugodt valék.
Szívem egy perczen ezer vágyra kél
S vágy' — forrong benne minden cseppnyi vér,
És a mint így hullámzik, dagad
Azt hiszem, hogy százfélé szakad.
Azután pedig, — mintha fáradt volna, —
Nem vágyik többé, nem ég, nem dobog.
Csendes lesz benne minden, mint a sírban,
S már-már azt hiszem, nyugodni fogok.
Nyugodni! Hát nyugodni lehet! ?
— Annak, ki — mint én — oly forrón szeret?

* * *

Nyugtót lelmi csak úgy lehet nekem . . .
— Vagy a sírban, vagy a kebleden!
Ha forró ajkam ajkadra tapad!

Ha hallhatom észbontó szavad,
Vagy ha a te két sötét szemednek
Lángsugárit felragyogni látom,
És ebben a tündér fényözönben
Kereshetem üdvöm, boldogságom!
Együtt lenni veled mindenütt!
Együtt élni le az életet!
Vagy együtt halni! — Semmi, semmi más!
Az én megnyugvásom csak ez lehet.

Sallay Gyula.

A méltóságos úr leánya.

Mottó: A hírlapok közlik, hogy egy vidéki földbirtokos gyönyörű szép szőke leánya az esküvője előtti éjszakán megmérgezte magát.

Bűvös-bájos, virágillatos májusi éj borult le a falura. A menny kék sátorán millió csillag tündökölt s közöttük, mint szelid királynő, ballagott a mosolygó holdvilág.

A méltóságos Cserháti József kastélya elcsendesült, pihenni tértek lakói, csak az alatta elterülő regényes kertben hallatszik bánatos fuvolaszó, mely édes harmóniában olvad össze a csalogányok dalával.

A nő és Vörösmartj három nőalakja.*

Irta: Toma István.

Olvasgattam a világteremtésének történetét s elragadt a teremtés hatalmas poesise. Minő költészet: az öröktől fogva s örökké létező megteremti a létezőt a nem létezőből. Az öröktől létező teremt egy örökké létező világot, az időben létezők számára és lelket ad a halandók testébe, mely nem látta, de érzi és sejti a halhatatlanság világát és vágyódik felé, mert érzi, hogy *halandó*.

Egyszer azután, a mikor odaértem, a hol a történetíró azt mondja, hogy álmodt bocsáta a létező Ádámra — és kivevé bordáját és megteremté Évát, a nőt — itt megálltam mert a költészet illata helyett megcsapott a kép realis levegője.

Van poesis a föld teremtésében, van a látható és láthatatlan világban és nincs a poesis geniuszában a *nő teremtésében*.

Vágygyal kutattam e népek hitregéit, keresve ott a nő teremtését — nem volt poesis egyben sem.

A görögök színes mythológiája, az egyiptomiak mythikus regéi ép oly szárazan mesélik el a nő teremtését, mint a keresztény világ bibliája.

Egyszer — érthetetlen munkája a láthatatlannak — egy indus hitregét olvasva a világteremtéséről — megtaláltam a nő teremtésében a poesist — úgy, a mint gondoltam, úgy, a mint talán mindenki gondolja.

Nem sárból, nem bordából lesz itten a nő — a sokezeréves varázsló tehetségű Ádám teremtí virágból, mely a tündér paradicsom kristálytavának közepén pompázott.

Ádám teremtí, a mikor az esti homály lelket melengető pirossággal önti el a tájat és a rózsaszínes égen felüti fejét az izzó hold. És a habokból kikelő

* Felolvastatt az Irodalmi Társulat által rendezett Vörösmarty-ünnepélyen.

Egy százados hársfa alatt a méltóságos úr fiának a nevelője fuvolázik búsan, szomorúan. Az ódon kastély egyik ablaka nesztelenül nyílik meg a fuvolaszóra és egy gyönyörű szép szőke leány könyököl ki az ablak párkányára s elmerengve hallgatja a bánatos fuvolaszót. Mélázó tekintete oda irányult a százados hársfa rezgő lombjára, a melyet ezüst fényvel hint be a sápadt holdvilág. Ez a leány a méltóságos úr leánya, a kinek a holnapi napra van kitűzve az esküvője. Katinka tudja, érzi, hogy a kesergő fuvolaszó annak a boldogtalan nevelőnek az utolsó szerelmi vallomása és búcsúja, a kit ő teljes szívével szeret, de a kivel, mióta a báró Erdődy menyasszonya lett, mindig csak hidegségét, mindig csak büszkeségét érezte. Talán azért, hogy a nevelőt is kiábrándítsa, talán azért, hogy maga is elfeledje a régi szép tavaszi esték édes emlékét. De hiába . . . Minél inkább közeledik az esküvőre kitűzött nap, annál jobban fáj a szíve, liliom újját annál jobban égeti az a karika gyűrű, mely őt „az édes atyja akaratóból“ egy elzüllött aristokratával fogja összekapcsolni, a kit gyűlöl, de a kinek az ő ezímkórságban szenvedő atyja előtt meg van az a felülmúlhatatlan nagy előnye, hogy „báró.“

A regényes kertben elhallgat a fuvolaszó. A kastélyban Katinkán kívül mindenki mély álomban szendereg. — A fülemilék is elhallgattak, csöndesség

Éva nem kínálja Ádámot a tiltott gyömölcscsel, hanem átható ölelések közt tiszta csókot leheli Ádám homlokára — a mitől ez megifjodik és örülni tud ismét a világnak, a melynek üdvösségére, igaz gyönyörére Éva tanítja meg.

. . . Az estét az éj váltja fel, Ádám és Éva elalszik a szerelem karján, a bársony pázsiton.

Ádám álmodik. Almában egy csodás dalnok hangszerének bűvös hangjára megelevenedik a holdfényben úszó táj. Láthatatlan helyről előkerülnek a vízi istennek az erdők szellemei; vízi palotájukból elötünnek a hókeblű vízi tündérek, s csábos dalokat énekelve tánczra kerekednek a holdsugarain. Megelevenül a világ, jókedv, kék ömlik el a természet tárgyain — a távoli erdők kéjtől reszketnek — a tánczosok csoportokba bujva pajzánkodás közt lopják a csókot egymás ajkáról. Ádám pedig beleálmodja ebbe a tündérvilágba királynőnek Évát — és végtelen szépek látja az életet ebben a bűvös környezetben.

. . . Az égen megrezdült a hajnali csillag enyhe sugara — ébredt a természet, sejtelmes zümmögéssel — s felüti fejét Ádám.

De minő ébredés!! A virágzó természet helyén kopár vidék, dal helyett állatvonítás, bájló tündérek, játszó istenek táncza helyett, a puszták vadainak futása! Ádám megrémült, felkölté Évát, elpanaszolá a pusztulást — Éva pedig Ádámra mosolygott, magához ölelé, megcsókolá — és Ádám arca felderült. Nem sajnálta a tündérvilág pusztulását, mert e kopár természetben feltalálta az, új világot, mely varázslatosabb a réginél: — Évát, a nőt.

Eddig a mese. Mennyivel szebb és mennyivel jölesőbb a bibliai s mythoszinál? Igy képzeltem én is és így képzeli talán mindenki — mert így jobban illik a nőhöz, a poesis megtestesüléséhez.

S most itt van megint a rejtély.

E színes regéjű nép, mely megtalálta a nőben a világ boldogságát, a gyönyörök forrását — elveszti a női fenségről alkotott felfogását — a többi nép,

van minden felé, csak a kerti cziprusok lombjaival játszik susogva a szerelmes éjjeli szellő.

A méltóságos úr leánya nagy elhatározásra szánja magát, a szíve ösztönzi, a lelke parancsolja, hogy „utóljára“ egy boldog órát elevenítsen fel a múltból. Mint árnyék suhan ki szobájából s eltűnik a kert fái között.

A vén hársfa alatt, vad szőlővel befuttatott lugasban ült a nevelő s mereven bámult maga elé. A nyílásokon beszűrődő holdfény megvilágította sápadt arcának feldúlt vonásait. Lelki vívódásából könnyű léptek zaja riasztja fel — s íme a lugas előtt megjelenik a Katinka tüneményszerű alakja.

Hihetek-e a szemeimnek? — szólt a nevelő elragadtatással — mert azt hiszem, hogy csak álmodom. Ne érzelegjen, Béla, — mondá a leány bánatosan, miközben puha kicsiny kezét oda nyújtotta az ifjúnak, a ki reszketve emelte azt ajkához.

— Megaláztam magamat — folytatá Katinka — s eljöttem ide, eltemetett boldogságunk tanyájára, bevallani magának, hogy az utóbbi időben tanúsított hidegségem, kevélységem csak színészkedés volt. Elakartam feledni magát, hogy hűséges felesége lehessenek annak, a kihez az apám könyörtelensége lánczolt. De nem tudtam parancsolni a szívemnek, nem állhatta meg a lelkem, hogy búcsút ne vegyek magától.

mely bukása, boldogtalansága okának tudta a nőt — századok folyamán keresi, leli fel benne az *eszményt*, s teremt kultuszt a nőnek.

A görögök pl. a kiknek mély és benső érzéke az eszményi nőiesség iránt teljes kifejezést nyer a mythológiában — társadalmi és szellemi életüket nem osztják meg a nővel.

A római nő helyzete alig magasabb, míg végre a keresztyényi tanok félig meddig lerombolják az előítéleteket és megnyitják az utat a női eszmény eléréséhez. Most már nem olyan lény a nő, a kihez valami kimondhatatlan ösztön folytán ereszkedik le a férfi, hanem lelki szükséglet, lelki jó, — a lelki szép megtestesülése — *eszmény*, kihez leborulva fohász-kodik, kitől megtisztult állapotában esdi az életboldogságot — a férfi.

A nőnek az eszmény oltárára helyezésénél kétségtelenül a francziák voltak a leglelkesebb harcosok, a kik saját nőik számára szeretik megtartani az eszményi jelzőt és világraszóló reclammal hirdetik, hogy a franczia nők eszményképei a tiszta és valódi nőiességeknek, holott pedig, ha dicsekedhetnek ők, ép oly joggal dicsekedhetünk mi magyarok, s talán többel is!

Dumas, a nagy franczia így kiált fel: „Hol van a nép, mely felmutathatna a történetíróktól szép tetteikért ünnepeelt annyi asszonyt, mint a franczia?” — s büszke hivalgással rámutat — Jeanne d'Arc-ra, Sévigné, Staël és Sand asszonyokra! En pedig ép oly hivalgással, mint Dumas — kiáltok vissza: „Úrak olvassák el a magyar történetet s találnak annyi eszményi és ünnepeelt alakot, hogy térdet hajtanak a magyar nő előtt.”

Mert a francziák történetének is legfényesebb nőalakja lenne *Zrinyi Ilona*, a hitvesi hűség, a hazát-szerető, hazáért életét kockáztató, várakat védő, ostromokat vezető nő — a ki a véres csatákban rendületlen bátorsággal lovagol férje oldalán.

E szédítő szavak hatása alatt az ifjú lázas szenvedélyvel karolta át a leányt, a ki édes odaadással omlott kebelére, mint egy reszkető rózsabokor a szikla oldalára.

II.

Elborúlt az ég, eltűntek a csillagok. Sötét fellegek tornyosultak, melyeknek keblét meg-meghasította egy-egy vakító villámsugár. Távolról tompa menydörgés moraja hallatszott. Az előbb még fényes, szerelmet-lehellő éjszaka nyomasztóvá, kisértetiessé, zorddá változott.

Katinka feldúlt lélekkel suhant vissza szobájába, gyermekkori boldogságának, leánykori álmódosításainak kedves tanyájára. De most úgy érezte magát benne, mint a halálra-ítélt a siralomházban. Egészen elvesztette a lelke erejét, érezte, hogy nem lesz képes a holnapi nap elviselésére; érezte, hogy nem tudja elrebegni az oltár előtt azt a „szeretem“ szót, melylyel a mai világban olyan sokszor teszik nevetségessé a vallásos szertartást, olyan sokszor hazudnak a mindentudó Isten, a szívekbe-látó Isten színe előtt.

Minél inkább közeledett a hajnal, annál sötétebb gondolatok szülemlettek a Katinka fejében, annál hevesebb indulatok vívtak csatát lelkében.

Minő csudálattal vennék körül IV. Béla királyi leányát, *Margitot*, ki atyja fogadalmát önkaratából teljesíti, zárdaszűz lesz, s mint a lemondás angyala imádkozik Istenhez: atyja a király jóléteért, anyja — a tatárpusztította haza felvirágozásáért, boldogságáért.

Az orvostudományok geniuszának festenek meg művészeik a mi *Bethlen Katánkat* — a nagy műveltségű nőt, ki akkor tanulja meg az orvostudományt, a mikor az önök női még irtóznak tőle és azért tanulja meg, hogy ápolója lehessen a kunyhók lakóinak.

Lorántfy és Szondy Zsuzsannának, az erényes, férjeik iránt ritka hűségű, kegyes életű, s emellett még tudománypártoló asszonyoknak Pantheonjukban adnának fényes helyet.

Igaz, Sévigné, Staël, Sand asszonyok nagyobbak a mi *Dukai Takács Judithunknál* és szomszéd városunk, Ujhelynek rég elfeledett író és költőjénél: *Molnár Borbálánál*, de örökké siratnák, hogy olyan korban és viszonyok közt éltek volna, — mint ők — melyben a lelkükbe öntött égi szikrát nem engedte egekig törni az előítéletes világ.

Nagyszámú történeti nőink közül ez a kevés is elég, hogy büszkén kiálthassuk: „Külföld férfiai hajt-satok térdet a magyar nő előtt!”

(Folyt. köv.)

Émlékkönyvbe.

*A kicsi szív, zúgó tenger,
Hullámokat önárja ver,
S mélységéből gyöngyöt forgat.
— Boldog, ki ily gyöngyre akad,
Drága gyöngye a szerelem
Hű öre légy! . . . mert a szívben:
Ily gyöngy csak egyszer terem.*

Varga Péter.

„Én Istenem, én Istenem! — ments meg engem a holnapi naptól. Bocsáss reám betegséget, gyógyíthatatlant, hogy ne tudjak holnap felkelni párnáim közül. Vagy gyógyítsd meg a szívemet, tépd ki belőle a szerelmet, — tedd kövé, tedd hideggé . . .

— Talán nem is az Istennek, hanem az atyámnak kellene most könyörögnöm, hogy irgalmazzon és ne taszítson örökös kárhozatra? De mit szólna ő szerelmemhez? Hisz ő köszívű, könyörtelen és megindíthatatlan. Tudom, hogy kikacazagna, tudom, hogy eltiporna . . .

A regényeimből olvastam, hogy ilyen alkalmakkor a hősnők megszöknek az apai háztól. Talán nekem is így kellene cselekednem, most ebben a viharos sötét éjszakában kellene elhagynom a kastélyt, hogy így játszam ki az apám zsarnokságát.

Édes anyám! édes anyám! óh minek is jutsz most eszembe? Minek jelensz meg lelkem előtt tisztes alakoddal, hófehér arcoddal, hófehér hajaddal? Ne félj, ne félj, sírban porló édes anyám, nem hozok szégyent a te szent nevedre, nyugodtan aludhatol, békén álmodhatol, csöndes koporsódban . . .

Ilyen gondolatok forrongtak a boldogtalan leány égő agyában; utoljára pedig a legrettenetesebb elhátározás érlelődött meg benne:

„Csak a méreg-pohár lehet az én megváltóm!”

A csalogányhoz.

Éj van, — a nap nyugovóra tért, —
 Vele alszik a fáradt világ.
 A táj oly szép, — a mint méla fényét
 Ráhinti a szelíd holdvilág.
 Rejtelmes csönd, — még a szellő sem
 Mozgatja meg a száraz avart.
 Csak fölöttem, — a sötét lombok közt, —
 Dalolja még a csalogány a dalt:
 — „Szeretlek forrón!
 Szeretlek híven!
 Csak érted dobog
 Szerelmes szívem.“ —

„Dalolj! Dalolj! — édes csalogányom;
 Dalold ki a boldogságodat!
 A mit a te kicsi kis szívednek
 Rajongó, égő szerelmed ad.
 Dalolj! S a te csattogó dalodra
 Az én szívem is visszhangra kél.
 Hiszen ő is csak rajongó, égő
 S boldogító szerelmének él:
 — „Szeretlek forrón!
 Szeretlek híven!
 Csak érted dobog
 Szerelmes szívem.“ —

„És ha, — a kit oly forrón szeretsz,
 — Párod, — hűtlen lenne egykoron.
 Jer el még egyszer, — szállj ide hozzám
 Egy ily csöndes, sötét alkonyon,
 S dalolj még egyet! De ez a dalod
 Az utolsó, a legszebb legyen!
 Csattogd el még szerelmes szívednek
 Megrepszto bánatát nekem:
 — „Szeretlek forrón!
 Szeretlek híven!
 Érted hasad meg
 Szerelmes szívem!“ —

Csattogd el még! — hogy eltanuljam tőled
 Meghasadó szívből áradott

III.

Elmúlt a következő nap. Sötét, csillagtalan éjszakán ismét fuvolaszó csendül meg az ódon kastély regényes kertjében. Csodálatos fuvolaszó! — ilyen búsan, ilyen lelket tépőn talán még sohasem zengett dal. Mintha ennek a világnak minden búja, minden keserve benne sírna, benne zokogna. Egy csendes őrült fuvalázik a méltóságos úr kertjében, a százados hársfa zúgó lombjai alatt... A falubelieknek és a kastély lakóinak, a kik ezt a fuvolaszót hallják, önkéntelenül megborzad a szívük, megreszket a lelkük, köny csordul végig orcájukon... Csak az a halovány arezú, csak az a lilium vállú szőke leány nem indul meg, csak ő alszik tovább némán, érzéketlenül az ódon kastélyban, kiterítve gyertyák fényétől megvilágított, hófehér selyemmel bevont, gyöngyvirággal, vadrózsával tele hintett ravatalon.

Zajdó László.

Végső dalodat, — hogy eltanuljam
 Dalba önteni a bánatot.
 Mert ezt a dalt, — félek tőle, félek! —
 Nekem is el kell majd dallanom, —
 Hogyha megcsal, — hogyha hűtlen
 Lesz majd hozzám az én angyalom:
 — „Szeretlek forrón!
 Szeretlek híven!
 Érted hasad meg
 Szerelmes szívem!“ —

Sallay Gyula.

Nellike sírján.

Sehol, sehol e nagy világon
 Nincsen nyugalom én nekem, —
 Csak a te néma bús strodnál
 Letűnt napfényem, mindenem!

Csak ide térek megpihenni,
 Ha elfáraszt a földi zaj, —
 És itt szelíd álomba ringat
 A szélzúgás s a lomb-moraj.

Álomba ringat... s lelkem ekkor
 Minden csapást, bú-bajt feled,
 Azt álmodom, — hogy lenn a strban
 Pihenek, — angyalom, — veled.

(Rozsnyó)

Zajdó László.

Halottak napján.

A szeptember vége és az október eleje csendes melancholiájával még költői érzéseket ébreszt bennünk. A vén asszonyok nyara mosolygó arczu jó öregasszony. A természet nem éltet már, de még melegít s e melegségben van valami zsibbasztó gyönyör. Milyen szép is az az elmúlás derült mosolygó arczczal megsemmisülni a mikor a természet már nem kínál semmivel, de ad nyugodt, csendes pihenést. Ki esdené vissza a nyár viharát, ki vágyakoznék a perzselő, tikkasztó forróság után, mely égette testét, lelkét, a mikor itt van a minden sebet meggyógyító, minden csalódást elringató mosolygó arczu szép enyészet. Csoda-e, ha ez az öngyilkosok évadja?

Hanem akkor látni a halált, a mikor szikár, csontalakjával köszönt be, a mikor zizegő lépteire ködös, borúlt lesz az égbolt, a mikor halálsuhogása lerázza azt a kevés, elsárgult levelet, a mikor a november képében a halálnak igazi, mesteri képe áll előttünk, akkor kinek lelkét nem zaklatná fel ez a fájó, vigasztalan gondolat:

És ez így fog menni ez után is és így lesz mindörökké. Égünk, fagyunk. És nem lesz örök tavasz sohasem.

Uj vágyakat, uj törekvéseket hajt a szív és csak azért, hogy mindeniket eltemesse,
 Nevetséges bolond világ!

Egy hosszú ifjú életen keresztül az idealismus mézét csepegtetik a szívebe ámitó tanítók, nagyképű mesterek így akarják pókháló szövettel foldozni ezt a csunya földet s az embernek a mikor már élpi akar, az a törekvése, hogy e pókhálót lerázza magáról.

Izlést, összhangot és műalakot hirdetnek és aztán mindezt engedik gyúrni sárból.

És megtanítanak építeni, — s mikor az készen áll, akkor vesszük észre, hogy rongy az anyag.

És vannak elvek, a miket mindenki úgy magyaráz, a mint érdekének jobban megfelel.

És csak addig boldog az ember, a meddig hisz, a meddig kába, — addig idvezül, — s a mikor már tud, családik és elkárhozik

És mindennel játszunk, mint a hogy minden játszik velünk. Kigúnyol az, a miben legjobban bízunk. A tréfába néha szívünk is belevérzik, de mi azért csak játszunk tovább. A mi játékunkat elrontja más s mi elrontjuk a másét és örülünk annak, a mi másnak nem tetszik. A kinek sok a játszópajtása, az bármilyen bolond játékot üzzön is, népszerű lesz, a ki a legmulatságosabban játszik, az miniszter lesz s a ki játékban magára marad, embergyűlölő.

De a játékban ki ne találná élvezetét? A játékörm életöröm.

A novemberi kaszás aztán beleszól a játékba: Gyerekek! csitt! én is itt vagyok. A legkitűnőbb játékos a ki mindig nyer. Én eltudom rontani mindnyájatok játékát, Ijedjetek, szaladjatok!

És van félelem, van megdöbbenés. Ki játszott volna itt eleget; kinek játéka volt itt tökéletes! Hiszen családott itt mindenki többé-kevésbé. Mindenki mást remélt, mást álmódott, mint a mit elért. Voltak merész, ragyogó ábrándok, nagyszerű tervek, ki hitte volna, hogy mindez a koncertben csak játékká mosodik. Költészet, biblia, tudomány mind azt fejtegeti, hogy milyen nemes, milyen tökéletes az ember. Elv, eszme, mind meg volt, csak eltörpült.

És nem maradt meg más, csak a játék. Az alkotók fényes álma meghiúsult. Micsoda félelem, zűrzavar, rettegés áll be, a mikor a csont kaszás megjelen, milyen nagy a sötétség. Hát nincs semmi felemelő, semmi vigasztaló itt e földön, a mi teljes megnyugovást adjon a szívnek? Nincs semmi. a mi megmentse az emberi lelket a zűrzavaros sötétségtől, — attól, hogy létének alapját megsemmisülni lássa, hivatását megcsúfolva érezze?

Van . . .

A sötét ködös estén ezer meg ezer gyertya bízató fénye csillan meg. A sírdombok tetején felcsillan a fény, a körülte állók szívében pedig meggyúlad egy égi fátyla: a szeretet. Egyik szív már a sírban porlad s a másik a hant mellett álló kebelében dobog. Ez a két szív valamikor oly szép összhangban játszott össze, a mit még akkor sem lehet feledni, a mikor már az egyik elporladt. És a szívnek dobogása meg nem szűnik soha, örökké bolbogítja és boldogulva. A küzdés, a mit két szerető szív kifejt, örökké tiszteletreméltó marad. Szeretni a míg csak a szív el nem porlik és áldozni az elporladt szív emlékének, — soha meg nem becsülhető, semmivel sem értékelhető tulajdonsága lesz az emberi életnek. E föld, melyen szeretni fognak, hol a törekvéseket igazán szerető, hön dobogó szív vezényli, díszre lesz a bolygóknak, öröme, büszkesége az alkotónak.

A míg a sírdombok között járok, itt is, ott is látva az emlékezők magasztosult vonásait, büszkén mondom annak a hideg őszi szélnek: Nézd! itt emberek vannak, akik szeretnek. A mikor a ködös éjszakát bevilágítva látom, az emberiség létjogának nagy problémáját találok megfejtve. Ezt el nem ronthatja még a csont kaszás sem. Világosság van itt a földön, a világitó fátyla a szeretet.

Engem is egy sírdombhoz vezet a szeretet. Itt feküdt sokáig hitem, reményem egy elszáradt virágkoszorún. A leomlott hant mellett nem térdepel senki sem, megrepedt fejfáját csak gondolatban karolom át s mégis úgy érzem, mintha egy ott porladó nemes

szív feldobogna könnyeimre. E megrepedt fejfa volt sokáig a hontalan árva buja és áldása. Őszi szellő sugd meg a legdrágább anyai szívnek, hogy áldó szavát híven követtem s most már boldog vagyok.

Jászter Kálmán.

Gyászrovat.

Megrendítő csapás érte főiskolánknak a tanítás nemes munkájában megöszült tanárát, Szívós Mihályt. — Forrón szeretett hitvese január 24-én szívszélhűdésben hirtelen elhunyt.

Fogadja a mélyen sújtott tanár és családja e helyről is a főiskolai ifjúság legigazabb részvétének őszinte nyilvánítását. — A minden sebek orvoslója gyógyítsa meg vérző szívöket a megnyugvának édes balzsamával.

A szomorú esetről a család a következő gyászjelentést adta ki:

Megrendült szívvel tudatjuk a közeli és távoli rokonság nevében is, hogy Szívós Mihályné, szül. Mihalyi Szabó Irma asszony, agondos, hű feleség, a legszeretőbb édes anya, nagyanya és jó rokon, folyó hó 24-dikén, esteli 10 órakor, munkás és áldásos életének 55-dik. boldog házasságának 36-ik évében szívszélhűdésben hirtelen elhunyt. Porrészei folyó hó 26-án, délután 3 órakor az ev. ref. egyház szertartása szerint fognak az anyaföldnek visszaadatni. — Áldott legyen drága emlékezete! Sárospatak, 1901. január 25. — Szívós Mihály főiskolai tanár, mint férj. Szívós Irma férjezett Rác Istvánné, Szívós Irén, Szívós Gizella, Szívós Borbála, Szívós Béla, Szívós Géza, mint gyermekek. Rác István szathmári ev. ref. lelkész, mint vő. Rác Margit, Rác István, Rác Ilonka, Rác Ibolyka mint unokák. Szabó Juliánna férjezett Gönczy Bertalanné, mint testvér.

A temetés alkalmával a főiskolai énekhar szerepelt és Novák Lajos theologiai tanár mondott lélekemelő halotti beszédet, a mely oly sok szemből csalta ki a megindulásnak, a részvétnek igaz gyöngyét.

LAPSZEMLE.

Laptársaink közzül az utóbbi időben mindössze három mutatta magát. A többiek élete talány előttünk. Az „Egyetemi Lapok“ legutóbbi számáról nincs különösebb mondani valónk, csupán a szerkesztés az, a mely — véleményünk szerint — egy kis kívánni valót hagy hátra. Mintha az „Egyetemi Kör“ zavaros állapotai bizonyos kedvetlenséget szültek volna azokban is, kik a lapot ellátni hivatottak. Nem csoda! Az egyetemi ifjúság jelenének mizériái nem igen fokozhatják a munkakedvet.

A „Kolozsvári Egyetemi Lapok“ utolsó száma, — az előbbiekhöz hasonlóan, — gazdag tartalommal, ügyes szerkesztésben látott napvilágot. Közleményeinek java-része ifjúsági ügyekkel foglalkozik s ezekben sok a megszívelendő, életrevaló eszme. Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy bennünket illető megjegyzéseire ne reflectáljunk. B. A. ugyanis, a „Lapszemle“ rovat vezetője bizonyos magisteri felsőséggel ad kifejezést annak, hogy közleményeink nem ifjúsági lapba valók. Egyik cikkünket valamelyik kritikái szemlében, a másikat theologiai lapban, a harmadikat pláne valamelyik sociologiai közlönyben látta volna szívesen. Arra kérjük, — hogy lapunk bírálásánál ne felejtse el, — hogy a mi célunk

nem a vezető szerep játssza, hanem csak az exclusive theologusokból, jogászokból és a gymnasium két felső osztályának növendékeiből álló sárospataki ifjúság szellemi életének hű képét akarjuk adni, mi nem kifelé, hanem csak a magunk kicsiny, de lelkes körében akarunk hatni s így az egyetemes ifjúság életére vonatkozó dolgokhoz sohasem az indítványozó, hanem csak a magunk szempontjából fogunk esetleg szólni. Célunknak megfelelőleg tehát a jogi és theologiai irányú közleményeket lapunk hasábjairól kizárni sohasem fogjuk. Bonczolgatni kezdi B. A. múlt számunk egyik verses darabját, — s abból 4 sort kivéve, — ezekben az egész költeménnyel leszámol, azzal a megjegyzéssel, hogy fél vele tovább foglalkozni. Arra kérjük, hogy ne féljen, — hanem legyen bátor, — és ebben a tekintetben talán egy kissé alaposabb és jobb akarátú, — s akkor nem fog közleményeinkből olyan dolgokat kimagyarázni, melyek azokban egyáltalában nincsennek meg. F. A.

Az evang. reform. egyetemes theologiai ifjúságnak lapjáról, a Debreczenben megjelenő „Közlöny“-ről azt jegyezzük meg, hogy hivatásának magaslatán áll, s a reményeket, melyeket hozzáfűztünk, — az ígéreteket, melyeket tett, — nagy és dicséretes szorgalommal igyekszik beváltani. Ugy szakszerű, mint aetheticai közleményei általában a jobbak közül valók. Legutóbbi számában is „Nehány szó a praedestinációról“ (Kádár Géza), — „A „Predikátor“ mint műalkotó“ (Mészáros János), — „Istenhez vezető út a mai nemzedéknél“ (Ravasz László) mind alapos, tanulságos és jó stylussal megírt dolgok, — míg a „Tárca“ rovat „Búcsu a kollegiumtól“ (Tóth Lajos) — „Hír“ (Nagy Vincze) című költeményeit igazi költői tehetség zománcza vonja be. Tehát csak Isten és református hitünk nevében „Előre.“

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Csolnakon.

— Simonides. —

*Kis csolnakom vigan hasít
A szöke Bodrogon,
A pajkos hullám — oldalán
Becsapkod olykoron.*

*Bármint tolúlnak a habok,
Baj engemet nem ér,
Mert imádkoznak — jól tudom —
Buzgón éltémér'.*

*Ha mondaná valaki: Tán
Leányka, vagy szülők?
El nem találná, mert azok
A jó hitelezők.*

— Szerkesztőség változás. Farkas Andor eltávazása és Marton János lemondása következtében megváltozott lapunk szerkesztősége és a helyükre felelős szerkesztőnek Sallay Gyula III. éves hittanhallgatót, főmunkatársaknak Toma István I. éves joghallgatót és Zajdó László II. éves hittanhallgatót választotta meg az ifjúság.

— Tanulmányi kirándulás. Folyó hó 6-án regényes tanulmányi kirándulásban volt része akadémiánk jogász ifjúságának. Ott kezdődött a regényesség, hogy a kiállításba helyezett féljegytől különös szerencsétlenség folytán elestek, ott végződött, hogy szárnyaszegett

kedvük daczára is kitűnően mulattak és féljeggyel, megterhelve értékes tapasztalatokkal érkeztek vissza Patakra. A kirándulás célja a nagymihályi Müller-sörgyár és a pazdicsi Weinberger-féle szeszfőzde megtekintése volt. — Mindkét helyen szíves látásban volt részük. — Délután Nagy-Mihályban Sulyovszky István ügyvéd vendége volt az ifjúság, ki karöltve a város férfi intelligentiájával, egy rögtönzött és igen kedélyes bankettal igyekezett felejthetlenné tenni a komolyan induló, regényessé vált és jókedvvel végződött kirándulást.

— Jogászbál. Január 5-én folyt le a jogászbál a városháza összes termeiben Ballagi Gézáne és Lácay Szabó Lászlóné bálanyák védnöksége alatt. A terem, mely szokatlan pompával, fényvel volt díszítve csakhamar megtelt vidám hangulatú bálozó közönséggel — s Jónás cigány tüzes magyar nótára megindult a táncz fiatalos hévvel, tüzesen s tartott változatlan jó kedvvel a reggeli órákig. Az első négyest 20 pár tánczolta. A bálanyákat két rózsacsokorral, a hölgyeket pedig izléses tánczrenddel lepte meg a rendezőség. Jogász ifjúságunk nagy részének távolmaradása magyarázhatatlan és a közönség körében kellemetlen utógondolatokat keltett. Egyébként a bál úgy anyagi, mint erkölcsi tekintetben kiválóan sikerült s továbbra is megmaradt a sárospataki és környékbeli intelligencia kedves találkozó helyéül. A bálon jelen volt hölgyek névsora: *Asszonyok:* Ballagi Gézáne, Brzorád Rezsóné, Debreczeni Bertalanné, Lácay Lászlóné, Lácay Lajosné, Mattyasovszky Kálmánné, Mauks Árpádné, Meczner Sándorné, Pál Antalné, Pilissy Lászlóné, Radácsi Györgyné, Répássy Józsefné, Szánthó Gyuláné; — *Leányok:* Ballagi Erzsike, Bakó Irma, Brzorád Mariska, Debreczeni Ilonka, Dienes Mariska, Füzesséry Ilma, Lácay Sarolta, Lácay Margit, Maraszka Julia, Mattyasovszky Sarolta, Mauks Julia, Radácsi Ilona, Rimanóczy Ella, Répássy Anna, Szombathy Jolán, Vass Ilona.

— Theológus bál. Február 2-án tartották meg a theológusok ez idei báljukat, mely anyagilag meglehetősen, erkölcsileg fényesen sikerült. Mint mindig, úgy most is a vidék szolgáltatta legnagyobb részben a tánczosnóket, Patak — 4 leány kivételével — távollétével tündökölt. Nyolcz óraker kezdett népesedni a bálterem, mely egyszerűen ugyan, de csinosan volt feldíszítve erre az alkalomra, csak a cigányok emelvénye volt egy kicsit seccessió. A rendező-bizottság kedves meglepetést szerzett a tánczosnóknak az izlésesen kiállított, részint kék, részint sárga szalagon függő s tánczoló nőket ábrázoló tánczrenddel, a mely gazdag és változatos volt s felölelte az ujabban divatos tánczokat is. Fél 9 óraker zendült meg a Jónás szárazfája, mely lázba hozta a szíveket. A tógátusok eleintén ünnepeyes méltósággal fogtak a lassú mazúrhoz, de később a hangulat, a jókedv mind szélesebb arányokat öltött, különösen az első négyesben, melyet 20 pár tánczolt. Gyönyörűség volt nézni, mint pirult ki a komoly fiúk arcza a táncz hevében. Piruló arczuk, villogó szemük elárulta, hogy bizony szerintük is:

„Nincs édesebb mint a táncz,
A kis lány karja rózsaláncz“ . . . stb.

Hogy milyen magasán szárnyalt a jókedv, azt eléggé bizonyítja az is, hogy még negyedik négyest is rendeztek, mikor már a hasadó hajnal bemosolygott a bálterem ablakán. Sőt még ekkor is az a sóhaj repült el a tánczoló ajakáról:

Bárcsak ez az éjszaka
Ezer esztendeig tartana!

A jelenvolt hölgyek névsora a következő: *Asszonyok*: özv. Batta Józsefné, Brzorád Rezsóné, Bottka Istvánné (Báj), Debreczeni Bertalanné, Farkas Lajosné (Vajdácska), Hajdó Andrásné (Tisza-Lök), Keresztury Zsigmondné (K. Helmech), Dr. Kun Zoltánné, Mátyás Gézáné, özv. Marikovszky Péterné, Noga Bálintné (Kassa), Puky Árpádné (S.-a.-Ujhely), Radácsi Györgvne, Trstyánszky Károlyné, Turián Gáborné (Józseffalva).

Leányok: Allt Irénke (S.-a.-Ujhely), Bottka Ilona (Báj), Brzorád Mariska, Debreczeni Ilonka, Farkas Mariska (Vajdácska), Hajdú Irénke (Tisza-Lök), Hajdú Mariska (Tisza-Lök), Keresztury Boriska (K.-Helmech), Lábás Matild (Rozvágy), Marikovszky Emma és Vilma, Noga Valika (Kassa), Pác Mariska (K.-Helmech), Puky Ilonka (S.-a.-Ujhely), Radácsi Ilonka, Rác Vilma (Búj), Szebenyi Karolina.

Riporter.

— A sárospataki theologiai ifjúság a pestiek által februárban rendezendő theologiai konferencián a theologiai szak határozata értelmében nem képviselteti magát.

— A Kolozsvári Egyetemi Lapokból egy lelkes mozgalomról értesülünk, melyet az ottani egyetemi ifjúság a magyar ruha viselése érdekében indított. Szívünkben üdvözljük a hazafias eszme zászlóvivőit, kiknek mozgalma a mi körünkben is nagy érdeklődést és lelkesedést támasztott. Bár csak ne lenne szalmaláng lelkesedésük tüze, hárcsak sutba hajítanak — s velük együtt mi is és az egész magyar ifjúság — a bakancsot, a bugyogót, „frakkot, kaisert, zsaket“ tet és viselnék helyettök sarkantyús csizmát, zsinóros nadrágot, sujtásos atillát, hogy lenne a magyar ifjúság külsőképen, ruházatára néve is magyar.

— *Kicsapott theologusok.* A boldogtalan Szvatopluk csak nem tud megpihenni sirjában, szelleme folytonosan feljár kísérteti, örültséggel határos ábrándokra lelkesíteni a jámbor tót atyafiakat. Legközelebb az eperjesi kollégium falai között járt ez a kísértő szellem és ott csakugyan sikerült kísértetbe vinnie egy pár tót származású theologust. Wanitsek Emil IV. é., Skrovina Ottó III. é., Solcz Pál III. é., Bezek János II. é., Csobroda Vladimir II. é., Jánoska György I. é. és Porubják János I. éves theologusok voltak azok a szerencsétlen rajongók, kiknek lelkét már oly korán megmetyelyezte a nemzetiségi agitátoroknak még az iskolák falai közé is elható bűnös manipulációja. Ezek a pánszlávok a többi magyar érzelmi hallgatók társaságától távol tartották magukat s titkos összejöveteleken tótország jövődöbeli felvirágzásáról álmodoztak. Az eperjesi kollégium igazgató-tanácsa természetesen azonnal kizárta őket a főiskola kebeléből, mihelyt romlott gondolkozásmódjukat megismerte.

— *Próbabál.* Dobránszky János, ez a kiváló gömöri táncmester, minden iskolai évben ellátogat városunkba és itt egy-egy lelkes kis sereget avat fel Terpsihóre katonáivá. Jan 20-án tartotta meg az ez idei működését befejező próbabált, mely minden tekintetben szépen sikerült. Bebizonyította ismét, hogy nemcsak a jelenkori táncművészet fejlődésének megfelelően tanítja növendékeit, hanem kiváló gondot fordít a magyar nemzeti tánczok betanítására is, a mi által egy társadalmilag eléggé fontos téren teljesít elismerésre méltó mlssiót a magyar nemzeti szellem szolgálatában. (z. l.)

— A „szükségletek tana“ (Jászter Kálmán) cz. cikk folytatása a jövő számban jönni fog.

— A theologiai egylet által bibliai képre kitűzött

pályadíjat, a nt. Radácsi György által e czélra felajánlott 20 koronát, Sallay Gyula III. éves hittanhallgatónak „Absolon“ czimű munkája nyerte el. (z. l.)

Szerkesztői üzenetek.

ifj. Zs. B. úrnak. Szíves támogatását kéri az új szerkesztőség. — *Gy. J. urnak Munkács.* Kedves Tiszteletes úr. Ugy aluszik, mint a nyúl! — pedig gondolhatna néha ránk is. — *F. Andor úrnak.* Azt hisszük, hogy eltávozása daczára lélekben velünk marad és támogatni fog minket ama czél érdekében, melynek mint e lap vezető szelleme olyan lelkes hirdetője volt. — *M. S. J.* Költeményeid beváltak, de bátorodunk figyelmeztetni, hogy szállj le néha-néha a pegazusról és szerencsétless prózával is. — *A sárospataki főiskolai ifjúságnak.* Az „Ifjúsági Közlöny“ nem azért van, hogy három ember írja, hanem hogy minél több és minél szebb munka jelenjen meg benne változatos nevekkkel, mert csak így lehet tüköre a mi lelki és szellemi életünknek. Épen azért kívánatos, hogy minél több munkát adjatok be a szerkesztőségbe, mert ha közönyösen veszitek e lapot, akkor a mi lelkesedésünk hiábavaló, akkor a mi szép ígérletünk csak zengő ércz és pengő czimbalom.

Előfizetési felhívás.

Megeríte az „Ifjúsági Közlöny“, hogy megkezdett évfolyama nem szakad meg, folytathatja megkezdett munkáját, küzdhet a kitűzött czelokért, versenghet a nemes munkában laptársaival.

A programot elmondtuk a vezető cikkben e helyen csak annak beváltására teszünk ígérletet.

A mikor az új szerkesztőség az ügy iránti teljes lelkesültséggel, szeretettel fog munkájához, tudja, hogy e lelkesedés magasra szítására, a lap existenciájának biztosítására szüksége van ifjúságunk és a nagyközönség szellemi és anyagi támogatására.

Az „Ifjúsági Közlöny“ évek hosszu során kedvencz, keresett olvasmánya volt a művelt, az ifjúság élete iránt érdeklődő közönségnek, úgy annyira, hogy mindig annak erkölcsi támogatása által nyerte energiáját a további munkálkodásra. Ezt a meleg, szeretetteljes érdeklődést, rokonszenvet kérjük mi a félév kezdetén, a mikor új előfizetést hirdetünk az „Ifjúsági közlöny“-re.

Előfizetési ár:

egész évre 4 korona.
fél évre 2 „

Mindazokat, a kik lapunkra előfizetni nem akarnak, kérjük, hogy a küldött mutatószámot postafordultával visszaküldeni szíveskedjenek, mert a lap megtartása előfizetésre kötelez.

Tisztelettel

Az „Ifjúsági Közlöny“ szerkesztősége:

Baksy István,
főszerkesztő.

Sallay Gyula,
felelős szerkesztő.

Zajdó László és Toma István,
főmunkatársak.

TARTALOM: „Nyílt levél.“ Sallay Gyula. — „A nő és Vörösmarty három nőalakja.“ Toma István. — „Emlékkönyvb.“ Varga Péter. — „A csalogányhoz.“ Sallay Gyula. — „Nellike sirján.“ Zajdó László. — „Halottak napján.“ Jászter Kálmán. — „Gyászrovat.“ — „Lapszemle.“ — „Vegyes közlemények.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ — „Az én megnyugvásom! . . .“ Sallay Gyula. — „A méltóságos úr leánya.“ Zajdó László.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.”

Szerkesztőség: Sárospatak, Radácsi-féle ház. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Főiskolai könyvnyomda.” Megjelen havonként egyszer.	Főszerkesztő: BAKSY ISTVÁN. SALLAY GYULA. Főmunkatársak: ZAJDÓ LÁSZLÓ, TOMA ISTVÁN.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona, Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági-Egylet” pénztárnokának címére küldendők.

A mi ifjúságunk.

Sárospatak 1901. febr.

A cím felé odairhatnám mindjárt, a pusztába kiáltott szavak, vagy a kárbavesztett nyomdafesték, mert ez jelezhetné legjobban a hatást, melyet cikkem elér. De rendelkezve a vízbefuló ösztönével, a ki a víz felszínén uszó szalmaszálat ragadja meg a megmenekülés reményében, én is megteszem a kétségbeesés utolsó lépését. Szólok erről a helyről, az elődök által annyira szeretett, annyi hűséggel, sőt talán vakbuzgósággal követett *Közlönyünk*ből, remélve intő, kérő, talán korholó szavaim meghallgatását.

A mi ellen szólani akarok, ifjúsági életünk egész mezején dülő, s immár nálunk is veszélyesen jelentkező, sorvasztó betegség: a *közöny*.

Nem a betegség előjele ez, hanem maga a legrombolóbb betegség, avagy talán maga a haldoklás. Betegség, a melynek orvosságát még nem találták fel, haldoklás, melyet manapság már csak egyesek siránkozása nem enged halállá változni.

Honnét került ez az eddig ismeretlen szörny, mikor került az az átkos nyavalya a magyar ifjúsági életbe? Ki a megmondhatója! a mikor még két-három évvel ezelőtt ifjúsági életünk pezsgett a jókedvtől, a komoly, nemes munkákától, a mikor még két-három évvel ezelőtt könyvet írtak a mi életünk virágzásáról a külföldi fiatalság számára? Nem régen volt, hogy tudtunk örülni egymásnak tudtuk szeretni egymást, tudtunk és akartunk élni, dolgozni egymásért, a magunk és egymás gyönyörűségére, barátságból, szintiszta szeretetből.

Ki tudja megmondani?!

Annyit tudunk csak, hogy egyszer kiveszett közülünk a szeretet, nem örültünk egymásnak, nem gyönyörködtünk mások lelkében, nem dolgoztunk, nem rajongtunk közös ideálokért. Annyit vettünk észre, hogy a barátság helyét az irigység, a kajánság váltotta fel, a kölcsönös jóakaratot, támogatást: a rozszlelkűség.

Azután néztünk egymásra hosszan, gyűlöletes tekintetekkel, mutattuk, hogy utálik egymást, de még szólni nem szóltunk. Talán azért, mert még éreztük szívünkben a szebb múlt erényeit, s talán szégyeltük is magunkat egy kissé.

Ebből a dühös szembenállásból, néhol szóváltás, sértegetés is lett, másutt, a hol csendesebbek voltak a körülmények: elaludtak a szembenállók, szívükben a gyűlölettel, a szeretetlenséggel, összeszorított öklökkel: s alusszák még mindig a mély, a kóros, halálos álmot.

A mikor pedig az ifjúsági élet vezetői észrevették ezt az átkos nyavalyát: elnevezték *közönynek* és keresni kezdték az orvosságát. — Ezentúl erről a bajról értekeztek az ifjúsági lapok vezércikkei, hol hangosan, hol könnyőgőn. Rendeztek congressusokat. Ott a nagy közönség figyelő szeme előtt összeölelkeztek, összeszókoloztak; jegyzőkönyvbe vették, hogy még se olyan veszélyes ez a kór s pompás bankett, sok szép dikció után hazatérve: elaludtak, vagy keseregtek ők is.

Az orvosságot nem találták meg, a baj pedig egyre komolyabbá vált.

A legutóbbi (debreczeni) szemvakító ál-ölelközések után, a betegség már teljes egészében kifejlődött s két irányban dühöng.

Az egyik a közöny, az álmatagság, a másik: a dühös türelmetlenség. Az előbbi veszé-

lyesebb, mert a teljes elalváshoz, a halálhoz vezethet, az utóbbi, bár látszatra visszataszítóbb, kevésbé veszélyes, mert a legkegyetlenebb harc után is eljön a kibékülés s megtisztul a levegő.

A közöny romboló hatása: az eszmék, az ideálok agyonfojtásában, agyonalvásában nyilvánul, a türelmetlenségé, az eszmék, az ideálok agyonütésében.

Az utóbbinál van élet és ha lecsilapúl a szenvedély, a fájdalmasan szerzett igazsággal teremthet, az előbbinél az élet elerőtlenedett és ha kialszik: beáll a halál s ki tudja, ez után van-e ébredés, van-e élet?!

Sajnos e betegség nehezebb, válságosabb faja a mi mezőnkön dühöng. Pest ifjúsága harcol egymás ellen, mi — elaludtunk egymással szemben. Ott vannak vezetők és a harc az új eszmék, új törekvések agyonütésében nyilvánul, nálunk, ellankadtak a vezetők is és a régi, az elődök által teremtett intézményeket, az elődök fényes eszméit alszuk agyon.

A pestiek türelmetlen versenye rossz esz-
közökkel folyik az új eszmék életreteremtésének dicsőségéért, mi jó lélekkel aluszunk a meglévő ideák pusztulása felett.

Ez a szegyeteljesebb, ez a bűnösebb!

Az „Egyetemi Lapok“ ez évi 15-ik számában Köpösdý Dezső elsiratja az agyonütött új eszméket, én elfanaszlom — hogy mit akarunk *agyonaludni mi*.

Egyszer régen, a mikor még a gyűlölség áskálódás, irigység, szeretetlenség bűne nem élt a sárospataki fiatalság szívében: az egymás iránti szeretetből vezéreltetve, megteremtették a

jogász-egyletet azzal a nemes czéllal: „Hogy a sárospataki joghallgató ifjúság körében a tudományos tevékenységet és az önmunkásságot pályadíjak kitűzése, felolvasások, tudományos vitatkozások rendezése és nyilvános szónoklatok tartása által folytonosan ébrentartsa és fejlessze . . . végre a joghallgató ifjúságnak, mint testületnek érdekeit képviselje és a közszellem őre legyen.“

Ezért, ilyen intenciókkal létesítették a tisztalelkű elődök a jogászegyletet. Azt akarták, hogy a vizsgákon kívül, melynél a szerencse is oly sokat számít, legyen erőmérője az ambiciosus, a tehetséges fiatalságnak, a hol kitárva lelke kincseit, elismerést, buzdítást nyerhet — és okulást nyujthat. A tudomány iránti mélyebb szeretet felkeltése, a léleknek hatalmasabb kiművelése lett volna a cél.

És mint értjük mi meg, mint futunk mi e cél után?

Hiábavaló a jó munkaterv, az ambitio a vezetőkben, az elnök lelkes kapacitálása: a jogászegyűlésekre másodszori kiírásra betéved 5—6 közömbös lelkű fiatalember, s elhatározza, hogy uti költséget, tandíjkölcsönt adhat a bizottság.

Ennyit végzünk el egész éven a programból — és többet nem — és ez is nehezünkre esik és ez is unalmas.

Régen, a mikor a fiatal lelkekben öntudtukon kívül is élt az idealismus, a szépért, az eszményért való rajongás: elődeink megalakítottak egy társulatot: a hazafias érzés nevelésére, a nemzeti nagyok tisztelésére, az önlelkük művelésére.

TÁRCZA.

I.

Mikor megláttalak . . .

Mikor megláttalak, letört rózsaszálam,
Fekete teritőn, hófehér ruhában,
Élőlt egy percze szívem dobogása
S mereven bámultam lilium orczádra . . .
Könnyeiket nem sirtam, fajsztót nem ejtettem,
Csak néztelek hosszan, némán, szárnysegeitlen,
De hogy mit éreztem?! — toll le nem írhatja,
Arra a léleknek nincsen gondolatja.

II.

Sirnak a harangok . . .

Sirnak a harangok bánatosan, búgva,
Egy szép kis lányt visznek az utolsó útra.
Beh sokan siratják, beh sokan kísérik.
Megtelt a nagy útcza gyászolókkal végig.

*Én a gyászolókat csak távolról nézem,
Mintha fájdalomukban nem is volna részem.
Sőt közönyt színlelek, hogy ne lássák rólam,
Hogy minden reményem, minden boldogságom
Ott viszik abban a márvány koporsóban . . .*

Zajdó László.

Bolyongás közben.

Irta: Nemes Béla.

Kint bolyongtam a rengetegben. Vén fák lombjai hajlottak össze felettem. Egy óriás zöld sátor . . . A faóriások lábánál magas illatos fű ezer virágtól tarkázva. — Hallgatott a madár szó, elült a szellő. Mélységes-mély csend . . . Mintha vajudnék az erdő, hogy kisugjon-é egy nagy-nagy titkot . . . Mintha én tőlem akarná magát eltitkolni . . . Mintha rémíteni akarna némaságával, hogy profanul szentélyébe tolokodtam. — Csend — némaság. S én beszélgetek a csenddel — beszélgetek magammal . . .

— Talán ilyen volt az ős-némaság? Hosszas vajúdás után megszilárdult a föld. Harmat esett, szellő járt. A földkérget benőtte a fű — ellepte a virág s aztán —

Elnevezték Irodalmi Társulatnak. Ennek a társulatnak voltak fényes napjai, van nagyszerű multja és nincs jelene, vagy ha van szomorú, sívár, szálnalmatkeltő. Azelőtt az ifjúság odajárt megtisztulni, odajárt lelke nemesebb gyümölcsét kiönteni, ott adta példáját az egymás szeretésének, a nemes támogatásnak, most? — azok a kevesek, a kik talán azért iratkoztak oda, mert mások nem akadtak: elmennek oda szeretetlen, megtisztulatlan szívvel, egymást leszólni, egymásnak ártani.*

Azelőtt özönlött egy-egy ünnepélyére az ifjúság, most alig akad elnöke, a ki mesterséges fogásokkal össze tud szedni 40—50 fiatal embert.

A multiban, egy pár hónapja történt, okt. 6-án összeverődött vagy 60—80 fiatal ember a díszgyűlésen — talán akkor is csak azért, hogy órát foghattak ki, de mégis ott voltak, s a mikor a titkár lelkes, siránkozó, majd a fiatalság közönyösségét korholó szava átjárta a lelkeket: pirosodni kezdett az ott lévők arca, majd a martyrok halálának glorificatiójakor, a szemek is megnedvesedtek, sírtak is egy páran, s én azt hittem, hogy ezek a szívek kigyógyultak a pillanat tisztító hatása alatt.

Rosszúl hittem! Rosszúl láttam!

Eljött a másik nagy ünnep! Ünnepeltük a költőkirály Vörösmarty születésének száz éves évfordulóját az ifjúság (egy pár kivételével) nem jött el.

Miért? Fáradságába került volna? Nem!

* Tisztelet a kivételnek.

aztán sátozt borított rá a rengeteg és még nem volt madárdal . . . S egyszerre csak felhangzott az első madárszó — az első szerelmi dal . . . Visszhangzott tőle az erdő; a reggeli szellő szárnyaira vette s vitte tovább erdőn-mezőn . . .

* * *

Nézem-nézem azt a sok százados tölgyet, a mely alatt állok s tövénél azt a nemrég nyílt virágot. A vén tölgy magasan tartja koronás fejét. Ezer viharban daczolt már a széllel s az ezerszer megczibálta-tépte. Egy-egy ágat lelehasított róla a villám. A sértett részt aztán benőtte a moh . . . Nagyon öreg már a fa. Hámlik a kérge — korhad a fája. Óriás gyökerei kilátszanak a földből — mint vén ember kezén az erek. Belevette magát a szu, tetején üres a sásfészek. Lakója megérezte a veszedelmet s elköltözött róla . . . A vén fa egy-egy szellő érintésre megrázza lombját — ezeryi levelét — mintha búcsuznék, mintha mélységes titkokat sugna tovább . . . Nem bírja már soká. Talán még elédegel a nyáron, elsínlódik az őszön; lehullatja sápadt-száraz leveleit, megveti magának az ágyat. — Eljön a tél. A csikorgó-zuzmarás tél. Északról, egy komor-hideg éjjel egyszer csak előrohan a fergeteg. Neki veti magát a vén fának, melylyel századok óta birkózik és mindig vesztes

Ott ült a kaszinóban! Ott, vagy másutt — léhaskodott!

Igy volt! És így volt máskor is!

A közöny beette magát a lelkükbe. Ők maguk sem tehetnek róla, hiszen a beteg se tehet róla, hogy beteg!

Denique nem jöttek el, hanem ott voltak a kaszinóban. Hiszen ez még nem baj! A kaszinók is egy nagy magyar szavára létesültek, s az is a lélek, a hazafias érzés ápolását czélozza.

Sajnos! ma már az igaz: hogy csak czélozta!

Sétáljon valaki végig pd. a mi kaszinónkon, mit fog látni?

Egy-két jámbor, félrehuzódó ujságolvasót, billiárdozókat, azután sok-sok unalmaskodó, aluszékonylelkű, életunt arczú, őrült mohósággal dohányzó fiatal embert.

Keresi valaki az egészségesen, szeretetteljesen vitatkozó csoportokat, talál helyette durván adomázó, daloló kompániákat. Keresi egyesek dicséretet, hallja sokak megszólását.

Igy van és igen halvány képe ez a valónak.

Igy van nálunk, így van mindenütt, mert édes mindnyájunk szívét eszi az a kegyetlen kór: a közöny.

A theológiai együletnek ezer szerencséje, hogy minden tagra kötelező. Ott még folyik a munkásság, ha szükségből is, ha fáradtan is, ha néha néha a rosszakarat félreértéseket teremt is — de mégis van élet, van remény a felébredésre.

A többi egyletek panganak

Nincs élet sehoh! Álmos mindenki, álmodni

maradt. Most győz. Egy nagy-tompa, zuhanás, melytől visszareng a fagyos föld, s a vén fa halott! Ott fekszik a levél ágyon, a hó rakáson. A szél pedig mintha győzelmi dalát sivitáná, ordítva rohan tovább . . .

De most még csak nyár van . . .

Aztán nézem hosszan azt a kis fehér virágot a vén fa tövénél. Talán tegnap nyílt ki?! . . . Néhány nap mindössze az élte . . . Összerezzen minden szellő érintésre. Ide-oda hajlong. Szerelmesen csókolgatja társát, hozzásimul, mintha valamit sugna, beszélgetne néki . . . Szeret s meghal . . . Talán egy szépséges ártatlan lány jó erre? . . . Elmerengve megáll annál a vén fánál. Meglátja, megszereti ezt a szűz fehér virágot. Letépi, kebelére tűzi. Szive szerelemtől dobog, szerelemről beszél. A letépett virág pedig hallgatja-hallgatja. Magába szívja azt az édes titkot s úgy hal meg, hervad el egy szerelmes szívében.

— Hallottam a csendben szívem dobogását. Mintha azt dobogta volna: egyedüli boldogság az önfeledés vagy az elfeledkezés, midőn egész lényünk felolvad a szerelemben, az édes szerelmi csókban.

Szerelem-szerelem de csodálatos is vagy te! Nem is sejtünk . . . Egyszer csak eljössz, azt sem tudjuk honnan s uralkodol a mi szívünkön. Eleitől fogva voltál.

vágyik mindenki. Pedig ez az álom maga a halál is lehet!

Én bár érzem ennek a nehéz betegségnek a nagyságát, az általánosságát — bár látom, hogy már sokan alusznak is — nem vesztettem el a reményemet — hiszen az álvók álmodni is szoktak s álmuk csak a régi, fényes, ragyogó, üde múlt lehet. A múlt az ő tiszta idealizmusával, őszinte szeretetével — az ideálokért való végtelen rajongásával.

Oly szép lesz ez álom, hogy felébredünk megtudni vajjon igaz-e? úgy van-e? s a mikor meglátjuk a jelent rondaságában, visszataszító sívárságában, vágni fogunk a szép, a ragyogó múlt után — mint a halálos beteg a boldogságos egészség, az egészséges fiatalság után!

Ez az álom pedig eljön, hisz a haldokló is élete legverőfényesebb, legboldogabb perczeit látja a halál kezei előtt — és az ezután való erős vágyódás — visszaadja életerejét.

Toma István.

A nemzeti viselet.

Nemes és hatásaiban nagy, szinte kiszámíthatatlan az a mozgalom, melyet a kolozsvári egyetemi polgárság indított meg, mikor kimondotta, „hogy a magyar ruha állandó és általános viselését helyesnek és szükségesnek tartja s ezt — lehetőség szerint — a legrövidebb idő alatt meg is kezdi; és megkeresi Magyarországon összes felső és középiskoláinak ifjúságát azonos határozat hozatala végett.“

Ne kicsinyelje senki e határozatot, ki tudja nem a magyar ruha felöltése lesz-e megindítója egy egészségesebb, nemzetibb szellemi mozgalomnak, mely megszabadítja a magyarságot, a nemzeti géniust megőrlő koz-

mopolitizmustól! Mindnyájan tudjuk, hogy az a hatalmas nyugat európai áramlat, melyet kozmopolitizmus névvel jelölünk, talán egy országra, egy nemzetre sem nyomta rá minden téren annyira a maga bélyegét, mint épen hazánkra. Az utolsó évtizedek szellem termékei — kevés kivétellel — annyira hijával vannak mindannak, ami nemzeti, ami magyaros, hogy méltán lehetett aggódni, hogy irodalmunk teljesen szakítva a nemzeti hagyományokkal tisztán a külföldi eszmék behatása alatt fog tovább fejlődni. Egy-két év óta örvendetes javulás tapasztalható — mint Beöthy Zsolt is konstatálja a Kisfaludi Társaság nagygyűlését megnyitó beszédében.

Ujabb irodalmi termékeink között nem egyet találunk, melyek a magyar szívnek és magyar léleknek nemzeti formában való harmónikus megnyilatkozásai. Üdvös nemzeti visszahatás keletkezését látjuk minden téren. S ki tudja, vajjon a jövő kor irodalom- és köz-történetírója nem a XX. század első éveit fogja-e új korszak határköveiként állítani, mely új korszak a nemzeti feléledésnek, a nemzeti öntudat hatalmas megnyilatkozásának kora volna!

Nekünk, magyar ifjúságnak, kik az új század első évtizedeinek leszünk munkásai hazafias kötelességünk arra törekedni — szívünk, lelkünk minden erejével — hogy a szebb jövőnek egy hatalmas perspektíváját tárjuk fel nemzetünk előtt, mely szebb jövőnek két vezércsillaga legyen: *charwinista magyarság és európai műveltség!* Európai műveltség, nyugati kultúra a nélkül, hogy abban nemzetünk sajátos, jellegző tulajdonai elvesznének, sőt ellenkezőleg szükséges, hogy e tulajdonságok kidomborodjanak. Szükséges, hogy a magasabb műveltség mellett egységes nemzeti szellem hassa át minden intézményünket, egész közéletünket!

* * *

A nemzeti ujjaéledésnek külső dokumentuma mindig a nemzeti viselet feltámadása volt. Hogy csak a közelmúltból vegyünk példát, a 60-as években, midőn az elnyomatás után a nemzet kezdett szabadabban lélekezni, nem volt-e a hazafias felbuzdulás első ténykedése az, hogy a magyar ruhát mindenki — ifjú és agg, férfi és nő egyaránt — felöltötte? És ha most az ifjúság részéről

Az ajka pedig mosolygott, mintha bátorított volna, mintha csalogatott, mintha gúnyolt volna. Most már dobogott a szívem — szágúldott a vérem... Egyszer csak megszólalt galambnevető hangon: Lássá eltévedtem, jőjjön mutassa meg az ösvényt — hálás leszek érte... És én mutattam az utat egész hazáig — egész a házukig — hogy el ne tévedjen...

* * *

Erős őszi délután volt. Az ablaknál ültünk. Hideg szürke eső-cseppek verték az ablak üveget. Fázósan síelve jártak az emberek az utcán. Bánatosan bölöngáltak az őszi rózsák. Hallgattunk mind a ketten. Néha-néha egymás szemébe néztünk, mintha egymás lelkébe akartunk volna látni.

S a mint ott ültünk egymás mellett némán, elfogott az emlékezés. Attól az első találkozástól kezdve, az egész mesés való elvonult lelkem előtt: Soha nem feledhető órák — meghitt beszélgetések — édes suttagások. Midőn feltártuk szívünk két istenségét a szépet és a szerelmet. A szépet, melynek te dalos ajkaddal, költő lelkeddel áldozol s ecsetemmel én.

Jól emlékezem. Esős őszi idő volt. Bucsúzni mentem hozzád. Közeledik a perc. Látom — könybe lábad a szemed — könyök peregnek alá arczodon — értem...

Vajjon a régi ember jobban tudott-e szeretni nálunk? Felelj meg erre. Egyiptom gulájának alvó mumiája! Lány voltál még, fiatal az arcod, király leány voltál — gulába temettek. Nem tud megfelelni. Ezer esztendőkpóra leforgása temetett el téged.

Járok-bolyongok tovább... Tele van a szívem... Mintha szellemkéz simította volna végig arczomat; mintha egy édes álom borult volna a lelkemre... Álmodozni téveteg összevisszaságban — meglopása a boldogságnak. Hát még szerelemről, boldogságról emlékezni?! Csak a boldogságtalanságról ne kellene!!!

Mikor — mikor nem — már nem tudom meglátam őt. Itt járt e vén fák árnyékában. Olyan romantikus volt a találkozásunk. Pedig úgy volt. Ingó-ringó volt a járása. Nyári szalma kalapja karjára vetve — szőke füreteit zilálta a szellő. Szép, lelkes arczára rásütött a lombok közt beszűrődő néhány napsugár. — Egy fához támaszkodva álltam. Körülzsongott, körülhullámzott, a szín, a hang, az illat. Lábai alatt megzörrent egy galy. Felriadtam. Néztem néztem hosszan áhitattal. Észrevette bámuláson; pajkos mosoly játszadozott ajkai körül. Megállt s rám emelte bámuló nagy okos szemét... És én néztem-néztem szótlánul. A szép bűvölete tartott fogva. Tekintete mintha a lelkembe akart volna hatni.

ujra ily mozgalom megindulását látjuk, lehetetlen, hogy igaz örömmel ne töltené el mindnyájunk lelkét, mert joggal vonhatjuk le abból azt a következtetést, hogy a haza reménye — a magyar ifjuság — tudatában van azoknak a nagy és nemes feladatoknak, melyek reája várnak; s ha igaz nemzeti ügyért kell lelkesülnie, félre tesz minden pártoskodást, minden egyenetlenkedést, s egyként áll ki a porondra küzdeni a nemzeti érdekekért!

Néhány éve már, hogy a magyar ifjuság körében újra, meg újra felvetődik a magyar ruha viselésének kérdése. A millennium évében a debreceni akadémia ifjusága foglalkozott az eszme megvalósításával, de jelentősebb eredményt elérni nem tudtak. A múlt évben a n.-váradai jogakadémián indult meg ily irányú mozgalom s körülbelül 30—35 jogász fel is öltötte a magyar ruhát. — Most — mint fentebb említettük — a kolozsvári egyetemi ifjuság nemcsak maga határozta el a magyar ruha viselését, de az összes felső és középiskolákat is felhívja, hogy csatlakozzanak e mozgalomhoz.

S vajjon van-e magyar ifjú, ki ne üdvözlne lelkes örömmel e felhívást s nem ölténé magára szívesen a magyar viseletet? Azt hisszük nincs! Mert ugyan mit hozhat fel ellene? Talán, hogy kényelmetlen. Hisz' csak nem vagyunk még annyira elpuhulva, hogy ha egy kissé feszebb ruhát veszünk magunkra, már mindjárt kényelmetlenségről kelljen panaszkodnunk. De meg nincsen-e a mai divatnak is ezerféle apró kellemetlenségei; hiszen ha a ruházatnál csak a kényelemre tekintenénk, akkor legcélszerűbb volna mindenkinek a Brassai Sámuel anekdótabeli egybeszabott ruhájában járni! És ha minden hazafias mozgalom alól kényelem szeretetünkre hivatkozva kibuvnák, akkor ugyan hamar árvaságra jutna sok szép és nemes eszme. — Szépség, csinoság dolgában ezerszer felülmúl a magyar ruha mindenféle angol-divat szerint készült csudaszabású ruha darabot. Én nagyon valószínűnek tartom, hogy ha egyszer felveszünk a magyar ruhát, meg is fogjuk azt állandóan tartani, de nem úgy, mint ma, hogy az csak a legkritkább alkalmakkal kerül elő; s így lassanként sokkal gyakoribbá, majdnem állandó viseletté lesz a magyar ruha.

Összekapcsolandó volna e kérdés egy másik nagy fontosságú kérdéssel a magyar ifjuság magyar iparpár-

tolásával. Ha van valami, a mi rá van szorúlva minden magyar támogatására, úgy a *szinlődő magyar ipar az!* Az pedig csak természetes, hogy magyar ruhánkat *honi posztóból* készíttetnők s így a magyar posztó-ipart is jelentősen támogatnók.

A magyar ruha általános viselésével könnyen volna megoldható a már évek óta vajudó egységes diákjelvények ügye is. Hogy az egységes diákjelvényekre mily égető szükség van, azt — ugyhiszem — fejtegetnem felesleges, hisz' mindnyájan tudjuk — hogy különösen nagyobb városokban — hány, meg hány arra illetéktelen él vissza a *diák* névvel. A magyar ruha általános viselése esetén annak valamely alkatrészét, pld. a *kucsmát* lehetne általános diákjelvénynyé tenni. Természetesen nem gondolunk ez által semmiféle diák egyenruhára, mert ez már csak az összekötő kapcsok lazasága és az izlés különfélesége miatt is halvaszületett eszme volna.

És végül nem gondolja-e minden magyar ifju, hogy a nemzeti viseletben, a sujtásos dolmány alatt nem dobogna-e még hevesebben szívünk ezért a könnyel-vérrel oly sokat áztatott magyar földért, ezért a sokat szenvedett magyar népért, a tiszta, egészséges nemzeti szellem felvirágozásáért!

Minket sárospatakiakat pedig traditióink egyenesen köteleznek e mozgalom támogatására, köteleznek olyan munkálódásra, hogy ez ige mielőbb testet öltson.

Előttünk, kik a Rákóczyak hajdani fészkeiben nevelkedünk, előttünk állanak még a Rákóczyak ősi várának kormos bástyái, omladozó tornyai; óh ha e néma falak szólni tudnának, kitudja: nem volna-e szavuk komor vád a most élő nemzedék tunyasága, tespedtsége ellen; avagy talán felbuzdulásunkat látva harsány, lelkesítő szótartat kiáltanának a légbé: legyetek méltó utódai ama nagy elődöknek!

. . . Ki tudja, ki tudja? . . .

Legyünk tehát igaz magyarok szívben és lélekben, de legyünk azok viseletünkben is! Ellenvetés nincs, nem jöhet magyar ifjú, nem *sárospataki theologus vagy jogász ajkáról!* A kálvinista prédikátorok tisztos viselete magyar volt hosszú időközön át s vajjon nem jártak-e feszes magyar ruhában hajdanán a juratusok is?!

* * *

Valami mondhatlan édes fájdalom fogta el a szívem — odaborúltam elé s ajkamhoz vontam kezedet s csókkal vegyesen hullt rá a könnyem. Te pedig félig felémeltél engem, félig lehajoltál hozzám s homlokomra lehelted első szűzi, szerelmes csókod . . ki gondolta volna, hogy az utolsót is?!

* * *

Idegenben messze földön jártam. De mostohán is bántak velem. Közöny-elfeledés, élve-eltemetés ezek kísérték. És én mégis hű maradtam első istenemhez, a művészethez.

Húsból, vérből való vagyok. A porhoz köt ezernyi nyűg. Ember vagyok, mint akárki más . . . Kisértett szép szemek villáma, asszonykebel észvesztő hulláma és én mégis hű maradtam hozzád s második istenemhez — szerelmemhez.

Te pedig most irsz nekem egy levelet — még csak nem is reszketett a kezed — „hogy mindkettőnk boldogsága kívánja, hogy felejtjük el egymást, hogy tépjük ki lelkünkben az emlékezetet s legyek boldog.”

Legyek boldog! Ha tudnád milyen boldog vagyok . . . Ezerszer boldogabb az utszéli koldus. Hiszen csak egy vágya van — tengetni nyomorú életét. De nekem

álmaim — bálványaim voltak! S ime szertefoszlottak az álmok — egyik bálványom összedőlt s a másikba is megrendült hitem.

Pedig az utóbbiban — te benned jobban biztam. Elgondoltam, ha kifáraszt a munka — ha kigúnyolt a sors — puha kezéd, áldó kezéd homlok-simitásától elűl a gond — enyhül a fájdalom.

És ime — nincsen senkim többé . . . nincs kinek panaszszót szólnék, hogy könnyítsek szívemen . . .

Tépjük ki az emlékezetet?! Érted-e valójában e fogalom értelmét? — Ez legjobban fáj, a legjobban talált. Kitépni az emlékezetet! Ehez nincs jogunk, ehez nincs erőnk. Se neked, se nekem. Az emlékezetet — a multat — hová küzdelmeinkben kifáradva visszatérünk — pihenni-borongni — melyen édesen mulat a szív, elandalodik a lélek . . . Melynek öröme bár elmúlt. de a rég kódében még szebben ragyog s kárpótol a jelen szenvedéseiert; melynek átélt búja-bánata megedz a jövő fájdalomával szemben.

S mit érzek, mit érezhetek én most? . . . kitesztva szívedből, melynek szerelme kárpótol minden csalódásért . . . Nem, nem tudom megnevezni azt az érzést, mely eltölt; kínoz, szinte bénává teszen . . . Az a levél pedig kísért ébren, üldöz álmaimban. Minden betűjéből ölt

Tavaszközeleg, enyhe szellők fuvalma érinti homlokunkat, pár hét múlva ünnepejük márczius idusát, a magyar ifjúság ez örök szép ünnepét. Gondoljon mindenki a „márcziusi ifjúságra“ s hassa át szívét mindenkinél e dicső elődök nemes példája; olvadjon el szívükről a nemzetietlenség rideg kérge, hogy szívünk véreinek minden kis cseppje forrón buzogjon a magyar hazáért, nemzetért és adjunk ez érzelmünknek külsőleg is kifejezést: *öltük fel mindnyájan a magyar ruhát!*

Tóth Dezső.

A nő és Vörösmarty három nőalakja.

Irta: *Toma István.*

(Folytatás és vége.)

A hol a nő eszmény, ott kultuszt teremt neki a művészet — írja *Grillparcer*.

Ha e kultusz szerint állapítjuk meg a női eszményt, úgy mi magyarok mondhatjuk első sorban: nincs sok nép, a mely szép nőnek oly kultusza lenne a művészetben, mint a magyar nőnek a magyar művészetben.

A francia írók, maga Dumas is, Zóla, Maupassant, Bourget csúfolják, korholják, vagy magasztalják nőik ledérségét — a francia drámák a házasságtörés bűnös légkörében játszanak, — a francia vígjátékok a válás, a családonkívüli szerelem terjesztésében utazzák körül a világ szinpadjait. — A német, angol irodalom női telve vannak az eszményiség beteges kinövésével, a szentimentalizmussal, az agyrémes képzelődésekben való tetszelgéssel. Az orosz irodalom női sirnak a vallásból fakadó előítéletek terhe alatt.

Mennyire másképp van ez nálunk! Népdalaink női duzzadnak az egészségtől, bájosak, természetesek, tiszták, szemérmesek és üdék.

Jókai önfeláldozó asszonyai, Jósika nemeslelkű, Kemény derék és erényes női, Mikszáth bájos leánykái, Katonának a hitvesi hűség, az ártatlanság virágával díszített Melindája, Aranynek önhibáján kívül szenvedő Piroskája — mind eszményei a nőnek.

Tompa mélyérzésű, Arany meleg hangú, Petőfi

méreg párázata nehezedik lelkemre. Szépnek álmodott jövő, de kevés hozzád a reményem! Sok szenvedésű jelen, de keserű is vagy...

Jól van — feledj el. Ne tudj rólam; de én kísérem minden léptedet.

Szentem vagy... Alakod egy ihletett perczen bevésődött a szívembe — a lelkembe örökre...

Egyedül... elfeledve...

Talán megtanít feledni a munka izgalma, az idő futása. A szabad természet, mely nem hazudik soha. A szép. Sötét eszmék kélnék agyamban — vérzik a szívem... Látod így támadnak a szív tragédiái. Először csalódik másban — azután meghasonlik önmagában...

* * *

A szél, az esteli szél végigborzolta a fák leveleit nyomában mindenütt sűgás-bűgás támadt. Felrezzentem. Álom volt... Álom-álom, oly szépen kezdődött s olyan szomorúan végződött...

Kibukkantam az erdő-szélen. Elöttem az út és én mentem a poros uton haza felé...

lángoló, égő szerelmi dalaihoz csakis a legtökéletesebb női ideál adhatta az ihletet.

Vörösmarty elbájoló, tündöklő szépségű nőalakjaihoz nem-e az eszmény magaslatán álló nő szolgált modell gyanánt? — A szőke Hajna, a bús Ida, a szerelmes Leila, a szőghajú Etelka, a nyájas Enikő. az ártatlanság képe Szép Ilonka — nem-e a női eszmény egy-egy individumai?

Keresném Vörösmarty nőalakjainak egy-egy pendantját a külföldi irodalom női ábrázolójánál, egy-kettőn kívül, nem akadok rájuk.

... A nő a legtökéletesebb és a nőt úgy ábrázolni, hogy az alkotás visszatükrözze a tökéletességet — a legnagyobb művészet, mondja Alexander Bernát, a francia Louvréről írt tárczájában — s a ki egy ilyen produkál, az méltó a halhatatlanságra.

Nekünk pedig van egy ilyen isteni művésznőnk. Nem egy nőt alkotott, de sokat, nem egy tökéletes közülök, de mind.

Ime e nők közül egyik, a költő legbájosabb teremtese: *Szép Ilonka*.

A szerelmes leány hevülését és hervadását mesterebben megrajzolni, meghatóbban elmondani nem lehet. A ki járt a virágok közt, s gyönyörködött a lilium nyílásában az megérti a művészetet, melylyel az ártatlan lélek szerelmének ébredését megrajzolta Vörösmarty. A ki látta derékon törni legkedvesebb virágát s szívében feltámadt a sajnálat e virág szirmainak hullásakor, az megérti: a liliumhullás hasonlatában az ártatlan szív hervadását.

A hervadó leány után megrajzolja a költő a női szépséget.

Vörösmarty életrajzírói mondják, hogy a Cserhalom Etelkájának megrajzolásánál Perczel Etelka, vagy Eötvös Károly szerint Perczel Krisztinka örök ideálja, első szerelme ihlette Vörösmartyt.

Ennek indokolása benne van Etelkáról, Zádornak írt egyik levelében, melyben a többek közt így ír: „Óh csak valami kivetni valót találnék benne! Nem találok! s mit benne iránta most már csak tiszteletnek véltém, minden képtelenségek belátása mellett is szerelemmé vált.“

A költő szeme keresi a leányon a kivetni valót — nem talál, de beleszeret: a női tökéletességbe. Azután folyton lelkében hordja eszményét a női szépségnek, s a mikor eposzának, a Cserhalomnak megírásához fog: belerajzolja a komor hadfiakról szóló énekbe szíve bálványát, Etelkának nevezi, mert ez a megfestett szépség az, a kit szeret és a kit szeret azt is Etelkának hívják.

Ime a művészi vonások közül egy:

„... Asszony nem szülhete ilyet,
Tej nem táplálá; hanem élt fenn illatozónnel;
Elkerülék őt a szelek és harmatba fűrszté
Arczait a hajnal s mert arczai szebbek azénál;
A hajnal csak azért lett szégyent vallva pirossá.
Nézzet bár szemeit; mi van ottan földi? Az éjféli
Legfeketébb foltját napnak közepébe, ha tennem.
Még az lenne talán szeme nyílt fényére hasonló.“

S e szépséget még élénkebben festi, a mikor költői leleményességgel a marczona hadfi szájába adja ezeket az ellágyulással, rajongással teli szókat:

„... mond s a hajnalt leimádkozom érte,
Elhozom a napot és minden ragyogásit az égnek,
S itt hagyom érte neked, mert ő maga szép nap előttem.“

A költő megírja a sötét levegőjű „Két Szomszédvár“-t és ismét megfesti Etelka alakját. Most is szépnek, mint máskor, most is gyöngédnek mint máskor, de ez az Etelka már szenved, sir és elhervad.

Miért? Mert az élő Etelka, a ki férjhez menve mennyet kereset — és férjében ördögére talált, nem volt boldog, szenvedett sirt és elhervadt.

Ezt a hervadó, önhibáján kívül szenvedő nőt festi a költő: *Enikőben*.

Az utolsó testvért is megöli Tihamér. Enikő kétségbeesik:

Arczai holt rózsák, szeme hulló csillag, alakja
Mint szobor a siron, moztatlan, néma, hideg, bús.

S ekkor belép a harczra, halálra készülő apa. A fájdalomtól összetört leány szemében kiszárad a könnyű, hogy vigasztalja a bánatos apát, holott maga számára se talál vigaszt.

Káldor, az apa visszatér a harczból Enikő örömtől reszkető karral öleli, vonagló szájjal csókolja, édes nyájaskodások közt vonszolja belebb a terembe, s „szép“ lelkében már derengeni kezd a szebb jövő képe, a mikor a várterem belsejébe érve, a vértés lovagban atyja helyett — családja kiirtóját ismeri fel — szívében végig nyilallik a fájdalom, „*habteste*“ összeroskad s meghal.

* * *

Enikő szenvedett, Enikő meghal. Miért? Mit vétett ez az ártatlan leány? Semmit! Egyedüli hibája, hogy ereiben a Káldorok vére folydogált.

Etelka szenvedett, Etelka bánattal dült a sírba. Miért? Mit vétett ez az ártatlan szép leány? Semmit! Menyországot keresett, s nem talált.

A költő, művész, az életből táplálkozik, s a hol az élet ilyen nőket nevel, ott a nő az *eszmény* magaslatán áll.

Ezért mertem én mondani: „Külföld férfiai hajtsatok térdet a *magyar nő előtt!*“

IRODALOM.

Szabadság, szerelem.

Költemények. Irta: Farkas Andor.

Lapunknak volt felelős szerkesztője — a mint már jelezve volt — egy kötet költeményt adott ki legközelebb „Szabadság, szerelem“ cím alatt. Megemlékezünk e könyvről mi is, nem annyira azért, hogy érdemleges kritikát mondjunk róla, hanem inkább azért, hogy lássa az olvasó közönség, miképen gondolkodik, milyen véleményeket alkot az egyik ifjú a másik alkotásairól.

A ki Farkas Andor könyvét a kezébe veszi, annak azonnal feltűnhetik a hangzatos cím s ebből következőt azt hiheti, hogy valami Petőfi-utánozóval van dolga, mert tudvalevőleg Petőfi Sándor költészetének jellegéül használta azt, a mit Farkas Andor címül használ. De átolvasván e könyvet azzal a jóleső meggyőződéssel tesszük le azt, hogy benne egy önálló nyomokon haladó, szép tehetségű költői lélek alkotásaiban gyönyörködünk.

Költészetének tárgyát, mint már a könyv címe is mutatja, a szerelem és szabadság képezik. Miről is álmodhatna edesebben a rajongó ifjú szív, mint a szerelemről és a szabadságról.

A szerelem sugallta költemények túl súlyban vannak e kötetben s ezek képezik tulajdonképen a könyv értékesebb részét, mert ezek egyszerűségüknek, őszinteségüknek varázsával és nyelvezetüknek tiszta zenéjével szívünk legmélyebben fekvő húrjait is rezgésbe hozzák. Az „Egyedül, Találkozás, Tünődés, Áldom a teremtet, A rózsá halála, Szerets-e“ stb. című költemények

olyan kellemes érzelmeket támasztanak bennünk, mint mikor virágos mezőben járva egy-egy ibolya, egy-egy vadrózsa illatát élvezzük.

A szerelmi dalok között helyenként elégikus hangú költemények is előfordulnak, melyeknek tárgya az ősz, a mulandóság és bizonyos fásult életunalom. — Ezek nem igen emelik a könyv értékét s nem is illenek a szerelem és szabadság rajongó dalnokának ajkára. Olyan hatást gyakorolnak reánk, mint mikor a rózsás ligetben hervadt sápadt leveleket látunk s bosszankodva kérjük: Hogyan kerülsz te, száraz lomb, a kikelet virágai közé?

A szerelmi dalok után „A megtért“ című költői beszély következik, melyet már ismernek olvasóink elapok hasábjairól.

Ezt követi a Don Juan dala, mely egészen kiri a gyűjtemény nemes irányú darabjai közül, a mennyiben ez annak az újabbkori beteges szecessziós költői iránynak a hatása alatt született, mely annyi izléstelenséggel rútitja el a költészet templomát.

Ezután azok a költemények következnek, melyek a czimben a szabadság szóval vannak jelölve. Ezek egyes kiváló alkalmakra, Márczius idúsára, október 6-ra, Petőfi halálának félszázados, Vörösmarty születésének százados évfordulójára stb. irattak.

Fogyatkozásképen kell megemlítenünk e költeményekre, hogy némelyikben imitt-amott a nyelv csengésében elvész az értelem vagyis sokszor egy-egy szép kifejezésért vagy csengő rímért feláldozza a gondolatot, de általában magas szárnyalás, gazdag eszmei tartalom e költemények főjellemonása s az a nemes lobogó lelkesedés, mely mindenikből kisugárzik, elismerést és tiszteletet érdemel.

A mi költeményeinek a nyelvezetét illeti, erről is csak elismeréssel szólhatunk.

Jeles tulajdonsága, hogy szerencsésen meg tudja választani a hangulatnak megfelelő alakot. Találó hasonlatok, gyönyörű költői képek nagy számmal fordulnak elő verseiben. Gördülékeny sorai, tisztán csengő rimei olyan édesen érintik lelkünket, mintha valami kedves zenét hallanánk.

Végzetre elmondhatjuk, hogy ez a szép könyv feljogosít minket arra a reménységre, hogy a jövőben még a Farkas Andor neve ama jelesek sorába emelkedhetik, kik főiskolánk dicsőségének fényes koszorúját olyan szép levelekkel gyarapították.

Zajdó László.

* **Lapszemle.** A „*Kolozsvári Egyetemi Lapok*“ febr. 15-én megjelent számában sok elismerésre méltó cikket olvastunk. Bodor Aladárnak „A tudományok szentelt csarnoka“ cz. kitűnő vezércikkéhez méltóan sorakozik Buday Árpád „A bölcsészeti szakosztály“ hosszabb lélekzetű, immár befejezett cikke. A csinos versek, továbbá a jól és ügyesen szerkesztett rovatok egytől-egyig hozzájárulnak a lap színvonalának emeléséhez. A magyar ruha behozatala érdekében tartott közgyűlés jegyzőkönyve, mely e számhoz van mellékelve — hatásos hangulatot kelt az eszme érdekében. A budapesti „*Egyetemi Lapok*“ alsó czimzetének második fele: „Az egyetemi kör és a magyar diákság hivatalos lapja“ — időről-időre illuzoriussá, valótlanná kezd válni. Nem akarjuk kétségbevonni K. E. szerkesztői ügyességét, csupán azt konstatáljuk, hogy a nagy hanggal, nagy reménnyel indult, szebb napokat is látott lap, közel jár az ellaposodáshoz, szomorú példa erre a febr. 27-én megjelent szám, mely hangosan tanítja, hogy mint lehet egy kis szerkesztői álguyességgel „betöltött“ lapot előállítani. Lehetséges, hogy titkolt, de különben fontos okok hajtják erre a szemva-kitó, vagy ha úgy tetszik, kényszer munkára a szerkesz-

tőséget, de akkor hagyjon alább azzal a magasanjáró és kicsinylő hanggal, melylyel a vidéki eszmék és becsületes igyekezettel szerkesztett újságtermékek felett itélkezik. — Végül pedig: nem azt mondjuk mi, hogy a mit ír, nincs jól megírva (a tárczaverseket kivéve) — csupán azt ajánljuk, hogy mást is írjon s illik, hogy „a magyar diákság hivatalos lapja”-nak hirdetett újság tudomást vegyen a vidékről is, s erről, ennek mozgalmairól szólva méltányosabb és komolyabb hangot használjon. *t. i.*

* **Gazdag** tartalommal jelent meg a ref. theológusok „Közlönyé”-nek 10-ik száma. Vezércikke lelkes utóhangja a múlt hó folyamán Pesten tartott protestáns theológus konferenciának. Van benne részletes tudósítás a konferencia lefolyásáról, meleg szép szavakban vázolja a pestiek belmissiói tevékenységét. Több komoly theológiai czikk, (Istenhez vezető út, Katholikus egyesületek stb.) vallásos vers, bibliai kép Sallay Gyulától, lapunk felelős szerkesztőjétől, hirovat, teszük élénkké és változatossá az ügyesen szerkesztett lapot, mely minden tekintetben hivatása magaslatán áll.

* **Diákalmach.** A *Ludvigh* Rezső és *Szemenyei* Kornél szerkesztésében megjelent és a párisi nemzetközi diákkongresszusra francziául is kiadott „*Magyar diákélet és diákegyesületek*” cz. mű, mely a magyar diákság életével, feladataival behatóan foglalkozik, az összes magyar ifjúsági egyletek történetét és jelen állapotát feltünteti, — mint a szerkesztők köriratából értesülünk — az ifjúságnak ez igazán becses munka iránt tanúsított közönye folytán még mintegy 700 korona deficizzel (nyomdai számla) küzd. E munka a debreczeni diákkongresszus határozatából jövőn létre az egész magyar diákság vállalata. Kötelessége azt minden magyar ifjúnak pártfogolni. Ára oly csekélység — e testes kötetnek — (2 korona), hogy mindenki könnyen megszerezheti. De kötelessége volna legalább is mindazon egyleteknek, melyeknek állapota benne fel van tüntetve, e munkát könyvtáruk, vagy irattáruk számára megrendelni, hogy így az egész magyar ifjúságot terhelő e szégyenletes adósság rendezhető volna. Főiskolánk összes egyleteivel foglalkozik a diákalmach; felhívjuk azért őket a kérdésben való kötelességük teljesítésére. (td.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Diákkongresszus.** Az évenként tartatni szokott diákkongresszusról eddig még semmi hír. Talán a budapesti egyetemi kör zavaros helyzete bénítólag hatna az egész magyar diákéletre s a vidék a központból hiába várva az irányítást magától nem akar a kezdeményezésbe fogni? Nem ismerjük az okokat, melyek ez ügy előkészítését eddig is késleltették, nem tudjuk, mint vélekednek a kongresszus megtartásának kérdésében Kolozsvár és Debreczen, mely városok ifjúsága az eddigi kongresszusokon a pestiek mellett a legelőkelőbb szerepet játszotta, de tudjuk, hogy mindkét helyen az egész év folyamán pezsgő ifjúsági élet uralkodik s így lehetetlennek tartjuk, hogy e kérdés ne foglalkoztatta volna őket. A pesti egyetemi ifjúság képviseltetése az egyetemi-kör bezárása mellett sem ütköznék nehézségekbe, mivel a képviselőlet ügyis egyesületi alapon történvén a többi egyesületek által képviselettel magát az egyetemi ifjúság. S a központ és vidék közt az év elején felmerült ellentétek is a személyes érintkezés által volnának legkönnyebben, barátságosan elintézhetőek. Tárgyakban hiány alig esnék. A tavalyi

kongresszuson felvetett eszmék, a magyar ifjúság magyar ipárpártolása, a magyar diákszövetség ügye, diáksajtó és az újabban felszínre került magyar ruha viselése kapcsolatosan az egységes diákjelvények kérdésével, a diáktestületek szervezése (melynek előkészítésére nézve az eperjesi jogásztöbbség kapott megbízást), mind oly dolgok, melyek bőséges eszmecserére adnának alkalmat. Azt hisszük eddig legnagyobb akadály az, hogy meghívás legalább hivatalosan, nem érkezett. Az Egyetemi lapokban úgy olvastuk az ősszel, hogy a selmeczbányai akadémia szívesen látná a gyűlésező magyar ifjúságot; ha a meghívás hivatalos formában is megismételtnék s a kongresszus összehívására a szükséges lépések megtétnének — úgy gondoljuk — Selmeczbányán tanulásokban és eredményekben gazdag kongresszusa folytathatná le a magyar ifjúságnak. A diákkongresszus ügye iránt érzett meleg érdeklődéssel hívjuk fel tehát az egész magyar ifjúságot, hogy foglalkozzék e kérdéssel. (t. d.)

— **Olvasóköri közgyűlés.** E hó 24-én tartott közgyűlésen választotta meg az olvasókör a megüresedett helyekre az új tisztviselőket. Könyvtárnok nagy szótöbbséggel *Balázs* József III. éves joghallgató, pénztáros *Farkas* István III. éves theologus, bizottsági tag pedig *Batta* György IV. éves joghallgató lett.

— **Márczius 15. megünneplése.** Az e hó folyamán tartott népes ifjúsági közgyűlés nagy lelkesedéssel határozta el márc. 15-ének megünneplését. Az ünnepélyt megelőzőleg reggel istentiszteletre megy a főiskola ifjúsága, a hol *Baksy* István senior imádkozik. Az ünnepély további pontja az ez alkalomra fényesen díszített imateremben folyik le. Ünnepi szónoklatot *Rohoska* József úr (theol. tanár) fogja tartani. Az ünnepély fényét és hazafias hangulatát emeli majd az ének- és a zenekar működése, továbbá a felkért szavalók. A közgyűlés pályázatot nyitott egy hazafias ódára is, melynek beadási határideje március 6-án jár le. A nyertes óda jutalma 20 korona. Az ünnepély követőleg este táncmulatság lesz a városháza összes termeiben. A táncestély, mely a vidék legsikertelenebb és leglátogatottabb mulatsága ez éven különösen fényesnek ígérkezik. A rendezőség, élén K. Benkő Sándor háznagygyal, egy 30 tagú hölgyrendezésőség összeállításán fáradozik. Tervbe van véve egy alkalmi (báli) lap s a hölgyrendezők tiszteletére irandó tánczene stb stb.

— **Torna-egyleti gyűlés.** Az e hó 18-án tartott torna-egyleti közgyűlés elhatározta, hogy hivatalos fővegyül búr-kalapot visel s ezt magyar forrásból szerzi be. Örömmel regisztráljuk a torna-egyleti tagoknak a hazai ipárpártolás érdekében hozott határozatát s melegen ajánljuk a tesvér-egyesületek figyelmébe.

— **Az ünnep-leltár** megszerkesztésével az ifjúsági közgyűlés *Csomár* Béla theol. elnököt bizta meg, ki már régebbi idő óta szorgalmasan gyűjtötte a szükséges adatokat. A füzet a napokban hagyja el a sajtót.

— **Tisztújító gyűlés.** A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat” február hó 12-én tartotta meg ez iskolai év második felében első közgyűlését. A gyűlés egyetlen tárgya eredetileg a *Farkas* Andor eltávozásával megüresedett alelnöki szék betöltése volt. A tárgy fontossága megérdemelte volna, hogy a társulat tagjai teljes számmal jelen legyenek — s hogy ez nem így történt, hisszük — hogy ennek oka a szokatlanul idő s az a körülmény volt, hogy a tagok közül sokan az első félév végeztével rövid vakációzásra haza utaztak, s így a gyűlésen részt nem vehettek.

Denique 40 tag közül csak 15-en jelentek meg, a kik aztán titkos szavazással Marton János urat, a társulat eddigi érdemes titkárát választották meg az alelnöki állásra. Az ő megválasztásával megüresedett titkári állásra a körülmények nagy közbejártsága és a lemondások folytán ráesett négy szavazattal Szabó József nyerte el, melyet saját szavai szerint eddigi munkássága alapján meg nem érdemelt. A társulat bizalmát mindketten szép és lelkes beszéd kíséretében köszönettel elfogadták. Mi Szabó úr pironkodása ellenére is konstatáljuk, hogy társulatunk e kipróbált és jeles tehetségekkel élén, a kik a társulat iránt érzett érdeklődésüknek s munkakedvüknek annyi fényes jeleit adták már bizalommal néz jövője elé s erősen hiszi, hogy eddig nem ismert fényre és virágzásra fog emelkedni, mert hisz a vezérek hasznosan alkalmazott s kifejtett tevékenysége a körre is mindig biztatólag és buzdítólag hat. Kár, hogy a tagok teljes számmal jelen nem voltak s hogy így impozánsabb alakban nem nyilatkozhatott meg a társulat bizalma.

— **Végzett joghallgatók.** Az első félév végeztével kilencz joghallgató kollégánk vette ki az absolutoriumot u. m. *Bóna Lajos, Keresztúri Béla, Nagy Béla, Nagy Barna, Csorba Sándor, Farkas Andor, Szinyei Béla, Kelemen Gábor és Jászter Kálmán.* Mi szívből kívánjuk nekik, a kik már végleg búcsút mondtak a diákéletnek, hogy találják fel az életben eszményeiket, lássák teljesülni reményeiket, melynek teljesüléséért eddig is küzdöttek. Diákéveik pedig kedves emlékeként éljenek szívükben.

— **Esküvő.** *Jászter Kálmán,* akadémiánk volt tagja febr. 14-én esküdött örök hűséget *Tóth Ida* úrhölgynek: Kázméron. A frigyhez, mi is, mint annyi sokan igaz szívből gratulálunk.

— **A görög-pótló tanfolyam** behozatalát, a mely mellett a gimnáziumi tanári testület állást foglalt, a köziskolai szék egy szavazattal visszavetette és az eddigi állapot meghagyása mellett döntött. Tehát főiskolánkban ezután sem lesz görög-pótló. Nem fogadhatta el a köziskolai szék a görög-pótló intézmény behozatalát a következő főbb okokból: 1. Mert a görög-pótló intézmény alkuszéri jelenség a hazai gimnáziumi oktatás körében s annyi balszerencse járt vele kisértésével, hogyha visszavonásával nem szenvedett volna érzékeny vereséget némely nagyjaink leleményessége és hiúsága, már régen túl lehetne a hazai tanügy ennek mesterséges ápolgatásán. Nem fogadhatja el a köziskolai szék a görög-pótló tanfolyam behozatalát, 2. mert még mostani javított formájában is alkuszéri jelenségnek tartja, a mi nem egyeztethető össze a gymn. oktatás eddigi eszméjével s nem felelhet meg az oktatás eszményének sem. Nem fogadhatja el, 3. mert a görög-pótló intézmény mai módosított minőségében is többet ölel fel, mint a mennyivel a gymn. növendék a négy alsó osztályban szerzett ismeretei mellett megbirkózhatnék. 4. Mert a mi abban lényegnek s a gymn. oktatásra nézve jó eredményeknek tekinthető, az a mai gymn. rendszer mellett is megvalósítható, a növendékek lelkébe átplántálható. Nemcsak, hanem rendes egészséges viszonyok között a gymn. oktatás szellemének az egész rendszert átható lüktetése mellett, ez az átplántálás, tehát a görög-pótló lényegének megvalósítása a mai gimnáziumból nem is hiányozhat soha. 5. Mert arra, a mi a görög-pótló behozatalát leginkább ajánlani látszik, t. i. az izlés nemesítésére s az u. n. aesthetikai érzék fejlesztésére a mai gimnázium, ha rendeltetésének igazán megfelel, a nélkül is kellő eszközökkel rendelkezik.

6. Nem fogadhatja el a köziskolai szék a görög-pótló tanfolyam behozatalát, mint olyan kísérletet sem, a minek reménylhető, de még meg nem bizonyosodott eredményei nincsenek egyenes arányban a reá fordítandó költségekkel. Ezek az érvek bőven kifejtve találhatók a Sárospataki Lapok ez évi 5. számában.

— **Kinevezés.** *Nagy Béla* végzett joghallgató, mint örömmel értesülünk a s.-a.-új helyi törvényszékhez dijas joggyakornokká neveztetett ki.

— **Jogász ifjúság,** mint halljuk, április hónapban dr. *Finkey Ferencz* úrral tanulmány útra megy. Az út czélja a börtönügyek lenne. E végből megtekin-tenék Illavát, Vácot, Mária-Nosztrát, az aszódi javító-intézetet stb. *Finkey* úr ez által ismét jelét adja annak, hogy nem kimél semmi fáradságot, ha tanítványai kiképzéséről van szó.

— **Halljuk a verset.** A ki pataki diák volt életében, az bizonyára tudja, hogy mikor szokott ez a kiáltás orkánszerűen felhangzani az ódon kollegium falai között. A kik nem tudják azoknak kedvéért ideírjuk, hogy az electio alkalmával, vagyis midőn az alma máter legatusai összegyűlnek az ünnepek elválasztásavégett, akkor szokott az a kiáltás felharsanni a theologusok, jogászok, gimnazisták és a nagy ünnepélyre betolakodott alkalmatlan kis mendikások ajkán. Ekkor aztán felemelkedik valamelyik muzsafi és elszavalja a verset, a melyben ékes rigmusokban humorosan figurázza ki az ifjúság népszerű és népszerűtlen „alak“-jait. Egy ilyen verset bocsátott közre barátai ösztönzésére Miskolczi Simon János, főiskolánk népszerű poétája, melyet a karácsonyi electio alkalmával szavalt el és vele olyan homéri kaczagást és derűtséget keltett, a milyennek már régóta voltak tanúi a kollégium ódon falai. Erre a költeményre — mely mint a madár ágról-ágra, úgy száll egy idő óta szájról-szájra, — meg kell jegyeznünk, hogy a szerzőnek van tehetsége a humorra, de nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy a kifigurázott alakokkal, szemben nagyon érvényesítette a poétika licentiát. Azért kell ezt ezen a helyen kijelentünk, nehogy valaki e vers benyomása alatt alkosson véleményt egyik-másik meghalhatatlanított kollégánkról. (z. l.)

— **A magyar irodalmi Önképző-Társulat** kisebb költeményre kitűzött pályázatán a megosztott díjat Sallay Gyula és Evva István költeményei nyerték el.

— **A theologiai ifjúság rendkívüli közgyűlése.** A sárospataki theologus ifjúság február 15-én rendkívüli közgyűlést tartott, melynek tárgya a Nagy Vincze-féle támadás ellen való állásfoglalás volt. A theologus ifjúság egy szívvel-lélekkel úgy nyilatkozott, hogy rosszalja és visszautasítja mindazon vádakot, melyeket Nagy Vincze budapesti theologus a debreczeni „Theologus Közlönyben“ megjelent „A mit nem tudunk megérteni“ czimű cikkében főiskolánk theologijának tanári kara ellen intézett. Nagy Vincze ebben a cikkében a mi dicső múltú főiskolánknak — a melyről büszkén elmondhatjuk, hogy az a magyar kálvinizmus egének egyik atlasz-válla — a körülményeket és célokat bölcsen mérlegelő theologiai tanári karát theologushoz nem illő modorban támadja meg, mivel nem engedte meg a theologus ifjúságnak, hogy magát a pestiek által rendezett theologus-konferencián képviseltesse. E miatt aztán elmondja tanárainkat kevés tudású öreg bácsiknak, a mult emlékein merengőknek, az elveket helyek szerint változtatóknak, a theologusok gyakorlati képzésére semmi gondot fordítóknak . . . stb. Ezekkel az alaptalan, sőt rosszakaratú vádakkal szemben a sárospataki theologus ifjúság

kijelenti, hogy Nagy Vincze támadását elítéli, vádjait egyetemlegesen visszautasítja és hogy tanárait hitben, tudományban, elvekben vezéreinek tekinti s hozzájuk minden tekintetben bizalommal és szeretettel ragaszkodik. Egyúttal elhatározza, hogy ezen egy szívvel-lélekkel történt állásfoglalást a debreczeni theológus Közlönyben is közzéteszi egy cikkben, melyet Sallay Gyula, lapunknak felelős szerkesztője fogalmazott.

(z. 1.)

— **Az egyetemi ifjúság egy része** még mindig nem tud megnyugodni az egyetemi tanácsnak a kereszt ügyében hozott határozatával. Nem tudja belátni, hogy a mily visszatetszést szült az egész magyar ifjúság és a liberális közvélemény előtt az ő felekezeti elfogultságra mutató keresztkérvényük, ép oly megnyugvással és megelégedéssel fogadta mindenki az egyetemi tanács ismeretes határozatát, a mely a kérvény félretételét mondja ki. Azok az egyetemi hallgatók tehát, kik egyes néppárti képviselőket „a kereszt védelméért“ üdvözlnek, nem a magyar ifjúság támogatására, hanem csak a minden áron fészkelődőket illető megítéltetésére számíthatnak. (td.)

— **Zenetörténeti előadás.** Elvezetes délutánban volt része annak a kis, de intelligens közönségnek, mely a sárospataki állami tanítóképző dísztermében Hodossy Béla zene-tanár által rendezett zenetörténeti előadáson résztvett. A program, zene- és énekszámmain kívül a szavaltatok, s Hodossy tanárnak a zenetörténeti fejlődését ismertető felolvasásai, egytől-egyig tetszéssel találkoztak. Leghatásosabb és a program legkiemelkedőbb pontja: Hodossy tanár által finoman énekelt dalok voltak, melyeket dr. Finkey Ferencz jogtanár kísért zongorán. Az előadást este tánemuatltság követte.

— **Kongresszusi jegyzőkönyv.** Most jelent meg a magyarországi ev. ref. theológusok 1900. év május hó 1-én Debreczenben tartott kongresszusának jegyzőkönyve a Nánássy Lajos és Bary Gyula jegyzők összeállításában. A csinos kis füzet hű képét tárja fel annak a pünkössti lelkesedéstől megszentelt összejövetelnek, a melyet a kálvinizmus jövődöbéli hirdetői több magasztos és őket közelebből érdeklő eszmék megvalósítása végett rendeztek.

— **Lapunk zártakor értesülünk,** hogy az Egyetemi Körnek, a körben előfordult tettlegességek és zavarok miatt Dr. Bókay orvoskari dékán, rektori teljhatalmu megbízott által a mult év november 26-án felfüggesztett autonómiáját — az egyetemi tanács — némi megszorításokkal helyreállította. A megszorítások közt van az alapszabályoknak április 20. határidőig való olyan módosítása, mely a választásoknál előforduló visszaéléseket meggátolta és a Kör tagjaiul csak *tudomány* egyetemi hallgatókat fogad be. E megszorítások egyszersmind korlátozzák a Kör helyiségében való kártya játékot is. Most miután az Egyetemi Kör autonómiáját visszanyerte, reméljük és várjuk, hogy a magyar diákság első egyesületéhez méltó intenzív eredményes munkálkodást fog kifejteni. Ezzel egyidejűleg veszszük a hírt, hogy az egyetemi tanács a választási küzdelmekből folyó affairók miatt Szundy Károlyt, Aczél Endrét és Horváth Zoltánt *egy fél évre* való elutasítással, Patzauer Kornélt és Köpösdý Dezsőt pedig *consilium* *abeundival* sujtotta.

Tisztelettel kérjük a szerkesztőségeket, hogy a cserepéldányokat (főszerkesztőnk nevére) pontosan küldjék. A D. F. L.-kat január óta (5., 6. szám) nem láttuk.

CSARNOK.

Nem tudom én

*Nem tudom én, hogy a szívem
Hova vágyik, miért eped,
Tán' elszállni, elrepülni
Föl a magas mennybe veled!
Oda, — hol a szerelemmel
Nem testvér a kín, a bánat,
És a hol a szív szeretni
Soha, soha el nem fárad!*

*Néha meg úgy érzem, mintha
Olyan világ felé vágnék,
Hová nem hat a napsugár!
A hol nincsen fény csak árnyék!
Oda, a hol ezek a nagy,
S elérhetlen álmok, vágyak
A forrongó, fájó, égő
Szívvel együtt jéggé válnak!*

*Oda e hát?! Nem! Nem! Érzem, —
Hogy ez mind csak ábránd, álom!
Hogy én csak a te két puha
S ölelő karodba vágyom.*

Emlékkönyvbe.

*Ki csillagot akar látni
Soh'se menjen olyan messze
Ne keresse fent az égen,
Nézzen a te két szemedbe!*

*De az, a ki nem akarja
Hogy a szíve fájjon, égjen,
Az keressen csillagokat
Inkább csak a magas égen!*

Sallay Gyula.

Bohém vér.

Irta: Evva István,

— Ez a szép, kis, hangulatos cikk mutatvány, szerzőnek „*Hangulatok*“ czimmel, tavasszal megjelenő s 15 drb. ehhez hasonló, rövidebb lélekzetű rajzot tartalmazó kötetéből. Bátorkodunk tehát e cikkre s az említett kötetre az érdeklődők figyelmét e helyen felhívni. —

Nyugtalan vére nem hagyta pihenni. Ha már egy helyet megunt, vágyai tovább úzték. Most éppen délre vágyott. Túl azokon a ködös hegyeken, melyek a derengő távolban a mennybolt szélét érintik; ott a hol „kékebb az ég,“ „zöldebb a rét,“ a hol forróbb a napfény, szében nyílnak a rózsák, csillagosabb az éjjel és kéjesebb a szerelem.

Szép nyári alkonyat volt, ahogy megérkezett. A csodálatosan tiszta levegő szinte megnagyobbított minden tárgyat, szélesebben vonta meg annak körvonalait.

Csupa hangulat, csupa költeménybe illő poézis, csupa melegség és illat áradt széjjel a gyönyörű tájról.

A festő ittasulva nézte mindezt s merengő lelke nem bírt betelni az édes impressziókkal.

* * *

Gyönyörű kertben, rózsá lúgas mellett volt felállítva az állvány. Előtte egy kerti széken szép, szöke

leány űlt lebontott arany szőke hajjal. A festő áhítattal lopolt meg minden kicsi vonást a remek arczon s igyekezett életet lehellni a sima vászonba . . . Festett lázasan, mialatt epedő pillantásokat vetett a szép modellre. Olyan izzók, olyan delejesek voltak ezek a nézések, hogy a leány szinte megbűvölve csukta le mindannyiszor szemeit, nem volt képes kiállani e tekinteteket.

Egyszer csak a művész leteszi a palettát és eszet. Oda ül a leányhoz. Egyik karjával átfonja derekát, másikkal kezét fogta meg.

És a lány nem igyekezett kiszabadulni az ölelő karok közül, valami lenyügöző hatalom, valami tehetetlen, kéjes érzés járta át összes tagjait.

A festő pedig beszélt hozzá édes szerelmes, eddig soha nem hallott nyelven:

— Szeretlek, forró szivemmel, rajongó lelkeimmel, ábrándjaim érintetlen szent eszményiségével, szeress te is, szeress!

És zó ajkát oda forrasztotta a lány pihegő szájacskájára s szerették egymást; az egyik 18 éves regényes, ábrándos szerelemmel, rendíthetetlen bizalommal; a másik forró, zibongó vérének fellobbanó, perzselő, de léha szenvedélyével.

* * *

A kép be lett fejezve. S a művész lelke már ismét messze szállt. Nyugtalan vére űzte őt megint tovább, frissebb, újabb táplálékot szerezni érzéki ingerének. Oda a hol ennél is kékebb az ég, zöldebb a rét, a hol forróbb a napfény, szebben nyílnak a rózsák, csillagosabb az éjjel és kéjesebb a szerelem.

Egy meleg kézzoritás, egy bucsú-csók — aztán a lány és a festő elváltak örökre. A könnyű kocsit gyorsan gördül tova. A lány fel áll egy ledől fa törzsre s úgy néz utána a kendőjét lobogtatva int feléje Istenhozzádot. S mikor letörli szeméből azt a két könnyecpet, már csak egy kis pontnak tűnik fel előtte, de azért egyre őt látja, szemei előtt ragyog az a két szem, a melyből nem rég szép jövőt s boldogságot olvasott.

Vajjon látja-e még valaha? Szíve ott benn fájdalommas zokogással feleli rá: soha-soha sem! Úgy állt ott megdermedve, kegyetlen ébredéssel regényes álmaiból a rideg valóra.

Megadó, tűró lelke, mindenben megnyugvó szelíd-sége csitogatni kezdte a véres rongyokba tépett vonagló szívet:

— Hisz' nem lehet mindenki boldog e világon!

A festőt pedig nyugtalan vére űzte tovább oda, a hol csillagosabb az éjjel és kéjesebb a szerelem.

Émlék.

Kicsengett még a polka francè,
Meg-megujszta a cigány,
S én künn hallgattam küzdve széllel,
Borongós téli éjszakán.

Az ablakokra néztem egyre
Könnyezve a cigány dalán,
Nem tudom mért, de fáj a szívem
Azon a téli éjszakán.

Az fáj nekem, hogy mig vigadva
O tánczot lejt a más karán:

En itten állok küzdve hóval
Borongós téli éjszakán. Németh Pál.

Kende Zsolt.

— Simon János. —

Alusznak mind a csillagok,
Ezüstös fényben nem ragyog
A szende szőke hold.
A réti úton egy lovag
Száguld, miként a gondolat:
A büszke Kende Zsolt.

Ily bösz viharzó éjszakán
Ellent üldözni megy talán,
Vagy ő az üldözött?
Tündér az, ki ingerli őt,
Szerelme űzi, mely előtt
Nincs rém a vész között.

„Dühöngj vihar s a kék eget
Lepjétek sűrűn fellegek!
Ez éj kell énnekem.
Egy árva földi lény se' lát:
Aranyvár ékes angyalát
Most megszőktethetem.“

Repül a hős alatt a mén;
Aranyvárból egy gyertyafény
Édes reményre int,
Ott várja őt a szép leány,
Hágcsót kötött ki ablakán . . .
Feláll neszt hallva kint.

„Piroska, szívem angyala,
Hű Zsoltod im' meg nem csala,
Nyisd hát ki ablakod,
Eljöttem érted szép felem!
Omolj nyakamba s jöjj velem:
Ló vár reánk amott.“

„Hű Zsolt vitézem! Baj nem ért?
Mily üdv! . . . De ah . . . az Istenért . . .
Hisz' megsörrent a kard.
Apám e más' szobában fekszik itt,
. . . Felkelt . . . Már hallom lépteit,
Siessünk: erre tart.“

Bájos híveddel, jó vitéz,
Óh szállj le gyorsan, szállj: a vész
Nyomodba ére már;
Ajtó csikordúl, berohan
Majláth a várúr kardosan,
Az arcza tűzben áll.

„Szavam kijátszva? Menny, pokol!
De hah, mindkettő meglakol,
Halálba szőktetek!“
Suhint és vág a szablya-él:
Elmetszve a hágcsó-kötél
A hű szívek felett.

* * *

A zöld mezőn a vár alatt,
Hol összefolyt két vérpatak:
Sirdomb emelkedik.
A síron szép virág tenyész,
Habancz leány s kurucz vitéz
Békében fekszik itt.

A vándor, a ki erre jár,
Egy halvány ősz vitézt talál
Előtte rendszeren.
Itt áll merengve, szóllanul,
Ritkán ez hangzik ajkirul:
„Leányom, édesem!“

Álom.

Álmodtam!

Álmomban nagy ünnep volt. A szerelem istenasszonya testet öltött magára s leszállott a földre. Gyors röptű heroldjai körül repülték a földtekét, mindenütt hirdelve, hogy mindenki a ki szeret, jelenjen meg mindenható úrnője előtt, mert itélkezni, jutalmazni vagy büntetni akar érdem szerint.

A tért, hol az istenasszony székel, csakhamar beláthatatlan embertömeg lepte el. Voltak ott tüzes, életerős ifjak s őszbeborult, reszkető aggastyánok, — alázatos szolgák s büszke urak, — koldusok, a kik még éhezve is szeretnek s országok felett uralkodó, hatalmas királyok, — hiszen a szívek között nincsen más különbség, csak annyi, hogy az egyik például huszonöt, a másik meg ötven év óta dobog már, ugyanazon érzelmek hatása alatt, s hogy míg az egyiket daróc és rongy, addig a másikat finom posztó, vagy hermelin köpenyeg fedi.

A kihallgatás gyorsan folyt. Voltak, a kik az istenasszonyhoz nevetve mentek be és sírva jöttek ki tőle, mások ismét, a kik sirtak, örömtől s boldogságtól ragyogó arczczal távoztak el. Olykor-olykor hozzám hatott el az istenasszony ítélkező hangja, mely egyszer haragosan zúgott, mint a mennydörgés, azután lágyan édesen csengett, mint a seráphok éneke.

Végre reám került a sor. Beléptem, s bátran hordtam körül tekintetemet, de a nagy fényesség pillanatra elvakított. Majd a mint hozzá kezdtek szokni szemeim, megpillantottam a szívek mindenható Úrnőjét. Ott űlt szívekből emelt trónusán. Habtisza, tökéletes idomait könnyű ezüst szálakból szőtt lepel fedte. Fején gyémánt korona ragyogott, mely alól hullámos fürtökben omlott ki éjsötét haja. Fekete, ragyogó szemeit kérdőleg fordítá felém.

Imádattal hajtottam térdet előtte.

— „Szeretsz, — kérdé aztán. — Felelj őszintén, mert én a szívedbe látok.“

— „Hatalmas Úrnőm! — feleltem én — ha szívedbe látsz, akkor nem szükséges beszélnem. Akkor látod, hogy a benne forró minden csepp vérnek egyedüli vágya, hogy Neked áldozzon, Neked szolgáljon hűséggel, engedelmesen. Akkor tudod, hogy én vagyok a Te leghűségesebb alattvalód.“

— „Látom, igazat mondtál! — S boldogít e szerelmed?“

— „A mily nagyon csak a szerelem boldogítani képes! Néha azt hiszem, hogy még a csillagok végtelen hazájának a határain is túl járok, néha meg úgy érzem, mintha fájna, de még így is több benne a gyönyör, mint a fájdalom. De minék fessek tovább előtéd, hiszen Te, Mindenható Úrnőm, legjobban tudod, mit tesz az, szeretni, s viszont szerettetni!“

— „Nos? és kívánsz-e boldogságon kívül más jutalmat szerelmedért, hűségédért?“

— „Oh kívánok, mert jól tudom, hogy a női szív a változékonyság örök symboluma! Rejtély, a mely megoldhatatlanságában hasonlít az istenség örök titkához. Egy világ, a melynek egyetlen törvénye van csupán, a szeszély. A ki boldogságát egy nő szerelmében keresi, olyan, mint a játékos, a ki mindenét teszi egy kockára s csak a pillanat kétes szerencséjétől függ, hogy mindent nyer-é, vagy mindent veszít! Én reá tettem! — azt kívánom tehát, hogy az a szív, a melynek dobbanásait visszhangozza az enyém, ne dobogjon soha-soha másért, csak értem, hogy szeressen engemet mindaddig, míg én is szeretni fogom őt, szóval mindörökre! Te, ki a szívek korlátlan Úrnője vagy, megadhatod ezt nekem!“

— „Sokat, nagyon sokat kívánsz! Lehet, hogy megadom, lehet hogy nem, de tudni bizonyosan soha sem fogod, mert csak úgy maradsz hű alattvalóm. A bizonytalanság mindig szítja a szív tüzét. Ez kölcsönzi a szerelemnek azt a mindenható erőt, a melylyel korlátlanul uralkodik az emberi szívek világán. Ez az az erő, a mely a szívet folyton küzdeni hívja boldogságáért, szerelméért.“

E szavak hatása alatt csüggedten hajtottam le fejemet.

— „Nem értem — szóltam aztán könybe lábbadó szemekkel — mit ártana az szerelmemnek, hűségemnek ha néha-néha egy tiszta pillantást engednél vetni annak a szívnek mélyére, melynek titkait remegő, aggódó lélekkel fürkészem, a melynek bírásához minden vágyamat, minden reményemet, minden boldogságomat kötöm. Hiszen, így ilyen vagyok, mint a hajós, a ki hajóját a nyílt tengerre bocsátja s küzd vésszel, viharral, a nélkül hogy tudná, partot ér-e valaha.“

— „Épenezért — felelt az istennő. A küzdelem, a kitartás szülője. A hajós csak addig vágyik part után, míg az elemek támadásaival küzd s ha egyszer elérte, kineveti elfelejti vágyódását. A megfejtett titok elveszti ingerét.“

— „Hatalmas istennő! ha ezeket hiszed én rólam is, akkor nem látsz teljesen szívedbe. Az olyan szív, mint az enyém, nemcsak arra törekszik, hogy megnyerje, hanem arra is, hogy meg is tartsa annak a nőnek szerelmét, kiben álmainak megvalósulását eszményeinek megtestesülését látja. De legyen úgy, a mint te akarsz! Megnyugszom itéletemben s neked fogok áldozni, ha úgy akarsz életemmel s ha akarsz halálommal is!“

— „Eredj hát és szeress tovább vakon, — soha sem az ész, hanem szíved tanácsára hallgatva, mert a szerelempek mindig rossz tanácsadója volt a gondolkodás. S bucsúzásul még egyet! Ne feledd soha hogy a szív igazán, önfeláldozóan szeretni csak egyszer tud s ha így szeretsz és csalódot, ne akard a szíveden esett sebet újabb szerelemmel gyógyítani, mert csak boldogtalanabb leszel. A régi szerelem föl föl járó kísértete az emlékezés. Megöli az ujnak boldogságát. Szenvedj inkább s várd meg türelmesen, míg az idő rak gyógyírt sebeidre.“

Még szólni, még válaszolni akartam, de az istennő intett kezével, s az álom pajkos koboldja gyorsan repült el szemeimről — felébredtem — de azóta ébren is mindig álomról gondolkodom. **Sallay Gyula.**

— *Szerkesztőségünk*ből. **Tóth Dezső** és **Nemes Béla** lapunk belső dolgozótársai lettek.

Szerkesztői üzenetek.

J. K. N.-Kázmér. Végre hát az életnek olyan sok viszontagsága után megtaláltad, a mi után annyiszor vágyódtál, a mit annyiszor kerestél, a boldogságot. Azt kívánom neked, hogy legyen az a boldogság, a mely már most kettőtökké, tiszta és meleg, mint a nap sugar, zavartalan, mint a mindenségnek örök törvények által mozgatótt világa. De arra kérlek, hogy emlékezz néha rám s mutasd meg, hogy a boldogság nyelvén jobban tudsz szólni, mint egykor a fájdaloméval tudtál. Gyula. —

TARTALOM: „A mi ifjúságunk.“ **Toma István.** — „A nemzeti visélet.“ **Tóth Dezső.** — „A nő és Vörösmarty három nőalakja.“ **Toma István.** — „Irodalom.“ — „Vegyes közlemények.“ — „Nem tudom én . . .“ — „Emlékönyvbe.“ **Sallay Gyula.** — „Bohém vér.“ **Erva István.** — „Emlék.“ **Németh Pál.** — „Kende Zsolt.“ **Simon János.** — „Álom.“ **Sallay Gyula.** — „Mikor megláttalak . . .“ — „Sírnak a harangok . . .“ **Zajdó László.** — „Bolyongás közben.“ **Nemes Béla.** — Szerkesztői üzenetek.“

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.”

Szerkesztőség: Sárospatak, Radácsi-féle ház. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Főiskolai könyvnyomda.” Megjelen havonként egyszer.	Főszerkesztő: BAKSY ISTVÁN. Felelős szerkesztő: SALLAY GYULA. Főmunkatársak: ZAJDÓ LÁSZLÓ, TOMA ISTVÁN.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona, Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági-Közlöny” kiadóhivatalának címére küldendők.

Márczius Idusa.

Tavaszi napsugár felpirkad az égen, tavaszi napsugár behat a szívekbe; szabadság cserjéje, az emberi szívben, rég várt már napsugárt, élető meleget, de hiába várta. Negyvennyolcz tavaszán, márczius idusán, rügy-fakasztó tavasz elküldte melegét s kivirúlt a kis fa, hatalmas tölgygyé nőtt, daczolt a viharral, daczolt fejsze éllel s lombja alatt ma már ott van egész világ. Ötvenhárom évnek melege, viharja megedzte, megvédte; ötvenhárom évnek süvöltő szelei megdöntni nem tudták; ötvenhárom évnek üde, szép tavasza, tikkasztó, perzselő nyári nagy melege, lombhullató ősznek áztató esője, rideg téli idő dühöngő viharja gyengíteni nem tudták, csak megerősíték s ha megingott olykor, új tövet bocsátott s szilárdabb helyre nőtt. Mert szerető gonddal ápolta, féltette mindenkinek szíve, mely hevülni tudott még a szabadságért, mert szerető gonddal ápolta, féltette minden magyar szíve hisz' érte dobogni meg nem szűnt az soha!

S márczius idusát, ezt a dicsőséges, gyönyörű, *szent* napot, mely élető hévvel, virágot fakasztó tavasz melegével nevelte ezt a fát, szabadság virágzó, hatalmas nagy fáját, félszázada immár, hogy megünnepeli minden magyar honfi.

Márczius idusa, dicsőséges *szent* nap, tollam mibe márttam, hogy méltóan szóljak te rólad, te hozzád? Gyöngyharmatba márttam, gyöngyvirággal írjam: költők napja vagy te, ifjak napja vagy te, leghöbben ég érted az ifjúi kebel; omló vérbe márttam, véres karddal írjam: emlék ünnepe vagy tiláni harcunknak, nagy véres csatáknak, *szent* diadaloknak; omló könybe márttam, gyászos emlékekkel eltelve úgy írjam: levertek és eltiportak, legjobbjaink bitóhalált, száműzetést, hosszú börtönt hősként túrték te érted óh *szent* szabadság; szelid mosoly, bánatos még, tűnjék elő a gyász sűrű fátyla alól, úgy írjam meg: újra él már, újra virúl az a szegény magyar nemzet

Mert e *szent* nap emlékeztet mindenre, mi a magyarral félszázada megtörténék, mert e *szent* nap a magyarnak öröm és gyász. Felviharzó nagy öröm és gyászos keserv mind e napon jön eszünkbe. Irni téged nem lehet le, érezni kell csak tégedet s érez is már minden magyar. S szentségedet, nagyságodat megcsorbítani nem is lehet, nem is szabad! Ragyogásod te dicső nap nem szünik meg soha-soha; fényed éltet és melegít; nevel s táplál honfi érényt; biztat jóval, nagy reménnyel, szép jövővel: *hogy a magyar nagyobb s dicsőbb lesz még egykor!*

Borúljunk le emlékednél; hőseidnek sírja mellett áldó ima zokogása hangozzék fel s kívánsága e nagy napnak minden honfi szívet járjon át meg által, hogy valóra váljék egyszer e jelmondat:

„Legyen béke, szabadság és egyetértés!”

Tóth Dezső.

University Extension.*

(Népegyetem.)

A mióta Stuart János Cambridgri tanár kimondta, hogy az egyetem menjen el azokhoz, a kik nem mehetnek el az egyetemhez, több lett egy szálló bölcseséggel, több lett a népek nyomorán segítő intézmények faja egygyel — és kevesebb lett az elkeseredett, vigasztalan embermilliók száma ezekkel.

Ez pedig nem frázis és ez az üdvös valóság — nem került államférfiak „óriási“ tevékenységébe, nem került a nyomorgóktól elvett milliókba — hanem egy mélyen gondolkodó, nemesen érző szív szavaira megteremtette az államnak egy félkomolysággal vett, okosan tanított, emberszeretetre nevelt tényezője: az egyetemi és akadémiai ifjúság hazafiságból, nemes ifjúi erényből.

Stuart János, a ki tudós férfi létére foglalkozhatott az „alsóbbak“ szánandó életével, nyomorúságával — éles, tudóshoz illő észszel észrevette, hogy az a tenger szenvedés, az az erkölcsi, anyagi züllés, mely hazája millióinak körében kétségbeejtő mérveket ölt, nem az általános, a tapasztalt szegénységen nyugszik, hanem épen ez a szegénység a következménye a fel nem ismert oknak, a *hihetetlen tudatlanságnak*.

És ez ismét nem frázis, csupán a fel nem fogott keserű valóság.

A régi, kézzel dolgozó, gyárfüst nélkül való világban — a diesdített kis igények korában, — verseny nélkül élt mindenki, azaz, hogy az élethez, a kenyérhez jutáshoz, a mesteri foglalkozáson kívül nem kellett az érdekek kihasználására, egymás kijátszására az a manapság üzleti ügyességnek ne-

* A gyűlésen elmondottak kiegészítésére.

vezett *fortély*, hanem elegendő volt a *becsületes munka, a józan, természetes ész*.

A XIX. század a földmivelés és ipar terén, a nagy szakírók, nemzetgazdászok és feltalálók áldástalan áldásos működése folytán óriásit ugrott. A mindennapi élethez *megkívánta a munka mellett a tanultságot, a tudást*, megteremtette a gazdasági és ipari hatalmasok csoportjait azokból, a kik a kor szaktudományát és ipari találmányait tudásukkal és tőkájükkal üzletük, vagy foglalkozásuk szolgálatába tudták hajtani.

A pénz, de főleg a tudomány, vagy értelmesség, eszköze lett a gazdagság s egyúttal a szegénység megteremtésének.

Egy század nagy idő s ez elég volt arra, hogy a tőkét újabb vállalatokra birja, a nagyszerű vállalatok új találmányokat hozzanak létre, melyek kevés emberi segítséggel, tehát kevés költséggel, nagy munkát végezzenek.

Ez pedig megtörtént! A tudás diadalmaskodott a nyers erőn és a *nyers erő a nagy munkában figyelmen kívül maradt*.

Az államok páratlan áldozatokkal segítették elő a tudomány diadalát s elfeledték, magukra és *tudatlanságban hagyták az u. n. nyerserőt a népet*, a kinek változatlan vasszorgalma, természetes, de *műveletlen esze*, a régi módon, évezredek fogásokkal folytatott munkája nem tudott versenyezni a munkába fogott természet erőivel s a nép, mely igyekezete, becsületessége tudatában nem volt képes felfogni a reá szakadó nyomorúságot, szegénységet, meghasonulva önmagával, süllyedni kezdett erkölcsiben, becsületességében. Állati módra, ösztönszerűen szövetkezni kezd azok ellen, a kik vele szemben a jó mód karjai közt éltek.

A népek ez az önkénytelen szövetkezése, zúgó, a hatalmasokhoz is elható elölgületlensége, elnevezte-

TÁRCZA.

Régi nóta.

*Elmegyünk mi egymás mellett
Nem is köszönve . . . szóttanul . . .
Különben ön nagy leány lett
S francziát már nem tanul . . .*

*Esetleg jár a varrodába,
Vagy verdesi a zongorát,
Elmegy a jégre, vagy színházba,
És tánczol harmincz bálon át!*

*Aztán idővel megtanul majd
Férjet fogni a zsurokon,
S ha vélellenül nem akadna,
Ott van a „scart“-ban egy rokon!*

*És soha nem jut majd eszébe:
Ki önnek mindig hive volt . . .
Nem volt ezer hold prima földje,
Hanem helyette — szive volt . . .*

Németh Pál

Bálban.

Irla: Nemes Béla.

Szól a zene. Örülni, vigadni kellene. És nem tudok. Máshol kalandozik a lelkem . . .

Hogy, hogy nem történt, sejtő lelkemben egy olthatatlan vágy támadt. Belátni a szívek mélységeibe. Meghallgatni a panaszló sóhajokat s megérteni, hogy támadt a dal a szívemben . . . A szív, melyben a dal született megszűnik dobogni, elporlad, virág nő felette. A dal pedig tovább él más szerelmes s szerelmesek ajkán . . .

Vissza pillantottam a régi időbe. Régi világ! a tudósok könyve, a nép regéje s kőhalmok őrzik emléked . . . Az eszmélkedő lélek tud olvasni belőlk s te hálás vagy érte. Egy-egy kőhalomra rá van írva a te történeted. Minden kő egy tanu, a mely felel a kérdésedre — csak érteni kell szavát.

Ezeket a régi omlatag köveket évenként ellepi a moha, benövi a fű s tanyát üt körülök a csalit.

Szerelmes lettem a holt betükbe, melyeket meg-elevenített a forró képzelődés. Valami megnevezhetlen vágy üzött megtudni, vagy legalább megfogni a titkokat, melyek lelkemben éltek sejtés képiben.

Felmerült előtten a lét titka. A kérdés: honnan, miért?? Eltöltött a végtelen érzete . . .

tett népmozgalomnak. Az ismeretlen jelenséget tudományosan vizsgálók, különböző nyilvánulások szerint: socializmusnak, nihilizmusnak, az az társadalmi betegségeknek keresztelik el.

E mozgalmat eleinte nem vették komolyan. Nyilvánvalóan, úgy gondolkodtak, ha betegség, majd elmúlik.

De szerencsére, az alsóbb társadalom nyomorúságával foglalkozó egyének közt akadtak komolyan vett tudósok is, a kiknek neve és tudománya megállította a felsőbb körök ajkán hangzó nevetést, gondolkodásra bírta őket s a gondolkodás eredménye komoly, áldásos elhatározás lett, *segíteni kell a népen.*

Azután megindult a munka, hol az érdekek féltéséből, hol tiszta emberszeretetből.

De milyen furesa is volt az első segély?

A megfélemlítés, a börtön!

A mikor pedig ez sem használt, a felgyülekezett millióktól nem sajnáltak már egy kevés alamizsnát sem. Itt már észrevehetjük a humanizmus némi jelét is. De csak némi jelét, mert az alamizsna oda-
vetése még mindig az érdekek féltése volt. És az alamizsna se volt elég, hiszen a néptől elvont milliók sokaságával egyenlő arányú volt a nyomorúság nagysága is.

Végre sokára, a mikor a gazdag, okos társadalom nem tud, vagy nem akar segíteni a nyomorgókon, támadnak a világnak apostolai, szerető szívű lángelméi: Zola, Dosztojevszki, Tolstoj stb., a kik ékes szólásukkal, szeretetre gyulasztó szavukkal meg tudják magyarázni az önimádásba merült felsőbb osztályoknak a krisztusi tan boldogító tételét: ébreszd fel szivedben a szeretet és cselekedj annak sugallata szerint, mert csak így lesz béke, megelégedés a népek milliói közt.

A hideg önző ész hallgatott a szeretet szavára.

Rajongó lelkem rendszer, korlát nélkül vakon rohant elő . . . Mindenik egy-egy örvény, melybe beleszédül az ifjú — képzelgő lélek.

Jöjj, jöjj földi ideál, hiszen angyal vagy te!
Jöjj, jöjj földi álmódás, olyan édes-bús vagy te!

* * *

Szól a zene. Mámoros kedv, kipirult orcák, pihető keblek. Hallgatom a zenét — nézem a tánczó párokat.

Szilaján, tüzesen cseng a nóta. Vért korbácsol — nekem pedig úgy fáj tőle a szívem . . .

Miért nem szól fájón, szomorún?! Bús kesergése belekapna a szívembe. Hegedű szavába, bús rivallásába belélsírnám szívem-lelkem fájását — minden keserűségét s megkönnyebbülnék utána.

Szól a zene. Szertecsapong a lelkem egy mesét fonogavta, szöve . . .

* * *

Te kék ruhás leány, de sokat is álmodtam felőled! . . . Régen volt. Egyszer csak oda jöttetek a falunkba — abba a nagy tornáczos házba.

Régen volt az még gyermekek voltunk.

Egy nyári délután eljöttetek hozzánk. Te, meg egy szép bánatos, fekete-ruhás asszony — az édes anyád. Szépen kezet csókoltam neki, de te rád nem mertem nézni.

Ártatlan gyermekkor napjai minek is repültök el oly hamar?!

A szeretet pedig adott eszmét, adott eszközöket, melyek többet érnek a börtönnél, a szuronyok százezereinél, az érdek alamizsnánál.

Alakultak és alakulnak társulatok, a hol erény gyakorlatot végez a felvilágosodott, a hatalmas embersokaság, a jótékonyosság, a gyógyítás, a nevelés oktatás munkája által, a már-már elfeledett magasztos tan intése szerint, — szeresd felebarátodat és segíts az ő nyomorúságán!

A sok féle és más-más célu emberbaráti egyesületek egyike az: „University Extension” is, melynek lobogójára azt írta Stuart János a tudós tanár: „Menjen el az egyetemhez” más szóval: mutassa meg a tudatlannak, a ki tudja, hogy mint kell kenyeret keresni és ő nem fog kenyérért kiáltani, hanem megkeresi maga!

Angol-, Francia-, Németországban el is ment az egyetem a néphez, a nép pedig megszerette az „egyetemet,” mert a folytonos, közvetlen érintkezés, folyamán meggyőződött, hogy igazabb, lelkesebb, őszintébb barátja, vigasztalója tanácsadója nincs a felsőbb iskolák ifjúságánál!

Ez és így történt Angolországban és a külföldön. Nálunk pedig?! — Nem történt semmi. Illetve mégis történt valami. Wlassics Gyula az ideális lelkű, tevékeny miniszter kifejezést adott ama vágyának: bárha ott látná a magyar főiskolák fiatalágát is a nép közt, mint az állam és társadalom együttesen folytatott népsegítő akciójának *támogatóját, harcosát.*

A szép kívánság elhangzott, viszhang egy helyről jött: a *kolozsvári fiatalság köréből.*

Miért történt így? Nem tudom! Talán azért, mert a magyar ifjúság nem látja szükségét szereplésének, talán nem is érzi magát erre eléggé képesítettnek?

Reád emlékezem vén mohos fedelű ház, szőlővel befuttatott tornácz, virágos kis kert . . .

Koszorút fontunk gyöngyvirágból és én körülöveztem vele szőke fejceskédet s nevetve-szökellve odafutottunk ahhoz a bánatos, fekete-ruhás asszonyhoz. Nagy komolyan megálltunk előtte — kéz a kézben — s azt mondtuk piruló orcával vőlegény és menyasszony vagyunk.

Olyan jóságosan mosolygott az a bánatos asszony s gyöngéd, fehér kezével megsimogatta fűrtös fejünket.

Te voltál a szegény asszony, én meg a szegény ember. A nagy eperfa árnyéka volt szegényes tanyánk. A szegény ember odajárt dologra. A szegény asszony sürgött-forgott, a házat csinosíttatta. Este hazajött a szegény ember — hozta a napszámot. Rózsa volt a napszám. A szegény asszony pedig odatűzte kék ruhájára — ártatlan szívére.

Játék — első költészet, de édes is voltál!!

Mért is nem lettem igazi szegény ember?! Volna egy kis kunyhóm — talpalatnyi földem. Mért is nem lettél te igazi szegény asszony?! Fáradtan — veritékes orcával hazamennék este. A szegény asszony a kapuban várna, a házba bekísérne. S erős, fehér karját vállamra téve nézve némán, mosolygó orcával, hogy mily jó ízűn eszem a szegényes ételt s hozzá a fekete kenyeret.

Az utóbbit nem tételezem fel fiatalságunkról, az előbbi, hogy ne látná szükségét a sorompóba állásnak — abszurdum!

Olvassuk az újságokat mindannyian, lehetetlen, hogy kikerülné figyelmünket a betűk ezreibe öntött jajkiáltás; lehetetlen, hogy ne hallanók a társadalmi élet faktorainak vészes kijelentéseit: kevesen vagyunk a nyomorgók millióihoz képest, hangunk, szavunk elvész a szenvedők fenyegetései, a sírók kiáltásai közt. Avagy nem olvassuk-e a szomorú statisztikát mindennap, hogy hány magyarral fogyatkoztunk meg, hogy hány elveszésnek induló magyarral van többje Amerikának, Romániának? Nem olvassuk-e, hogy hány új fogházat, börtönt állítanak a faluk népe, az alsó néposztályok számára?!

Nos hát a társadalom vezéreinek kiáltása, hogy kevesen vagyunk s az a sok szomorú jelenség, melyet mindennap el kell olvasnia az újságolvasónak, mely felett mindennap sirnia kell a magyar embernek — nem elég hangos szózat-e a magyar ifjúsághoz — hogy szerető szívvel, ifjú lelkesültséggel siesen támogatni az állam és a társadalom akezióját?!

A viszhang pedig csak egy helyről jött: *Kolozsvárról*. És hála Istennek, hogy legalább innét jött! Szükség volt rá! A szegénység kinjai közt élő székely nép, mely velünk élte át az ezer év minden szenvedését, nyomorát — az ezer év végén — már el tudott szakadni a magyar földtől, hogy megtagadva nemzetiségét, elfeledve nyelvét — románná, oláhhá legyen — hogy szaporítsa ellenségeink számát, mely ellen egykor maga is küzdött — csupán azért, mert éhes. Oh milyen rettenetes lehet ez az éhség!

De kolozsvári ifjúság sorompóba lépett, ma már szép eredményt tud felmutatni. Bizony-bizony szükség volt rá!

A Bodrog és Tisza közt van egy földdarab úgy hívták: „*Magyar Kánaán*.” Ez pedig nem csúf-

Miért is nem lettem igazi szegény ember, te meg igazi szegény asszony?!

Aztán csak néha találkoztunk. Az iskolát jártuk — te is, meg én is. Ha hozzátok mentem, elfutottál előlem.

Valami sejtelmes tűz már ott senyvedt a szívenben. Ha úgy néha mégis összekerültünk, annyit-annyit szerettem volna mondani. De ajkamra nem jött szó, csak a szívem dobogott nagyon, nagyon. Olyan boldog voltam.

Édes perczek, édes boldogsága minek is multál el?

Hazatértem újra. Reméltem boldog napokat, boldog perczeket. S egyszerre csak szíven kapott a hír, hogy nemsokára elmegy — hogy színésznő, művésznő leszel.

Mintha kilopták volna belőlem a lelket. Elmegy, itt hagysz örökre. Nagy vetélytársam akadt — a művészet. Engem elfeledtél s abba szerettél bele művész lelked egész lángolásával. A művészet — a szép valása. A mi most eltölti a szíved — a szép imádása. Ismerem művész-lelkedet. Nagy művésznő leszel. Szívedben most talán egy szerelem van, a művészet szerelme. De ha egyszerre csak előjön az az igazi követelő szerelem, akkor sem fogsz rám emlékezni? De hát hogyan is emlékeznél te én rám, a ki kisebb vagyok egy futó porszemnél, a ki semmi vagyok!

* * *

ság volt, de való igazság. A B. és T. közt van egy földdarab úgy hívják: hogy „*Nyomor földje*” ez pedig nem csúfság, de való igazság! És ez a két terület egy terület, a rajta lakó nép, az a nép, a melyik Kánaán földjén lakónak ágyékából származott. A jökben dúslakodó ősöknek, éhező ivadéka. Azután ezt a népet már egyszer szuronynyal kellett elhallgattatni, mert kenyérért kiáltott s ez a nép, melynek vére annyiszor áztatta a földet a hányszor eső hullott rája itt tudja hagyni apái sírját, síró feleségét, neveletlen gyermekeit — el tud menni ismeretlen világrészbe, tengeren túl Amerikába — azért mert éhes.

Miért van ez így? Azért, mert nem segítettek rajta.

És innét is csak most hangzott a viszhang Wlassics miniszter szavára!

Hála Istennek, hogy legalább most hangzik! Bizony-bizony igen nagy szükség volt rá.

A viszhangot pedig, mely második az országban, szívesen fogja venni mindenki, támogatni fogják az arra hívatottak, hiszen minden magyarnak rosszul esik, ha látja, hogy a jó módjáról híres magyar nép mint sülyed az európai proletárok színvonalára, ha mindennap olvassa, hogy a nemes büszkeségeért tisztelt magyar, keserűséggel hazája iránt ezrével megy kenyeret koldulni ellenséges népek örömeire, semleges népek csudálkozására ellenséges, vagy semleges országokba egyaránt.

Toma István.

Levél a szerkesztőséghez.

Engedd meg Toma barátom, hogy e rövid sorokban epébe mártott tolladat dicsérjem. S ha ezért kevés elismerés, sok gúny, gáncs volt a jutalmad, vigasztalódjál. Ha az alvó embert fel akarjuk kelteni, legalább is megcsiklandozzuk. Ébredése első perczében, öntudatának első pillanatában ütleget kapunk tőle, de célunk, a

Színésznő leszesz s holnap utazol fel a színi iskolába.

Nem volt nyugtom sem éjjel, sem nappal.

Czudar zivataros setét éj volt. Lázás fejem oda-nyomtam a hideg ablak-üveghez, hátha hülne, csilapúlna tőle . . . Mintha égett volna agyam minden szála, vérem minden csepje. Fojtogatott a levegő.

Fedetlen fővel neki mentem a zordon setét éjszakának, zuhogó zápornak. Vágjad, vágjad záporosó ezt a forró lázas fejet, hadd hűljön tőled!!

Vágjad záporosó ezt a fájó bolond szívet, hadd enyhüljön tőled!

És vágott a zápor. Belevágott az arczomba, zilált hajamba. Csak a szívem nem tudta enyhíteni, csak a fejem nem tudta lehűteni.

Mentem sárban, zivatarban — setét éjszakában czéltalan előre.

Látásaim voltak s álmodtam ébren nehéz lázas álmot . . .

* * *

Nagy művésznő lett, nevét felkapta a hír, szép szöke feje körül koszorút font a dicsőség.

Én pedig sokat csalódtam, küzdöttem. De hát milyen a czél nélküli küzdés?! Idő előtt kifáradtam a küzdelemben. Nem éreztem jól magam az emberek között. Láttam, hogy egy-egy nagy eszme, csak hazug jelszó náluk. Letétnek láttam mindent. De hát

felébresztés mégis el van érve. Vizsgálom tehát, vajjon eléretett-e a cél s így vizsgálom, milyen hatást gyakorolt cikked.

Egy kis töredék őszintén bevallja, hogy ő bizony a vezércikket nem olvassa. Jól teszi! Minek is rontaná magát vele? De hogy igazságosak legyünk, a legnagyobb rész elolvasta. Kár. Legtöbb azt mondja a lusta, tétlen közöny hangján: „Minek az?” Ugy tesz mint Petőfi restje. Felsütött a mindent bevilágító nap? Megfordúl s alszik tovább. Szép álmokat! . . .*

Hallatszik azonban a gáncs, a gúny hangja: „mit akartok? reformálni azt, a mi már régen így van s jól is van így! Ti jámbor idealisták azt hiszitek, hogy a kaszinó olvasóterme arra való, hogy társalogjunk, vitatkozzunk?! Egyleti ülésekre! Nem érdemes. Sehol egy kis pikantéria, egy kis veszekedés. De ne tessék roszra gondolni! nem valami elvi küzdelmet értünk, a hol száraz untató érvekkel harcolnak; személyi torzsalkodás, gyűlölség, ez az idegizgató pikáns, igazi olympi látvány.”

Vitatkozzál közérdekű kérdés felett; gúnymosolylyal néznek. Ocsárolod X-et Y javára, avagy dicséred Y-t X rovására, beszélj el virtusokat, mik megtörténtek, s a miket inkább szégyelni kellene s nem vele dicsekedni, *hallgatóságod, hódolóid serege* megszaporodik. Mit akar Tóth D. avval a magyar ruhával? ma e modern világban! mondják (modernség igaz tartalma nélkül) modernnek, a kik blazirt mosolylyal néznek minden hazafias felbuzdulást, a kik felett haszontalanul suhan el az idők szelleme, a kik nem képesek megérteni, hogy a nemzeti karakter ápolása a minden felől „Nem szeretett” magyarnak, különösen pedig minden magyar ifjúnak elmulaszthatatlan szent kötelessége!

De félre a meddő siránkozással, gyáva panaszszal! Hatalmas, szinte titáni küzdelem szükséges ahhoz, hogy

* Hála Istennek vasárnap felébredtünk.

Szerk.

nem volt senki, a ki egy kis fényt sugárzott volna az életemre.

Eltökéltem nagy, erős szándékkal, hogy elmegyek messze. Elbújdosom, hogy soha senki hírem, nevemet se hallja.

Tán csak madár-járta hegyek rengetegébe egy kunyhót építek s ott élek csendesen, elfeledve, eltemetve.

De még egyszer, utoljára látni akartalak. Látni a színpadon, művészeted ragyogásában. Láttalak játszani. Színből szeretni. De igazán is tudtál.

Láttalak állni a tapsviharban, szemedben a dicsőség mámorával, virágésőben. Egyszer, mintha felém tekintettél volna. Elsápadt az előbb még mosolygó arc, kezdeddel végig simítottad homlokod s támolygó lépésekkel odahagyta mindent, dicsőséget, tapsot, virágésőt . . .

* * *

Nem látott többé senki senki se engem, se téged. Félreértettelek. Orczád halványságát, lábad támolygását. Azt hittem, hogy egy haza járó lélek vagyok a szemedben, a kitől borzadsz, a ki megkeseríti édes perceid.

Nem, nem leszek — gondoltam — haza járó lélek. Eltemetkezem. Nem hagyom el sírom. Meghaltam. Minek háborgatnám az élők édes álmát?! Te pedig álmoldj szépeket s ébredj még szebb valóra.

Téged sem látlak többé. Fáj — nagyon fáj,

a petyhüdt testben ismét pezsegjen a vér. Munkára fel mindazoknak, a kik érzik a kor betegségét, a kik magukba szállva látják eddigi tétlenségük eredményét. Az ifjú ember küzdelemre van alkotva. Elcsüggedni nem lehet, nem szabad! Ime a kolozsvári egyet. ifjúság akcióival bebizonyította, hogy *méltó ifjúságunk vezérszerepére*; mozgalmat indít a magyar ruha érdekében, megalkotja a „népegyetemet”, a mely szinte kiszámíthatatlan hatású s a melylyel közönyös társadalmunk kötetlen terhének egy részét, a nép látókörének kiszélesbítését, a felnőttek nevelését önként, úgy szólván saját vállaira rakta. Utánozzuk őket t. uraim; ne hagyjuk egy pár buzgó társunk jobb sorsra érdemes munkálkodását, igyekezetét, nyomtalanul, hatástalanul kárba veszi. Ha Tóth D. felszólításának engedelmességgel mozgalmat indítunk a magyar ruha érdekében, nemcsak hazafias missiót teljesítünk, nemcsak a nemzeti érzés pislogó mécsét élesztjük fel, de talán ifjúságunkban is felkeltjük a jobb érzést, a nemes, a jó, a szép iránti lelkesedést. S a munkában nem leszünk magunkra hagyatva; vezető köreink jó példával járván elől pártolni fogják a nemes eszmét.

És ti buzgó harcosok, kik fájó szívvel nézitek a nemzeti Géniusz bemocskolását, az idealismus zászlajának sárba tiprását, erőiteket kicsinyelve ne hagyjátok félbe a munkát, a minek megalkotását előbb lelkes szívvel elhatároztátok. Buzgalmatok gyümölcse el nem marad, *el nem maradhat!* Ifjúságunk még sem annyira érzéketlen, hogy meg nem hallaná hívó szózatokat, a mely őt valódi hivatása tudtára ébreszti.

Jőjön egy kis jótékony zivatar, a mely ifjúsági életünk tikkadt legét felfrissíti.

Azoknak pedig, a kik viszály, egyenetlenség, felekezeti gyűlölködés magvát hintik el, bocsáss meg óh Uram, mert nem tudják, mit cselekesznek.

Hassa át lelkünket a márcziusi ifjúság szelleme, a mely csekély erejével megindította azt a lavinát, mely a zsarnokokat letiporta; azoknak az ifjaknak szelleme, kik

nemes lelkednek, szerető szívednek, hogy oly hamar feledtél, elfeledkeztél.

Mintha egy nagy vád lett volna a homlokomra írva és te azt a vádat akartad letörölni fehér kezdeddel, szerelmes csókkal.

Kerestél, kerestél lázasan, kétségbeesve és nem akadtál rám sehol, soha . . .

* * *

Eltűnt a látomás, kifáradt a képzelet. Elhalt a viharral. Sárosan, facsaró vizesen itt állok a házatok előtt. Ebren vagy, vagy alszol édesem? Nem tudom.

Talán ebren vagy. Terveket fonsz, szösz.

Nem hagy aludni a belső láz, mely ilyen nagy lépéseknél elfogja az embert. Vagy talán emlékezel és sajog a szíved, hogy el kell búcsuznod hosszú, nagy időre??

Emlékezel. Fürtös szőke fejed kezdedbe lehajtod s fojó könyü fátyolozza be a szemed.

Igy van-e? Ki tudja . . .

keblökre öleltek minden barátot, minden magyart, a kiknek volt bátorságok eszményüket a gyakorlatban is megvalósítani.

Vessük el a gyáva kétséget, kis hitúséget és a mienk lesz az igazság és mienk az élet!

Moskovits Mór.

Emlékezzünk régiekről.

Márczius 15 és márczius 20! Amaz az annyi-szor eltemetett szabadság feltámadás napja — emez a magyar nemzet gyászba borulásáé. Csak napokkal előbb ünnepeltük azt lelkesedéssel feldobogó szívvel.

Most pedig szent emlékezéssel gondoljunk vissza erre a napra, márczius 20-ára, . . . Kossuth Lajos halála, napjára.

Ki volt Kossuth Lajos, — ki lehet-e azt szóval magyarázni?

Kossuth Lajost igazi magyarnak, egy jó magyar ifjunak csak érezni lehet.

Hiszen az ő neve egy örökös eszme, a szabadság eszméje.

A Kossáth Lajos neve imádság, — a magyar nemzet imádsága a magyarok Istenéhez nagy szorongásában, búsulat keservében.

A magyar nép lelkének hullámlása van összekötve az ő nevével. Ha nagy bánata van, az ő nevét említi, ha a lelkesedés csap szívébe, akkor is az ő nevét veszi ajkára.

Hiszen az ő álma — eljövendő, de még meg nem valósult álma — a szabad, boldog, hatalmas Magyarországnak. Hiszen az ő alkotása a mostani Magyarországnak.

Nyugodj békén halott apostol . . . Te halott vagy, de a te igéd, a te tanításod nem hal meg soha.

Ősz hajú vénnek állják körül sírhalmodat. Szemükben köny, szívükben emlékezés.

Emlékezés arra az elmúlt időre, arra a régi korra . . . Szent kor volt az, melynek apostolai és prófétái voltak!

Nyugodj békén . . .

* * *

Nem rég ünnepelte a népszínház Tóth Ede halálának huszonötödik évfordulóját. Előadták a „Falu rosszát,” elemlegették néhányszor szerzője nevét, s aztán elfeledték. Tóth Ede pedig ott nyugszik a kerepesi temetőben. Porrá lett már réges-régen. Nem tudja emlegetik-e, vagy elfeledték.

Tavaszi napok fordultak. Az enyhe napsugaraktól felenged a föld fagya, — meg az ő sírhantjáié is. Lassan-lassan előbúvik az első fűszál, azután a többi. Szép, bársonyos gyepek borítja be sírját. Ibolya nyílik, illatozik rajta. A szél szertehordja illatát s azt sutogja az emberek fülébe: a virág, melynek illatát hordozom a Tóth Ede szíve porából nőtt. De hát ki érti azt . . . Azután elhervad a virág, mint az ember.

Érthetetlen, sőt sokszor kegyetlen az ember végzete. Tóth Edét elhalmozta észszel, meleg érzéssel s elbocsátá vándorolni az élet útján. De keserves vándorlás is volt az. A sors mintha megbánta volna adományát — vissza már nem vonhatta — legalább meg akarta keseríteni. Töviset hintett útjára, görönggyel nehezítette a járását.

Ő pedig virágot látott a tövis közt, azt látott nőni a göröngyön. Azt az útszéli csaliton, mezei bo-

gáncson. A nyomor volt az úti czimborája, a bolyongás átka, vándor tarisnyája. És mégis virágot látott mindenütt mégis dallal, költészettel volt tele a szíve. De még csak egyes töredezett hangokat hallatott.

Mint Petőfi, mint Arany ő is színészszé lett s talán többet szenvedett mint azok ketten. Születésénél fogva is közel állott a magyar néphez. Jártában-keltében még jobban megismerte. Szerette azt egyszerűségéért, természetességéért. Azt akarta, hogy más is megismerje, más is megszeresse. Látta, hogy annak is van szíve, az is tud szeretni. Még pedig féktelen. tüzes, kendőzetlen szerelemmel.

Ezt a szerelmet, ezt a szenvedélyt testesítette meg a „Falu rosszá”-ban, a megcsalt legény nagy elbúsulásában bájos költészettel, közvetlenséggel, igazi hűséggel. S bearanyozta az egészet a magyar nép szízi humorával.

Egyszer csak felkapja nevét a hír. Virágosó hull lábaihoz. Virágért — virág. Babér a homloka körül. A boldogság tanyát akar ütni a szívében s ekkor az útfélre vágja a sors.

Most pedig ott fekszik a kerepesi temetőben.

Nem következetlen és kegyetlen-e a sors?

Hiszen fiatal volt még . . . Hogyan, miért történt ez így, ily hamar? Hej de sokat tudna arról beszélni az a Máté-Szalka-szatmári út, az a hideg, ködös őszi éjszaka, meg az egész végig nyomorgott élet . . .

Járok-kelek Patak útezáin. S dőre eltökéléssel keresem a Tóth Ede lábnyomait. Keresem a porban — és nem találok. Befujta a szél — eltörölte az idő. Pedig ott volt az valaha. Keresem azokon a néma, szürke köveken. Nem találok. Pedig azokon is ott volt. De nem látszott akkor sem — nem látszik most sem.

Keresem-keresem s azt gondolom, hogy hálátlan lennék Tóth Ede emlékéhez, ha egy pár igénytelen szót nem szólanék róla. Hálátlan lennék, mint érző ember a költőhöz, kinek szellemi hagyománya édes gyönyörrel tölt el, de egyszersmint valami mondhatatlan fájást is érzek, hogy műveiben saját, keserű sorsa képezi a háttért. Hálátlan lennék, mint pataki diák, a pataki diákhöz. Egy nehéz vád lesújtó szavát hallanám: még emlékezni sem tudsz!

Emlékszem — pihenj esendesen tovább . . .

Emlékező sóhajom sírhantod felé száll s meglengeti azon azt a kisarjadt első fűszálat.

N—s B—a.

Kereszt az egyetemen.

(—th—ő.) Az egész ország józan — felekezeti elfogultságtól ment — közvéleménye érthető megdöbbenéssel sőt megbotránkozással fogadta a budapesti egyetemi ifjúság egy töredékének azon ténykedését, melylyel a keresztet az egyetemi tantermekben — azokba erőszakkal behatolva — márcz. 18-án kifüggesztette. A megdöbbenés szava jön ajkunkra, midőn ezzel a ténynyel szemben állunk, a megdöbbenés szava, mikor látjuk azt, hogy az ifjúságot egyes felekezeti jelszavak ennyire eltudják kapni. A megbotránkozás szava jön ajkunkra, mikor ezt a tényt látjuk, a megbotránkozás szava a felett, hogy az ifjúság a felsőbbbség rendelkezése iránt félre téve minden tiszteletet, tisztán és egyedül felekezeti jelszavakra hallgat és a nem katolikus felekezetek vallásos érzelmeit vakmerően sértegeti. Mert világos dolog ésa kereszt kitűzéséért harcolókon kívül megérti mindenki,

hogyan a kereszt exclusive felekezeti jelvény, melynek a *nem katólikus jellegű egyetem* tantermeiben való alkalmazása kegyeletlen megsértése a többi felekezetek kegyeletes érzelmeinek. De a mennyire a felekezeti elfogultságra mutat a keresztnek kitűzése, ha azt mint vallásos jelvényt tekintjük, ép annyira szükségtelen és felesleges annak alkalmazása, mint az eszményi emberszeretet, béke és egyenlőség simbolumának is. Mert míg egyfelől ilyen értelmezésben sem felednék el igen sokan annak felekezeti jelentőségét, addig másfelől nincsen is szükség az eszményi emberszeretet, béke és egyenlőség különösebb kifejezőire, mivel azon eszméknek úgyszólván minden művelt ember szívét-lelkét át meg át kell hatni minden figyelmeztetés nélkül. És azok részéről hirdetni a keresztnek ilyen értelemben való alkalmazását, kikben ezek az eszmék, a szeretet, béke és egyenlőség eszméi, teljes mértékben hiányzanak, legalább is nagy meggondolatlanság, mivel tudhatnák, hogy ilyes kijelentéseik csak a neveléséges erőlködés látszatával bírnak.

A sárospataki főiskola ifjúságának felfogása ebben a kérdésben ismeretes; kifejezésre jutott az már az iskolai év elején, midőn a kereszt kérvény alkalmazásáról hallatta elítélő szavát az egyetemi ifjúság ultramontán érzelmű része iránt. Ez a vélemény nem változott most sem. Mi — a más felekezetűek érzelmeinek tiszteletben tartásával — a leghatározottabban elítéljük az egyetemi ifjúság keresztkitűző részének tetteit. De constataálni kívánjuk egyszersmind, hogy a 105 tagból álló nagybizottságot éppen nem tartjuk az egész egyetemi ifjúság érzelmei és felfogása kifejezőjének. Ez a bizottság nyilatkozataival, a protestáns ifjúságnak a mozgalomba való bevonásával és erről adott hazug híreivel, mintha csak arra látszanék törekedni, hogy a hírlapokban állandóan szerepeljen, hogy bizonyos hirhedségre tegyen szert. Nem tartjuk ezt a bizottságot — ismételtük — sem az egyetemi ifjúság, sem pedig az Egyetemi Kör felfogása kifejezőjének. Mert nem tudjuk elhinni, hogy az ifjúság józanabb része ilyen tények elkövetésére vetemednék. Igaz ugyan, hogy az Egyetemi Kör tisztviselőinek körülbelül $\frac{1}{3}$ -ada tagja a 105 tagú bizottságnak, de mivel sem az elnökséget, sem pedig az E. L. szerkesztőjét nem látjuk ott, hisszük és reméljük, hogy az Egyetemi Kör tagjainak nagy többsége távol áll e dolgoktól. Éppen ezért el is várjuk, hogy az Egyetemi Kör és az E. L. hivatalosan a leghatározottabban elfogja ítélni ezt a mozgalmat. Elvárjuk ezt a magyar ifjúság békéjének érdekében, elvárjuk ezt abban a reményben, hogy minden józan gondolkodású és felekezeti elfogultságtól ment magyar ifjú egyesülni fog velünk abban a felfogásban, hogy a kereszt kitűzővel, mint felekezeti viszály és egyenlenség szítóival semmi nemű solidaritást nem vállal, de sőt azokat elítéli és tettük megbélyegzésére elegendő erős szavakat nem is talál, azt menteni semmivel sem tudja. Mert jóval több ez ifjú éretlenségnél, meggondolatlanságnál, hisz' látjuk, hogy előre megfontolva, tervszerűleg kieszelve követték el tetteiket. A legnagyobb felekezeti elfogultságra mutat ez, a minek pedig egyetlen művelt emberben sem szabadna meglenni.

A sárospataki főiskola ifjúsága tehát újlag fel-emeli szavát és a leghatározottabban tiltakozik a felekezeti és politikai érdekeknek az iskola falai közé az ifjúsági életbe való behurcolása ellen és egyszersmind szívesen üdvözli mindazokat, kik vele egy felfogáson

vannak és a kik ennek az irányzatnak gátat akarnak vetni. köztük első sorban a budapesti egyetem protestáns ifjúságát, melynek küzdelméhez sikert és kitartást kíván!

Az imádság története.*

Az imádság az ember Istenhez való viszonyának legteljesebb kifejezése; mint ilyen, *lelke a vallásnak*. Semmiben sem nyilatkozik meg jellemzőbben valamely kultusz *erkölcsi értéke* és szellemi emelkedettsége, mint annak imádságában. A vad ember azt a darab fát, követ, állatot, stb., melyet mint fétisét imád, megégeti, vagy elveti, mihelyt tehetetlennek mutatkozik. A keresztényen, legnehezebb balsorsában Jézus Cécsemáné imáját veszi ajkaira: „Atyám, ne úgy legyen, a mint én akarom, hanem, a mint Te!” De mily hosszú volt az emberiség pályája a vallás egyik végpontjától a másikig! — *Az imádság története, mondhatjuk, az emberiség valóságos fejlődésének a története.*

Eredetileg az imádság semmi vallásos színezetet nem látszik magán viselni, ama naiv hiten kívül, melyet hatékony erejébe helyezett az ember. Csaknem mindenütt pusztán *eszköznek* tekintik, olyan eszköznek, mely által az imádkozó kényszerrel gyakorol arra a szellemre, a melynek hódolni akar. Titkos szavakat használnak, melyeket, ha helyesen mondtak el, ellenállhatatlan hatásúaknak hisznek. A hanghordozással különböző ritusok és cselekvények vannak összekötve, pl. a fenyegetés, vagy hízelgés taglejtései, miknek célja az, hogy az Isten megfélemlítsék, vagy az ő akaratát az emberé alá hajtsák. Mily gyakran fordul elő mesékben és legendákban, hogy valamelyik halandó különös ügyesség által egy-egy isteni lényt bizonyos mértékben a maga szolgájává tesz és azután évekig használatában tartja! A varázslás, kuruzslás, halottidézés e primitív képzetekben lelik forrásukat.

A természetfeletti lényekkel, a melyek körülveszik, úgy viselkedik az ember, mint szomszédokkal. Ugyanazon eszközökkel igyekszik tőlök segítséget, vagy hasznot húzni. *Tisztelet* az az érzelem, mely e kezdetleges fokan a legkevésbé lép fel. Ravaszság, csalárdság, erőszakoskodás, hízelgés és fenyegetés által, ezek a különös formái az imádságnak. Az emberi *önzés* gyermekies naivitással fordul az istenek önzéséhez. Így jönnek létre bizonyos szövetségek a két egoista között, mindkettő az „adok, hogy adj” elvével fegyverkezve fel a másikkal szemben. Az az Isten, a ki ígérését megszegi, megérdemli, hogy megfenyítettessék és eszközökben nincs hiány, hogy a hűség megtöréseért bűnhődjön.

Az *áldozat* eredetileg csak egy formája volt az imádságnak. Üres kezekkel sohasem közeledett az ember Urához. Hogy kegyét megnyerje, vagy haragját kiengesztelje, gyakran legkedvesebbjétől fosztja meg magát, s istenének áldozza. Az isteneknél épúgy megvan a táplálkozás szüksége, mint a halandóknál. Az első részt mindenből az istenek számára tartják fel, Áldoznak mindenféle terményeket, állatokat, a hadi zsákmányból egy részt, olykor embert és gyermekeket is. Az áldozati ajándékok java részét gyakran maguk az áldozók elköltik, mert az áldozati lakomák a szentség eszközei minden résztvevőre nézve; vagy a papoknak, az istenek közvetítő szolgálóinak ajándékozzák; az isteneknek pedig csak a használhatatlan részek felszálló füstjével áldoznak. Mily nehéz volt az embernek az istenek jóságában hinni!

* Sabatier-Baur, Kovács Ödön, Raunwenhoff: Vallásbölcshészet.

A balsorsban istenek haragjának hatását látták és ha öröm vagy szerencse érte őket siettek áldozatot vinni, hogy a felsőbb lények irigységét lefegyverezzék. Ha úgy sejtették, hogy egyik istent megsértették, éveken át rettegetek haragjának csapásaitól, s engesztelőáldozatokban igyekeztek minden lehető elégtételt megadni; kegyes cselekvényeket találtak ki, önkényes megaláztatásokat, különféle kínzásokat, a miket önmagukkal vagy másokkal hajtottak végre, a nélkül hogy a legfőbb lény haragja végleg elmúlt volna. Mindezek általános jelenségek a vallás kezdetleges nyilvánulásaiban.

Mint látszik, a vallásos érzés az erkölcsi érzéstől itt annyira különböző, hogy eredetileg egyedül amaz volt meg és a legönzőbb és legdurvább alakban nyilvánult. A vallásos hit befolyása a szellemi és erkölcsi élet fejlesztésére semmi, vagy épen káros. Mily rettentő bűnököt szült a vallás! „A legesztelenebb cselekményeket, a legdurvább erkölcsi kicsapongásokat gyakran a vallásos indokok támogatják, és a tisztán *hasznossági cél*, mely isteneivel szemben is vezeti az embert, vagy befolyással van arra, hogy nyers egoizmusokba még meg erősítse.“ Ámde a próféták és bölcsök lelkében, kik magasabb, vallásos és erkölcsi tehetségeik szerencsés kifejlődése útján, magasabb vallásos és erkölcsi eszmény alkotására jutottak, megindul az *új kijelentés*, hogy a vallást a naturalizmusból erkölcsösségre emelje. Korufucius, Buddha, Izrael látnokai, Görögország bölcsészei egyaránt érzik, hogy az embernek érintkezése a maga istenével csak *szellemi* lehet, hogy az *igazságosság* az egyedüli kapocs, mely eget és földet összeköt, hogy a szent szavak és rítusok, az önző ajándékok, a külsőleges cselekvények semmit sem érnek és érvénytelenek, mihelyt az ember a természeti állapotból kilépett, hogy magasabb szellemi életre emelkedjék. Ha Isten az igazságosság, csak egy eszköz van, hogy vele békében és harmóniában éljen az ember, t. i. hasonlóvá lenni ő hozzá. A vallás és morál rendeltetése volt, hogy mindinkább közeledjenek és egymást áthassák, úgy, hogy a tökéletes vallás ismérve, hogy abban a legmagasabb kegyesség, mint ideális erkölcsiség jelenik meg. A *keresztyénségnek* nincs is más elve és ez okból még inkább, mint másból, e vallás nemcsak legmagasabb formája a vallásnak, hanem az *egyetemes és végérvényes vallás*. Abszolút vallás és abszolút erkölcsiség itt azonos fogalmak. Az ősdualizmus a keresztyén tudat egységében győzött le.

Egész természetes, hogy az *imádság* is nagy átalakuláson ment keresztül és míg kezdetben az *erőszakoskodó önzés* volt a forrása, most a végponton, a *bizalom és megadás*, a tökéletes önzéstelenség cselekvényeként jelenik meg! Van-e szüksége sok beszédre a gyermeknek, hogy magát atyjával megértesse? „A pogányok,“ mondá Jézus, „színből hosszan imádkoznak. Az Atya tudja, mire van szükségetek, mielőtt kérnétek ő tőle.“ Nem az a földolog, sokat imádkozni, hanem sokkal inkább az Ő közelében élni és Őt saját közelünkben érezni. Nem mindenható Ő? Nem sokkal erősebben és jobban szeret-e Ő bennünket, mint mi szeretjük önmagunkat? Nem gyermekeinek javára igazgat-e Ő mindent? Vagy valami más a teremtés célja, mint a legfőbb jó, és ez általános jóban nem találja fel mindenki a saját javát? Ha kísértések esnek ránk, ha veszélyek fenyegetnek, midőn bánat, vagy fájdalom sújt kegyetlenül, mitévők legyünk? Panaszkozhatunk; csak hogy a panasz nem utolsó szava Jézus Krisztus tanítványának; meg kell nyugodnunk az Isten titokteljes akaratában, miközben a saját óhajainkról és különös reményeinkről lemondunk. „*Ne úgy legyen Atyám, a mint én*

akarom, hanem a mint te!“ Így e legfelső fokon nem egyéb az imádság, min *győzelem az önzés felett*; és az egyéni szellemélet teljes felszabadulása az Istennel való tökéletes egység érzetében.

Ilyen volt Jézus imája. Nem valami külső szóáradatban állott az, hanem a léleknek folytonos csendes áhítatában, a mely, mikor imádságában az Atyához fordult, még mielőtt imára emelje volna ajkait, e boldog tudattal töltte el: „Tudom, hogy Te mindenkor meghallgatsz engemet!“ A bizalom az önmegtágadásban lesz tökéletessé. Mily csodálatraméltó haladása a vallásnak, mily felemelő fordulása a világfejlődés hullámainak: Kezdetben az volt a kegyes sóhaja, hogy az isteni akaratot a saját akarata alá hajtja; most a végponton, az a békesége és boldogsága, hogy a saját kívánságát és óhajait alárendeli az Atya akaratának, a kiről tudja, hogy mindig jó, igazságos és tökéletes. Kezdetben az ember inkább odaadta minden külsőségét, minden külső birtokát, inkább odaadta még gyermekeit is, sőt inkább vitte *áldozatul* nagy csapásoknál önmagát is, minthogy önmagát meggyőzze. De a legnagyobb és legnehezebb áldozat a saját önző, bűnös indulatainknak meggyőzése; a valóban szellemi áldozat, mit az ember Istennek vihet, az egész akarat megszentelődése, engedelmes meghódolása az isteni akarat előtt. E legnehezebb, e szellemi áldozat a keresztyén ember áldozata!

Különösebb, figyelemre méltó e haladásban egy másik jelenség. Az összes vallásokban mintegy kettős alaphangja van az érzelmeknek: az egyik, a mely az ősvallásokban uralkodik, a félelem és fájdalom alaphangja; a másik, az, mely a végponton fejlik ki, melyben az *öröm* és *bizalom* hangja ül diadalt. Ez is természetes eredménye a vallási tudat haladó győzelmének, a mely lassanként legyőzi azon ellentéteket, melyek között alakul és fejlődik. Kezdetben ellenséget talált az ember égen és földön. Védtelenül, egyedüliségében titkos ellenséges hatalmaktól érezte magát környezve, a melyek előtt félelemből meghódolt és szüntelen és enyhíthetlen aggodalomban várta tőlük az ítéletet. De teljes fordulat állott be, midőn az Isten szellemi kijelentésének hajnala felhasadt az emberi lélekben. A sötétséggel eltűnnek az éjszaka rémképei is. A vallási tudat az örök igazságosság érzetében megtalálja szilárd támaszát, és ezzel túl-emelkedik a titokzatosságokon. Abban az Istenben, a kit imád, megdicsőülésében látja saját benső életének törvényét, a mint az most már legfőbb világtörvénynyé lett. Az igazságosság e törvénye a *szeretet*. Semmi sem rettent már, csak saját gyarlóságom, azaz bűnöségem érzete, mely egyedül választhat el az igazságosság és élet forrásából. De íme, az igazságosság, mint megigazuló *kegyelem* jelentetik ki. Isten, valamint Ő adja az életet, megadja e kegyelmet mindazoknak, a kik éheznek és szomjúhozzák azt. Ezzel eléri célját az összebékülés. Az árva megtalálta az atyát, az atya a gyermekeit. A bűnös ember remegve és megtörve kezdte imádságát, — és emelt fővel végzi, a gyermek bizalmával, a ki visszatért és boldog az atyai házban.

Ha vallásosnak kell lennem, csak a keresztyénségben lehetek igazán az. Vagy nincs sem értelme, sem célja az emberiség vallásos fejlődésének, vagy el kell ismerni, hogy e fejlődés a Krisztus evangéliumában érte el legfőbb célját. És ha imádkoznom kell, ha a szív aggodalma, vagy az ész kételye hajt, hogy egy olyan formáját keressem az imádságnak, melyet teljes megnyugvással vehetek ajkaimra mindenha: nem találhatok más, mint e Jézusi szavakat: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben!“

Antalfy László.

A diákkongresszus.

Lapunk múlt számának az ez év folyamán tartandó diákkongresszus eszméjét, az összes ifjúsági lapok közül legelsőnek felvető czikke — élénk visszhangra talált a hazai diáksajtóban. Az Egyetemi Lapok 17-ik számának vezető cikkében Kópösdý Dezső az autonomiáját vizsnyert Egyetemi Kör elsőrendű feladatául tekinti az országos diákkongresszus rendezését, előbb azonban megvárni kívánja, hogy vajjon érkezik e meghívás a kongresszus számára. A Kolozsvári Egyetemi Lapok legutóbbi száma pedig lapunkra való hivatkozással teszi fel a kérdést az összes ifjúsági lapok szerkesztősegeihez, hogy vajjon kívánatosnak tartják, hogy az országos diákkongresszus még ez év folyamán összeüljön.

A mi véleményünk ebben a dologban — múltkori cikkünk után — nem lehet kétséges. Mi, bármennyire ocsárolják és kicsinyítik is sokan a diákkongresszusokat és azok eredményeit, még mindig nem vesztítettük el hitünkét azokban. Mert ha a kongresszusnak a személyes megismerkedésen és összebarátkozáson kívül semmi eredménye sem volna — mi, a mai zivataros viszonyok között, mikor a magyar ifjúságot annyiféle hazug jelszó tagolja pártokra, még ezt is jelentős eredménynek tartanók. Mi ugyanis, még az Egyetemi Lapok legutóbbi száma vezércikkének, mely szintén a kongresszust jelöli ki a békés kibontakozás utjául, megjelenése óta történt dolgok után, melyek a magyar ifjúság egyes részei közt levő ellentéteket még jobban kiélesítették, hisszük, hogy a kölcsönös kimagyarazások legalább is a magyar ifjúság józannabb részét együttes munkálkodásra bírják. Kívánatosnak tartjuk ezt annál is inkább, mivel — mint mindenki előtt tudva van — a Nemzetközi Diák-Szövetség, melynek jelenlegi elnöke magyar ember, 1902-ik évi kongresszusának Budapesten való megtartását határozta el. Szükségesnek tartjuk azért, hogy az egész Európa diákságának méltó elfogadására már most megkezdtenének az előkészületek és hogy ezekben az előkészületekben az egész magyar ifjúság részt vegyen. Ebben a kérdésben egyesülni kell minden magyar ifjúnak, mert ezt nem egyes pártok érdeke kívánja így, hanem így kívánja ezt a magyar nemzet érdeke, *a magyar nemzet becsülete!*

De volnának a kongresszusnak más tárgyai is, melyekről már lapunk múlt számában szólottunk és amelyek szintén megérdemlik, hogy velük az egész magyar ifjúság foglalkozzék. És már jó előre kifejezést kell adnunk abbéli reményünknek, hogy az összeülő kongresszus tárgyalásai méltók lesznek a magyar ifjúsághoz. Lehetnek ottan heves elvi küzdelmek — hisz' az ifjú korrall ugy is vele jár a nagyobb hæv — de *nem szabad* ezeknek a küzdelmeknek soha *személyes jellegűekké* válni és a mit főképpen hangsúlyozni kívánunk *nem szabad* a tárgyalásokba semmi körülmények között sem *belevetni azokat a felekezeti és politikai jelszavakat*, melyek — sajnos — most az ifjúság egy részét teljesen elkapták.

A sárospataki főiskola ifjúsága — reméljük — tőle lehetőleg képviseltetni fogja magát a kongresszuson. de ha ez a képviseltetés talán el is maradna, mi lélekben ott leszünk és figyelemel fogjuk kísérni a magyar ifjúság munkáját.

Elmondtuk pedig mindezeket abból az alkalomból, hogy a selmeczbányai m. kir. bányász- és erdészakadémiai kör még a múlt év november 15-én tar-

tott közgyűlésén elhatározta, hogy ha illetékes helyről kellő erkölcsi és anyagi támogatást nyer, meghívja Magyarországon összes főiskoláinak hallgatóit, hogy az ideai országos diák-kongresszust Selmeczbányán tartsák meg. Miután az akadémiai tanács, valamint a város törvényhatósága erkölcsi- és anyagi támogatással lehetővé tették a kongresszusnak Selmeczbányán való megtartását, az akadémiai kör e napokban az összes főiskoláknak elküldi a meghívót.*

Legyen az összeülő kongresszuson a komoly munka áldása!
Tóth Dezső.

Márczius 24, a sárospataki főiskola ifjúságának nagy napja.

Ünnep volt megint . . . Alig zajlott le az örökös dicsőséges márczius 15-nek, a magyar szabadság hajnalhasadásának szívünk leirhatatlan lelkesedésével megszentelt emlékűnepe, Márczius 24-ikén ismét ünnepnap, még pedig kettős ünnepnap volt főiskolánk ódon falai között. Kettős ünnepnek nevezem én ezt a napot egyrészt azért, mert vasárnap volt, másrészt azért, mert a „vasárnapok vasárnapjára“ vá emelte ezt az a pünkösdi lelkesedés, mely szívünket eltöltötte azokért a dicső eszmékért, melyeket márczius 24-ikén tárgyalt a Rákóczyak iskolájának ifjúsága. Nem tudom én, hogy a márcziusi eszmék hatása okozta-e, nem tudom én, hogy a Rákóczi lelke jött-e el minket lelkesíteni idegen országból, morajló tengerpartjáról, nem tudom én okát adni annak, hogy mi e napon annyira, oly fényesen kiemelkedtünk a hétköznapi sívár világából?! . . . Ime mi, kiket csak nem régebben ért saját lelkiismeretünk megszólalása, az „Ifjúsági Közlöny“ legutóbbi számának vezércikke szerint a szebb dolgok iránti „közöny“-nyel viseltetés súlyos vádjá, ime mi ismét felébredtünk, ismét kezünkbe vettük és magasan lobogtatjuk az eszménység fényes lobogóját, ismét megmutattuk, hogy nem lettünk hűtelenek a Rákóczy és a márcziusi ifjúság szelleméhez.

Szívünk melegével üdvözlünk téged, kolozsvári egyetemi ifjúság, Erdély virága! A te lelkeből csapott közénk a szikra, mely felgyújtotta szívünket, lelkünket, melyben a lelkesedés a szépért, jóért, nemesért, nemzetiért nem halt még meg, csak aludott. Áldjon meg az Isten téged, kolozsvári egyetem ifjúság, a miért alkalmat nyújtottál nekünk arra, hogy ismét méltókká lehettünk alma máterünkhöz, mely minden szépnek, jónak, nemesnek magvát igyekszik beültetni a mi szívünkbe. Ha Berzsenyi feltámadna a sírból, ódát zengene hozzád „A felkelt nemességhez“ helyett „A felkelt ifjúsághoz“ czim alatt és te megérdemelnéd a Berzsenyi ódáját, kolozsvári egyetemi ifjúság, Erdély virága!

Felöltjük a magyar ruhát! Nem szorúl a magyar dicséretre, nem kell annak a szépségeit himnuszokkal magasztalni, eléggé dicséri, eléggé magasztalja azt a szívünkben iránta élő lelkesedés, vonzalom. Mert

* Lapunk zártakor értesülünk, hogy a meghívók már szét is küldtek. Az időpontra nézve (május 24—28.) megjegyzzük, hogy azt alkalmasnak nem találjuk, mivel a pünköszi ünnepek miatt több főiskola — így mi is — meg nem jelenhetünk, ellévén akkor foglalva a legatióba menéssel. Kérjük azért ez időpont megváltoztatását. mivel úgy hisszük, hogy ez most még akadályokba sem ütköznék. Így pld. alkalmasnak találnók május 28-tól—jun. 1.
Szerk.

van-e magyar ifjú, kinek a lelke mélyén ott ne rejtőzködne nemes gyöngy gyanánt az az érzelem, az a vágy, hogy: „Hej! Istenem, ha én egyszer magyar ruhát ölthetnék magamra!” Én azt hiszem, hogy minden magyar ifjú lelkében ott él ez az édes ábránd. Mi ezt az ábrándot meg fogjuk valósítani! Felöltjük a magyar ruhát, mert az szeritünk mindenféle kaysernél, fraknál stb. milliószor szebb! Felöltjük, mert tudjuk, hogy felöltése által a magyar honi ipar fellendülését tetemesen előmozdítjuk. Felöltjük, mert tiltakozni akarunk a kosmopolitizmus áramlata ellen, mely mindjobban kiforgat nemzeti és faji jellegünkből. Felöltjük, mert kiakarjuk szorítani táncrendünkből azokat a kosmopolita, homéri kaczagásra derítő ugrándozásokat, rugdoskodásokat, „bostonokat, padepatinöröket“ stb., melyek nevével tele van tömve minden táncrendünk; felakarjuk támasztani a palotást és azokat a régi, szép, nemes, nemzeti tánczokat, a melyek által ősapáink adtak kifejezést jó kedvüknek, szóval felöltjük a magyar ruhát, mert nem akarunk tovább az idegen divatok, idegen szokások szolgai utánzóit, majmolóit lenni!

„Népakadémiát“ alakítunk! — „Elmenvén tanítatok meg minden népeket“ — ezt mondja a Megváltó. Az ő mondását tűzzük lobogónkra, midőn a népakadémiát megalakítjuk. Kit hallgat szívesebben a nép, mint a minden mellékes céloktól távolálló, csupán az idealizmus szövétneke által vezérelt lelkes ifjúságot, a melyről tudja, hogy az nem akarja őt becsapni, nem akarja tapasztalatlanságát alacsony célokra felhasználni? Kit fogad szívesebben a nép, mint az olyan fiatal Timótheusokat, a kiktől tudja, hogy az iskolák falai között szerzett tudomány drága gyöngyeit akarják az ő lelkébe átszórni? Bizonyára nem halva született ezme a „népegyetem“ eszínéje a mai körülmények között, nem lehet az már azért sem, mert alapját, forrását a megváltó evangéliuma képezi, a mi pedig örök érvényű, mert „az ég és föld elmúlnak, de az ő beszédei soha el nem múlnak.“

Eme két szép eszme megvalósítása, a magyar ruha felöltése és a népakadémia felállítása képezte tárgyát márczius 24-én a sárospataki főiskolai ifjúság közgyűlésének, melynek lefolyása a következő volt.

Délután 2 órakor kezdett népesedni az akadémia IV. számú tanterme, a hová valósággal özönnel tödult a főiskola ifjúsága. Falrengető éljen-vihar fogadta a közgyűlés derék, lelkes elnökét, Baksy István séniort, a ki az ifjúság ügye iránt páratlan lelkesedéssel viselkedik s a kit viszont szíve mélyéből szeret az ifjúság, mint elődeinek, a hires pataki sénioroknak méltó utódját. Miután Rohoska József theologiai tanár márcz. 15-iki beszédének és Novák Sándor gymn. tanár alkalmi ódájának kis füzet alakban való kiadását elhatározta az ifjúság, rákerült a sor a gyűlés egyik legfontosabb tárgyára, a Kolozsvári egyetemi ifjúságnak a magyar ruha felöltése érdekében hozzánk intézett átiratára. Alig hangzottak el a theologiai elnök ajkán az átirat végszavai, az ifjúság szemében felragyogott a lelkesedés lángja, az ajkakon megdördültek az éljenek és ebben a viharos lelkesedésben emelkedett fel szólásra egy sápadt ifjú, Tóth Dezső joghallgató, a magyar ruha felöltésének buzgó zászlóvivője, a lapunk legutóbbi számában megjelent nemzeti viseletről írt gyönyörű cikk szerzője. Miután röviden, ügyesen, lelkesen hangsúlyozta a magyar ruha felöltésének szükségességét, a következő határozati javaslatot nyújtotta be a közgyűlésnek:

A sárospataki főiskola ifjúsága határozatilag ki mondja, hogy:

„a magyar ruha állandó és általános viselését helyesnek és szükségesnek tartja s ezt — lehetőség szerint — a legrövidebb idő alatt meg is kezdi; öt tagú bizottságot küld ki, hogy az valamely fővárosi ezéggel érintkezésbe lépve szerezzen be adatokat arra nézve, hogy nem volna-e lehetséges a magyar ruhának nagyobb tömegben való megrendelése esetén azt részletfizetésre szállítani;

ha mindezek mellett is nem volna a magyar ruha állandó és általános viselése lehetséges ez idén az iskolai év előhaladott volta miatt, úgy a jövő évi vezetőségnek és egyleti tagoknak nemes traditióul adatik át ez ügy, azon határozott óhajtással, hogy abban munkálkodni és azt diadalra vinni meg ne szűnjenek;

végül mondja ki a spataki főiskola ifjúsága, hogy a kolozsvári Ferencz-József tudományegyetem ifjúságát és a „Kolozsvári Egyetemi Lapok“ szerkesztőségét a magyar ruha viselés eszméjének felvetéseért és lelkes propagálásaért szívből üdvözli s ezen üdvözölő irat elkészítésével fentírt bizottságot megbízza.“

Tóth Dezső javaslatát a spataki ifjúság óriási lelkesedéssel elfogadta és csak annyiban módosította, hogy nem öt, hanem hat tagú bizottságot választott, melynek tagjai lettek Baksy István, Csomár Béla, Vitányi Miklós, Sallay Gyula, Toma István és Tóth Dezső.

Lesz hát magyar ruha, a pünkösdi legátio alkalmával már abban fogjuk hirdetni az Isten ígését. Sőt a sénior és a theologiai elnök már hűsvétre felöltik a magyar ruhát. Lelki szememmel már látom, a mint vállainkra kapjuk a két derék fiatal embert és szinte hallom, a mint lelkesen daloljuk azt a szép magyar nótát:

„Árpád apánk! ne féltsd ősi nemzedet,
Nem vesz már el, ha eddig el nem vezett!“

A gyűlés második tárgya épen olyan fontos és magasztos volt, mint az előbbi, a mennyiben azt határozta el az ifjúság, hogy népakadémiát létesít a kolozsvári egyetemi ifjúság „nép egyeteme“ mintájára a nép nemesítése, oktatása, hanyatló erkölcsének megmentése, a lelketlen uzsorások karmaiból való kiszabadítása, a mértéktelen palinkaivás megszüntetése, az Amerikába való kivándorlás veszedelmeire való figyelmeztetése stb. végett. Ezen magasztos indítvány Toma Istvántól, lapunk főmunkatársától származott.

Nem akarok én bókolni Toma Istvánnak csak a szín igazságot mondom, a midőn kijelentem, hogy olyan áhítattal csüngött gyönyörűen átgondolt beszédén az általa annyira ostorozott ifjúság, a mily áhítattal csak hajdanában hallgatták az apostolok beszédét. Feltárta előttünk ezen beszédében az idealizmus fényes világában élő lelkét, feltárta romlatlan, hazafias érzületét, feltárta az Istenadta magyar nép nyomorúsága felett mély fájdalommal kesergő szívét és annak megmentésére irányuló rajongó lelkesedését. Én, a kinek bölcsője a kunyhóban ringott, a kunyhók lakosai nevében kalapot emelek előtted, kedves barátom és azt hiszem hogy kalapot emel nemes törekvéseidért a „szegények iskolájának“ nevezett sárospataki kollégium ifjúsága is.

Elfogunk menni a nép közé szép dolgokat, szent eszméket és sokszor világosságot terjeszteni. Elme-

gyünk, mert tudjuk hogy a nép senkit sem fogad oly szívesen, mint az ifjúságot; elég alkalmunk volt meggyőződni mint ünnepi legátusoknak a népnek hozzánk való őszinte, tiszta vonzalmáról!

Toma István szép beszédét a lelkes éljenek elhangzása után még Sallay Gyula és Moskovits Mór támogatták s mindketten szívük mélyéből helyeselték és szükségesnek tartották a népakadémia felállítását. Az ifjúság ezek után minden ellenmondás nélkül szívbéli örömmel elfogadta Toma István határozati javaslatát és kimondta, hogy: „az Ifjúsági Egylet alosztályaként megalakítandó „népakadémia“ szükséges voltát helyesli, e végből egy bizottságot küld ki, mely a népakadémia alapszabályait megalkotva, a módozatokat megbeszélje s erről a legközelebbi közgyűlés alkalmával előterjesztést tegyen.“ Végül Baksy István senior elnöklete alatt a 20 tagból álló bizottság meg is alakult.

Ennek letárgyalása után elhatározta az ifjúság, hogy Dr. Tüdös István theol. tanárt a kereszt-botrány alkalmával irt és a „Magyar Szó“-ban megjelent czikkeért lelkéből üdvözli. A közgyűlés utolsó pontja volt az Ifjúsági Közlöny kiadóhivatali főnökének a megválasztása, a mely helyre Benda Kálmán VIII. o. t. az Erdélyi Önképző Kör elnöke választatott meg egyhangúlag.

Ime, ezek történtek márcz. 24-én a Rákóczyak kollégiumának ódon falai között. Nem tudom én, hogy a márcziusi magasztos eszmék hatása okozta-e ezt a váratlan jelenséget, nem tudom én, hogy a Rákóczy lelke jött-e haza idegen országból, morajló tenger partjáról... nem tudom én... csak annyit tudok, hogy ünnep volt megint!

Egy ablak-függöny monológja a márczius 15-iki bálon.

— márcz. 16., éjfél után 1 óra.

(Színhely: a városháza nagyterme. Bódító lég, sejtelmes márcziusi hangulat. A zenekar izzadtan pihen s a homlokát törülgeti. A szóban forgó ablak-függöny kajánul mosolyog le az alatta fuldokló tömegre.)

Ablak-függöny: (fütyörészve)

Ablak-függönynek jöttem e világra,
Nem szőtt engem a májszterem hiába!

Csuhaj! De jó kedvem szottyant! Mint jó nevelésű, akarom mondani: jó szövésű ablak-függönyhöz illik, nem ittam bort se, mégis részeg vagyok. Hja, de ám én is azon idealisták közé sorakozom, a kiknek szent meggyőződésük az, hogy a szép szemek is részegítenek. Saját magamon is ugyanezen tüneteket kezdem észrevenni. Rémmódon szeretném összeütögetni a boká... azaz a szárnyaimat, de mit szólnának a dologhoz élemedett társaim, a többi ablak-függönyök? Meg aztán:

„Nem szük ez az ablak, csak szoros,
Nem vagyok én részeg, csak — koros,“

— mert, tetszik tudni, én sem vagyok ám mai gyerek! Ebben a dicsőséges emlékezetű teremben nem egy márczius idusai-bál suhant el már felettem, akarom mondani alattam. Oh, én felülemelkedem az

eseményeken. Az én szemeim láttára oh mily sokan is részegedtek meg, ki a fentebb emlegetett szép szemektől, ki az édes bortól, a míg az előbbieket mámorát csak a házasság oszlatta el, az utóbbiak másnap reggel már rendesen kijózanadtak. Végeredményében mindig jobb dolguk volt az utóbbiaknak. Én pedig csak nevetem őket s szépen újtokra bocsátom, egyiket a másik után.

Igazán: ablak-függönynek születni nagy és szép gondolat. Látom évről-évre fejlődni és virúlni a haza reményeit, kiket szeretettel fogadok védő szárnyaim alá. Oh a hazafiasságot, mely ily nevezetes éjszakán eltölti az embereket: még egy ablak-függönytől sem lehet eltagadni. Nem védhetem a hazát, hát védem az úgynevezett reményeit, a mi miatt aztán halálos ellenségem minden ambiciózus gardedám. Ah, mily sok epekedő párocskának adtam én már biztos búvóhelyet! Én megértettem őket s megmentem a kíváncsi világ elől, mert a házasságok nem az égben, hanem a mi oltalmunk alatt köttetnek. Sok szerelmes szó, suttogás elröppent már alattam, sőt nagyon indiszkrét lennék, ha elfecsegném, hogy nem egyszer czuppanásokat is hallottam.

Most már öreg vagyok, de lélekben fiatal. Egy ily pompás, forró levegőjű báli éjszaka új életet önt a redőimbe, a mi nem is csuda, hisz a hol én ott vagyok, az öregek is tánczra penderülnek. Ah, mért is nem tart ez az éjszaka örökké?! Ki tudja, mikor látom ismét viszont ezt a jókedvű ifjúságot?! Mert, ah, én is öregszem már s fakuló szövetembe belétemetkezik a moly. De azért a jövő bálon újra friss leszek. De csitt! elhalgatok, jó egy ifjú pár...

(Az ablak-függöny legördül.)

Subidron.

LAPSZEMLE.

Magyar Egyetemi Szemle. (Szerkesztők: Kálmán László és Zala Ernő.) A M. E. Sz 7-ik (márcziusi) száma is hatásos bizonyítéka annak, hogy ez a kiváló folyóirat mily magas színvonalon áll. Minden eddigi számában hű maradt adott programjához és egészben beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A mostani számot Lechner Agoston a napokban elhunyt tudós egyetemi professor arczképe is díszíti, kiről Pulszky Agost emlékezik meg a lap első czikkében kegyeletes szavakkal. Két szak czikk a kárbiztosításokról és a tisztességtelen versenyről, valamint egy a 70-es évek Magyarorszáგával foglalkozó német röpirat ismeretése képezik a lapnak a szigoruabban tudományos részét. Ezeket követik egy ügyes vers Szilágyi Ferencztől és egy hangulatos rajz „Perdita“ czímen az egyik szerkesztőtől Kálmán Lászlótól. Gazdag *egyéről-másról* rovat, melyben Giddings sociológiájáról, Beöthy Akos könyvéről, nemzeti zenénkről, színházról, művészetéről, a kolozsvári egyetemről találunk ügyes cikkeket, teszük élénké és változatossá e kitünően szerkesztett revuet.

Egyetemi Lapok. (Szerkesztő: Kétli Endre.) Lapunk legutóbbi számának megjelenése óta a hetenként megjelenő E. L.-ból csak egy számhoz a 17-ikhez volt szerencsénk. Ennek vezérczikke Köpösdy tollából áradó szavakkal ad hirt az *Egyetemi Kör* autonómiájáról és arról a nagy idealizmusról, mely a körben dühöng. Ez az idealismus, egység és együttműködés nekünk, a Köpösdy ajkáról nagyon gyanus-

nak — hamis idealismusként tetszett és a következők bizony — úgy látszik — igazat adnak a mi felfogásunknak. Második cikke ifj. Gebhardt Károlytól a kereszt kitűzésnek jogosságát vitatja s a cikk vége egyenes bejelentése a későbbi keresztbotrányak, melyről lapunk más helyén emlékezünk meg. Többi cikkei, versek, elbeszélés, emlékezés Lechner Agostonra, vegyes rovat stb. nagy szerkesztői ügyességről tanúskodnak. Csak színházi kritikájára jegyezzük meg, hogy a kétes értékű szójátékok egymásra halmozása épen nem felel meg a komoly bírálati ismertetésnek.

Debreczeni Főiskolai Lapok. (Szerkesztő: Rácz Lajos.) A D. F. L. 6. és 7. száma fekszik előttünk; mindkettő gondos összeállítású, komoly, hivatásos ifjúsági lap, mely a debreczeni főiskola ifjúságának mozgalmairól és általában a magyar diákletről hű képet mutat. 6. számának vezércikkével, mely az egyetemi nőhallgatók helyzetével foglalkozik mindenben egy véleményen vagyunk. A lapunkra tett megjegyzésükre, hogy általános érdekű ifjúsági ügyekkel nem foglalkozunk: — azt hisszük — hogy úgy a mostani, mint a múlt számunk kielégítő feleletet ad. 7. száma a lap élén a szerkesztőnek a Petőfi szobor előtt mondott hangulatos, szép beszédét hozza. Ezt referáda a márcz. 15. ünnepélyekről, cikke a létesítendő akadémiai körrel és tanulmány a kurucz költészetről követik. Élénk hírvonat és lapszemle zárják be e számot.

Közlöny. (Szerkesztő: Nánássy Lajos) A magyarországi ev. ref. teológiák közlönyének 11-ik száma is tartalmasan és ügyes összeállításban jelent meg. Komoly theologiai értekezések, vallásos vers és a sárospataki theologusoknak a Nagy Vincze-féle támadást visszautasító cikkük, gazdag vegyes rovat teszik a lap tartalmát. *t. d.*

„Kolosvári Egyetemi Lapok.” (Szerkesztő: Bodor Aladár. Főmunkatársak: Kiss Géza, Pálffy József.)

A *K. E. L.*-től azt kaptuk, a mit vártunk. Egy csomó új eszmét, sok lelkesedést, rajongást a magyar ifjúsági élet nemesebb ügyei iránt és természetesen néhány önálló cikket. Hogy ez utóbbiból többet nem kaptunk, oka az egyletek félévi leszámolásának a lap hasábjain való publikálása, s a közgyűlésekről közzétett bőséges referáda. Ez azonban nem baj, mert a gyűlések beszámolójából igen sok hasznos eszmét szedhet össze az ifjúsági mozgalmak iránt érdeklődő olvasó. Arról a néhány cikkről pedig elmondhatjuk, hogy a javából való, a jóból pedig kevés is elég. Nos hát a középiskolai önképzőkörökről szóló vezércikk nagy megfigyeléssel és jól van megírva. Pálffy Józsefnek „Márcz. 15”-ről írt lángoló, keserű igazságokkal teli vezércikkét nagy dicséret illeti. Az állandó rovat kemény igazságaival, erős logikájával őszinte elismerést érdemel. Bizony, bizony ott vagyunk, hogy a legerősebb hangon, a legvastagabb igazságokat kell megírni ifjúságunkról csak azért, hogy egy keveset adjon rá. Ez a vastagbőrűség, de nem jó jel pedig! A tárcza és irodalmi rovatban szintén kellemes olvasmányt nyújtanak.

Bujdosó.

Emlékkönyvbe.

(Részlet a „Jaj beh Hunczut . . .”-ból.)

Öt szócskát üzenek vésd jól szivedbe s fiadnak
Hagyd örökül ha kihunysz: add meg az öt hatosom!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Márczius 15.** Főiskolánk ifjúsága hagyományaihoz és ama nagy naphoz méltólag ünnepelte az idén is a sajtószabadság kivívásának diadalünnepét. Ötvenhárom év után nem halványodott meg e dicső nap emlékezetünkben, sőt a röpülő évek szaporodásával mindig ragyogóbbnak, fenségesebbnek tűnik fel. Azért olyan drága talán nekünk, azért csüggünk rajta olyan imádattal, mert ezer év alatt sokat szenvedett magyar nemzetünknek ez az egyetlen örömnépe . . . ? Reggel nyolcz órakor az ifjúsággal, tanárokkal és a nagy közönséggel egészen megtelt ref. templomban Baksy István főiskolai senior mondott hálaadó imát az egek urának az örömnappért. Az istentisztelet a Himnusz két első versszakának eléneklésével ért véget. Az ünnepély d. u. 3 órakor kezdődve folyt le a főiskolai imateremben. A pataki- és a környékbeli intelligenciából s az iskola népszerűségéből álló közönség teljesen megtöltötte a középső és hátsó padokat, míg az elsőben, a terem közepén a pataki lányok bájos koszorúja foglalt helyet. A műsor első pontját az énekkar által előadott Párisi ifjúság képezte. Az ügyes vezetőkkel s kiváló erővel rendelkező khórus fényesen sikerült szereplésével méltán kiérdemelte a szünni nem akaró tapsvihart. Most Rohoska József theol. tanár jelenik meg a szószéken és új gondolatokban dús, lelkesen előadott hatalmas beszédben méltatja márcz 15-ének jelentőségét, bebizonyítja, hogy ez nemcsak az ifjúság, hanem az egész magyar nemzet örömnépe. A beszédet követő óriási éljenzés és taps eléggé dokumentálta a hatást. Ezután Nagy Béla szavalta Novák Sándor tanárnak alkalmi ódáját. A gyönyörű hazafias költemény sikerült elszavalása után elemi erővel tört ki a tapsorkán, éljenzés, tombolás, mely nagyobb részben a fényes tehetségű, rokonszenves ifjú tanárt illette. Az ováció lecsillapultával a főiskolai zene-egylet rázendítette a Marsaillest. Ez azonban a zene-egylet elnökének tapintatlansága folytán előállott első primás válság miatt szokatlanul egyhangúan ment. Molnár István th. Tompa: „Egy könyvulvasása közben” cz. költeményét szavalja, melyet ismét az énekkarnak szinte kifogástalan precizitású szereplése („Régi nóta, híres nóta” kezdetű dalszóport) követett. A következő pont Batta Miklós th. ügyes szavalata volt. Az énekkar által előadott gyűjtő kurucz nóták elhangzása után a kedves emlékekkel gazdagított közönség a zenekar által húzott Rákóczi-induló lelkesítő akkordjai mellett oszlott szét. Este 8 óra után a táncolni vágyó ifjúság újra találkozott a városháza dísztermében. A szakavatott rendezőség mindenképen igyekezett előmozdítani az erkölcsi sikert. A terem falát az akadémia tagjai által művésziesen kifestett hatalmas táncrend díszítette, a hölgyek izléses apró táncrendeket kaptak. Nagy meglepetést okozott az éjfélkor megjelent és szétosztott „Jaj beh hunczut . . . !” cz. alkalmi élelclap, mely a többek közt két alkalmi csárdást, valamint a táncmulatságról szóló referádát és a jelen volt hölgyek névsorát is tartalmazta. A diákság zenekiséret mellett végig dalolta az alkalmi csárdásokat, azután elkezdődött a souper-csárdás, meg a többi és tartott „míg a hajnal az ablakot be nem pirosította.” A reggeli órák is alig tudták végét vetni a pompásan sikerült diákmulatságnak. *s. j.*

— **A nagy-onyedi Bethlen-szobor végrehajtó-bizottsága** megleghangú átiratban mond köszönetet azért az áldozatkész lelkesedésért, melyet a sárospataki főiskola a szobor érdekében kifejtett. Kiemelte az átiratban

melyet *Zeyk* Dániel alsó-fehérmegyei főispán, mint elnök és *Bodrogi* János Bethlen-collégiumi tanár, mint titkár írtak alá — hogy »a páratlanul fényes sikerű ünnepélyre vonatkozó összes iratokat — mint a sárospataki főiskola ifjúsága önzetlen hazaszeretetének zálogát — a Bethlen Gábor kollégiuma történelmi gyűjteményébe helyezték el örök megőrzés céljából.« Az átiratot, mely a f. hó 24-iki ifjúsági gyűlésen felolvastattott, az ifjúság nagy lelkesedéssel vette tudomásul.

— **Nemzetiségi fészkelődés a budapesti egyetemen.** Heves támadás jelent meg a nagy szebeni *Tribunában* *Ghidiu* Titusz orvostanhallgatótól azok ellen a román származású egyetemi hallgatók ellen, a kik az Egyetemi Körbe beiratkoztak és magyarbarát érzelmeiknek kifejezést merészelték adni. A jeles „*martír növendék*“ éles hangon támadja ezeket a józan, magyar érzelmű románokat, sőt a Gozsdú alapítvány kezelő bizottságánál való feljelentéssel is fenyegeti őket, hogy a szorgalmukkal kiérdemelt stipendium élvezetétől is megfosztassanak magyarorszáruk miatt. Az Egyetemi Kör is foglalkozott ez ügygyel és felterjesztéssel is élt az egyetemi tanácshoz. A felterjesztés kedvező elintézészt nyert. a meunyiben az egyetemi tanács *Ghidiu* ur ellen megindította a fegyelmi eljárást. Valóban ideje volna már, hogy a magyar ifjúság és a magyar társadalom leszámolna végre ezekkel a hetvenkedő fráterekkel, a kik semmi képen sem férnek a bőrükben és sehogy sem képesek megérteni azt, hogy itt mi vagyunk az államfentartó elem és hogy a mi jogainkat minden rugdalózásuk ellenére is kötelesek tiszteletben tartani. td.

— **A Polgári Olvasó Kör** Kitűnően sikerült koncertet rendezett folyó hó 3-án a főiskolai imateremben, melyen megjelent Patak egész intelligentiája és az ifjúság is *szokatlan* nagy számban. A koncertnek az ev. ref. egyházi vegyeskar adta meg a bájos keretét. Mint angyalok éneke, úgy hangzott el ajkukról Haydn imája a program első pontjával. Hogy a dal hatását Patak szépeinek ily tömeges együttlátása mily mértékben emelte, azt mondani is felesleges. A vegyes karé volt az utolsó szám is, mikor népdalokat adtak elő. Hogy a taps mindkét pontja után óriási volt, az csak természetes és nem veszik rossz néven a hölgyek, ha abból egy kis részt vezetjük *Hodossy Béla* részére irunk. Igazi szellemi csemegé volt a közönségnek, *Szinyei Gerzson* főiskolánk kiváló tanárának felolvasása. *Lorántfi Zsuzsánna* szellemi arcképét mutatta be az ő szívhez szóló, egyszerű modorában. S a közönség a felolvasás végével tüntető tapsokkal jutalmazta a tudós tanárt. Majd *Rohoska József*, *Hodossy Béla* és *Dr. Finkey Ferencz* tanárok triója szerzett kellemes perceket, a kiváló énekesek előbb egy műdalt, majd több népdalt adtak elő bámulatos precisitással. *Baksy Istvánnak* főiskolánk széniorának mély érzsű szavolata volt a következő szám. Kis József Roboz Agnesének előadásával nagy hatást ért el. Most a program legkiváncsiban várt száma *Dr. Meczner Sándor* jogakadémiai tanár tilinkó játéka következett. Ez az Isten kegyelméből való művész, kicsiny hangszerével a puszták tilinkójával csoda dolgokat produkált. A közönség egy-egy szomorú nótánál elandalodott; majd megszinte az egész termen végighangzott a lábak dobogása, amint a taktust verték a frisséhez. Szünni nem akaró taps és újra hangzott fel a művészi játék végével, melyet még néhány dal eljátszásával hálált meg az előadó. Hogy a *Dr. Meczner Sándor* sikere, oly nagy és őszinte volt, abban jelentős része van *Szinyei Mariska* k. a. kiváló zongora művészetének, melylyel a tilinkóhoz diskkrét kíséretet szolgáltatott. A műsor utolsó pontját — mint már em-

litettük — ismét a vegyeskar éneke képezte, mely után a közönség egy kellemesen töltött délután emlékével távozott a fényesen sikerült koncertről.

— **Esküdszéki tárgyalás.** A *dr. Finkey Ferencz* vezetése alatt álló büntetőjogi szeminárium f. hó 9-én egy mintaszerű esküdszéki tárgyalást mutatott be — nagy tanúlságára a szép számban egybegyűlt — akadémiai hallgatókból és gimnáziumi tanulókból álló — hallgatósnak. A tárgyalást *dr. Finkey Ferencz* vezette, mint törvényszéki elnök, a vádlói tisztet ifj. Szánthó Gyula, a védőit pedig *Uzonyi Imre* III. é. joghallgatók töltötték be, sikerült véd-, illetőleg vádbeszedeikkel mindketten alapos büntetőjogi képzettségről és szép szóközi tehetségről téve tanúságot A többi szerepek 3—4-ed éves jogászok közt voltak megosztva, míg esküdtékül jobbraa theológusok sorsoltattak ki. A hallgatósnak a tárgyalás elején és végén lelkes ovációkban részesítette a kiváló jogászt és népszerű professort, *dr. Finkey Ferencz*et, kérve őt, hogy másszor is rendezzen hasonló tanúlságos előadásokat.

— **Az Irodalmi Társulat** gyűlésein szerepeltek: *Toma István* (felolvasás), *Prágay István* (szavalat) *Marton János* és *Nemes Béla* (munkabírálat). E helyen említhetjük meg, hogy a Társulat által kitézött esztétikai pályatétel díját *Marton János* nyerte el «*Kiss József* költészetének kritikai méltatása» cz. munkájával. A német műfordítás nyertese pedig *Simon János* II. éves joghallgató lett a Schillernek „*Siegesfest*“ cz. bölcselmi költeménye lefordításával.

— **Tisztujítás.** Ifj. Szánthó Gyula lemondásával megüresedett jogásznöki tisztségre nagy szótöbbséggel *Vitányi Miklós* választott meg. Az elelnöki tisztet *Csorba Sándor* lemondása folytán *Kiss László* tisztelte meg a közbizalom. Pénztárossá *Osováth László* lett, bizottsági tagokul a IV. évről *Batta György*, a II. évről pedig *Korláth Endre* választott meg.

— **A félév végén történt eltávozások** és lemondások folytán az énekkar és a zeneegylet tisztikarában is több változás következett be. Nevezetesen az énekkarban a *Bartha László* lemondása folytán megüresedett alprecentori állásra *Simon József* választott meg; protocantorok pedig *Bartha László*, *Erdőhegyi Ferencz* és *Farkas István* lettek. — A zeneegyletben pedig a *Horváth Bertalan* eltávozásával megüresedett elnöki állásra *Erdőhegyi Ferencz*et választották meg, jegyzőnek és kottatárosnak pedig *Simon Ernő*t tettek meg.

— **A sárospataki református nőegylet** élvezetes felolvasó ünnepélyt tartott f. hó 10-én a főiskolai imateremben. A felolvasó ünnepély középpontját *Tóth Pál* miskolczi felsőbb leányiskolai igazgató felolvasása képezte, ki *Tompa Mihály* világregéiről, különösebben pedig a „*Szarkaláb*“ és a „*Havasi rózsa*“ címűekről olvasott fel szellemes fejtegetést, melyben mint kiváló emberismerő és megfigyelő mutatta be magát. A közönség már a felolvasás közben is, de különösen annak végével zajos tapsokban ünnepelte a kiváló tanárt, ki mint vallásos költő és író is az elsőrangúak közé tartozik. A program többi pontját *Rohoska József* gyönyörű éneke, melyet *dr. Finkey Ferencz* kísért orgonán, a női kar megszokott precíz szereplése, *Bartha L.*, *Erdőhegyi F.*, *Korláth Gy.* és *Ráczkövy J.* kellemes ének quartettje, valamint *Prágay István* és *g. Nagy Béla* sikerült szavaltai képezték. Az imaterem bejáratánál persely volt kitéve, mely a nőegylet szegényeinek szép összeget juttatott. Este a küldöttségi szálláson közvacsora volt *Tóth Pál* tiszteletére, melyen az ifjúság tagjai közül is többen vettek részt és ahol — természetesen — felköszöntökben nem volt hiány. *Riporter.*

CSARNOK

Romáucz.

Csöndes éjben muzsikaszó —
Be szomorú, be megható!
Ilyen búsan, ily szivrázón
Tán még sohasem zengett nóta,
Mintha ennek a világnak
Minden bújja benne volna,
Minden kinja benne szólna . . .

Felébrednek az emberek
S az Ifjúval kesergenek.
Csak az a szép szöke kis lány
Nem indul meg a bus dalon,
Csak ő alszik tovább némán
— Mint letört rózsza a havon —
Fehér selymes ravatalon.

Zilahyi Tihamér.

A nemzetes asszony.

(Karczolatok.)

Hát ki, mi vagyok én? Hé! Nem vagyok én nemzetes asszony, nem volt-e férjem politicus, nem járt-e ő minden este a társulatba? . . . Hát azért, hogy meghalt, a tisztesség is elszállt velem, én reám semmi sem maradt vissza abból? . . .

Fele voltam én az uramnak mindenben, még a tisztesség megszerzésében is . . .

Igy rikoltzott nemzetes Kaveczky Jánosné, becsületes özvegye egy csizmadiának; jelenleg diákokat tart Kassán; hitvány kosztont tartja őket, mégis sajnálkozik rajta, hogy erre a „mesterségre“ adta fejét és nem tekint arra, hogy nem kis haszonnal jár az . . .

Épen most is a diákokkal vesződik . . .

Kassa városa ugyanis nagy ünnepet ül ma; márczius tizenötödikét a város fellobogozásával még díszesebbé teszik.

A heves vérű diákság örömet vesz részt az ünnepélyben.

A nemzetes asszony diákjai is kitűznék a lobogót, de nincs madzag.

Egy kisebb diákot beugratnak a nemzetes asszonyhoz.

Az faggatja, hogy így-úgy, minek az a madzag.

Végre kisütötte, hogy hát a zászlóra.

No lett erre hadd el hadd! Haszontalan, semmirekellő népség, hát azért nevellek, azért tartlak én titeket, hogy engem végig boszantsatok?! Hát mi?! Hát már a saját házában sem biztos az ember élete?

Az imént is azt gondoltam, hogy kísértetek járnak a padláson, a mint gonosz csontjaitokat egymáshoz vertétek.

„Adjon többet enni, néni, jobb lesz!“ így szólt a mérges szavakra az udvar legnagyobb diákja: Takó Lajos (V. o. t.)

Mint az udvar tekintélyes vezére tűzvész vagy más alkalmakkor fényes tanújelét adta bátorságának, most pedig, mikor a magyar nemzet symbolumáról volt szó, most már több volt, mint bátor . . . vakmerő.

Különben derék szabolcsi fiú volt; nem is tudom hogy került Kassára. Vele szemben a nemzetes asszony is engedékeny volt; most sem tudott csípős megjegyzésére mit szólni, hanem elkezdett ötölni, hatolni, hogy

így-úgy, drága az étel, az a 4 Kossuth-bankó meg ott hever aládájában és nem tud vele mit csinálni.

Hogy hát őt a Kossuth-bankó tette tönkre.

A zászló? Az még épen ellenszenves volt előtte! Csak úgy beszélt arról, mint valami rongyról.

A Kossuth-bankónak ily negligálása és a zászlónak megvetése egy magyar érzelmű fiúnak nem igen tetszhetett; csak egy pár szót vetett oda Lajos, de ez elég erősen hangzott:

„Az a zászló lesz még a szemfedője, néni!“

És ezt nem is utógondolat nélkül mondotta, mert ezután mindig azon fondorkodott, hogyan is büntesse meg a nemzeti ünneprontót.

Az alkalom nemsokára megérkezett.

A tavasz új öltözettel díszíté a természetet.

Erdő, mező, liget, berek teljes díszében pompázott.

Bájos pacsirta-dal, édes fülemile-csattogás kit ne vonzana ki a szabadba?

És a ki egyszer a természet pompás újulását lélekké szemlélte, az a nyíló virágban, a lombos fasorokban ott látta az ember ifjúlását is.

Igy volt a nemzetes asszony is.

Egy szép márcziusi délután kísértelt a nagyerdő felé.

Zümmögő méhecske kellemes zúgása megifjodást sugott az ő fülébe is.

Bár a szerelem édes mézének újabb megköstolásához kissé vénecske volt, de a szívnek parancsolni nem lehet.

Látta, hogy a természetben minden talál magának párt.

Még remélt, hátha ő is fog.

Szórakozottan babrálgatott a mező virágai között és mily szerencse: 4 levelű lóherét talált.

Izgatottan rejté keblére, haza felé sietett.

Útközben már mindenütt csak szerelmet lát.

Ha lát egy barnát, ha lát egy szökét, rajta felejtí a szemét.

Kimerülten ér haza. Szíve telve égő lánggal, már nem újjal, de régen nem ismerttel.

Alig piheni ki mngát, Lajos jön lelkendezve, kezében egy kis levelkét hoz. Izgatottan nyúl utána a nemzetes asszony. Csak két szó: „Megláttam, szeretem!“

Elég ez neki! Óh! Hiszen ő még nem idős, nincs benne lehetetlenség.

Lajos ezután kegyeltté lesz

A nemzetes asszony bizalmasan kérdezzeti: Milyen volt? Szöke? Barna? Alacsony? Magas?

Lajos megadja a kívánt feleletet.

Levél ezután már sűrűn érkezik. Egyik szebb a másiknál. Csak Édesem, csak Aranyom, csak Tübiczám! De kitől? Azt még nem is kérdezte, pedig aláírás sincs!

Igy még talán meglepőbb lesz, gondolja a nemzetes asszony.

Ismét levél érkezik: „Holnap teszem tiszteletemet.“

E három szó testi, lelki, szellemi, anyagi változásokat idézett elő a nemzetes asszony udvarában.

Van már pénz elég, sütnék, főznenk; a diákok mind tisztába öltözködnek a nagy nap tiszteletére:

Csak Lajos nincs sehol.

Elment botanizálni, mondák a fiúk.

Pedig a nemzetes asszónynak reá, mint tapintatos fiúra nagy szüksége lett volna.

Délután 3 óra . . . Halk kopogás . . . Tessék.

Középtermetű csinos, barna ifjú lép be.

A fiatal ember bemutatja magát: (ez természetes is, már csak a minőség és a mennyiség szempontjából is; mégis csak jobb a jobb;) Szekedley Károly a váltó

körül teljesítendő pénzügyi ügyekkel nem eléggé foglalkozó és ezután megintés alá eső egyéneknek a bankigazgatóság határozata folytán kimondott váltó nem rendezése iránti felszólítás tudtúl adója. (Tehát csak egyszerű bankiszolga.)

Valóságos hivatalnemes a bemutatkozó úr, így gondolkozhatik a nemzetes asszony. Ügynök, bankigazgató, pénzügy, rendező, csak úgy forgolódnak az agyában. Nem tud rajtok eligazodni,

Károly ifju ezután nem sokat beszél.

Jó étvágygyal fogyasztja a pompás ételeket, miközben szemé csak úgy csillog valami rejtett öröm miatt.

Már vége felé jár az uzsonna, midőn Károly, mintha zsebkezdőjét venné ki, belső zsebéből kivieszi a megcsúfolt zászlót és felajánlja a nemzetes asszonynak menyasszonyi fátylul.

Látszólag örömmel nyúl utána a nemzetes asszony, már csak azért is, mert Károly adta, a ki, mint nagy úr, tudja mi az illem.

Az öröm nem sokáig tart.

Károly lerántja bajuszát és e szavakat: Köszönöm a jó uzsonnát, ajándékba adom érte a zászlót, már Takó Lajos mondja.

A nemzetes asszony elértette a célzást. Szívének sem volt nagy fájdalma a kiábrándulás miatt, mert a vénasszonyok szívében csak addig van tavasz, míg a vénasszonyok nyara el nem végződik.

* * *

Jó, derék asszony volt ezután mindig nemzetes Kaveczky Jánosné, becsületos csizmadia mester felesége.

Takó Lajos fiait bizonyára hozzá adta volna lakóul, mert a derék asszonyból oly magyar érzelmű lett, hogy szemfedőjéül csakugyan a zászlót kérte.

Eördögh Béla,
VIII. o. t.

Lombsüség.

*Lusog a fa lombja
Örök időközön át,
Oh, de boldogtalan
Ki megérti szavát,
S hallgatja halk dalát!*

*Örömtelenül azt
Zizegi csendesen:
— „Mi az, mi tova üz
A hosszú életen?
Fáradtan, betegem.*

*Mi szeret, mi gyűlöl?
Mi készlet könnyezni?
Miért könnyebb keblünk
Hogyha tud feledni
S bánatot temetni.*

*Miért a törekvés
Csak a magasba fel?
— Az is mulandó, mit
A télek ottan lel, —
S velünk enyészik el.*

*Mi tombol keblünkben?
Szívünk miért vérzik?*

*A világ rendjével
Mért meg nem elégszik?
S semmiben sem bízik?*

*Ki az, ki felelne
Rá valón, igazán
S át engedne látni
A titkok fátyolán —
A boldogság árán?*

*Éles szél suhan el,
Hűvösen felettem, —
Akaratlanul és
Fájóan rebegem:
— „Legjobb lesz odalenn!”*

Rác Vilma.
(Buj.)

Bomló világ.

(Naplótöredék.)

Nem arról a világról akarok én beszélni, a melyben élek, hanem arról, a mely bennem, a szívemben él. Amaz lesz és mozog, halad tovább a végtelenségnek örök, isteni törvények által kiszabott utain, az én világom napról-napra kisebb lesz, fogy, enyészik.

Az én világom a mi szerelmünk. Határtalan egykor, — mert határai az érzések végtelenségében vesztekel, erős, mert gátakat rombolva, feltartóztatlanul rohant a cél, az üdvösség felé s ma már olyan, mint egy szétpattanni készülő hulló csillag, mely pályáján fáradtan, ingadozva vánszorog tovább. Most egy érzelem, majd egy édes emlék szakad el tőle.

Lesz-e még olyan, mint valaha, vagy pedig belevész a semmiségbe. — úgy szeretném tudni!

* * *

A mi szerelmünk! Valami mondhatlanul nagy fájdalom reszket át a szívemen e gondoltnál, olyan forma, mint mikor egy kedves halottra emlékezünk vissza.

Mi volt a mi szerelmünk? Két egymásnak rendelt, egymásért teremtett szív találkozása. Ennek így kellett lenni. Benne volt az Istenségben, abban az első mindenható gondolatban, a mely végtelen világokat alkotott, abban a lángtengerben, melyben a még meg nem alakult világrészek forrongó egyvelegben olvadtak össze, — s talán éppen ennek az ós, isteni tűznek maradéka volt, — benne az első emberpár öntudatlan, ösztönszerű szerelmében. Szívünket titkos, láthatatlan erő kötötte össze már akkor is, mikor még semmit sem tudtunk egymásról, s ez a vonzás volt az, a mely annyi milliányi ember-szíven keresztül összehozta a miénket.

* * *

Emlékszel-e?

Egy délután szobámban voltam egyedül. Agyamra dőlve nyitott szemekkel álmodozni kezdtem. A szemközti falon ablakom függönyén keresztül szűrődő napsugarak fantasztikus táncot lejtettek, s mintha a levegőben valami nehéz, édes illat gomolygott volna! Lelkem egy bekövetkezendő, nagy boldogság sejtelmével volt tele.

Egyszerre megnyílt a szemközti ajtó s beléptél rajta te. A megnyílt ajtón betóduló napsugaras fényözönben olyan voltál, mint egy látomás, a mely nem

a valóságban, hanem csak egy álmokat látó agy felizgatott képzeletében létezik. E pillanatban nem hittem azt, a mit láttam s azt gondolám, hogy álom űzi velem csalfa játékát. Aztán az ajtó bezárult, a fény körüléd eltűnt, csak a szemedben maradt meg s éggett vonzó, delejes fénynyel. Felém közeledtél lassan, remegő léptekkel, vonakodva, mintha egy láthatatlan erő akarátod ellenére hajtott volna előre. Az a titkos erő a végzet volt, a melynek parancsa előtt meghajlott mindkettőnknek szíve, a mely leigázta, rabbá tette akarátunkat. Gyönyörű kebled hívogatva pihegett s lihegő piros ajkakat csókot ígérve, csókot kérve nyujtottad felém. Én felugrottam. karjaimba zártalak s elcsattant ajkunhon az első csók, lángoló szerelmünk. első, égő csókja. Csak ekkor hittem el teljesen, csak ekkor tudtam már, hogy te nem álom, nem látomás, hanem élő jelenség, hogy te a föld kerekesség legszebb, legédesebb leánya vagy.

Emlékszel-e?

* * *

Első csók! a hatalmat, a mely hatásodban rejlik, leírni, meghatározni lehetetlen. Benned van a szerelem összes kéje, minden üdve. Mintha egy szempillanatra ketté hasadna az ég kárpítja s a nyilason a menyország titkaiba pillantanánk be.

S a mint elcsattantál, a menyország is bezárul s mi aztán csak a megsejtett titkok felé törünk, azokat keressük, — s vajjon elérjük, megtaláljuk-e őket?

Néha azt hisszük, hogy igen, néha meg minden vágyódásunkkal az első csók tiszta üdvét sűrjük vissza.

Te édes angyalom! Adj még egy olyan csókot, mint az az első volt és én még a túlvilágon is csak téged foglak szeretni!

Ha ez lehető volna!

* * *

Ösmered-é a féltést?

Én ösmerem. — s nagyon szerencsétlen vagyok!

Szörnyeteg ez, mely ellenséget lát mindenben, a napsugárban, a madárdalban, a szellő suttagásában, a természet szépségében, az ébren létben, az álmodásban, a mások gondolatában, vágyódó szemeiben és szíve dobbanásában. Rosz barátja ez a szerelemnek, védeni akarja s e helyett megöli. Először végtelenül fáj, — küzdésre, tette sarkall — s azután már fáraszt s kegyetlen kezekkel tépegeti, irtja a szerelemnek édes, illatos virágait s gyomot vet helyükre. Elhal benne a szerelem, mint egy gyöngye sóhaj az éjszakában, eltűnik, mint egy esőcsepp a tenger tükörén.

S ez a szörnyeteg már olyan régen a szívembe a szerelmem mellé költözött.

* * *

Szeretlek még, de úgy érzem, hogy szívemnek, szerelmemnek világa bomlik, összeroskadni készül, Féltetek, mert gyöngye leány s imádandó szép vagy.

Sallay Gyula.

Természeti törvény, hogy: az embert az öröklés és a külvilág alakítják azzá, a mi.

Minden kényszer, mely az ember lelkiismeretén erőszakot követ el, fölötte káros.

Szerkesztői üzenetek.

D. F. L. 6. és 7. számát szerkesztőségünk mindezeideig nem kapta, csak magánúton jutott az el hozzánk s így tudtuk ismertetni. A postán lehet a baj, de nem tudjuk, *ott-e*, vagy *itt*? Szíves üdvözlét!

Subidron. A mint láthatod, cikkedet közöltük. Jó akarátodat s munkásságodat továbbra is kérjük. B. H. Ü. K. (ezt fejtsd meg!)

Sz. L. Verse a jelen számból helyszüke miatt kimaradt, a jövő számban jönni fog.

R. V. Ezzel válaszolok. Nem unja-e magát! Mikor jön el újra? Vártam márczius 15-re. Nem válik-e tavasz eljöttével a lemondás borongós kedélyű dalmokából az életkedv és . . . édes szavú csaló-gánya? B. H. Ü. K.

Imrénék. Hogy vagy édes barátom! Érik-e már a szőlő? Jobban játszanak-e már az ujhelyi színészek? Sétálsz és alszol-e sokat? „Gondolsz-e rám néha-néha a távolból — én kedvesem — vagy elfelejtsz, mintha nem is láttál volna sohasam?” Mindnyájatokat tisztellek, s boldog húsvéti ünnepeket kívánok.

N. Hiszek! Hiszek! Hiszek!

J. K. (K.-Helmece.) Levedre a vakatióban válaszolok, mert nagyon sokat akarok neked írni. Kinevezésedhez gratulálok. Lehet, hogy az ünnepben hozzátok is el megyek. Forró üdvözlét. B. H. Ü. K.

E. G. (Horváti) Hogy mulattál Ladmóczon? A színházban váltalak, de nem jöttél. Szerencsekívánataimat személyesen fogom által adni.

Kérelem.

Tisztelettel kérjük mindazokat, a kik lapunk eddigi számait megtartották, hogy előfizetéseiket postafordultával beküldeni sziveskedjenek.

Tisztelettel

Benda Kálmán,

kiadóhivatali főnök.

Tartalom: „Márczius Idusa,” *Tóth Dezső*. — „University Extension.” *Toma István*. — „Levél a szerkesztőséghez.” *Moskovits Mór*. — „Emlékezzünk régiekről.” *N-s B-a*. — „Kereszt az egyetemen.” (—th —ö.) — „Imádság története.” *Antalfy László*. — „A diákkongresszus.” *Tóth Dezső*. — „Márczius 24, a sárospataki főiskola ifjúságának nagy napja.” *O*. — „Egy ablakfüggöny monológja a márcz. 15-iki bálon.” *Subidron*. — „Lapszemle.” — „Vegyes közlemények” — „Románcz.” *Zilahi Tihamér*. — „A nemzetes asszony.” *Eördögh Béla*. — „Lombsusogás.” *Rácz Vilma*. — „Bomló világ.” *Sallay Gyula*. — Tárca: „Régi Nóta.” *Németh Pál*. — „Bálban.” *Nemes Béla*. — „Szerkesztői üzenetek.” — „Kérelem.”

KIADÓHIVATALI FŐNÖK:

BENDA KÁLMÁN.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.“

Szerkesztőség: Sárospatak, Radácsi-féle ház. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Főiskolai könyvnyomda.“ Megjelen havonként egyszer.	Főszerkesztő: BAKSY ISTVÁN. Felölős szerkesztő: SALLAY GYULA. Főmunkatárs: ZAJDÓ LÁSZLÓ.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona, Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági-Közlöny“ kiadóhivatalának címére küldendők.

Néhány szó.

„Magyar ifjak ne ábrándozzatok, hanem dolgozzatok!“ Hányszor, de mennyiszor dörgik oda az ifjuságnak eme szavakat. Sokszor hallottam már én is és most ime elgondolkozom rajtok. Elgondolkozom, vajjon kizárja-e egymást e két fogalom: *ábrándozni* és *dolgozni*? Én úgy találom, hogy nem. Igen, mert én fiatalos hevemben így állítom fel a tételt: ábrándozunk, de azután dolgozzunk is! Dolgozzunk, hogy azok az ábrándok testet ölthessenek. Igen, mert én ábrándozás alatt nem azt a czéltalan téveterg álmodozást értem, melynek szülőttei már eleve holtan jönnek a napvilágra, hanem azt az ábrándozást, melynek szüleményei *nagy nemzeti ábrándok*. De nem elérhetlen, hanem elérhető ábrándok, melyeket csak egy életerős ifjuság izmos karja, igaz magyar szíve s képzett, józan agya valósíthat meg.

Es most látni vágyó szemmel széttekintve, nagy fennszóval kérdezem: Vajjon vannak-e a jelenben ilyen nagy nemzeti ábrándjaink s van-e életerős ifjuságunk? — Nincs.

De talán azt veti valaki ellen: van. Felemlkedni a nyugati művelt nemzetekhez; megmutatni, hogy szellemileg is erős, önálló nép vagyunk.

De hiszen ez már nem ábránd, ez már félig-meddig megvalósult.

A külföld lassan-lassan megismer és méltányol bennünket. Naponkint érintkezünk vele s számat tesszünk a művelt nemzetek sorában.

De hát nem is itt van a baj. Nemzetünk ereiben van valami lappangó kór. Elérhető nagy nemzeti ábrándjaink, melyek bensőleg erőssé, egészségessé tennék a nemzetet, nincsenek. Vagy ha még lennének is, nem ápoljuk azokat, s nem munkálunk megvalósulásukon.

Ha úgy néha-néha fellelkedünk is valami magasztos nemzeti eszméért, olyan mesterkélt, olyan hirtelen ellobbanó az a lelkesedés. Mintha nehéz, fojtó köd terjengene a lelünkön. Nem ragyog fel a szemünk, orozánkról hiányzik annak a bizonyos lángnak lobogása s szívünkben valami nagy keserűséget érzünk, hogy merő álom ez is, hogy nem teljesülhet ez sem. És miért? Azért, mert olyan a kor, olyanok

a viszonyok és körülmények, mert minden téren döntő szerepet játszik a *megalkuvás*.

Azt mondják ennek úgy kell lenni a mai viszonyok között. Ehez én nem értek — de hát nem is erről akarok én beszélni.

Azt kérdezem, hogy hát más nemzeteknek nincsenek-e saját nagy nemzeti ábrándjaik, melyekért lelkesedni tanulnának s a melyekért épen az ifjuság tud leginkább lelkesülni? Félve, lehajtott fővel mondom, vannak. És azok a nemzetek nagyok, erősek és műveltek.

Nekünk pedig nincsenek. Szóban igen, de élő s éltető nemzeti eszményeink nincsenek. Ne ábrándozunk, hanem dolgozzunk. Jól van, nem ábrándozunk s úgy érezzük, ki van rabolva a szívünk. Flünk szürke mindennapiságban. Dolgozunk egész erőnk megfeszítésével, hogy újabb porszemekkel járuljunk ahoz a kicsiny halomhoz, melynek neve *magyar cultura*. Vajha legalább így lenne! De dolgozunk azért, hogy még ifjuságunkban belészokjunk abba a keserűves igába, melynek neve élet.

Dolgozunk s az alatt feladjuk nemzeti traditióinkat, szívünkéből kihagyjuk aludni a nemzeti érzés melengető tüzet. Orzánkban pedig egy nemzet sorvasztó vész halálos lehetőségét érezzük, melynek neve, *kosmopolitizmus*.

Száraz egyhanguságban nem tud dolgozni az ifjuság. Lenni kell egy nagy nemzeti eszmének, melyre mindnyájunk szíve összedobban, a melyért küzdeni lehet, a mely az ifjuságot munkára lelkesíti.

A nagy ideákért igazi lángolással egyedül az ifjuság tud lelkesülni. De aztán, ha a kor szele úgy hozza magával, azokat az ideákat diadalra is tudja vinni.

És ime, még korunk vezérférfiai közt is vannak olyanok, a kik mikor átlépik a férfikor küszöbét, kicsinylőleg tekintenek le az ifjuságra. Mily visszataszító ez a kicsinylés épen az ő részükről, kik nemrég még szintén ifjak voltak. De ez még hagyján.

Igen, mert vannak olyanok is, a kik felhasználva az ifjuság tapasztalatlanságát, ingatagságát, saját alacsony ezéljaik eszközével kerítik meg. *Odadobnak az ifjuság elé egy politikai vagy vallási jelszót, mely békét rom és romlást okoz mindenfelé. Nagynak, szentnek hirdetik, az érte való küzdelem pedig martyromságnak.*

Kicsinylik vagy eszközül használják az ifjúságot, a helyett, hogy buzdítanak, nevelnek. *Nevelnék igaz magyar szívvel, jó szóval, jó példával.* De hát épen ezek kiáltják az ifjúság felé: ne ábrándozzatok! Láttam már sokszor dérütött virágot. Olyan fonnyadt, szintelen volt szegény. Előző nap még virult, üde volt, mámoros illata szivig hatott.

Olyan pusztulást okoznak ezek az emberek, mint a dér. Pedig hát ők eszes, értelmes lények...

Nagy napokat, melyek csodás dolgokról, nagy eseményekről regélnek, ki akarnak törülni emlékezetből s magukat az eseményeket meghamisítani. Nem lázadás-é ez a még szenvedő nemzeti érzés ellen? Nem halálos bűn-é ez az ifjúsággal szemben? Nem arczúlcsapása-é ez a történelmi igazságnak?

És mégis mindenért az ifjúságot vádolják. Sokan kicsinylik az ifjúságot, jó szót hogy is vesztögetnének hát rájuk?

Mutassanak legalább példát. Jó példát, melynek látásán fellelkesülne az ifjúság. Fellelkesülne a jóért, nemesért, szépért s a munka lenne örökös imádsága. És ennek a lázas munkának egy nagy, egy szent végcélja lenne: *a haza boldogsága.*

És vajjon járnak-é az ifjúság előtt jó példával?

Hányszor, de mennyiszor megtörténik a következő: Ifjú vagyok telve lelkesedéssel, nagy eszményekkel s feltűnik előttem egy nagy ember, kinek eszméivel rokonszenvezem, kinek egyénisége bűnkörébe von s rám jellemképzőleg hat; kinek minden szavát mondhatlan gyönyörrel szívom magamba s elfogadom szentnek, igaznak. Nevére, szavára esküszöm. Az eszményi jellem tetet lovagjának tartom. S egyszerre csak összetörik a bálvány, mit néki szívemben alkottam. Összetörik, mert a mint a köznapi nyelvi mondja: „fordított a köpenyegen szél mentében.” És én vérző szívvel látom be csalódásomat. Hiszen *hazug* volt minden szava, *hazudott* minden eszméje, hiu kendőzés jelleme és nemes páthosa, *nagyképűség.*

És mégis ezek vádolják a magyar ifjúságot! Ezek, kik magyaroknak mondják magukat és még sem tudják, még sem akarják az igaz magyar érzést táplálni, növelni. Nem táplálják, de csirájában elfojtják.

Régi korok nagy férfiai az imádásszerű tisztelet magaslatáról saját alacsony nivójukra szállítják le. Ők maguk pedig sokkal kisebbek, minthogy igazi példányképek legyenek.

Csoda-e hát, ha elcsenevészedik az ifjúság? Ha a kóros áramlatoktól megmérgezve, tévesztett utakon jár, ha kihál a munkakedve. Vagy ha dolgozik is, csakis saját hitvány érdekeit imádja, önzését szolgálja s odaveti magát a mai lázas kor forgatagába.

Az ideális ifjúság kora lejárt. Micsoda öregkor az, mely ilyen mai ifju és férfikorra tekint vissza?

Napjainkban nagy nemzeti eszmék s *nagy példányképek* nincsenek.

Már pedig micsoda ifjúság az, melynek nemzeti eszményei és példányképei nincsenek?

Nem az ifjúság a hibás, hanem a kor szellemében van az ölü méreg. A koré ez a bűn, ez a halálos vétek.

Talán kissé setéten rajzolt a tollam, de csakis a színezésben. A vázat, mint létezött, a valóságból vettem át.

Hiszen még komorabb színekkel rajzolják az ifjúságot! Minden bűnét, vétkét, ballépését önmagára vezetik vissza, mint okra.

Talán kissé setétebben látok, mint kellene? Legalább eldicsekedhetem vele: ime én nem ábrándozom. Talán lesz belőle annyira hasznom, hogy minden keserű csalódásnak jó előre elveszem az élet.

Nem ábrándozom? Hej dehogynem ábrándozom! Olyan önfeledten merengek egy nagy embernek az ábrándozásán. Ki ne ismerné Eötvös Károlyt?!

Nem akarok én hymnust zengni róla, érdemeit sem akarom méltatni. Gyenge ahhoz az én tollam. Csak egy töredékét akarom elmondani annak, a mit

TÁRCZA.

Te vagy.*

Te vagy! te vagy az én szívem
Minden vágya, minden álma, —
Te vagy az én életemnek
Piros hajnalhasadása.
Szerelmeddel fejtettem meg
Mit hiába annyin vágnak, —
Boldogító, édes titkát
A hetedik menyországnak.

Sallay Gyula.

2/3

Hugom ravatalánál.

1898.

Néma ajkaid nem mosolyg már,
Letört, hervadt virág lettél,
Beh hamar elváltál tőlünk!...
Isten veled, kedves testvér!

* A Magyar Irodalmi Önképző Társulat pályázatán díjat nyert. (Főmunkatárs.)

Elváltál... de kis időre,
Mert az évek majd elhozzák,
Mikor ott fenn találkozunk...
Kedves testvér Isten hozzád!

ifj. Csabay Pál.

A korotnoki uzsorás.

Irta: Zujdó László.

Korotnok falu leggazdagabb embere, tekintetes Korotnoki Korotnok József uram vasárnap délután elmerülve olvasgatta a Budapesti Hirlapot, mikor pedig elolvasta, a következő, az emberiségre nézve legkevésbé sem hizelgő kifakadással vágta azt a díván szögletébe: Bitang, csaló az egész világ! Az öreg úr ugyanis nem találta fel az osztályorsójáték nyertes számai között a maga sorsjegyét, ezért repült el ajkáról ez a rapsodikus kifejezés. Arcza egészen elsárgult a felindulástól, a száz esztendő okuláriumot dühösen lecsapva szeméről, elkezdett idegesen le- s feljárni szobájában s monologizálni kezdett világesaló lutrisokról, megvesztegetett szerencsekerék felvigyázókról, gondatlan miniszterekről stb., szóval az öreg úr oda lyukadt ki, hogy bitang, csaló az egész világ. Jaj annak, ki ilyen lelki felindulásban merné háborgatni az öreget.

az ő rá való gondolással a szívemben érzek a mi önkénytelen az ajkamra tolul.

Olvastam a megjelent műveit.

Leírja a Balaton zúgását és én hallom azt s elvarázsol költő lelkének nemes gyöngédsége. Mintha a multak legendáját, regéjét susogná, beszélne az akarattjai nagy szilfa. Micsoda plastikus alak Kisfaludyja, Szegedy Rózája? Micsoda honszerelem, micsoda hűség a nagy fejedelemhez vezérli az utolsó Palástyht.

Elábrándozik s igaz magyar lelkének őszinte érzésével melegíti át minden írását. Olyan jólesően, olyan szívdobogtatóan áramlik belőlük az édes haza földjének s ennek a sorsüldözött árva magyar fajnak szeretete!

Nem tudom én, de egész valómat valami nagy harag ragadja el, midőn rámutat a haza hálátlanjaira, kik kenyerét eszik s mégis kicsinylik, becsmérlik. Vagy midőn nemes haragjában elbusulásának ostorát megsuhogtatja felettök.

Írásaiban a szív minden húrját, az agy minden szálát érinti a költőtől a bölcsig.

Ebben a köznapokat élő korban, mily jól esik hallani édes zamatú regéit a multról, melyben még tudtak nagy eszmékért lelkesülni s prófétai tanításait a jövődre. A jelen kosmopolita korban, a nemzeti érzés prófétája ő!

Es írásaiból ismertem meg Eötvös Károlyt: s mélységes hittel és nagy, erős meggyőződéssel, mondom, hogy Eötvös Károlynak az a magasztosult alakja egyedüli eszményképem a mint az, műveiből kibontakozva, szívembe vésődött örökre.

Ezeket akartam mondani meg még egyszer azt mondom: Jaj annak a kornak, annak a nemzetnek, melynek igazi nagy emberei és jaj annak az ifjúságnak, melynek nagy eszményei és eszményképei nincsenek!

Nemes Béla.

Pedig alig sétált egy fél óráig a rettentő háborgás közepett, íme ajtaján halk kopogtatás hallatszik.

— Ki az ördög az? — kérdi az öreg úr haragtól rikácsoló hangon.

— Én lennék, tekintetes uram, — felelt egy jámbor alázatos hang.

— Ki kend? — kérdé az öreg még dühösebben.

— Bodnár István lennék, kérem alássan.

— Mit akar kend?

— Egy kis pénzt hoztam a tekintetes urnak.

— Lépjön be kend! — monda az öreg megengesztelődött hang.

Egy fehér arcú, galamb ósz haju, meggörcbült alakú paraszt ember lépett a tekintetes úr szobájába, kezében egy összecsomózott kendőt szorongatott, kalapját pedig tisztességből még a pitvarban letette.

— Ideje is már, hogy tartozását kiegyenlítsen kend, — szólt a torzonborz arcú tekintetes úr.

— Még azt most sem tehetem, tekintetes uram, csak a kamatját hoztam el, — szólt az ósz ember, miközben a pénzt leolvasta az asztalra.

— Bitang kend! — Licitációt kérek kend ellen! Elvétetem kendnek a vagyont, koldusbotra juttatom kendet! — pattogott a tekintetes úr.

— De kérem alássan, tekintetes uram, a feleségem már egy fél esztendeje ágyban fekvő beteg, a mi kevés pénzt kaptam a legközelebbi vásár alkalmával a gyapjuért, azt felemésztette az ő orvossága. Meg a

A thóra szereztetése Dr. Ballagi Mór szerint

Írta: Zajdó László.

Ama fényes irodalomban, melynek első fecskéje Astruc francia orvosnak 1753-ban megjelent: „Sejtelmek“ című munkája volt, a mely által egy óriási mozgalmat indított meg a mózesi könyvek szereztetésének felderítésére nézve, — abban a fényes irodalomban igen kis helyecskét foglal el a magyar isagogikai munkásság. Az Isten tudja mért, de nálunk ez a nemes tudomány, melynek művelése igen fontos, igen nagy és magasztos kérdések körül támaszt világosságot az emberi lélekben s a mely létjogosultságát a biblia ama gyönyörűséges és elévülhetetlen értékű mondására építi: „Mindeneket megvizsgáljatok, még az istenség mélységeit is“ — nálunk ez a nemes tudomány rémítő pangásban tesped. Ugyszólván a tíz újunkon elszámolhatjuk azon magyar írók nevét, kik az isagogika vagy helyesebben a kánontörténet mezején munkálkodtak és munkálkodnak.

Sajnálatos jelenség ez nálunk annyival inkább, mivel vannak fiatal theológusok, kik szeretnének egyik-másik kérdéssel alaposabban, terjedelmesebben is foglalkozni, vagy épen pályamunkát szeretnének írni, — de nem találnak műveket a magyar irodalomban, a melyeknek alapján a studiumból merített ismereteiket tovább fejleszthetnék vagy a pályamunkához szükséges útbaigazításokat, forrásokat megtalálhatnák. A magyar protestáns theológus, ha kánontörténeti dolgokkal akar foglalkozni, akarva-nem akarva rá van szorúlva a szó szoros értelmében a német irodalomra.

Nagy nyereség volna azért, hogyha eredeti termékeket nem is tudnak felmutatni e téren a magyar egyházi írók, legalább azokat a jeles műveket ültetnék át magyarra, a mikkel a külföldi népek, különösen a németek irodalma olyan büszkén dicsekedik. Dr

fiam is most készül a kápláni vizsgára, hát ötven forintot az ő palástjéért is ki kellett adnom. De ígérem a tekintetes urnak, hogy mihelyt a fiam a kápláni vizsgát leteszi, azonnal megadom a kétszáz forintot összes kamatjaival együtt.

— Nem hiszek én kendnek, vén cigány kend.

Az öreg ember fehér arcát lázas pir futotta el e goromba szavakra, alakja egyszerre kiegyenesedett, száraz, csontos ökleit önkéntelenül összeszorította, szemében villámok szikráztak, — azonban hirtelen erőt vett magán, talán eszébe jutott a fia, alakja ismét meghajolt, szeméit lesütötte a földre s ingujjával megtörölte az arcát, a melyen két nehéz könnyesepp gördült végig.

— No menjen kend, ne pityeregjen itt nekem; juniusban hozza el az adósságát a kamatokkal együtt, mert máskülömben koldusbotra juttatom.

Az öreg paraszt alázatosan köszönt, azután lehajtott fejjel elhagyta a lelketlen uzsorásnak, a falu szíjpolyának házát, — az pedig folytatta tovább idegesen monológizálva a sétáját. Mig ezek történtek az uzsorás hajlékában, addig a kis falu jámbor népe a templomban hallgatta az Isten ígését, a hol az öreg paraszt theológus fia predikált s predikálását a vén uzsorás szép fiatal leánya is hallgatta, a kit szépségeért „a tövisbokor rózsája“-nak nevezett a falu népe. A fiatal ember apostoli lelkesedéssel, sziveket, lelkeket megragadóan predikálta a szeretet, a testvériség evan-

Ballagi Mór ugyanazt mondja, hogy „a tudomány gyümölcsözővé csak ott és akkor lehet, a hol és a mikor azt első elemeitől kezdve magunk kebeléből fejtettük ki s tudomány, melyet nemzet nemzettől vesz kölcsön, csak olyan, mint a holdfény, se nem melegít, se nem tenyészt.“ Tökéletes igazsága van Ballagi Mórnak, de azért sok esetben mégis csak jobb a holdfény is, mintha sötétségben vagy bizonytalan félhomályban kell tévelyegni az embernek.

Azon kevés íróink között, kik felismerve a kánontörténet nagy fontosságát, munkálkodni kezdtek annak mezején és irodalmi értékű műveket alkottak, bizonyára a legelső helyen áll az imént említett író, Dr. Ballagi Mór, protestáns teológiai tudományosságunknak eme legszabadelvűbb lelkes bajnoka, ki mint isagógus különösen: „Bibliai Tanulmányok“ című munkája után nevezetes. Ezen műve is fényesen bizonyítja az ő nagy szabadelvűségét, roppant tudását, bámulatra méltó jártasságát a teológiai tudományok mezején. Mint isagógusnak az volt a célja, hogy a kánontörténet nagy kérdéseiben ne az érthetetlen alapokon nyugvó, a tudomány fejlődésétől független s a haladás nagy vívmányaitól érintetlen hit legyen az irányadó, hanem a mindeneket megvizsgáló emberi szellem; ő tehát arra törekedett, hogy az ó-világ szellemébe való mélyebb behatolás által a biblia igazi tartalma kellő világításba helyeztessék.

„Bibliai Tanulmányok“ című műve három nagy tanulmányt foglal magában. Az első tanulmány tárgyát az ó- és új-szövetségi kánon fogalmának a meghatározása és kifejlődésének megrajzolása képezi; azt igyekszik kimutatni, hogy miképen keletkezett a szentség fogalma a bibliai szent iratokról és miképen kell új világnézetünk szerint a biblia istentől ihletett voltát érteni. A második tanulmány tárgya a thóra, vagyis a Mózesről nevezett öt könyv szerzetetésének története, a harmadik tanulmány tárgya a prófétizmus. Nekünk témánknak megfelelően a második tanulmánnyal kell foglalkoznunk.

géliumát. Zengő hangja, mint harangszó betöltötte a templomot, betöltötte a szíveket, könyeket csalt a szemekbe, rózsákat csalt a szép leány hónál fehérebb arczára. Tekintete örökösen ott csüngött az ifjú ajkán, szíve lázasabban dobogott. Az ifjút titkon lelkében a prófétákhoz, az apostolokhoz hasonlította, a kiknek iratait olyan édes gyönyörűséggel szokta olvasgatni az ócska bibliából, melyet régen megboldogult édes anyja hagyott rá örökségül. Csak a próféták, csak az apostolok beszélhettek ilyen lelkesedéssel, ilyen igazi lángoló érzéssel, ilyen egyszerűen és mégis felségesen. Elhallgatta volna a szép ifjú beszédét az Isten tudja meddig és szinte rosszul esett neki, midőn az ámen véget vetett a gyönyörűséges beszédnek. A korotnoki nép sugárzó arcczal hagyta el az Úr hajlékát és ki nem fogyott a Bodnár István uram fiának a magasztalásából. De a kinek lelkében a legjobban fel volt magasztalva, a ki örökre a szívébe zárta az apostoli lelkesedéssel papoló ifjú képét, az a vén uzsorás gyönyörű szép lánya, Korotnoky Ilona volt.

Mikor a szép leány hazaért, már ott találta apjával éles vitatkozásban a falu jegyzőjét, a ki régóta áhitozik az ő keze után, de talán még jobban azon pénz után, mit az apja Wertheimje magában foglal. Ilonka nem igen vonzódott a kopasz fejű jegyzőhöz, a kinél az ifjúság virágkora már régen elvirított.

A jegyző ez alkalommal igen fontos ügyben járt a házuknál, felszólítást kapott egy legujabban meg-

Dr. Ballagi Mór e tanulmány keretében tulajdonképen az ó-szövetségi kánontörténet kifejlődését rajzolja meg. Előadja mindazon véleményeket, melyek az idő folyamán a thóra szerzetetésére nézve felmerültek; ezeket a véleményeket kritikai megjegyzésekkel kíséri, végül pedig egy új elmélettel rekeszti be tanulmányát, a melyet más isagógusok véleményétől egészen függetlenül, önállóan állított fel a thóra szerzetetésére nézve.

A zsidók a Kr. e. 7-dik századtól kezdve Mózeset tartották a nevével nevezett könyvek szerzőjének és ez a hit Krisztus idejében is közönségesen el volt terjedve, a mint azt számos új-szövetségi hely bizonyítja. De minél inkább tágult az emberiség tudományos látóköre, a vizsgáló és bíráló emberi szellem előtt annál bizonyosabb lett az, hogy a thórát Mózes nem írhatta. Ha Mózes nem írta a thórát, ki írta hát? és mikor írta? Egy szerző műve-e a thóra, vagy többé? Egyszerre állott-e elő, vagy lassanként pótolgatás útján keletkezett?

A vizsgáló és bíráló emberi szellemnek ezen kérdésekre adott tudományos feleleteit, elméleteit, hiphotéziseit ismerteti és kritizálja Dr. Ballagi Mór nevezett tanulmányában és midőn azokban nem találja meg igazság után vágyó lelke kielégítését, midőn sem az Astruk, sem a Vather, sem a De Vette, sem a többi isagógikai írók elmélete nem tudja eloszlatni lelke kétségeit, akkor önállóan alkot egy szép elméletet, a mely egyszerre megoldja lelki szemei előtt a Mózes nevével nevezett öt könyvben előforduló lényeges ismétléseket, ellenmondásokat, a különböző színezetű és felfogású előadásokat, törvényeket.

Hogy Mózes a thórát mostani alakjában nem írta, azt Ballagi Mór is, mint egyáltalában minden elfogulatlanul vizsgálódó és szabadon gondolkodó theológus elfogadja. Szerinte a héber irodalom Mózes korával kezdődött és innen kezdve kettős folyamán fejlődött ki. Az irodalom egyik ága, a melyet a papok műveltek, a hivatalosnak nevezhető irodalom, másik

alakult pesti részvénytársaságtól, hogy lépjen a részvényesek közé s beszélje rá Korotnoky uramat is részvények vásárlására.

A jegyzőnek ugyan esze ágában sem volt, hogy a részvénytársaság felszólításának eleget tegyen, hanem az öreg uzsorással szemben ékesszólásának minden fegyverét felhasználta, hogy annak mohó kincsszomját a legvégsőig fokozza s a már így is megmérgezett lelkű embert százezrek, milliók birásának álmában ringassa.

Sötét estig vitatkozott vele s végre is győzött, a mennyiben az uzsorás elhatározta, hogy egy részvényt megvásárol próba képen. És a vásárlás beütött, mert nemsokára vissza kapta pénzének a kétszeresét, ez által vérszemet kapva, ismét vásárolt egy részvényt. Miután ez is sikerrel járt, megvásárolt tizet és így tovább.

Ezalatt az öreg paraszt is pontosan teljesítette ígéretét és adósságát kamatos kamatjaival együtt letörlesztette.

Mennyire másképen fogadta már most a vén uzsorás.

— Üljön le, foglaljon helyet, édes szomszéd uram. Itt a pipa, itt a dohány, gyújtson rá. Hogy van a tiszteletes úr? Mit csinál a tiszteletes úr?

Ilyen kedveskedő szavakkal fogadta az öreg parasztot a tekintetes úr.

A fehérhajú öreg, miután a pénzt leszámolta, leült a dívánra s lassan megtöltötte a kezébe adott

ága a próféták által megindított szabadabb szellemű, a nyilvános életből fejlődő nemzeti irodalom volt. A hivatalos irodalmat Mózes indította meg a 10 parancsolattal és az u. n. szövetség könyvvel (Exodus 20—23), és az így megindított irodalmat a papok folytonosan pótolgatták feljegyzéseikkel. Ezt a hivatalos irodalmat, vagy az u. n. thórát a jeruzsálemi templom szentélyében őrizték; olvasása és tanulmányozása a papi osztály valamelyik családjára volt bízva. Csak így eshetett meg aztán, hogy midőn Ezékiás alatt az assyriai hadsereg Jeruzsálem falai alatt tábort ütött, a thórával foglalkozó pap a nemzet legféltettebb és legdrágább kincsét az ellenség elől elrejtette. Erre a Manassé és Ammon istentelen uralkodása következtén a nép elfordult a Jehovától, a bálványimádásra adta magát és így természetesen a Mózaismus maradványaival nem törődött, sőt azt egy félszázad lefolyása alatt úgyszólván teljesen el is felejtette. De a midőn Jósias lépett a trónra, a jobbak lelkében élő prófétai szellem új életre lobbant s azok Jósias királyt is megnyervén a szentebb ügynek, ismét visszatérítették a népet a Jehovához. Most a papok, hogy a szentírási törvények érvényesítése által állásukat biztosítsák, kutatni kezdték a Mózes törvényeit és a zsidó nemzet ősi történetét tárgyaló szent irodalom után a Hilkiás főpaprak sikerült is azt megtalálni a templomban tisztogatás alkalmával. Hilkiás a megtalált thórát a királynak is bemutatta, hogy az abban levő törvények szerint intézze a dolgok új rendjét.

Most már a próféták is tanulmányozni kezdték a megtalált törvénykönyvet s hogy nyert előnyeiket ne veszélyeztessék, hogy a jó ügyet csirájában el ne fojtsák, közelebb simúltak a papokhoz, hogy így vállvetve minél nagyobb előhaladásra és szellemi emelkedésre bírják a népet. De a próféták és papok szövetkezése már későn történt, közel volt Jeruzsálem pusztulása, a mi 597-ben Kr. e. be is következett, a mikor is Nabukodonozor babyloniai király a jeruzsálemi királyi palotát és a templomot feldúlta s a nép

pipát, majd rágyújtva vidám arcczal beszélgetett a vén uzsorással, mintha semmi sem történt volna köztük.

— Hol lesz káplán a fia, szomszéd uram? — kérdi a tekintetes úr.

— Itthon marad, tekintetes uram, az öreg tisztelendő fogadta maga mellé.

— Rossz ember a maga fia. Legalább néha napján hozzánk is átnézhetne. Tudhatja, hogy van itt, a kívül szépen el lehet társalogni.

Nem ér rá tekintetes uram, olvas az mindig — felelt az öreg. Ha az anyja nem alszik, odaül az ágya mellé és olvassa neki hangosan a bibliát; ha pedig az anyja alszik, kimegy a nagy kertbe és az almafa alá heveredve olvassa a költőket, bölcsészeket, nagy papokat, vagy pedig tanulja a praedikációit vasárnapra.

Ilyen s ehez hasonló beszélgetés között töltött az öreg paraszt egy pár órát a vén uzsorás házában, azután csendes, nyugodalmas jó éjszakát kívánva, menni készült, a midőn a mellékszobából elébe topant a „tövisbokor rózsája“ és kedves, csengő hangján így szólt hozzá:

— Szomszéd uram, mondja meg a fiának, hogy haragszom rá, nem szép tőle, hogy még felénk se néz.

— Majd megszidom érte, kedves kisasszony, — mondá az öreg mosolyogva.

Másnap Ilonka a virágos kis kertjében kapálgatott, a midőn a kis kert ajtajában egy sugártermetű,

java részét a királylyal együtt az u. n. babyloniai fogságba hurezolta. Ekkor veszett el ismét, de már most végkép a templomban őrzött thóra.

Azonban most egészen másak voltak a viszonyok, mint az első elveszés alkalmával. Akkor a bálványimádásba sülyedt nép előtt fel sem tűnt az elveszett szent könyv hiánya, „míg most, hogy a birodalom összeomlását a nemzet elenyészése ne kövesse, amaz isteni szellem megörökítésére kellett minden erőből törekedni, mely a nemzeti őstörténelem és törvényhozás elveszett könyveiben tükröződött; e könyvek elvesztek írásban, de éltek a szívekben és elmékben.“

A lelkes honfiak minden törekvése odairányult, hogy az elveszett nemzeti irodalmat „emlékezetből“ helyreállítsák. Az egész nemzet lázas buzgalommal csoportosult a szent könyv helyreállítása végett, a helyreállítás két országban indult meg egyszerre, u. m. Babyloniában, a hol a törvény őrei, a papok dolgoztak a szent iratok helyreállításán; és Judeában, a hol Jeremiás próféta vállalkozott az elveszett hivatalos iratok emlékezetből való helyreállítására. A Babyloniában a papok által emlékezetből helyreállított thóra nem más, mint a mostaninak 4 első könyve; a Judeában Jeremiás próféta által helyreállított thóra pedig a mostaninak 5. könyve, az u. n. Deuterónómium. Innen van, hogy a két féle másolmány között jelentékeny különbségek észlelhetők. A thóra tehát mostani alakjában a babyloni fogság ideje alatt emlékezetből lemásolás útján jött létre.

Ez a Dr. Ballagi Mór elmélete a thóra szereztetésére nézve.

Ezen ügyesen és szinte megczáfolhatatlannak látszó érvekkel támogatott elmélet egy csapásra megoldja azokat a feltűnő ismétléseket, lényeges ellentmondásokat, az egymással homlokegyenest ellenkező előadásokat, törvényeket, melyek az elfogulatlanul vizsgálódó emberi lélekben feltámasztották a kételyeket a thórának Mózes általi szereztetése iránt. Mert ha egyszerre több helyen vállalkoztak a szent iratok-

barnapiros arcú, ragyogó sötét szemű, szénfekete bajszerű fiatal ember állott meg.

— Kezét csókolom, Ilonka nagysád!

A leány mosolyogva mondott jó napot s azzal a kapát elhajítva, a fiatal ember elé sietett s odanyujtotta neki fehér, kis kezét. Fehér kendő volt a fejére kötve, kék ruhája szorosan simul karsú termetéhez. A nap fehér-piros arczára süttött s ebben a világításban oly üde, oly szép volt az, hogy a tiszteletes úr szíve önkéntelenül megreszketett, mint a bokor, ha madárka száll reá. Édes, régi melódiák csendültek meg lelkében, a gyermekkor verőfényes, délibábos idejéből.

— No valahára mégis csak felkeresett, nagytiszteletű uram. Már haragudni kezdtem magára — mondá a leány édes duzzogással.

Ejnye, ejnye, pedig nem érdemeltem, szólt az ifjú mosolyogva.

— Dehogy nem, nagyon is megérdemelte. Anynyira büszke lett, hogy felénk se néz.

— Hát már hogy néztem volna, hiszen azt beszélék, hogy Nagysád tilalomfa.

— Hogy-hogy?

— Mutassa a kezét.

— A leány elébe tartva mindkét kezét, mondá:

— Mit akar vele?

— A végtelenséget jelző karikát nézem rajta, de úgy látszik, hogy most letette.

nak emlékezetből való lemásolására, -- „azt okosan feltenni sem lehet, hogy a különböző egyénektől készült másolatok minden részben összehangzók legyenek légyen, nem csupán azért, mert a leghűbb emlékezet is botlékony, hanem kiváltképen, mert a másolók ama régi dolgokról készített sajátos felfogásaiknak, melyek később a thóra különböző magyarázásaiban nyilatkoztak, most az egyszer a szöveg alakításban adhattak kifejezést.“

Hogy a Dr Ballagi Mór elmélete rendíthetetlen alapokon nyugszik-e? Bátran megnyugtathatjuk-e az által a mi vizsgálódó, kételkedő és bíráló lelkünket a thóra szereztetése felől? Hogy egy olyan nagy műnek, mint a thóra, emlékezetből való visszaállítása elhíhető-e? Hogy van-e valami bizonyítéka annak a nagy szellemi mozgalomnak, a melyet a zsidó nép Jeruzsálem elpusztulása után Babylóniában és Judeában az elveszett hivatalos szent könyvek helyreállítására véget megindított, a mely mozgalomra Ballagi Mór elméletét felépíti? Hogy nem sokkal valószínűbb-e a Ballagi Mór elméleténél a thóra szereztetésére nézve az az elmélet, mely szerint a thóra a babylóni fogság után egy szerző által forrásművek alapján készítettett „egészen azzal a tiszteletreméltó jó szándékkal, hogy a nagy kérdésekre vonatkozó rokontermészetű adatok az enyészettől megmentessenek?“

Mindezen kérdésekre feleletet adni én nem tartom magamat illetékesnek, de nem is az volt a czélom, hogy kritizáljam, csak hogy bemutassam, megismeressem olvasóimmal Dr. Ballagi Mórnak a thóra szereztetésére vonatkozó elméletét.

Különben az újabb isagogusok nem fogadják el Dr. Ballagi Mórnek ezt az elméletét; szerintünk Ballagi tévedett, mert a thóra a jeruzsálemi templom szentek szentélyében őriztetvén, a hová a főpap is csak egyszer mehetett be évente, nem élhetett annyira a köztudatban, hogy elveszése alkalmával emlékezetből is helyre állíthatták volna.

CSARNOK.

Az árva gyermek.*

(Pályanyertes románcz.)

*Közleg az éj s mindenki mély
Alomban szendereg,
A víz zajló felületén
Hullám s csillag-sereg.*

*A komp kikötve ring s falát
Csapkodják a szelek,
A kompos és az álom im
Most egyetértenek.*

*Az alvó árva felsikolt:
„Anyám! ne hagyj . . . megöl!“
S a rémes álmok felverik:
„Ne menj szemem elől!“*

*De eltűnik az éji árny,
A sirba visszamén, —
Ütött az óra, válni kell
S könny csillog a szemén.*

*A gyermek apját meglesi,
Ha alszik-é vajjon (?)
S rongyos ruhácskáját vevé,
Melyet magára von, —*

*A szél künn bus danát sívít,
Kisepri az eget,
A hold világa kergeti
Az árva gyermeket.*

* A Gimn. Erdélyi Onképző Körben pályadíjat nyert költemény.
(Szerk.)

— Talán csak nem gondolja, hogy menyasszony vagyok? — kérde a leány komolyan.

— A faluban azt beszélük.

— És maga hiszi?

— Nagysádtól szeretném hallani a valóságot.

Erre a leány szívéből kaczagva mondá:

— No menjünk be apához, majd ő elmondja a valóságot.

Ezzel a szép leány a gyermekkori ismeretség révén, egész bizalmasan belekapaszkodott az ifjú karjába és mosolygó, derült arczczal léptek be az öreg úr szobájába. Néhány hét múlva egy vidéki hírlap hymen rovata alatt a következő hirt lehetett olvasni:

*Bodnár Béla ev. ref. s.-lelkész
és*

*Korotnoki Korotnokony Ilonka
jegyesek.*

Az „aranyházájú“ tiszteletest nemsokára rendes lelkipásztorává választotta a korotnoki nép az elhunyt öreg tiszteletes helyére. A szalmafedeles parasztházból felköltözött a fehér paróchiára, mely akáczfákkal, borongó jegenyékkal volt körülvéve. Öreg szüleit is maga mellé vette s így beteg jó édes anyjának beteljesült az az álma, hogy valaha a templom közelében lakhatik és ott halhat meg.

Ilonka is nemsokára elköltözött az apai háztól, élte csillagává, mosolygó, kedves feleségévé lett annak az ifjúnak, a kit egykor titkon. lelkében a prófétákhoz hasonlított. Boldogság, verőfény költözött vele a fehér paróchiára; őrangyalává, vigasztalójává lett a szegény falusi népnek, gondviselőjévé az árváknak.

A tiszteletes úr pedig az apósát akarta mindenáron kigyógyítani az uzsoráskodás irtóztató betegségéből. Fenséges hangon igyekezett vele megértetni a földi kincsek gyűjtésének hiábavalóságát, beszélt neki a felebaráti szeretet nemes munkáiról, s őt is hasonló cselekedetekre serkentette; de a szép szó falra hányt borsó volt, az öreg továbbra is megmaradt a falu szipolyának, istentelen néppusztítónak. E miatt a jó viszony közte és veje között örök időkre felbomlott. De bánta is őt azt. Részvényei gazdagon jövedelmeztek s ez által még több részvény megvásárlására merészkedett. Sőt utóljára a szép ropogós bankók és csengő tallérok mind kirepültek a Wertheimből s helyöket a részvények foglalták el. Az uzsorás minden vagyonát kockára tette s most vagy koldús lesz, vagy milliomos.

Koldús lett. A részvénytársaság megbukott, minden befektetett pénze odaveszett. Uzsoráskodás miatt nagy pénzbüntetésre ítélték, házát, marháit, földjeit ellicsították, nem maradt egyebe, mint egy rossz tarisznya, egy koldúsbot és egy ócska biblia, a mit senki sem vett meg a licitáczió.

És futva-fut s líhegve a
Hidasba berohan,
Könyezve néz egy csillagot:
„Anyám oly messze van?!“

„Óh, jó anyám! tekints le rám:
Im árva gyermekek!
Üt, ver... tagad a rossz apa
S mond: veszttem vón veled.“

A szél sir a habok felett
S az árva kis gyerek
E szókat mondja reszketőn
„Anyám! hozzád megyek!“

S a mint a révész felriad
Nézvén a kék eget:
A rengő hullám összecsap
A kis fia felett.

S míg önfeledten kapdos az
Evező-rud után,
Az árvát addig elnyeli
Háromszor a hullám.

S míg horgonyával keresi
Az árva gyermeket:
A déli szél nyöszörgve sir
Halotti éneket.

Homályba vész az éji hold
Csak két csillag ragyog,
Az eltiport anyja, fiát
Csókolgatja meg ott.

Szabó László,
VIII. gymn. tan.

LAPSZEMLE.

Magyar Egyetemi Szemle. (Szerkesztők: Kálmán László és Zala Ernő). A M. E. Sz. 7-ik (áprilisi) száma is gazdag tartalommal jelent meg. Első czikke ismét a kegyelet hangját szólaltatja meg, amennyiben dr. Hőgyes Endre parentálja el benne dr. Fodor Józsefet a nem régiben elhalt orvos-tanárt. Komoly tanulmányok a tisztességtelen versenyről, az emlékezet betegségeiről, Szicília műtörténetéből, költemény és elbeszélés, valamint gazdag *egyről-másról* rovat teszik a lap további tartalmát. Ez utóbbi helyen Zala Ernőtől olvasunk figyelemreméltó, komoly cikket a *keresztről*, melyben a végső conclusio józansága jól-ésően különbözik az E. L. felfogásától.

Egyetemi Lapok (Szerkesztő: Kétli Endre). Az E. L.-nak márczius 30-án megjelent 18. száma jutott el hozzánk. Vezérezik a „Emlékezés márczius idusára“ *Tahy* Endrétől, az E. K. új elnökétől. A keresztt mozgalmat hozza benne kapcsolatba a 48-iki nagy eszmével. Hiábavaló erőlködés; azokat a félreértéseket, melyeket e mozgalom szült, cikkekkel — legyenek azok bármily szép dialektikájuk is — elosztatni nem lehet. Különben „a magyar diákság hivatalos (?) lapjával“ sehogy sem lehetünk megelégedve. A retorikai szakosztályról szóló jelentés, dr. Havass felolvasása Dalmáciáról, a turista-egyesület kirándulása stb. a lap komoly irányáról tanuskodnak ugyan, de általános diák-ügyekről egy öt soros kis hírnél egyebet — hiába keresünk — nem találunk. A keresztt mellett két helyen is állást foglal, hogy valahogy az *elfogulatlanság* vádjára ne érje a józan felfogásuak részéről. A márczius 15-iki ünnepélyekről a tényeknek csak részben megfelelő tudósítást hoz. Végül teljességgel nem értjük, hogy mi szükség van a Hegyi Aranka színésziskolájáról a napi lapoknál is bővebb tudósítást közölni? Bizony nem sok gyönyörűségünk telhetik a *hivatalos (?)* lapunkban.

Már most mit tegyen? Hogy a vejétől bocsánatot kérjen, hogy ő a nép megvetése, utálatosa között meg a veje kegyelméből éljen? Olyan nincs. Inkább nyakába akasztotta a koldus tarisznyát, kezébe vette a koldusbotot, hóna alá vette az ócska bibliát és elment a hetedik faluba — koldúlni! A hol ráismertek, kikergették, megköpködték, kutyákat uszítottak rája, gyermekekkel meghajigáltatták. Senkisem könyörült rajta, mert bűne nagy volt; sok szegény embert juttatott koldusbotra, sok árva szájából ragadta ki az utolsó falatot, sok özvegy asszonynak vitette el az utolsó tehenkáját, az utolsó párnáját. Megérdemelte sorsát, megérdemelte a didergést, szomjazást, éhezést a melyben oly bőven volt része, a mint koldulva járt faluról-falura, városról-városra.

Azonban mennél többet taposta az országúttal, mennél többet olvasta az ócska bibliát az árok széleken, annál jobban mardosta a lelkiismeret s egyúttal annál gyakrabban ébredt fel lelkében az a vágy, hogy leányát, vejét még egyszer láthassa, hogy ruhájukat csókolva kérjen tőlük bocsánatot. . .

Késő őszi járt az idő, fecske, gólya régen elköltözött fényesebb hazába, a hol a cztromfa virít és a narancs piroslík.

A Korotnokra vivő országúton egy rongyos, összetöpreődött koldus halad. Lábai már nagyon kifáradtak, pedig még a falu messze van. Lelke már ott jár a fehér paróchián, hol a leánya édes kacagása egy

játszadó kis baba gügyögésével olvad össze. Már látja őket képzeletben, már csókolja ruhájuk szegélyét. . . . Hideg szél sívít az országút lombtalan jegenyéi között, a száraz avar csak úgy zörög lehelletétől. A nap régen lebukott a nyugati égről, a hideg csöndes éj bontogatni kezdi csillagos fátyolát. Az öreg koldus lába felmondja a szolgálatot, erőtlennül rogy össze az országút szélén az árokban. És a mint összerogy, ime a faluból lágyan csengő estharangszó hallatszik, mely lágyan, ünnepélyesen csendül át a néma vidéken. A vén koldus reszkető kezeit imára kulcsolja össze, bágyadt, fénytelen szemét áhitatosan emeli fel a halovány fényű csillagokra és csöndesen, halkán imádkozik ahoz a nagy Úrhoz, a kit ő életében olyan sokszor bántalmazott, olyan sokszor káromolt, a kinél róla olyan sokszor tettek panaszt a szegények sóhajtásai, könnyei. . . Imádkozik ahoz a bűnt büntető, de a megbánt bűnt megbocsátó kegyelmes úrhoz, imádkozik halkán, csöndesen, áhitattal, imádkozik bocsánatért. . . . Másnap a korotnoki országút mellett az árokban egy öreg koldus holt testére akadtak, kinek jéggé fagyott keze imára volt kulcsolva, galambösz feje pedig egy ócska biblián nyugodott.

Debreczeni Főiskolai Lapok. (Szerkesztő. Rác Lajos). A D. F. L. 8-ik számában is hű eddigi irányához és a testvér debreczeni főiskola százados tradícióihoz. Vezércikkében a szerkesztő kemény szavakban ostromozza a „keresztes ifjakat.“ Többi cikkei is kellő színvonalon állók és gondos szerkesztésre mutatnak.

Közlöny. (Szerkesztő: Nánássy Lajos). A magyarországi ev. ref. teológiák közlönyének 13. és 14. száma is az a megszokott, komoly, hivatásos lap, ami eddig volt. Theológiai cikkek, részben eredetiek, részben fordítások és vallásos versek képezik tartalmát.

Gaudeamus. (Szerkesztők: Illés Jenő és Bihari Jenő). A magyarországi diáksajtó e legifjabb organumát szíves örömmel üdvözöljük megindulásakor. Az a magyar szellem, mely minden sorából kiárad, őszinte örömmel tölt el bennünket és reményt kelt a felől, hogy ha irányához hű marad számottevő tagja lesz a magyar ifjúsági sajtónak. Egészséges gondolkozásmód, friss jó kedv és a jó ízlés az, amit az ifjú lapnak óhajtunk és figyelmébe ajánlunk. A lap munkatársait az egész magyar ifjúságból toborozza, Patakot Simon János és Nemes Béla képviselik. t.d.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A selmeczbányai orsz. diákkongresszusról** pusztán a megtartást jelző átiraton kívül, mindeddig semmi hírt sem vettünk. Pedig szükségesnek tartanók, hogy a program az egyes főiskolákkal mielőbb közöltetnék, a tárgyak az előadók közt főiskolák szerint szétosztatnának, hogy a kellő előkészület senkinél se hiányozzék. Az ifjúsági élet vezetői által Pesten tartott conferentia a tárgyakra körülbelől megegyezvén, nehézségek — úgy gondoljuk — nem igen forognak fenn. Kérjük azért az intézőket lehető gyors intézkedésre.

— **A Jogász-Egylet** a selmeczbányai diákkongresszuson való képviselétével *Vitányi Miklós* elnököt, *Toma István* jegyzőt és *Tóth Dezsőt* bízta meg.

— **Dr. Szabó Sándor**, főiskolánk kiváló jogtanára a kolozsvári egyetemen a pénzügyi jogból egyetemi magántanári képesítést szerzett.

— **Lemondás.** Sajnálattal kell jelentenünk, hogy lapunk jeles tollú főmunkatársa, *Toma István* állásáról lemondott. Hogy mi az oka cselekedetének, nem tudjuk. Felelős szerkesztőnkhez intézett levelében nem tüntette fel lemondásának okát, mi igazán szívünkben sajnáljuk tőlünk való megválását. Mäskülönben pedig ígéretét birjuk a szép tehetségü jogásznak, hogy lapunkat ezután is támogatni fogja jeles cikkeivel.

— **Dr. Finkey Ferencz** a vezetése alatt álló büntetőjogi szemináriumban április 28-án tanulságos esküdt széki tárgyalást rendezett, mely e félévben már a második volt. A tárgyaláson sikerült vád illetőleg védbeszédet hallottunk *Balajthy Béla* és *Vitányi Miklós III.* é. joghallgatóktól. (td.)

— **A budapesti egyetemi tanács** a kereszt eröszakos kitüzésében résztvett egyetemi hallgatókat dorgálásra ítélte. Ezzel azonban korántsem állt helyre a kívánatos nyugalom az egyetemi ifjúság körében. Egyes botrány hajhászok u. i. most meg már a *Pikler* tanár előadásába kötöttek bele, nem felelvén az meg az ő reactionarius ízlésüknek. Illetéktelen bírónak tolják fel

magukat, sőt még verekedések inscenirozásától sem riadnak vissza. Az ország első főiskolájának ifjúsága közt észlelve ily kóros jelenségeket, elszomorodva kell visszavonulni az ifjúsági élet mezejéről a jobb érzelműeknek. (td.)

— **Diáknóták.** Az anekdoták mellett a diákélet vidámabb irányú szellemi termékeinek jelentékeny részét a diáknóták teszik. A magyar ember, a magyar ifjú dalolni szeret. A tősgyökeres magyar pataki diákot is mindig jellemezte a dalos természet. A pataki diák dalol örömeiben, bújában; télben a kaszinóban, nyárban és őszszel, de főként a szép tavaszi estéken csapatosan az iskolakert lombos sötányain (no meg olykor a „Messer“-ben is). Az ábrándos hallgatónóták mellett nagy kedveltségnek örvendenek előtte a gyakran pataki vonatkozásokkal, diákmotívumokkal saturált vidám, sőt pajzán, legtöbbször alklaomszülte friss diáknóták is. Sok ilyen autochton dalunk feledésbe merül csak egy évtized alatt is, mert az újak a régebbieket rendesen leszorítják a szereplés teréről. Mint a diákélet egyes epocháit élénken jellemző szellemi productumok, megérdemlik e dalok, hogy összegyűjtessenek s mint az elmúlt idők érdekes emlékei fenmaradjanak. *Vértés József* budapesti bölcsészethallgató vállalkozik most a speciális magyar diáknóták összegyűjtésére és majdan kiadására. A nevezett felszólítására itt Simon János jogh. foglalkozik a pataki nóták összeírásával sikeresen. (nj.)

Tisztelettel kérjük mindazokat, a kik lapunk eddigi számait megtartották, hogy előfizetéseiket postafordultával beküldeni sziveskedjenek.

Tisztelettel

Benda Kálmán,
kiadóhivatall főnök.

Szerkesztői üzenetek.

Az asszonyi hüség (Kinai néprege). Minek megyen kérem Kinába? Nézzen le inkább a délibábos magyar alföldre vagy tekintsen fel a Kárpátoknak fenyvesekkel vadregényes tájai közé és onnan vegye alakjait, ne Kinából. Az idegen földön, idegen nevekkal játszó történeteket nem szívesen olvassa a magyar ember. Különben elismerjük, hogy van elbeszélésében valami lélektani igazság, de a meseszöveg ügyetlen, a stylus pedig gyarló, primitív.

A hidegvér. Ez is idegen ég alatt játszik. Rossz jellemzés, élettelen alakok, rövid lélegzetű mondatok. Tessék egy kissé több gondot fordítani a helyes írásra, tessék az elbeszélés tárgyát a magyar népeletből meríteni és tessék egy kicsit válogatottabb mondatokat használni, — akkor szívesen látjuk.

S. J. Helyszüke miatt a jövőszámban.

Tartalom. „Néhány szó.“ *Nemes Béla.* — „A thóra szereztetésá Dr. Ballagi Mór szerint.“ *Zajdó László.* — „Az árva gyermek.“ *Szabó László.* — „Lapszemle.“ — „Ve-gyesközlemények.“ — „Szerkesztői üze-netek.“ — „Te vagy.“ *Sallay Gyula.* — „Hugom ravatalánál.“ *if. Csabay Pál.* — „A korotnoki uzsorás.“ *Zajdó László.*

KIADÓHIVATALI FŐNÖK:

BENDA KÁLMÁN.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.”

Szerkesztőség: Sárospatak, Radácsi-féle ház. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Főiskolai könyvnyomda.” Megjelen havonként egyszer.	Főszerkesztő: BAKSY ISTVÁN. Felelős szerkesztő: SALLAY GYULA.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona, Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a „Sárospataki Ifjúsági-Közlöny” kiadóhivatalának címére küldendők.

Kossúth szobor.

7 éve már, hogy a magyar nemzeti szabadság és önállóság lángoló lelkű apostola, Kossuth Lajos sirba hunyt.

Az ő imádott szép honába, a melynek megváltója lett, a melyet hatalmas lelke tűneményes nagy erővel tartott vissza az örvény szélén az elsüllyedéstől, s régi nagyságához, önmagához ismét méltóvá lett, a melyben az ő tiltakozó szavát a szabadságért harcra kelt nemzet ágyúk dörögtek tovább a zsarnok osztrák füleibe, lehúnyt szemekkel, lecsukott ajkakkal, kihűlt szívvel, holtan tért vissza.

Vajjon kié lehetett azoknak az ajkaknak utolsó imája? kié annak a szívnek utolsó dobbanása?

Kié másé mint a kié egész élete, a hazájáé!

Igen! Az ő neve nem pusztán név többé, hanem egy fogalom, egy eszmény a szabadság fogalma a szabadság eszménye!

Megérdemli e név, hogy minden igaz magyar szívébe véssze, hogy addig éljen míg a magyar nemzet a szabadságot szeretni fogja, és azért élni halni tud!

Megérdemlené e név, hogy annak a ki egykor viselte a magyar nemzet emlékeket emeljen ne csak szívében, hanem az országnak minden városában, minden falujában, emlékeket, melyek láthatók, s a melyeken a késő ivadék is magtanulná, hogy a hazát szeretni a legnagyobb erény s a legszebb dolog!

Azzal, ha Kossuthnak emlékszobrokat emel, nem csak kegyeletét rójja le, a nemzet, hanem egy önmaga iránti kötelességet is teljesít. Hiszen az emlékek, ha csak a szivekben élnek tovább, bármilyen szentek, nagyok legyenek is, az idők múltával halaványabbakká lesznek, elmosódnak. A Kossuth nevére apáink még halni tudtak, mi már csak éljenezni tudunk, s ha így haladunk, lehet, hogy a mi unokáink gúnyolni vagy felejteni fogják, pedig ez a név a magyar szabadsággal örök időkre egygyé forrott, egygyé lett!

Szobrokat tehát Kossuthnak mindenütt, a hol csak lehet! Szobrokat, a melyekre a késő ivadék is lelkesedve tekinthessen fel! Szobrokat, mert ezek nem csak Kossuthnak, hanem a magyar szabadságnak is emlék szobrai!

És a nemzet ebben a tekintetben nem is volt háládatlan. Az ország minden nagyobb és hazafiasabb szellemű városában sőt kisebb helyeken is egymásután, nemes versengéssel emeltettek fel a Kossuth-szobrok, csak Zemplén vármegye, a mely pedig Kossuthot a magáénak mondhatja, és e vármegyének a közönsége, daczára a jobbak intő, buzdító szavának és törekvéseinek nem tud, nem akar lelkesülni azért a nagy eszméért.

Öt éve már, hogy e megyében a Kossuth szobor bizottság megalakult, és működését megkezdette, és a megye székvárosában Sátoralja-Újhelyben még mindeztideig nincsen Kossuth Lajosnak szobra, sőt nemcsak, hanem hogy az eszme testet ölthessen valaha, a megye előljárósága kényszer

szabályokhoz kénytelen nyúlni, és a szobor költségeit a vármegyei pótladó felelősségével előteremtteni.

Óh! az az öt év és ez a pótladó kivétel bizony-bizony szégyensebb Zemplén vármegye közönségének hazafias érzületén! Vagy talán ez a közönség a Kossuth Lajos és a magyar szabadság emlékével szemben is érvényesíteni akarja annak a közmondásnak az igazságát, hogy „senki sem próféta a maga megyéjében“?!

Mi reánk, pataki diákokra e tekintetben a jövő tanévben nagy feladatok várnak! Meg kell majd mutatnunk, hogy mi, a kik a Bethlen szobor ügyében olyan szép eredményeket mutattunk fel, a sátoraljaújhelyi Kossuth szobor érdekében még többet is tudunk tenni, meg kell majd mutatnunk e vármegye közönségének és nagy urainak, hogy a pataki ifjúság nem csak a hazafias szellemben, hanem a hazafias áldozatokban is előtűnik áll s előtűnik halad.

Sallay Gyula.

A selmeczbányai országos diákkongresszus után.

Az összes sajtó orgánusok után, utoljára számoltunk be a kongresszusról. Egyes közlemények kritizálására és helyreigazítására bő alkalmunk volna, de tekintve a diáksajtóban beállt szünetet ezt a jövőre halasztjuk, a mikor megjegyzéseink viszhangra találhatnak.

A mit most nyújtunk a kongresszusról az csak egy pár halvány vonás lesz.

A kongresszus Széll Kálmán miniszterelnök, Darányi és Lukács László miniszterek védnöksége alatt ült össze. A tárgyalások menete komoly és magas színvonalon állott. Azoknak a heves jeleneteknek, melyeket a napi sajtó tudósításai rajzoltak még nyoma sem volt.

Eleinte ideges volt ugyan a hangulat — de később, a mikor együvé szoktunk és megismertük egymás eszméit akkor figyelmes hallgatói és udvarias ellenfelei voltunk egymásnak. Ez a csendes, botránynélküli viselkedés azonban nem azt jelenti, hogy a barátság kedvéért vagy az udvariasság nyomása alatt feladtuk volna elveinket sőt ellenkezőleg ez a békés hangulat tette lehetővé, hogy a dolgok mélyébe hatolva, egymást meggyőzve méltányoltuk a jó, az üdvös eszmét és megsemmisítettük a rosszat, a kártékonyt.

A pesti ifjúság a patakiak részéről jövő hevesebb támadásokra könnyek közt felelt, sirva kérte a kongresszust, hogy ismerje el hazafiságukat, hogy ne tekintse őket az ultramontán, klerikális és néppárti szekeret toló párt tagjainak. A vidék ifjúsága még e könnyek daczára sem fogadta el a testvéresülésre nyújtott kezét, hanem azt mondta, hogy a jövőre tett ígéreteket tudomásul veszi, de a teljes egyesülésnek csak akkor lesz helye, ha pestiek cselekedeteikkel bebizonyítják az ellenük vetett vádak igazságtalanságát.

Egyik nagy horderejű határozata volt a kongresszusnak az, hogy az Egyetemi Körtől függő „Egyetemi Lapok“ hivatalos jellegét megszünteti s októberben a közös pénzén közös támogatással egy új lapot alkot, melynek főszerkesztőjét a tudományos egyetemen létező egyesületek bizottságai választják — minden akadémia pedig külön rovatot kap, az általa delegált rovatvezető felügyelete alatt s itt a pesti szerkesztőnek cenzori joga nem lesz. E lap megteremtésével megoldotta a kongresszus a régen vajdó hivatalos, minden befolyástól ment diáklap kérdését. A diáklap meg-

TÁRCZA.

Szóltam már . . .

Szóltam már bánatomról,
Panaszkodtam a szellőnek,
Kis madárnak, szép virágnak,
Égen úszó gyors felhőnek.

Édes illattal a virág,
Kis madárka csengő dallal,
Lágy szittogással a szellő,
A felhő sir, úgy vigasztal.

Megsajnálna még a kő is
Pedig-pedig nincsen szive
Megsajnálnál talán te is
S szeretnél ha szíved lenne

Sallay Gyula.

A bárónő szerelme.

Lasztóczy László az X. I. kerület fiatal körorvosa azon emberek közé tartozott, a kiket érdekeseknek nyilvánít a közvéleménynek az a része, a melyet a női ítéletek képviselnek.

S valóban az volt.

Mint vagyonos paraszt szülők gyermeke a gymnáziumok elvégzése után Pestre került, orvostanhallgatónak.

Igy aztán mind a kettőből volt benne valami; a fővárosból is, a faluból is.

Szálas, vállas termete, s barna piros arcza, a melylyel a főváros fülledt levegője nem tudott megbirkózni, a paraszt fiura vallottak, míg sima elegáns modora a fővárosok hangadó gavalléraitra emlékeztetett.

Mindez azonban csak úgy ragadt reá akaratlanul a nélkül, hogy akárkit utánozni törekedett volna. Csak a külsőségekben volt fővárosi, belseje megmaradt falusinak. Szívének természetes melegét nem oltotta ki a világáros sujtó, nehéz gőzköre, megmaradt az jónak, őszintének, naivnak.

Ha nem is volt könyv moly, de hanyag sem volt. Gyors felfogásával hamar átértett, gyorsan meg-

teremtése körül folyt vitában nagy, sőt mondhatni döntő befolyása volt a pataki kiküldötteknek.

A diák-évkönyv is közelebb haladt a megvalósulásához — az e körül lefolyt vitából egy sárospataki kiküldött tervezete került ki győztesen s az első évkönyv immár a közeljövőben (a budapesti nemzetközi diákkongresszus alkalmából) napvilágot lát.

A népegyetem melynek megvalósítására a jelen évben a pataki ifjúság is megtette az első lépéseket — szintén hosszasan tárgyalattott. Az általános és elfogadott vélemény az lett hogy ezt az üdvös a nép erkölceit javító, a helyes, apró ismereteket terjesztő intézményt minden főiskola kebelében meg kell valósítani.

Az általános diákjelvényre pályázatot hirdetett a kongresszus, mely októberben jár le s így decemberre elkészülhet a régóta sürgetett jelvény.

A kongresszus többi és szintén szép tárgyai is beható megvitatásban részesültek — s így e kongresszus méltán nevezhető az eddigi diákértekezletek legértelmesebbikének.

A nemzetközi kongresszusra határozatok hozattak mert az idő távolsága és a közbejöheto körülmények e határozatok legtöbbikét életképtelenné teheték. E végből szükségesnek találta az értekezlet, még egy kongresszusnak a tartását (1902. május havában), melyen a felmerült kérdések és témák közt megbeszélés tárgyát képezné a nemzetközi értekezlet előkészítése is.

Selmeczbánya város szíves vendéglátással fogadta a magyarországi főiskolák kiküldötteit és minden alkalmat megragadott, hogy tüntessen az ifjúság mellett. E helyen kell megemlíkeznünk Rumpler Ernőnek, a kongresszus elnökének és a rendező bizottságnak fardozásáról is, melylyel e kongresszust lehetővé tették és állandóan tanúsított baráti érzéseikkel emléket állítottak maguknak szíveinkben.

Fülünkbe csengenek még most is azok a szavak, melyeket éltes, öreg urak, a társadalmi és politikai

élet első emberei mondtak el a magyar ifjúságról és a magyar ifjúságnak s ezek a szavak legjobban jellemzik azt a munkát, melynek láttára *Farbaky István országos képviselő* így köszönti a fiatalságot:

„A repkények és moh szálaiból idővel termőföld képződik, melyből új élet csirázik. Hazánk ifjúsága! Ti képezitek ezt az ujraviruló életet, ti vagytok a kik a mi elhulló porainkból fogtok új életet alkotni. A kezünkből kihúllt zászlót ti fogjátok felemelni, hivatástok a munka s folytatni a megkezdettet, hogy a nemzet nagy s dicső legyen. Emelem poharam rátok s kívánom, hogy elmondhassátok majd későbbben, hogy különb emberek lettünk, mint elődeink voltak.“

E lelkes szavakat ezután kiegészíté még *Lits Gyula főispánnak a kormányképviselőjének távozásakor* mondott szavai:

„Elmegyek e kedves körből, mert kötelességeim szólítanak, de elviszem az önökről alkotott képet, elviszem emléküket. Kormányomat pedig mely képviselével bízott meg sürgősen és örömet értesitem, hogy *Magyarország diáksága becsületesen és szeplőtelenül munkálkodik. Jó szerencsét!*“

Brehon.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászrovat.** Főiskolánk ifjúsága mély megdöbbenéssel fogadta azt a hirt, hogy *Tariska Dezső*, sátoraljaújhelyi ref. s. lelkész, június 24-én váratlanul elhunyt. A halál szeszélye igazán megfoghatatlan, hatalmas igazán félelmetes! Ki gondolta volna? hogy az életkedvtől és erőtől duzzadó egészséges testű és lelkű ifjú ilyen hamar el fog hagyni bennünket, úgy hogy soha de soha többé vissza ne térjen! Halálának váratlan és megdöbbentő voltát csak fokozza az a mindnyájunk által ismert s éppen egyszerűségében félelme-

Mindenki észrevette e mellőzést, s mindenki jogosulatlanul tartotta, csak éppen az nem látszott törődni vele a kit illetett.

Lasztóczy nyáron keresztül a várostól mintegy fél órányira eső hegyoldalban, közel a bárónő kastélyához építetett magának egy kis rococo izlésű nyaralót s ott tartózkodott. Innen ment minden nap két gyönyörű pej által röpitett könnyű sandlauferen betegei meglátogatására.

Estéinkint aztán, mikor sánki sem háborgatta, elővette becses cremonai hegedűjét és a nyitott ablakok mellett el-el játszotta Paganini vagy Reményi mester darabját, vagy egyikét ama szép magyar nótáknak, a melyeknek édes bús, nemes szenvedélyektől duzzadó dallamára könnybe lábbad a hallgató szeme s ezer névtelen, kifejezhetetlen vágy tamad a szívbén.

S olyan valami megragadó, elbűvölő volt ez. Az erdő madarai, a melyeket eleinte elriasztott a szokatlan hang, a mint megszokták, oda gyűltek a nyaraló körüli fákra, s mintha csak eltanulni, mintha csak versenyezni akartak volna vele, együtt daloltak a síró vagy kaczagó hegedű szóval.

Még a vén Jupiter sem gyönyörködhetett ily isteni hangversenyben hajdan a ködös Olympuson.

A szomszéd kastély szép asszonyának cselédei egyszer csak elkezdtek sugdosni.

tanult mindent s mire a 4 éves cursust befejezte, tanárai meleg ajánló levelekkel eresztették az X-i kerületbe, szülőmegyéjének fővárosában, a hova őt a közönség osztatlan bizalma hívta meg.

Az életkedvtől duzzadó, ambiciosus fiatal orvos csakhamar a város balványa lett.

A betegek már attól jobban lettek, ha az ő életpiros, biztatóan mosolygó arcát látták.

A város intelligentiája megszerette tapintatos modoráért, lelkiismeretes, sokszor csodálatosan szerencsés gyógyításaiért, a szegények jó szíveért, a melylyel mindenkor szívesen segített bajaikon, a nélkül, hogy segítségéért jutalmat követelt volna tőlük.

A vádra mindig kész hir nyelve sok szép fiatal asszonykáról azt beszélt, hogy csak azért lett beteg, hogy a fiatal orvos páciense lehessen.

Igaz e ez, vagy nem, ne kutassuk, elégedjünk meg annyival, hogy Lasztóczy csak hamar a város intelligentiájában az első helyre küzdötte föl magát.

Csak egy ajtó nem akart megnyilni előtte, az özvegy Lili bárónő ajtaja. Az ősnemes, főúri családból származott szép fiatal asszony nem akarta acceptálni a paraszt fiúból lett urat, sem mint gavallért, sem mint orvost. Még az apró-cseprő bajoknál is készebb volt inkább a külföldben közeli fővárosból hívni orvost hogysen az ő segítségét vegye igénybe.

tes ok, a mely a szép reményekkel telt ifjú életét elrabolta. Temetése f. hó 22-én ment végbe s.-a.-újhelyi lelkész lak udvarán. A gyász beszédet *Rohoska József* s.-pataki theol. akadémiai tanár mondotta. Szép beszéde a megjelent nagy közönségre mélyen hatott, és közzülünk sokaknak szemében ott csillogott a megindulás és részvét igaz könnye. Kint a temetőben saujhelyi barátai nevében Novák Sándor, adóhivatali tiszt búcsúzott tőle szintén nagyon szép, lendületes beszédben, s ennek végeztével Dandás Aladár a saujhelyi első prímás és bandája az elhunyt kedvencz dalát játszotta el, a melynek halkán síró accordjai mellett eresztették le a koporsót a sirba. A temetési szertartás énekrészleteit az újhelyi ref. polgári énekkar énekelte. A temetésen az elhunyt pataki diákbáratai és ismerősei közzül sokan megjelentek. Nyugodjék békében.

— **Választások a főiskolában.** A főiskolai köziszkolai szék f. hó 12-én tartott ülésében töltötte be a két évi buzgó hivataloskodás után leköszönt dr. Zsindely István akadémiai és közigazgatói helyét; a mikor is ebbe a díszes állásba Novák Lajos theol. tanárt és főiskolai lelkészt ültette a közbizalom. Ugyanekkor választattak meg az egyes karok dékánjai is: a theol.-án dr. Tüdös István, a jogon pedig dr. Szabó Sándor személyében.

— **„Egyetemi Lapok“** 1901. jun. 20-án megjelent számában csaknem mindegyik czikke a kongresszussal foglalkozik. A czikkek kritizálására most nem térünk át üdvösebbnek és célravezetőbbnek tartjuk e munkát majd szeptemberben. Annyit azonban már most jelezhetünk, hogy minden állítását nem fogadunk el, s némelyik cikk nagyon is igazolja, hogy minden szentnek maga felé hajlik a keze. Szeptembertől a lap új szerkesztőt kap *Zombory* Dezső személyében. E választás szerencsés, mert Zombory tehetsége és az ifjúsági életben tanúsított viselkedése garanciát nyújt a lap egészséges irányának kialakulásához. B—n.

— **A tanítóképezde növendékei** tartották f. hó 15-én tornavizsgájukat a főiskolai tornatéren. Daczára

a kedvezőtlen időnek, sikerült mutatványaikkal méltán kiérdemelték a nézők lelkes éljenzését. Az egyes versenyek győztesei jutalomban részesültek.

— **Évzáró-ünnepély a tanítóképezdeben.** Élvezetes és tanulságos délutánt szereztek az egybegyűlt közönségnek a tanítóképző növendékei f. hó 16-án lefolyt évzáró-ünnepélyükkel. Énekkar, hegedű- és zongorajáték és szép szavatok gyönyörködtették a díszes közönséget. Majd Dezső Lajos igazgató intézett meghatározó beszédet az ifjúsághoz, melynek végeztével sok értékes könyv és többféle pályadíj osztatott ki a szorgalmas tanulók között.

Gymnazisták tornavizsgálója. Szép számú közönség meleg érdeklődése mellett folyt le a gymnasiumi tanulók tornavizsgálója f. hó 19-én délután. Kiss Elek tornatanár vezetése alatt vonultak fel az egész nyolcz osztály összes növendékei három zászlóval dobpergés és trombitaszó mellett. Nagy fegyelemről tanuskodó rendben állottak az osztályok külön-külön oszlopokba, mire megkezdődtek a rendgyakorlatok, melyek egyöntetű szabatoságukkal viharos tapsra ragadták a közönséget. Azután az egyes osztályok versenyei következtek. A nagyobbaknál látni lehetett a duzzadó élet-erőt s az egésznél a még meg nem tört, fiatalos életkedvet. A versenyekben győztes tanulók nevei a következők: az I. a. osztályban futásból első díjat Sebők István, másodikat Czövek Ernő, az I. b. osztályban futásból első díjat Balogh János, másodikat Mátray Dezső, a II. a. osztályban rúd kúszásból első díjat Tóth József, másodikat Kovács Bertalan; a II. b. osztályban rúd-kúszásból első díjat Bodnár Jenő, másodikat Hódy János, Könyves Andor; a harmadik osztályban kötél-kúszásból első díjat: Illési Pál, másodikat: Tamaska Lőrincz, IV. osztályban futásból első díjat: Harsányi Péter, másodikat: Grenczner Gusztáv; V. osztályban távolugrásból első díjat: Sebők István, másodikat: Czövek Ernő, VI. osztályban magasugrásból első díjat: Szilágyi László, másodikat Bornemissza István, VII. osztályban távol-magasugrásból első díjat: Helmezy Antal, másodikat: Mátray Sándor, VIII.

A szobalány azt beszélte, hogy egyszer, a mint váratlanul lépett úrnője szobájába, azon kapta, a mint a félrehúzott ablak függönyök mögül távcsövével nézett a fiatal orvos lakása felé.

S ez a felfedezés még szerinte is megérte azt a csattanós pofont, a melyet érte kapott.

S az inas meg azt állította erősen, hogy gyakran hallja, a mint a méltósága halkán kíséri zongoráján a szomszédból oda szálló hegedű szót.

Mindazon által a fiatal orvos csak nem kapott meghívót a szerda esteli „jour-éokra“.

Igy álltak a dolgok, a midőn egyszerre a szép asszony veszélyesen megbetegedett.

Egy pohár hideg víz volt az oka, a melyet egy gyors lovaglásban kimelegedve, hirtelen megivott.

Nosza lett lóvás-futás. Egyik fővárosi orvos a másikkal adta a kilincset. Olykor consiliumra gyűltek össze. Hasztalan a betegség mind nagyobb mérveket öltött. Ekkor gondolt valamelyik rokon a helybeli fiatal orvosra, a ki szerencsés gyógyításairól az egész környéken híressé vált.

S ő megjelent. Egész ambícióját helyezte abba, hogy működése sikerüljön. Élesen megfigyelő szemére vett minden jelentékeny és jelentéktelen kór tü-

netet, s alkalmas gyógyszerekkel mindeniket elfojtani törekedett.

Működése sikerült. A szépasszony meggyógyult.

* * *

A betegség elmúlása után feltűnő változás történt a szép bárónőn.

Felhagyott a veszélyes vadászatokkal, nyaktörő lovaglásokkal. Szóval az excentrikus, nagyvilági hölgyből merengő, ábrándozó asszonyka lett.

Egy vasárnap délután mikor a természet maga is ünnepelni látszott, s a szellő s napugár vágyakat keltő harmoniában olvadt össze, az orvos hamarabb vette kezébe hegedűjét, mint szokta. Mesterien játszott. Mintha ifjú szívének minden melegét, egész ragyogó világát bele varázsolta volna a most síró majd kacagó gyönyörű dallamokba.

A bárónő, ki az első akkordokra ablakához sietett, mohó élvezettel hallgatta. Szép kék szemei eddig szokatlan fényvel csillogtak, s gyönyörű arcza hol belepirúlt hol belesápadt az édes izgalomba.

Egyszer csak fölragadta látcsövét, hosszan sokáig nézte vele az ablakában álló deli ifjút, aztán hirtelen, erős elhatározással író asztalához sietett, egy névjegyet vett elő. Sietve irt reá néhány sort, betette egy illatos borítékba s csengett.

osztályban az egyleti versenyen sulydobásból első díjat: Szabó László, másodikat: Rácz Jenő, függeszkedésből első díjat: Panka Károly, másodikat: László Kálmán: az osztály-versenyen pedig rúdugrásból első díjat: Tóth Endre, másodikat: Farkas Sándor tanulók nyertek. A díjak kiszása után Bálint Dezső ref. lelkész lélekemelő szavakban szólt a tornász ifjakhoz s a tornászás előnyeit kiemelve buzdította a tanulókat még nagyobb sikerek elérhetésére, majd szeretve tisztelt tornatanárjoknak, Kiss Eleknek fejezte ki elismerését.

— **Az első lelkész képesítő vizsgára** a mely f. hó 19-én és 20-án tartatott meg, nyolcz végzett hittanhallgató jelentkezett, kik közül ketten u. m. Tóth István és Nagy István jeles, ketten u. m. Gecse István, és Tóbiás Sándor jó, a többiek elégséges minősítvényt nyertek. A levizsgázott ifjú lelkészeknek a vizsga eredményéhez szívből gratulálunk, és kívánjuk, hogy őket megkezdendő szép pályájukon az Isten megsegítő lelkesítő kegyelme kísérje.

— **A második lelkész képesítő vizsga** az elsőt nyomon, azaz f. hó 20-án délután és 21-én kísérte. Mindkét vizsga a püspök úr ő méltósága jelenlétében folyt le. A második lelkész képesítő vizsga érdemleges lefolyásáról a következőkben adhatunk számot: A vizsgára jelentkezettek közül Baksy István ez idei senior, továbbá Melko István és Bartha Gyula jeles, a többiek jó és elégséges minősítvényt nyertek. Fogadják mindnyáján szívből erédő üdvözetünket.

— **Könyvtárnok választás.** A jövő tanévre akadémiai könyvtárnokul az akadémiai ifjúság f. hó 24-én Nt. Radácsi György elnöklésével tartott közgyűlésén tulnyomó többséggel Farkas István, III. éves th. választatott meg.

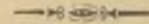
— **Alapvizsgák.** A joghallgatók alapvizsgái f. hó 25-én kezdődtek meg. Az eddigi vizsgázók közül Kocsis Géza és Moskovits Mór I. éves joghallgatók alapvizsgájukat kitüntetéssel tették le.

— **Zárünnepély.** Az évetzáró ünnepély f. hó 23-an, vasárnap d. u. tartatott meg. Az ünnepélyt megelőző d. e. püspök úr ő méltósága jelenlétében a szorgalmi és akadémiai pályadíjak osztattak ki. A pályadíjak nyer-

tesei: Vay-féle kettős díj: Farkas István, III. éves th. Péczely-díj: Böszörményi Sándor I. th., és Nemes Béla I. jogh. Kövy-Okolcsányi díj: Szánthó Elek II. é. jogh. Szorgalom díjakat kaptak: Tóth István IV., Farkas István, Hubay Bertalan, Pásztor István III., Marton János, Pósa Péter, Szabó József, Tóth Kálmán II., Simon József és Kun Zoltán I. é. theol.-sok, továbbá Szánthó Gyula, Balázs József, Mizzák József III., Kocsis Géza Keresztessy Lajos és R. Nagy József I. é. joghallgatók. Az ünnepély d. u. 3 órakor kezdődött az iskola templomában, hova óriási közönség gyűlt össze. A földszint, valamint a karzatok is zsufolásig tele voltak. Az ünnepély programját az ének- és zenekar szereplések, valamint a szavalatok töltötték ki. A szavalatok közül a G. Nagy Béla II. é. th. és Imre István II. jh. oly nagy hatást gyakoroltak, az elsőé komoly, utóbbié pedig víg irányban, hogy a közönség részéről hirtelen össze gyűjtött 13—13 koronával jutalmaztattak. A közönség a püspök ur zárszavai után a Rákóczy induló hangjai mellett a lehető legjobb hangulatban oszlott szét.

— **Kazinczy-ünnepély.** A Széphalmon évenként megtartatni szokott Kazinczy-ünnepély a jelen iskolai évben folyó hó 9-én folyt le. Az ünnepélyről az ifjúság alig vett tudomást és csak nagyon kevesen voltak jelen, a mi azt mutatja, hogy e kegyeletes, szép ünnepély iránt kezdetben mutatkozó érdeklődés évről-évre lankad, a mi bizony eléggé sajnálatos és jellemző dolog. A tudományos akadémia által kítűzött 10 arany pályadíjat jelen évben is Marton János Kazinczy korának és írói működésének alapos ismerője nyerte el.

— **Theológusok énekvizsgálója.** Az egyházkerület határozata értelmében ezután a theológusok énekvizsgát tartoznak tenni. A jelen évi vizsga püspök úr ő méltósága és a lelkész vizsgáló bizottság tagjainak jelenlétében f. hó 22-én, d. u. 3 órakor a főiskolai templomban folyt le szép sikerrel. Püspök úr a vizsga letétele után kijelentette, hogy a lelkészi vizsgák letételénél a vizsgáló bizottság tagjai az éneklésben elért eredményre is tekintettel lesznek.

— »George! Ezen levéllel azonnal át fog menni Lasztóczy orvos úrhoz.«

— Mintegy fél óra múlva ismét megjelent, s Lasztóczy orvos urat jelentette be.

— »Mondja meg neki, hogy jöhet, maga pedig ügyeljen, hogy senkise háborgasson.«

Az inas eltávozott, s a nyitott ajtón Lasztóczy délczeg alakja jelent meg.

Azzal a biztos elegentiával lépett be, a mely olyan jól állt neki, s minden feszély nélkül foglalt helyet a kék bársonnyal húzott kényelmes fautilliben a melylyel az üdvözlés után a báróné megkínálta.

— »Mondja csak Lasztóczy kezdi a beszélgetést a ház bájos asszonya miért maradt ön ki azok közül a kik nekem felgyógyulásomhoz gratuláltak. Éppen ön, a ki megmentett.«

Az ifjút a bizalmas megszólítás s a nem várt kérdés egy pillanatra zavarba hozta, de aztán biztosan felelt:

— »Engedje meg méltóságos asszonyom, hogy erre a kérdésre adós maradjak a felelettel.«

— Tehát megfelelek helyette én. Ugy-e azért mert én önt eddig nem méltattam érdemei szerint,

mert én önt kerülni, talán megvetni látszottam. Pedig pedig« . . .

Itt aztán egy ideig lángba borult arczczal küzdött önmagával, hogy kimondja e a mit gondolt. De aztán mégsem mondta ki, hanem hirtelen erőszakolt nyugalommal más térré igyekezett vinni a beszélgetést.

— »De ön is olyan halvány. Talán beteg? Ha igen, mért nem használ valami gyógyszert?«

Az ifjúnak — ki észre vette a szép asszony zavarát s talán meg is értette azt — különös, talán fájó, talán gúnyos mosoly vonult végig ajkán. Vagy talán mind a kettőből volt abban valami, a gúnyból és a fájdalomtól is, de mindkét esetben elszánt volt.

— »Méltóságos asszonyom — felelt, — én egy nagyon hatalmas orvos kezelése alatt állok, a kinek minden recipéje egyszersmind parancs is, melynek akarva, nem akarva föltétlenül engedelmességek kell.«

— »Lasztóczy! ön csodálatba ejt. Kíváncsi vagyok annak a zsarnok orvosnak a nevére.«

— »A nevére! Legyen! Az én orvosom a sors.«

— »A sors? Hiszen ön rejtélyekben beszél!

— »Ezer bocsánat! Megkísérlem megoldani azokat. Tehát, méltóságos asszonyom higye el, hogy az én tiszt-

CSARNOK.

A diadalünnep.

— Schiller után németből. —

Elsülyedt Priam hatalma,
Trója romja füstölög;
Sok szép kincset elrabolva
A diadalmas görög
Már evez hosszú hajókon
A Hellespont partinál;
Messze még az üdvadó hon
S képzetük már benne jár.
Kezdjétek vidám danára,
Mert hajónk már arra tart,
Hol kies hellászi part
Int felénk, öblébe várva.

Trója nője hosszú sorba
Kusza hajjal ott zokog,
Oda kap mind sápadozva,
Hol a vérző szív dobog.
Az öröm vidám zajába
Jaj szókat vegyitének,
Mély panaszszal sirdogálva
Elveszett honuk felett.

Drága föld, az Isten áldjon!
Széphazám határirul
Messze visz a győztes ur.
... Óh mi jó a tulvilágon!

És az Isteneknek ottan
Áldozik Kalchas, a pap;
Hívja Pallast, a ki mostan
Épit, majd dönt várakat,
Neptunust, ki habkezével
A földet karolja át

S Zeust, ki vést küldi szélylyel
S rázza szörnyül paizsát.
Már kiviva, már kiküzdve
A szilaj nehéz tusa,
Kerek tiz év elfuta
S Trója meghódolt, a büszke.

Hős vezére Achajának
Szemlét tartott csapatjain,
Kik alatta harcra szálltak
A Shamander partjain.
Atreus fiának arcza
Bánatosra változa:
Sok népet hozott a harcra
S csak kevéssel tér haza.
Nosza, vigan énekeljen,
Ki honába visszajö,
Hisz reá még int jövő,
Kit kimélt csatán az ellen.

Nyugtot mindnyájunk azonban
Tűzhelyénél sem talál,
Meglehet, hogy ránk titokban
Gyilkosoknak töre vár.
Kit kimélt a baj csatákba',
Otthon átdöfék szívét,
Mond Uliss, jövőbe látva
S aggódón tekintve szét.
Boldog, kihez élte párja
Hü volt távollétiben,
Mert hamis a gyöngye nem
S a rossz mindig újra vágja.

Atreusfi újra látva
Ifju szép nejét, örül,
Kéjjel füzi két karát a
Hófehér kebel körül,
Szörnyü bünöket keményen
Sujtoló boszú követ:
Igy ítélnek fenn az égben

teletre méltó kollegám megirigyelte az én eddigi boldogságomat, vagy talán még boldogabbá akar tenni. Erősen elhatároztam, hogy most bármibe kerül is az megtudom. Lehet hogy a szer a mit nyújt megöl, de lehet az is, hogy meggyógyít.

— Folytassa! Folytassa! sürgeté izgalommal a bárónő, a mint Lasztóczy tekintetét: erősen, határozottan az ő szeméibe mélyesztve, megállott.

Az orvos eddig könnyed majdnem tréfás hangnyomattal beszélt, de most midőn a bárónő lángban égő szeméit s az izgatottságot látta, a melylyel szavát leste, az erőszakolt nyugalom őtet is cserben hagyta. Hangja hirtelen mélyebbre szállt le, és olykor-olykor meg-meg remegett a mint tovább beszélt.

— Olyan érzelemnek fogok most hangot adni, a mely túlságosan merész, de a mely örökre rejtve maradt volna, ha most magához nem hivat.

A szenvedély urrá lett akaratom fölött. Sokáig küzdöttem vele, de most nem tudom tovább megzaboláznai. Emlékezhetik rá, hogy midőn betegségéből gyógyulni s öntudatra ébredni kezdett én nem jöttem többé, nehogy egyszer egy önfeledt pillanathan a szívenben élő mély, lángoló érzelemnek kifejezést adjak.

De a míg élet-halál között lebegett, gondoztam úgy a mint csak erre egy szerelemmel és imádatlalt telt szív képes, és ha életben maradt; azt ne a tudománynak, hanem szerelmemnek tulajdonítsa. Harczra keltem a halál angyalával, és kezét, a melynek érintésével szívét már-már elnémitotta volna, erőszakkal téptem le onnan. Óh mennyi kínos, álmatlan éjet okozott nekem a kegyed betegsége! Nem dicsekszem én. Nem számítok semmire, csak azt akarom elmondani, hogy szeretem, forrón, nagyon szeretem.

A báró nő arcát, míg Lasztóczy beszélt a boldogság, a teljesült remény ragyogása árasztá el. Aztán feállt, az ifjúhoz lépett, s vállaira omolva, a boldogság könnyei között suttogá.

— „Hiszen én is, én is szeretlek! Hamarabb szerettelek, mint te engemet.

Sallay Gyula.

Zeus alatt az Istenek.

Rosznak rossz leend a vége;

A gonosztévő fajon

Boszut áll Zeus nagyon

S bölcs, igaz, mit ő ítélte.

Simon János.

A te szerelmed.

Kezdhethem úgy is, mint a meséket szokás. „Egyszer volt, hol nem volt.” Mert mese az, hogy te engemet szeretsz, az én életemnek legszebb meséje. Ugy érzem, mintha Serezade bűvös regéinek honában járnék. Szerelmedből egy külön világot alkottam magamnak, a melyben minden érzést, minden gondolatot az idealismus föld feletti ragyogása, fénye von benne, s ebből a világból szabadulni nem tudnék, de nem is akarok.

Olyan vagyok, mint az alvajáró, a ki egy titokzatos fénynek vonzására megy, a nélkül, hogy tudná hová? merre?

Van a te arczodban is valami titokzatos, valami lebilincselő, megbabonázó, a mit meg nem ért, de lát bizonyára minden rátekintő férfi szem. Bár ne látná más senki, csak én!

Szemeidben mintha a keleti napnak izzó, perzselő lángja, a te rejtelmes, varázsos lelkednek visszfénye égne, ajkadnak pirja, édes szavad mámorba ringat, kebled lüktetése, járásod izgató keringésbe hozza a vért.

Hányszor kutattam már az okot, a mely mind ezt a szépséget nekem adta!

Kerestem hened, kerestem magamban, nem birtam megtalálni, nem tudtam megérteni. Belenyugodtam hát és most csak boldog végtelenül boldog vagyok.

* * *

Hogy te miért szeretsz engemet, azt a titkot nem sikerült megfejtenem, de hogy én miért szeretlek téged, azt tudom. Tudtam az első pillanattól, a melyben megláttalak, s a melyben meg is szerettelek.

Rám a titokzatosság ellenállhatatlanul hat. Egyszer régen mélység szélén állottam. A mélység fenekét sűrű homály fődte, s belőle titokzatos, zűrzavaros hangok törtek fel. Én szédültem, féltem, mégis — mintha egy láthatatlan hatalom, valami delej ellenállhatatlan hatása készített volna, hogy a mélység titkát firkészem — mindig közelebb-közelebb mentem a szélhez, s ha társaim meg nem fognak, okvetlenül beleszédülök.

Ezt a vonzást éreztem én akkor, mikor a te két szemedbe először néztem. Tudom, hogy féltem attól a rejtelmes mélységtől a mely bennök lakik. Féltem és mégis bele néztem, s bele is szédültem, hiszen nem volt a ki visszatartson! Oh az a mélység! Mióta sötétségbe hullt a lelkem, azóta czél és irány nélkül, szenvedélyekkel és szenvedésekkel telten, nyugalmas és pihenést nem ismerve bolyong annak végtelenségében.

Szenvedek sokat és nagyon, és mégis boldog vagyok! és érzem, hogy szemeidnek mélységébe, szerelmedbe bele szédülnék még ezerszer, bele még akkor is, ha tudnám, hogy abban a kárhozatnak minden kinja a pokolnak minden ördöge várakozik is rám.

Mikor így távol vagyok tőled, mikor nem érzem ajkad üdvezítő forróságát, s karod puha, észbontó ölelését, lelkem a miszticizmus fátylát teríti, s azon keresztül néz reád. Mintha a ködös Olympus egyedül halhatatlan istennője, Vénus látogatna el hozzám néha egy-egy szép álomban, s én az ő ajkairól szívnam magamba a szerelem égető, perzselő lángját.

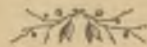
Kerülöm a való világot, hogy a magam teremtetten világban élhessek. Itt ülök most is, távol az emberektől egy völgy ölén, erdő tövében, méla. emberhangtalan csendben Szemeim vágyódva tekintenek szét. Mintha azt várnám, hogy egyszer csak elém lebbensz egy százados fa törzse mellől. Képzetem benépesíti a a völgyet najádokkal, tündérekkel, s mindeniknek arczából a te édes arczod mosolyog felém. A nap ragyogásában a te szemeid ragyogását látom, melegében a te keblednek melegét érzem, s mintha a madarak dalában a te bűvös hangod szólana hozzám. Két karom egy-egy indulat roham hatása alatt önkénytelenül tárul ki s záródik össze. Nem tudok most mást érezni, csak az én nagy, végtelen nagy szerelmemet.

Olyan nagyon, olyan vakon szeretlek már, hogy azt sem venném észre talán, ha megcsalnál. Csak néha-néha érint meg egy határozatlan sejtelen, mint a vihar fúvallna a melytől össze-össze borzong a lelkem. Csak pillanatig tart ez, aztán elrepül, még mielőtt elemezhettem volna, hogy féltés volt e csak, vagy annak a sejtése, hogy szerelmed hűlni kezd, s kutató lelkem nem talál mást, csak az én nagy, végtelen nagy boldogságomat.

De nem! Nem! Érzem, hogy van már a boldogságom mellett egy más érzet, a mely kicsi még — lassan képződik, mint a tenger fenekén a korallszirtek, — a mely azt súgja, hogy most hagyjalak el, a mikor vigasztalásul elvihetem magammal még legalább azt az érzést, hogy a szerelem tündéri világából nem te úttól ki, hanem én magam romboltam azt szét, a mely arra tanít, hogy én csaljalak meg előbb, mint te engemet, mert úgy sem leszek képes arra, hogy szerelmedet örökre magamhoz kötni tudjam.

Jer édes angyalom! Egyetlen szerelmem! Jer és öld ki lelkemből ezt az érzetet. Mondjad, hogy örökre fogsz szeretni, hogy én is örökre szerethesselek.

Sallay Gyula.

Dal.

*Beteljesült a lelkemnek
Gyermekkori kedves álma:
Beláthattam tiber szemmel
A ragyogó menyországba.*

*Mint a gyermek a szivárványt
Ugy üztem a boldogságot,
Rajtam a galy és a tövis
Be sok égő sebet vágott.*

*De az üzött szép szivárványt,
Elértem — bár kifáradtam, —
És a mennyet két ragyogó
Sötét szemben megláthattam.*

Zilahai Jihamtr.

A sötétben.

— Régi pataki anekdota. —

Disznótorból jön haza Bakó professor Pálkövi kollegájától. Az idő nem épen kölyök, az égbolt csilagtalan. Elér a háza elé; a kaput, melyet egy pár órával azelőtt sajátkezűleg csukott be kulcsesal, tárva találja. Lassan, óvatosan lép be az udvarra, gyanakvó léptekkel mindjárt az előző nap délutánján hozatott farakás felé irányítja lépteit. Megpillant ott két alig kivehető sötét alakot s feléjük tart. Az egyik őt is szemügyre vehette, mert hirtelen kiosont a nyitva levő kapun, a másik diák azonban — mert azok voltak — nem vette észre, hogy társa kicserélődött s a mint a professor a farakás másik végénél megállt, ez oda-ság neki:

— No Laczi, fogd meg csak a végét ennek a felső darabnak, emeljük a vállainkra, oszt vigyük!

A professor úr, ki diák korában maga is több csinyben vett active részt, megértvén a dolog mivoltát, szó nélkül engedelmeskedik; azzal elindulnak a derék hasáb fával az iskola felé. A diák hegyelt elől, professzora pedig utána.

Midőn elértek a „kutya szorító“ közbe, a honnan egy alacsony palánk megmászásával be lehetett jutni az iskola udvarára, Bakó levette incognitóját és erélyes hangon odaszólt a tévedésben leledző fiatalnak:

— Ne de most öcsém — a teremfáját neki, vigyük vissza a fát oda, a honnan elhoztuk!

A homok éjjel is *nyitó* virága, tanárának hangjára ismervén, ijedtében lelőki válláról a fa végét úgy, hogy az munkatársának a térdére esik, azzal mohamed-i futásnak ered a Hécze felé.

A professor úr maga czipelte haza a nagy darab fát.

Szimonidész.

Minek is fogadtad . . .

*Minek is fogadtad,
Minek esküdtél meg,
Hogy igazán szeretsz
S örök lesz hűséged?
Minek, minek mondtad:
„Isten legyen tanu“
Pillanatnyi lázban
Meggondolatlanul?!*

*Nem az én számomra,
Másnak vagy teremtvé,
Mert mi más világban
Élünk mind a ketten:
Míg te fényben úszol*

*S ragyogás a vágyod
Magányomban százszor
Sóhajtok utánad.*

*Nincs örömem élni,
Bú látogat engem
Még a napsugár is
Bántja fájó lelkem,
Elhagyott a remény,
Szívemre ír nincsen . . .
Óh, hogy esküd miatt
Engem ver az Isten!*

*Megátkozhatnának.
Minek esküdtél meg? . . .
De én este reggel
Imádkozom érted,
Hogy életed boldog,
Ragyogó lehessen . . .
Kérd te is az Istent,
Hogy meg ne büntessen.*

ifj. Csabay Pál.

Szerkesztői üzenetek.

Panaszos. (Helyben.) ilyen panaszok elintézését nem vállalhatjuk magunkra; annál is inkább nem, mert nem hihetjük, hogy akad olyan spataki akadémiai hallgató, ki védtelen leányokat magaviseletével, mint a hogy ön is írja, ennyire insultálna. Csak szomorodnánk rajta, hogy itt Patakon, a hol a nők iránti lovagiasság nem a mai „moderű“ hanem a maga hamisítatlan értelmében volt meg mindig, annyira fejlődjenek az állapotok, hogy tisztességes nő féljen nappal az iskolakert kapuján keresztül menni. De ha mégis úgy történt (miután nagysád szavahihetőségében nem kételkedhetünk!) tessék a közigazgató úrhoz vagy az arra illetékes jog vagy theol. egylethez fordulni, mely mindenestre módot fog találni, hogy a megsértett nőknek reputációt szerezzen.

TARTALOM: „Kossuth szobor.“ *Sallay Gyula.* — „A selmeczbányai országos diákkongresszus után.“ *Brehon.* — „Vegyes közlemények.“ — „A diadalünnep.“ *Simon János.* — „A te szerelmed.“ *Sallay Gyula.* — „Dal.“ *Zilahi Tihamér.* — „A sötétben.“ *Szimonides.* — „Minek is fogadtad . . .“ *ifj. Csabay Pál.* — „Szerkesztői üzenetek.“ — „Szólottam már . . .“ *Sallay Gyula.* — „A bárónő szerelme.“ *Sallay Gyula.*

Lapunk jelen számáért a főszerkesztő felelős.